

APPARATUS
MATERIÆ
ET
FORMÆ,

PRO DOCTRINA SACRA,
IN QUAVIS DITIONE FACILI
METHODO PARANDA, ET PRO
CATHECHESI CUM EXEMPLIS
ILLUSTRANDA.

Cum

Praxi varia assistendi ægris ac moribun-
dis & alias Functiones sacras ritè
obeundi.

OPERA EJUSDEM AUTHORIS
R. A. S. J.

*Pro Missionarijs, & Curatoribus animarum
rurum elaborata,*

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Sumptibus Hæredum JOANNIS WEIDENFELDT
& GODEFRIDI DE BERGES.
ANNO MDCLXXXVI.

Cum Privilegio S. Cesarea Majestatis.

APPARATUS

ET PRAXIS
FORMÆ
PRO

DOCTRINA SACRA

In Concione proponenda.

CAPUT I.

Praxis pro artificio Memoriae, & dispositione Dictionis.

Consultum est, si ortum suppetat, præsertim pro incipientibus, totam Dictionem scripto deducere; & in tria aut plura puncta dividere: & memoriae causâ singula puncta concludere cum aliqua sententia, quæ habeat aliquam connexionem cum initio puncti sequentis. Pro concionatore impedito, aut multum exercitato, necesse est puncta saltem summam annotare, scribendo breviter præcipua capita & membra sui discursus; ut est sententia, exemplum, similitudo, & scopus sive fructus ad quem intendit Auditores permoveere.

2. Artificium autem memoriæ consistit in Imagine quadam rei dicendæ certo loco per imaginationem constituenda, quæ dum recolitur, materiam, cum qua similitudinem habet, facile in memoriam reducit. Exempli gratiâ: Concipis Aulam aliquam, cujus omnes partes, & partium ordinem optimè notum & perspectum habes. Si prima pars tuæ dictionis agat, v. g. de navigatione hujus vitæ ad portum salutis æternæ, ponis per imaginationem in primo loco istius aulae, Anchoram è tenui filo pendulam, ut eâ cognitâ, materia tua quæ est de navigatione, memoriæ occurrat. Si secunda pars sit, v. g. de militia hominis contra tentationes mundi, pro ea secundo loco statuis militem gladium vibrantem. Si tertia pars sit, de victoria tentationum, tertio loco appendis Coronam: & sic pro reliqua materia, apponenda est Imago aut signum, quod judicas maximè idoneum ad suscitandum vivam sequentis materiæ memoriam. Et ideo utendum est Imaginibus vividis, & aliquid agentibus, quæ possint animam tuam vivaciter ferire.

3. Alia Praxis est, in margine dictionis descriptæ, quinque aut sex locis appingere quales dixi notas, cum diversis materiæ partibus connexas; aut, quod facilius est, Vocabula diversa in margine scribere, quæ ordinem, & diversitatem materiæ significant. Possuntque ea vocabula in unam sententiam, aut versum redigi, ut, sicubi memoria fallat, sententia illa indicet quousque verbum sit, & quid sequi debeat.

CAPUT II.

Pro Voce.

Curandum ut vox accommodetur loco, ut in parvo non nimis alta, aut in magno nimis demissa, utrumque displicet.

2. Si vox nativa sit imbecillior, oportet raro assurgere, aut affectui violento indulgere, sed familiari tono oratio varianda est.

3. In exordio utendum voce clara & æquabili, sed sine affectatione, aut cantillatione. In narratione magis attollitur, & variatur. In confirmatione fit acrior, & incitator, docendo, interrogando, disputando, increpando, ad varios affectus vocem inflectendo, quantum vires ac materia patietur.

4. Epilogus si instituatur ad deprecandum, vel placandum, vox sit suavis, & lenis. Ad miserandum flexanimis. Ad lætandum plena & sonora. Ad hortandum aut terrendum concitator esse debet.

5. Ut hanc vocis varietatem discas & exerceas, optimum est consulere ipsam naturam, & observare quo tono passim utantur homines dum irascuntur, dum rogant, dum dolent, dum lætatur, &c. & quæ magis placent, tuæ voci quantum fieri potest, accommodare.

6. Maxima dictionis parte consultum est uti voce media, & moderatâ, sic facilius dabitur ascensus, descensus, ac vocis mutatio, nunquam enim in eodem tono diu persistendum est, sed observandum sedulo crebra vocis mutatio, ut evitetur monotonia vitium ingratiſſimum.

7. Porro hæc summatim observanda. Ut caveatur nimia rapiditas, quæ dictionem reddit languidam. Nec minus cavenda nimia linguæ volubilitas, quæ verba truncat, & confundit ne singuli sensus debite intelligantur. Curandum quoque diligenter, ut ultimæ syllabæ exprimantur, quæ a multis absorbentur, aut indecore conglobantur.

8. Denique ad evitandam confusionem, singulos sensus dis-

endo interpungant, & in fine periodi semper modicè respiret, & spiritum colligat, ac vocem mutet: quod plurimum & dicentem reficiet, & audientem afficiet.

CAPUT III.

Pro Gestu

Gestus, vox quædam est totius corporis, ideoque pro gestu moderando accommodari possunt ea quæ de voce diximus.

1. In Principio dictionis stet erectus & immotus, spectet modestè auditores, manus in pulpetum protendat, ordiatur modestè, auditoribus honorem de more, cum quadam corporis inclinatione, exhibendo. Manus autem non nisi leniter, ac paululum ultra sinum protendat, oculis manum, ac gestum sequentibus.

2. Gestum non semper ad unam partem, sed nunc ad hos, nunc ad illos dirigat, tum ad gratam varietatem, tum ut Orator à pluribus videri, & audiri possit.

3. In Narratione adhibendus gestus liberior: in Confirmatione acrior & pugnacior: in Epilogo vehementior, & accommodatus affectibus, de quibus infra.

4. Vultus quoque, oculus, & aspectus nunc sit erectus & alacer, nunc demissus & tristis, pro rerum varietate.

5. Uti cavenda est gestuum nimia lenitudo & tarditas; ita etiam nimia celeritas, aut levis gesticulatio, aut etiam nimia vastitas, quâ manus ultra humeros, & caput attollatur.

6. In supplicando, utraque manus protenta vel attollenda, vel submittenda est, quod etiam fieri potest manibus junctis instar orantis.

7. In averfando, aut negando, capite ad dexteram partem converso, & manibus ad sinistram, rem quasi à se propellet. Vel etiam capite leniter concusso per modum reuientis.

8. Interrogabit, manu paululum elevatâ, & ad se ipsum conversâ. Instabit vehementius, summo indice manus sinistrae apprehenso, & nonnihil concusso: nec desunt gestus alij.

9. Demonstrando seipsum, matum vel dexteram, vel utramque ad pectus suum convertet. Demonstrabit res alias, manu pleurumque protensâ, & sursum, vel deorsum, vel aliò conversâ; prout est supra vel infra situs rei quam cupit designare: raro id solo digito faciet.

10. Timorem exprimet, manu dexterâ pectori applicatâ.

11. Irascetur, pugno compresso, voce & vultu aspero: pulpium manu, vel terram pede percutiendo: sed bene cavendum ne percussio illa sit nimis crebra.

12. Pœnitebit digitis pressis, & pectori admotis. Dolebit verò manibus inter se complicatis, vel utrimque deorsum dejectis, & expansis.

13. Vocabit aut sibi sisset alium, manu sursum elevatâ, & ad se inflectâ. Dimittet, aut repellet, manu aversâ cum digitis explicatis. Minabitur, indice erecto, & concusso. Alios denique affectus exprimet eo manus, oculi, capitis, aut aliorum membrorum motu, quem observabit ex impetu naturæ inter homines benemeratos decorè exerceri, modò vitet sequentia.

14. Cavebit ne sit nimis diuturna omnium gestuum intermissio; & e contra, ne gestus idem, præsertim in eadem sententia aut periodo, nimis sæpe repetatur.

15. Solâ sinistrâ rarissimè gestus exhibendus: non raro tamen in gestu formando sinistra dextera sociari poterit, ut cum ostenditur rerum multitudo, aut magnitudo: vel quando, ad summos affectus ascenditur, in quibus quasi totus Orator abripi videtur.

16. In fine debet ordinariò, uti vox & dictio, ita gestus esse vivacior & vehementior, ut Orator affectum quem intendit altius infixum relinquat; si tamen, uti in meditatione, ad tristitiam, metum, aut compassionem oratio dirigatur, gestu etiam lentiori, & tardiori dictio absolvetur.

CAPUT IV.

Pro Exordia dictionis formando, & esserendo notanda.

IN Exordio Auditor debet reddi benevolus, attentus, docilis. Hæc sient, à persona dicentis, commemorando animum & affectum suum pro salute, utilitate, aut profectu auditorum. Vel ostendendo rem ipsam de qua dicet, esse necessariam, utilem, aut præsentem tempori multum idoneam. Docilis erit auditor, si materia tractanda clarè proponatur, & in sua membra vel puncta distinctè dividatur, indicando quid primo, quid secundo, quid tertio loco dicere intendat. Et hæc erit *Proposizio* rei dicendæ, quæ in fine exordij, locari solet.

2. Desumi potest exordium, ab aliqua sententia Authoris sacri aut etiam profani, vel à Proverbio, vel à Similitudine, vel ab Historia evangelica, aut alâ quæ avidè audiatur. Quandoq; etiam proponitur quæstio, aut problema, de quo quasi varia auditorum sententia exquiratur, & cui tandè inopinata responsio depromatur.

3. Vitanda autem sunt exordia nimis communia, nimis proluxa, & nimis longè extra materiam quæsitâ.

CAPUT V.

Pro Narratione.

Debet Narratio esse clara, brevis, & ordinata, ut nempe res eo ordine narrentur quod gesta aut dicta fuerunt.

2. Concilianda est narrationi vita v.g. interrogando quid hic factum, quid responsum putatis? quid vos hic ageretis; audita quid sequatur, &c.

3. Sic narranda est res præterita, ac si in præsentis, & coram ageretur. Ad hoc iuvat uti verbis præsentis temporis: magis enim movet narratio Christi quasi ante oculos actu patientis, quam si tantum dicas talia olim passum fuisse.

4. Cavendum ne bis, aut sæpius in narratione decursu idem repetatur.

5. Cavenda etiam crebra digressio ad alia extra rem gestam, aut longæ parentheses, quæ rei seriem interrumpunt.

6. Affectus, etsi breviter misceri possint, non debent tamen in narratione esse nimis frequentes, sed magis pro confirmatione & epilogo reservari.

CAPUT VI.

Pro Confirmatione, eiusque amplificatione, & ornatus Dictionis.

In Confirmatione quaruntur argumenta ad suadendum virtutem, vel dissuadendum vitium, aut aliud quod sibi Orator tractandum proposuit. Argumenta hæc primo summatim excogitanda & annotanda: postea fufius deducenda, amplificanda, & exornanda.

2. Pro inventione argumentorum sive discursuum inspiciendus est Apparatus materiæ, quem ordine alphabetico infra tradimus. Deinde ad istius, vel alterius materiæ amplificationem, & ornatum, considerari poterunt loci tropici, sive sedes argumentorum, quibus quævis materia deduci & inculcari potest. Exempli gratiâ, si de Charitate agatur, (idem est de cæteris) expendi poterit locus à Definitione. Quid est Charitas? est unio animæ cum Deo: quanti momenti est illa unio, quam iucunda, quam utilis, quam honorabilis, ideoque omni labore comparanda. 2. Locus à partiæ enumeratione: Charitas alia est interna affectuum, alia externa operum; alia erga Deum, alia erga proximum propter Deum.

3. Locus à genere: Si omnis virtus amanda est ut iustitia, temperantia, continentia, humilitas, mansuetudo, fides, spes &c.

quanto magis charitas quæ est suprema, & Regina omnium virtutum. 4. Locus à simili: Sicut elementum non potest requiescere nisi in suo centro, ignis in cælo, lapis in terra; ita anima in sola charitate & unione cum Deo requiem habet. 5. Locus à dissimili: Sicuti separatio membri à corpore est violenta, ita animæ à charitate Dei. Locus à contrario: Si odium, & aversio à Deo summum sit hominis malum; sic debet amor Dei summum esse hominis bonum. 6. Locus ab Adjunctis est in quo considerantur omnes circumstantiæ cum re conjunctæ, ut locus, tempus, actus, & modus, & finis quo res exercetur, &c. quæ continentur hoc versu; Quis, quid, ubi &c. quem infra explicamus in exemplo dictionis ex apparatu formandæ. 7. Locus est à causis in quo res comprobatur, vel improbatum à sua Causa materiali, aut formali quâ constat, à finali ad quam dirigitur, ab exemplari cui assimilatur. 8. Locus ab Effectis, sive effectibus bonis, aut malis qui rem faciunt amore, aut odio dignam, uti quod Charitas faciat hominem filium Dei, hæredem cæli, pium, benignum, patientem, Deo & hominibus acceptum. 9. Locus à Comparatione, sive à majori, minori, & paritate rationis: Ut, si sponsa gaudet connubio cum nobilissimo sponso, qui tantum est creatura; quanto magis gaudere debet anima per charitatem uniri Deo, qui est omnium creator. Et hic locus ad amplificandum latissimè patet. Uti & locus ab Authoritate, Testimonio, & Exemplis, quæ infra in Apparatu latius deducimus.

Pro exornatione dictionis, faciunt Tropi, & Figuræ sive verborum, sive sententiarum, per quas sermoni varietas, copia & elegantia conciliatur. Præcipuas hic recensebimus, ut Orator non omnes simul, sed modò has, modò illas, instar condimenti, dictioni aspergat, prout materiæ suæ convenire judicabit. Tales Tropi in verbis sunt metaphora, synecdoche, metonymia, antonomasia, onomatopœia, carachresis, metalepsis. In Oratione sunt Allegoria, periphrasis, hyperbaton, hyperbole. Ex Figuris præcipuæ sunt Repetitio, Conversio, Complexio, Gradatio. Item, Similiter cadens, Contrapositum, Commutatio. Figuræ quæ non in vocibus, seu integratis sententiis usum habere possunt præcipuæ sunt, Interrogatio, Responsio, Subjectio, Occupatio, Correctio, Dubitatio, Prosopopœia, Apostrophe, Hypotyposis, Sustainatio, Præmissio, Ironia, Permissio, Deprecatio, Exclamatio. Modum quo hæ figuræ, aut tropi in oratione formantur, si non meminerit Orator, consultum est ex Rhetorica eum recolat, & singulorum exempla annotet; quæ illic breviter & commodè ex probatis Authoribus exprimentur.

CAPUT VII.

Pro Dictionis Epilogo, sive Peroratione.

ARS quæ tradita est pro Confirmatione amplificanda, & exoranda, valet etiam pro Peroratione formanda. Imò hic potissimum omnes eloquentiæ fontes & affectus exprimendi erunt, ut auditori motum quem intendit Orator impressum relinquat.

2. In hunc finem debet ipse Orator dicendo ostendere se penitus permotum esse: Nihil enim incendit, nisi ipsum prius incensum fuerit. Uti Cicero perorando pro commiseratione erga Milonem, profitebatur se non posse lachrymas continere.

3. Conficitur autem peroratio magna parte, ex brevi enumeratione argumentorum quibus in tota oratione rem à se intentam orator probavit, ea animis auditorum altius ac vehementius inculcando, hoc fere modo: Si jam ostenderimus primò quam sit virtus Charitatis jucunda, quia hominem Deo conjungit; quam, sit utilis, quia reddit regni cœlestis hæredem, quam sit necessaria quia sine ea anima à Deo perpetuo separatur &c. quis eam totis viribus non quærat, & complectatur.

4. Hæc autem enumeratio argumentorum non debet esse simplex & jejuna repetitio, sed novis subinde sententiis, ac figuris cum pondere inspersa, ac variata. Cavendum tamen ex altera parte, ne argumenta illa iterum prolixè deducantur, sed cõpendio absolvantur: sic enim non esset enumeratio, sed potius altera oratio.

Consultum autem est, ut claudatur oratio per aliquam brevem, ac nervosam sententiam, quæ menti ac memoriæ auditorum quasi aculeum infixum relinquat, ut est illa S. Bernardi de mala conscientia peccatoris: Manet anxietas non relictura, Fugit voluptas non reditura.

PRO PRAXI EXPEDITA
INVENTIONIS MATERIÆ.

Primò, Sequitur hic apparatus Materiæ ex sacris potissimum Literis ordine alphabetico breviter & commodè digestæ.

Secundò, Sequitur brevis Index ejusdem Apparatus, ad quem facile recurritur.

Tertiò, Postea sequuntur Puncta disposita per omnes Dominicas & Festa ex eodem Apparatu, & aliis quæ adducuntur in Catechesi, nec non ex Controversijs, cæterisque materiis, quæ supra in Theologia Tripartita pertractantur.

Quartò, Traduntur partes singule Doctrinæ Christianæ selectis exemplis ac Documentis illustratæ; quibus succedunt alia ad Functiones sacras pertinentia.

APPARATUS MATERIÆ

AD

DOCTRINAM SACRAM,

Ex sacris literis præcipuè de promptus.

Nota primo: Excogitatum esse à me hunc brevem & commodissimum materia Apparatum, præcipue in gratiam Missionariorum, quibus ad doctrinam sacram variis locis prædicandam, præter sacras litteras pauci sunt ad manum libri. vel etiam in gratiam aliorum, quibus si non desint libri, otium tamen deest ad prolixam plurimum voluminum investigationem: quibus nihil gratius esse solet quam si in modico spatio multum apta materia collectum inveniant, quam facile possint deducere, & suo usui accommodare.

Nota secundo: In hoc apparatu potissimum contineri selectissima Exempla, Comparationes, ac Similitudines ad idoneos Titulos alphabeti ordine redacta, ac singulos titulos in varia puncta distribuere, ad meliorem Dictionis formandæ ordinem ac varietatem Nulla enim alia est materia, quæ commodius possit pro dictione in varia membra cum ornatu dilatari: aut facilius memoria retineri, aut utilius ad auditorem permovendum accommodari quam similitudines, comparationes, exempla, ut testatur tritum axioma Verba movent, exempla trahunt. Hæc ad communem captum maxime accommodata, & vix optime instituantur, & eruditi plurimum delectantur, dummodo solida sint, & sacrarum literarum auctoritate nitantur, qualia sunt illa quæ in hoc Apparatu assignantur, quæ ubi opus erit, ex citatis Scriptura locis fusius deduci poterunt.

Nota tertio: Præxim ex hoc Apparatu conficiendi integras Dictiones per totum annum, infra assignari in fine, cum applicatione materia ad certa puncta per totum Anni Evangelia.

Ad extremum observa, dum ex his Titulis pro tuo conceptu materiam uberiolem inquiris, si contingat illam sub uno titulo non reperiri legendum esse Indicem, & quærendum alium titulum significatione similem, aut etiam contrarium: Exempli causa, si non invenitur Charitas, vide Amor, si non reperiat Amorem, vide odium. Et sic de cæteris: quæ omnia tibi frequenti usu & propria observatione magis innotescunt, observata præsertim praxi in huius Apparatus taliter assignata.

ABNEGATIO.

Qui cupit servire Christo debet abnegare mundum, & omnia qua in mundo sunt. Pater ex verbis Christi. *Luc. 14. Qui non renunciat omnibus qua possidet non potest meus esse discipulus.* Exemplum est in duodecim Apostolis qui relictis omnibus, bonis, parentibus, amicis, secuti sunt Christum, & eius doctrinam. Sed ecce quantum abnegantibus promissum premium, *Contemplum accipietis & vitam aeternam possidebitis, Matth. 19. v. 27.* Hæc est liberalis Christi promissio, quæ Claustra tot Religiosis, & cœlum tot Sanctis implevit.

Post hæc, S. Bartholomæo Apostolo Evangelium prædicante Polemus Rex Indiæ potentissimus ad fidem Christi conversus, & baptizatus, relicto Imperio amplissimo, & suâ patriâ, & omnibus amicis, S. Bartholomæo, quocumque pergeret constanter adhæsit, & maluit esse pauper Apostoli discipulus, quam dives Indiæ Dominus. *In vita S. Bartholomæi per Abdiam, Gallicanus Dux supremus Romani exercitus post ingentes victorias, & Imperatoris filiam nomine Constantiam in uxorem oblatam, & abnegato omni honore, & opibus, & Imperatoris filiâ, humilem & pauperem vitam pro Christo suscepit, clariorem de se, quam de hostibus victoriam reportans In vita S. Ioannis & Pauli.*

Alexius nobilis Romani Euphemiani filius, ut rebus omnibus non datus, Christum nudum sequeretur, primâ nocte nuptiarum abnegavit ditissimam sponsam, & domum paternam, & post multam peregrinationem, tanquam pauper & ignotus delituit per multos annos in angulo domus paternæ, donec post obitum divino monitu à suo parente, & à Pontifice Romano cum ingenti Rupore agnitus, & summo in honore habitus fuit. *Ita Metaphrasæ & alii in eius vita.*

Abneganda est etiam propria voluntas *Matth. 16. Si quis vult venire post me abneget semetipsum.* Exemplum dedit Christus in horto dicens Pater, non mea sed tua voluntas fiat. Et S. Paulus à Christo vocatus, nullâ carnis aut sanguinis, nullâ propriæ voluntatis habitâ ratione statim respondit, *Domino quid me vis facere?*

Abneganda sunt vitia, & cupiditas rerum temporalium. Abnegantes impietatem & secularia desideria sobrie, iuste, & pie vivamus in hoc seculo, 2. *Timo. 3.* Nempe sobrie erga nos,

justè erga proximum, piè erga Deum. Exempium est in primis Ecclesiæ Christianis, qui nihil suum esse dicebant, sed deponebant bona sua ad pedes Apostolorum, ut omnibus essent communia, *Act. 4. v. 33.* E contrario Ananias cum Saphira uxore, quia pecunie, quam Deo devoverant, partem postea abconderunt, subitaneâ morte à Domino puniti fuerunt, *Act. 5.* Abraham à Deo vocatus, statim exivit de terra sua, & de cognatione sua, & de domo Patris sui: & ideo Deus benedixit ei, & multiplicavit semen ejus sicut stellas cœli &c. *Gen. 12.* Et iterum abnegavit Abraham amorem parentum erga filium suum primogenitum Isaac, quando Deo jubente ascendit in montem cum gladio & igne ut filium suum in Domino immolaret, & in holocaustum offerret. *Gen. 22.* Job omnium bonorum, quæ habuit affectum abnegavit dicens *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.* *Job 1. v. 1.* Christus Dominus cœli & terræ, cum esset dives, factus est pro nobis egenus, & nudus in cruce mortuus non habuit ubi caput reclinaret. *Matth. 27. Luc. 23.*

Sicut athleta qui in stadio currit, debet omnia impedimenta abjicere; ita nos ut perveniamus ad bravium vitæ æternæ, debemus mundi bona abnegare, juxta Apostolum *1. ad Cor. 9. Omnis qui in agone contendit ab omnibus se absteineat, & illi quidem ubi corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.*

Ex Breviario habetur exemplum S. Francisci, qui pro Christo omnia abjecit usque ad calceos *4. Oct.* S. Antonij, qui omnia deseruit usque ad speluncam, *17. Jan.* S. Bartholomæus omnia exivit usque ad pellem vivo detractam, alij Martyres usque ad sanguinem & vitam. Vide *Abstinencia Amor Dei Humilitas.* A contrario, vide infra *Avaritia, Luxuria, Superbia.*

ABSTINENTIA. JEJUNIUM.

Abstinere dicitur primò, qui usum alicujus rei à se rejicit: Secundò, qui rei noxiæ affectum & desiderium in se cohibet & refrenat. Hoc modo Tobias docuit filium suum *Ab infantia amare Deum, & abstinere ab omni peccato,* Tobias 1.

Abstinencia ciborum à Deo præcepta est ad obedientiam, ad meritum, ad virtutis exercitium. In Paradiso præcepit Adamo ut à fructu arboris scientiæ boni & mali abstineret, *Genes 2.* Filijs Israel varia ciborum genera à Deo interdicta fuerunt, *Leviticus 11.* Uxori Manuæ concepturæ Sampsonem Angelus abstinentiam induit, *Judic. 3.* Eleazarus ætate grandis & venerabilis maluit occidi quam carnem vetitam manducare, aut cum alio scari

dalo id simulare, 2. Mach. 6. Septem fratres Machabæi elegerunt potius per varios cruciatus mortem sustinere, quam esu carnis sacrilego se contaminare: 2. Mach. 7.

Abstinencia mentem illustrat. & sapientiam confert. Moyses postquam 40 diebus à cibo abstinuit, meruit à Deo in monte Sinai accipere legem populo explicandam, Exod. 24. Danieli propter singularem abstinentiæ amorem ostendit Deus visiones cœlestes, Daniel. 12. Imò post jejunium eidem revelatum est mysterium Incarnationis, Dan. 9. Quia Anna Prophetissa serviebat Domino, die ac nocte in jejunio & orationibus, meruit in templo de Christo prophetare, Luca. 2. Eodem spectat exemplum Joannis Baptistæ Præcursoris & præconis Christi, cujus cibus tantum erant locustæ, & mel sylvestre, Matt. 21.

Abstinencia à carnibus hominibus religiosis & piè viventibus maxime propria. Dominus ipse Danieli per Habacuc pulmentum & panes, non verò carnes transmisit, Dan. 14. Uxor Jeroboam ad Prophetam Achiam panem & mel, non autem carnes atrulisse legitur, 3. Reg. 13. Christus sæpius multiplicavit panes & pisces, carnes nunquam, Matt. 14. Marc. 6. Ioan. 6. Salvatorem nostrum non legimus comedisse carnes, nisi Agno Paschali, pisc. 6. is verò in alimentum sæpius usum esse pater, Luc. 24. Ioan. 21.

Abstinencia sive jejunium confert victoriam contra hostes, tam animam quam corporis. Christus cum dæmone præliaturus 40. diebus jejunavit, & in tribus quas opposuit tentationibus illum debellavit, Matt. 4. Josaphat Rex Juda jejunavit ipse, & alijs jejunium indixit, atque ita victoriam de hostibus obrinuit, 2. Paral. 20. Postquam Judith diuturnum jejunium & orationem præmisit, præclaram de Holoferne victoriam reportavit, Judith. 8. & 13. Filii Israël bis debellati, postea ad jejunium confugerunt, & de filiis Benjamin triumpharunt, judicum 20. Iterum debellantur filii Israël à Philistæis, 1. Reg. 4. Sed postquam fleverunt & jejunaverunt victoriam obtinuerunt, 2. Reg. 7. A contra tio, quia Jonathas contra præceptum patris comedit favum mellis, Israelitæ ab hostibus profligantur. 1. Reg. 14. Et in deserto coepit populus manducare & bibere, & ira Dei descendit super eos.

Jejunio cum oratione Deus ad largiendam gratiam & misericordiam maxime movetur. Et ided dicitur Tobie 10. Bona est oratio cum jejunio. Sic Elther misericordiam populo suo petitura ab Assvero jejunavit cum ancillis suis & Mardocheo, Esther 4. Dominus Achab pœnam comminatus fuit, sed propter jejunium quo se humiliavit eam temperavit, 2. Regum 21. Nibivitarum

24 *Apparatus Materie ad Doctrinam sacratam.*

civitas intra quadraginta dies subvertenda fuit, sed propter jejuniū quo se Ninivite omnes à minimo usque ad maximum abstinuerunt, Deus illis pepercit, & pœnam remisit, *Iona 3.*

Sicut Naves leviores facilius mare percurrunt, & nimis onustæ submerguntur: ita abstinentia reddit hominem expeditum ut faciliè currat per viam salutis & mandatorum Dei, crapula autem in barathrum demergit. Et sicut in tempestate nautæ exonerant navem, ita in tentatione faciendum per abstinentiam.

Sicut Febres, & alij morbi corporis curantur per cibi & potus abstinentiam, simili etiam modo curandi sunt morbi animi ut libido, ira, gula, &c. *Mart. 9. Hoc genus demoniorum non eicitur nisi in oratione & jejunio.* Abstinentia enim optima est animæ medicina. Hinc August. *Hoc me docuisti Deus ut quemadmodum in medicamentis, sic alimenta sumpturus accedam, lib. 10. Conf. c. 11.*

Sicut equis fræna sunt imponenda, ne nos præcipites agant; sic corpora nostra jejunijs & vigilijs sunt refrænanda, ne animam per vitiorum præcipita abducant:

Sicut in Navibus sentina sæpius est exhaurienda, ita corporibus nostris sæpe subducendus est cibus & potus, ne vitiorum sentinâ putrescant.

Sicut contra Incendium aut ollam nimis ebullientē ligna foco subtrahimus, sic contra ardorē carnis, tumorē superbiæ, ac demonis oportet per abstinentiam subtrahere fomenta & alimenta vitiorū. Nā de Satā, dicitur, *Iob. 41 Halitus ejus prunas ardere facit.*

Sicut nullum castrum est adeo forte, ut si rebellet, non possit jejuniō expugnari excludendo ipsi alimenta: sic quando corpus rebellat spiritui & rationi, optimè potest spiritus corpus sibi per abstinentiam subjugare. Nam *Caro concupiscit adversus spiritum & spiritus adversus carnem.*

Non tantum Corpus, sed etiam Anima debet abstinere, & sobria esse. Quid enim juvat cutrum levem & agilem esse, si Auriga insaniat? Quid prodest navis solida & expedita, si ebrius sit navis gubernator?

Qui à cibus abstinent, & mala agunt, demones imitantur, quibus culpa adest, & cibus deest. S. Iulianus.

Vide ex Breviario effectus eximios jejunii & abstinentiæ, Dominica 3. Adventus Lect. 4. 5. Dominic. 4. Quadr. lib. 4. Domin. 4. Sept. lib. 5. 6. Domin. 3. Novembr. lib. 2. 3. 4. 5. 6. Jejunium confecti formæ præstantiam in Daniele, Juditha &c. Dom. 3. Nov. 1. 2. 3. 4. 5. 6. Abstinentia facit longævus, in festo S. Pauli Erem. 15. Lani. 2. 4. & festo S. Anton. 17. Jan. 1. 5. Vide *Ebrietas, Gula.*

ACEDIA, OTIUM.

Sicut equus tardus indiget stimulis, ita acediosi maximè indigent reprehensione ut pergant in via salutis.

Sicut Dominus odit servum ignavum & otiosum, ita Deus averlatur desidiosos in exercitio virtutis: otium enim est pulverar diaboli.

Otiosus est inflat aquæ stagnantis, quæ non movetur, ac proinde putrescit, & noxiis vermibus, id est, vitis repletur.

Rectè comparatur otiosus paralytico, qui non potest manus, aut pedes ad operandum movere. De his *psal. 13. Manus habent, & non palpabunt, pedes habent & non ambulabunt.*

Similis est otiosus agro neglecto, & pleno spinis & urticis, *Proverb. 24 Per agrum hominû pigri transivi, & ecce totum repleverant urtica.* Nec malè assimilatur Ferro, quod absque usu & motu contrahit rubiginem. Et cum Velle pretiosa, quæ nisi gellatur, à tineis corroditur.

Otium affert homini animæ & corporis egestatem. Ideo dixit Sapiens *Qui seclatur otium replebitur egestate, Prov. 28. v. 19. Maledictus qui facit opus Domini negligenter.* *Jere 41 v. 10. Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi.* *Prov. 20. v. 4.*

Otium sæpe est causa damnationis. Ideo dicit Christus, *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidatur, & in ignem mittetur.* *Matth. 7. v. 19.* Et ibidem iterum dicit *Inutilem servum eicite in tenebras exteriores, ubi erit fletus & stridor dentium.*

Acediosos Deus graviter punit, Exemplum est in populo Israelitico, quando cæpit in deserto tædere itinertis & laboris, & de manna cœlesti dicere: *nauseat anima nostra super cibo isto levissimo;* ideo immisit Dominus in illos serpentes ignitos, qui eos laniabant & occidebant, *Numer. 21.* Quinque Virgines fatuæ quæ dormitaverunt, & sine oleo boni operis in lampadibus ad sponsum setius venerunt, exclusæ sunt, & audierunt, *Amen dico vobis nescio vos.* *vigilate itaque, &c.* *Matth. 25.* Sizara in leæto jacens clavo pertollus est à Jahel, ita acediosus à dæmone. Sampson dormiens inter genua Dalilæ fuit captus, catenatus, excæcatus, *Judicium 16. v. 15.*

Acedia est causa multorum peccatorum, David belli tempore manens domi otiosus commisit adulterium cum Betsabea, & postea homicidium, *2. Reg. 11.* *Cum dormirent homines venit*

inimicus homo, & in medio tritici superseminavit zizania, id est, vitia & peccata, *Matth* 13.

Redarguit Christus in parabolis otiosos, & operantibus primum addicit. Quid statim hic toto die otiosi: ite & vos in vineam meam: & quod iustum fuerit dabo vobis, *Matth*. 20. Dormiebat Jonas sopore gravi, & ideo gubernator navis redarguit eum, & propter eum orta est tempestas. Sed quid secutum? Projectus est in mare & balena devoravit eum; ita acediosi incidunt in laqueos & fauces diaboli, *Iona* 1. Denique Christus in horto redarguit discipulos dormientes, dum orandum esset; dicens, non potestis una hora vigilare mecum, *Mat*. 25. Servus piger qui noluit negotiari, sed talentum defodit in terram, obiurgatur, & ex lento spoliatur. *Mat*. 25. Quomodo brevem laborem a terrena requies consequatur v. ex Breviario in festo S. Bonifacii 14. *Matth* lect. 2. & in festo S. Matthæi 24. *Febr*. lect 7. Vide à contrario Obedientia, Zelus, Amor &c.

A C C U S A T I O.

Falsa accusationis exempla detestanda, proponit Scriptura in castissimo Josepho, qui à sua Domina iniquè accusatus est, ac si vim illi inferre voluisset, & ideo in vincula conjectus est, quibus Deus illum cum honore liberavit. *Gen*. cap. 39.

Injustè acculatus, & lapidatus est Naboth, ac si Deo & Regi maledixisset, & ideo Jesabel à canibus devorata est. *3. Reg* cap. 21. v. 10.

Abimelech iniquè accusatus est à Doëg apud Saulem, eo quod Davidem benignè excepisset, & cum pluribus occisus. *Lib*. 1. *Sa*. *emuelis* cap. 22. v. 9.

Christus à Judæis sæpius falso accusatus tanquam seditiosus, hostis Cæsaris, potator vini, commercium habens cum dæmone, destructurus templum &c. *Matth*, 26. *Marci* 14. *Luca*. 23. &c.

S. Stephanus protomartyr falsò accusatus, & lapidatus. *Act* 6. v. 11. Contra Paulum Apostolum iniquæ accusationes. *Act*. 16. v. 20.

Accusatio falsa à Deo graviter punitur, cujus exemplum est in Aman, qui Mardocheum accusans, suspensus est in patibulo quod Mardocheo iniquè paravit. *Esth* 7. v. 10.

Duo Senes qui Susannam adulterij accusarunt, ipsi loco Susannæ à populo lapidati fuerunt, *Daniel* 13. v. 36. Alcimus, cum iniquis fratrum accusatoribus, punitur, 1. *Machab* 7. v. 5. Et in simili crimine perijt Simon. 2. *Machab*. 4. v. 6.

Utile est homini seipsum potius quam alium accusare. Iustus prior accusator est sui. Prov. 18. Sic fecit Magdalena coram Pharisæis, & remissa sunt illi à Christo peccata. Sic fecit S. Petrus, & resipuit postquam Christum negavit.

Sic fecit David post adulterium, cum Bethsabea, & homicidium Uriæ & sæpius in psalmis. 2 Samuel 12. vers. 1. Et Paral. 1. c. 21. Et psal. 32. v. 5 psal. 41. v. 5. psal. 50. 51. &c.

Sic Jonas coram nautis accusavit fugam suam à facie Domini. Ionæ 1. v. 12. Filius prodigus, Peccavi in cælum & coram te &c. Luc. 15. v. 17. Publicanus Percussions peccatus suum &c. Luc. 18. v. 13. Zachæus Si quem defraudavi reddo quadruplum, Luc. 19. v. 8. Latro in Cruce, Nos quidem iuste digna facinus recipimus. Luc. 23. v. 41.

Accusatio proprii criminis est instar incisionis venæ, aut apostematis, aut salubris vomitorij, quo corpus à corrupto sanguine & pravis humoribus, & suis morbis liberatur; ita fit in anima per humilem delicti sui accusationem.

Aliorum accusatores importunos comparat Cic. Orat. pro Roscio, vel cum Anseribus, qui tantummodo clamant, & non nocent; vel cum Canibus qui clamant, & nocent ac mordent bonos ac pios, non minus dum tendunt ad templum, quam si ierent ad prollibulum. *V. Iudicium iniquum? Invidia, Inimicitia.*

A D U L A T I O.

Adulatores comparantur cum corvis, qui oculos effodiunt, nempe excæcando & decipiendo eos quibus adulantur.

Et cum Hirundinibus, quæ comparent tantum tempore æstivo & læto, fugiunt tempore frigido & adverso.

Et cum Venatoribus, qui fistulâ dulciter canunt ut voluctem decipiant ac deplument.

Et cum Histrione qui omnem vultum induit, & nullam partem serio agit. Idem monet Sapiens, *melius est à sapiente corripere quam stultorum adulationibus decipi, Eccl. 7.*

Quomodo adulatores aliis nocent. Exemplum est in amicis Aman, qui volentes ei complacere suaserunt, ut pro Mardocheo erigeret altissimum patibulum, ex quo tamen Aman ipse suspensus est. Esther 5. Prophetæ adulantes dicebant Achab prospera de bello futuro, quod ei pessimè cecidit, 3. Reg. c. 22. Populus adulando acclamabat Herodi, quod loqueretur voces Dei: & ecce confestim percussit eum Angelus Dei, & consumptus à vermibus interiiit Act. 12.

Adulatores etiam nocent sibi. Exemplum est in Absalone, qui

incuria singulis adulabatur, dicens, videntur mihi sermones tui recti, at ipse cum populo in bello profligatus & occisus est, 2. Reg. 6. 15. Adolescens narrans Davidi mortem Saulis inimici ejus a acceleratam, jussus est a Davide statim occidi, 2. Reg. 1. Duo Sicarij qui caput Isoboth occisi ad Davidem detulerunt ut ei complacerent, simili modo pro sua mercede trucidati fuerunt. 2. Reg. 4. Pharisei per adulationem voluerunt Christum decipere Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces &c. sed ipsi potius decepti fuerunt, Matth. 22. v. 16.

Vide Astutia, mendacium.

AMOR DEI. CHARITAS.

Est virtus qua diligitur Deus propter seipsum, & proximum propter Deum. Primum & maximum preceptum est De dilectio, datum Moyse a Deo in monte Sinai.

Amor sive Charitas est illa Vestis nuptialis, candida, & pretiosa, sine qua anima non potest esse sponsa Christi, vel admitti ad convivium, aut ad aulam celestem. *Quomodo huc intras non habens vestem nuptialem?* Matth. 22. Amor Dei est Oleum quod Prudentes virgines habuerunt in lampadibus, & sine quo dictum est Fatuis, *Nescio vos,* Matth. 5.

Charitas perfecta comparatur cum muliere casta, quae uti nolum amat praeter suum virum, ita charitas nihil praeter Deum. Amor Dei similis est auro; quia facit opera nostra tam splendida & pretiosa ut mereantur vitam aeternam. Compatatur cum igne quia omnia peccata consumit, & animum purificat. Charitas similis est stellis, quae magis in nocte, quam in die apparent, ita amor Dei magis in adversis quam in prosperis dignoscitur. *Charitas patiens est, benigna est, non inflatur, non est ambitiosa, & reliqua* quae ejus proprietates exponuntur 1 ad Corin 13.

Opera quae non fiunt in charitate, aut gratia non sunt meritoria vite aeterna esse appareant maxima. Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam factus sum velut aes sonans, & reliqua. *ibid.* v. 1.

Amor Dei facit omnia quantum vis ardua apparent levia. Sic ut Jacobo septem anni videbantur dies pauci pra amoris magnitudine, *Gen.* 29. v. 20.

Fortis est ut mors dilactio: Quod pater exemplo D. Pauli Apolioli, *Certus sum,* inquit, quia neque mors neque vita, neque creatura alia poterit nos separare a Charitate Dei, quae est in Christo Iesu Domino nostro, ad Rom. fusc c. 8.

Charitas operit multitudinem peccatorum. 1. Petr. c. 4. Exemplum est in S. Magdalena, cui cum ingenti amore Christi pedes lachrymis irrigaret, dictum est, Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.

Exemplo suo ad charitatem Deus nos provocat, Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret. Ioan. 3. Item exemplum Christi qui dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis, & lavit nos in sanguine suo, Brevior. in Nat. Dom. lect. 6.

Quanta charitate Apostoli & alii Deo coniuncti fuerunt. Abrahamæ unicus filius erat Isaac, & cum unice illum amaret, manibus proprijs mactare voluit, quia Deum magis amavit quam suum filium. Gen. 22.

Perfecta charitatis exemplum fuit in tribus pueris in Babylonia abductis, quos nunquam Religionis erga Deum observationem deserentes, in fornacem, septuplum quam solitum erat accensam missos, flamma non adussit, quia majori intus ardebat flammâ charitatis erga Deum, Dan. 1.

Machabæi quoque septem fratres neque ingentibus Regis promissis corrupti sunt, neque minis territi, contra Dei legem aliquid agere voluerunt. Sed potius crudeli morte consumpti, plus Deum quam se diligendum esse, illustri documento fuere. 2. Mach. cap. 7.

D. Petrus ter interrogatus, An Christum amaret, Respondit, Domine tu nosti omnia, tu scis quia amo, & ideo Christus illi oves suas pascendas & regendas commisit, Ioan. 21.

Hæc charitas Sanctos Dei non modo divitiarum, dignitatum, atque honorum, verum etiam vitæ hujus contemptores effecit. Apostoli omnes nullis tyrannorum minis supplicij sive absterrent potuerunt, ne dilectissimum Jesu nomen ubique palam prædicarent & extollerent Petrus, Andreas, & Philippus pro Christi amore crucifigi non recusarunt: Jacobus & Paulus capite truncati: Joannes in bullientis olei dolium nudus dimitti: Thomas & Matthæus lanceis confodi: Matthias securi percuti: Simon & Judas irruente Sactilegorum impetu se elidi atque obterere gaudebant. Quid post illos de tot millibus Martyrum dicemus? quibus dulcia fuerunt tormenta, & pro nomine & amore Iesu quamlibet contumeliam pati.

Plura motiva ad amorem Dei, Vide in fine Libri in præxi assistendi agris & moribundis.

Eximia eluxerunt exempla charitatis in plurimis Sanctis, ut

in S. Petro: *Paratus sum tecum in carcerem & in mortem ire*
 S. Dominicus moriens claritatem fratribus suis tanquam testa-
 mentum reliquit *in Breviar. die 4. Aug.* Idem de S. Francisco le-
 gitur. S. Ignatius Dei amorem & majorem gloriam semper in o-
 re, in corde, in opere habebat, adeo ut diceret se malle gloriam
 Dei cum periculo sue salutis promovere, quam secutum de salute
 in cœlum migrare: *die ultimo Jul.*

De amore Dei plurima occurrunt loca & sententiæ in Scri-
 pturis, ut, *Deuter. c. 6. 7. 19. 11. 30. Psalm. 17. 46. 109. 114. 118. 144.
 146. 148. Proverb. c. 3. 50. Eccles. 13. 43. 45. Matt. 17. 22. Luc. 6. 7.
 Joann. 2. 3. 4. Apostolus passim ad Rom. c. 5. 8. 9. 12. & ad Corin. 1.
 c. 2. 13. 14. & ad Corinth. 2. c. 5. 6. 12. &c.*

A M O R P R O X I M I.

Sicut membra corporis inter se connexa sunt, & se invicem ju-
 vant, oculus dirigit manum, manus defendit oculum, & sic de
 ceteris; sic quisque proximo suo, charitatis vinculo conjungitur,
 auxilio esse debet, uti pulchrè ostendit Apostolus.

Sicut Navis submergitur nisi tabulæ sint inter se firmiter con-
 junctæ; ita Respub. & familia privata perit, in qua non viget unio
 charitatis. Hinc secundum præceptum à Deo hominibus datum
 est, Diligere proximum sicut seipsum. Et Christus sæpius Idem
 inculcavit, *Hoc est præceptum meum ut diligatis invicem, sicut dixi
 vobis Joan. 15. v. 12.*

Charitas excusat defectus proximi. Quid vides festucam in oculo
 fratris tui & trabem in oculo tuo non consideras? *Matt. 7. v. 3.*

Ignoscendum igitur proximo ut Deus nobis ignoscat. *Si dimiseritis
 miseris hominibus peccata sua, dimittet & vobis Pater vester
 cœlestis delicta vestra. Mat. 6. 14.*

*Amandi sunt etiam homines mali & inimici, & pro iis oran-
 dum: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, &
 orate pro persequentibus, Matt. 5. v. 44.* Sic fecit, Christus in Cruce
 Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Et S. Stephanus
 pro lapidantibus oravit, *Act. 7,* Et Abraham apud Deum multum
 intercessit pro sceleratis Sodomitis, ut fusè habetur *Genes. 18.*

Joseph à suis fratribus in cisternam coniectus, & Ismaelitibus
 venditus fuit, sed ipse eosdem in Ægypto postea convivio excepit
 frumento donavit, & singulos osculatus est &c. *Genes. 37.* Moyses
 pro Maria sorore contra ipsum mutmurante Deum orat, & eam
 à lepra

à lepra curavit. Jacobus Apollonius de pinnaculo templi præcipitatus, & occisus, pro occisoribus oravit. *Euseb. l. 2. c. 23.*

Amoris studium est amicis beneficere. Hoc apparet in amore fidei Jonathæ erga Davidem: Saul enim ejus pater sæpe vitæ Davidis insidiatus est, semper filius detexit insidias patris, frequenter iratum placavit, & à persecutione Davidis avertit. *1. Reg. 18. 19.*

Tobiæ charitatem Babylonica captivitas probatior in fecit. Quippe eadem in captivitate constitutis, quo modo potuit, opitulari non cessavit, nunc verbis consolando, nunc rebus juvando, & eos qui ab impiis hominibus occidebantur, sepeliendo. Hinc cum & ipse Regio Sennacherib jussu necandus perquireretur, Deo favente, unâ cum suis periculum semper effugit. *Tobia 1.*

Beati Job charitatis opera per censentur, dum illi dicitur: *Eccò docuisti multos, & manus lassas roborasti, vacillantes confirmaverunt sermones tui, & genua tremantia confortasti, Job. 4.*

Paulus quoque Apollolus, qualem erga proximum charitatem haberet, ostendit, *ad Romanos 9.* dicens: *Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis.* Et *2. ad Corinth. 7.* *In cordibus nostris estis ad commoriendum & ad convivendum.* Et ad Philippenses *1.* *Testis mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos esse in visceribus Jesu Christi.*

Apostolorum postremo omnium, & eorum qui illos secuti sunt unum hoc Charitatis propositum, & documentum fuit; Neque rerum præsentium, neque vitæ mortalis ullam habere rationem, dum consulitur spirituali saluti proximorum. Vide *Liberalitas.*

A S T U T I A.

Astuti sunt imitatores Damonis. Quia dæmon primus Magister astutiæ & calliditatis fuit; & in serpente, qui erat callidior cunctis animantibus terræ, primam mulierem seduxit, & callidè non est aggressus virum, in quo major prudentia residebat, ut dicitur, *Genes. 20.*

Astuti sunt deceptores sociorum, & semper novas vias subtilitatis ad decipiendum inveniunt. Sic Laban multoties voluit Jacob deludere, nunc in uxore, nunc in mercede, & semper novas astutias exquirendo. *Genes. 29. & 30.* Filij Jacob voluerunt patrem astute decipere mittentes ei tunicam inunctam sanguine, ut crederet Joseph filium à bestiis devoratum. *Genes. 37.*

Astuti sunt crudeles & tyranni, qui per fraudes subditos & alios deprimunt & occidunt. Sic fecit Pharaon, qui novas adinvenit astutias ut filios Israël extingueret. *Exod. 1. 2. & 5.* Callidè voluit

voluit Saul occidi David, similans se velle dare filiam ei in uxorem, 1. *Regum* 18. Sceleratam & novam Iezabel invenit astutiam, ut vineam auferret Naboth, & eum occidi faceret sine culpa 3. *Regum* 21. Athalia Regina ut regnare posset, omne semen Regium callidè interfecit, 4. *Regum*. 11. Herodes tyrannus impius callidè cogitavit Christum occidere, procurando innocentes pueros occidi. *Matth* 2.

Astuti nituntur sua scelera occultare aliquo velamine bonitatis. Sicut David astute voluit celare adulterium pietate, quando misit Uriam ut cum uxore quiesceret 1. *Regum* 11. Amon volens violare sororem, sub specie ægritudinis iniquitatem celavit. 21. *Regum*, 13.

Astuti similes sunt Venatoribus qui ponunt occultos laqueos & retia, ut aviculas simplices & innocentes capiant & decipiant. Similes & sunt Piscatoribus qui tegunt hamum parvis escis, quasi muneribus, ut sic magnos pisces capiant.

Astuti sunt sicut serpentes & anguillæ, quas dum putas te manibus retinere, statim sua lubricitate è manibus elabuntur.

Similes etiam sunt Jano, quem Poëtæ dicunt duas facies, unam ante & alteram retro habuisse; sic astuti habent duplicem voluntatem, duplicem linguam; verba duplicia, quæ pro suis lucris, tempori & loco accommodant.

Sed piscis piscem, & lupus lupum devorat, sic justo Dei iudicio bonus astutus ab altero astutius decipitur.

Vide supra *Adulatio*; & infra *mendaciam*, & *Hypocrisis*.

A V A R I T I A.

Avaritia solet esse insatiabilis, & impia. Infernus & perditio nunquam replentur, & similiter oculi hominum insatiabiles. *Proverb*. 1. *Avarus non implebitur pecunia*; & qui amat divitiarum fructum non capiet ex eis. *Eccles*. 5. 9.

Quam sit avaritia impia docet ibidem. *cap*. 10. *Avaro nihil est scelestius*. Et *cap*. 14. *Qui aurum diligit non iustificabitur*. Et ideo monet *Eccles*. 14. *Non sit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta*. Et *cap*. 14. *Ve qui prædavis, nonne & ipse prædaberis*. Videte & cavete ab omni avaritia, quia non in abundantia cuiuspiam vita eius est. *Lucæ* 12. Et ideo *Luc*. 18. divitiæ dicuntur spinæ, quæ suffocant bonum semen gratiæ, & vitæ spiritualis, & avaram potius pungunt & lacerant, quam satiant aut recreant.

Avari cupiditate ducti pervertunt iudicium, & veritatem in falsum.

falsitatem commutat. Vineam Naboth fuit causa quod falsi testes contra eum producti fuerunt. 3. Reg. 21. Per pecuniam corrupti custodes sepulchri mentiti sunt dicentes, Corpus Christi per discipulos sublatum fuisse. *Matth. 28.* Felix Præses quia à Paulo pecuniam non recepit, ipsum non restituit libertati, *Act. 2.* Giezi ex avaritia accepit pecuniam pro curatione Naaman, quam Heliseus fecerat gratis, & ideo leprâ percussus. 3. Reg. 5. Menelaus propter pecuniam quam promisit Andronico, habuit Sacerdotium. 2. *Machab. 4.* Sacerdotes propter avaritiam permittebant vendi in templo oves & columbas. *Matth. 21*

Avari propter suam cupiditatem multoties incurrunt mortem. Nam Achior cupiditate ductus tulit de Anathemate Jericho: ideo fuit morti adjudicatus, ut habetur *Iosue 7.* Nabal qui nuncijs David fuit nimis avarus, substantiam & vitam perdidit, nisi ob largitatem & prudentiam uxoris evasisset. 1. *Regum 25*

Avari ob pecuniam prodiciones exercent, & amicos supplantant. Nam Dalila propter pecuniam Samsonem tradidit, quem prius se diligere ostendebat, ut dicitur *Judicum 16.* Judas propter cupiditatem Christum tradidit & vendidit, à quo tot & tanta receperat beneficia, ut habetur *Matth. 26*

Avari sunt corrigendi à Prælatiis, & à Deo graviter puniuntur. Nam præcipuus occasio reprobationis Saul videtur fuisse cupiditas quam habuit in præda Amalech, ut habetur 1. *Regum 13* Opprimentes alios per usuras & exactiones Neemias graviter increpavit. *Neem. 1.* Accusatus est punitus dives Epulo, qui de micis panis erga Lazarum avarus fuit. *Luc. 16.* Emptores boum & villarum ob avaritiam sunt exclusi à Cœna magna, quam Dominus præparavit. *Luc. 14* Graviter punita est avaritia Ananiae & Saphiræ per Apostolum Petrum, *Actor 5*

Avari similes sunt ebriosi: qui quo plus sunt poti plus sitiunt. *S. Basil. Homil. 7. hexame.* Sicut mare nunquam est sine fluctibus, ita avari nunquam sunt sine cura & turbatione, inquit *Chrysost. Homil. 29.* Sicut ignis & infernus nunquam dicunt sufficit, ita avari. *August. Epist. 5. ad Bon.* Sicut ex mala radice tantum crescunt mali fructus; sic ex avaritia pullulant omnia vitia: quia teste Scripturâ, *Radix omnium malorum est cupiditas.*

S. Bonaventura, in diata de peccat. cap. 6. non illepide, sordide avarum porco comparat, qui dum vivit nec lac, nec lanam, nec aliud bonum ulli præbet, sed dum moritur totus est hominibus utilis, ita avarus nihil in vita, sed omnia quæ collegit post mortem alijs disperdit; animam cogitur dare demoni, corpus in ali-

mentum vermibus, vestimenta pauperibus, debita creditoribus, loculos heredibus, &c.

Comparat eundem avarum talpæ, quæ cæca cælum non videt, & semper cumulos terrens congerit, & sibi foveas multiplicat, & intra illas se libenter abscondit, & vix pedes habet ut ex tenebris prodeat aut in luce ambulet. Similis etiam est pix di testaceæ undique clausæ, quæ ad pecuniam, recipiendam superius perforata est, sed receptam pecuniam nunquam reddit, nisi frangatur, ut nec avarus nisi dum morte solvitur & conteritur, de quo rectè dicitur illud Isaïæ 30, *Comminuetur, sicut conteritur lagenæ sigillæ.* Vide liberalitas.

B.

BEATITUDO.

Beatitudo consistit in stabili possessione boni, quod per se possit perfectè satiare omnem appetitum sive desiderium humanum. Non potest ergo beatitudo nostra consistere in opibus, aut honore, aut voluptate rerum creaturarum, quia hæ non sunt stabiles, nec possunt constanter satiare nostrum appetitum. Id testatur sapientissimus Salomon *Eccles. ca 1 Consideravi universa quæ fiunt sub sole, & vidi quia omnia sunt vanitas & afflictio Spiritus.* Et ideo dixit David *psal. 16. Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Nulla est ergo beatitudo in *Superbia, Avaritia, Luxuria.* Vide illa suis locis.

Quantus futurus sit splendor & fulgor Beatorum in cælo, patet ex eo, quod Moyses etiam in hac vita ex colloquio divino sic radiabat, ut filii Israel non potuerint oculos in ejus faciem intendere. Quanto lucidiores erunt Beati, quorum corpus induet immortalitatem & incorruptionem, jam facti cives Sanctorum, & domestici Dei, & cohæredes Christi.

De Beatis illis dicitur *Danielis 12. Fulgebunt iusti quasi splendor Firmamenti, & sicut stella in perpetuas æternitates.* Cum sole autem illos comparat ipse Christus *Matthæi 13 Tunc iusti fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum.* Quod & Dominus in se ipso manifestare voluit, quando in monte Thabor nive candidior, & sole splendidior apparuit, & tantâ dulcedine Apostolos perfudit, ut Petrus experiret sibi & aliis conditui tria tabernacula, quasi illic perpetuò permanens.

Verum tamen pro meritorum mensura claritas ista singulis impartietur, teste Apostolo, 1. ad Corinthios 15. Alia, inquit, claritas Solis,

Solis, alia claritas Luna, alia claritas stellarum, Stella enim à stella differt in claritate; & sic resurrectio mortuorum. Et 2. ad Corinth. c. 3. 18. Nos verò omnes revelata facie Dominum specular-tes, in eandem imaginem transformamur, à claritate in claritatem, tanquam à Domino Spiritu. Et Ioannis 1. cap. 3. Scimus quoniam cum apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est & omnis qui habet spem in eo sanctificat seipsum sicut & ille sanctus est.

Erunt quoque Beati impassibiles, sicuti scriptum est Apocal. c. 7. Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos sol, neque ullus aestus, quoniam agnus qui in medio throni est reget illos, & ducet illos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abiierunt: & dixit qui sedebat in throno: Ecce nova facio omnia. Idemque dicitur Isaïæ c. 49. Non esurient neque sitient, neque percutiet eos aestus & sol, quia Miserator eorum reget eos.

Habebunt quoque corpora Beatorum donum agilitatis & subtilitatis. Per hæc poterunt in momento penetrare corpora etiam solidissima, sicut radii solares per vitrum nec fractum nec læsum momento transeunt. Sic Corpus Christi gloriosum clauso sepulchro resurrexit Ioan. 20. Sic etiam ad discipulos clausis januis intravit, dicens. Palpate & videte, quia Spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere Luc. 24.

Habebunt etiam Beati summum gaudium ex ipsius Cœli pulchritudine & præstantia. Videmus enim illa etiam que sub Cælo sunt ingentem habere decorem & pulchritudinem quæ animos mirifice oblectant, qualis est species & pulchritudo Solis, Lunæ, Sidertum, ac totius Terræ, & Maris; quanto illustrius est supremum illud Cœli empyrei palatium quod Deus sibi, suisque sanctis ad perpetuam eorum oblectationem fabricavit? Hinc cum stupore exclamat Propheta, Baruch 2. O Israel, quam magna est domus Dei, ingens locus possessionis eius. Et David psal. 86. Gloriosa dicta sunt de te Civitas Dei: Domum tuam, Domine, decet sanctitudo in longitudo dierum. Quam dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscent & deficiet anima mea in atria Domini. Ps. 85. Cælestis illa Hierusalem Apoc. 7. fusius describitur.

Sed maius erit gaudium in clara Dei visione, & in Societate Christi, & omnium Angelorum ac Sanctorum. Hoc spondet ipse Christus Ioan. 17. Pater quos vediti mihi, volo ut ubi ego sum & illi sint mecum, ut videant claritatem meam quam dedisti mihi.

26 *Apparatus Materie ad Doctrinam sacram.*
Et Apostolus 1. ad Cor. 13. Videmus nunc per speculum in anigmate, tunc autem facie ad faciem. Denique comprehensam istius felicitatis magnitudinem declarat. 1. ad Corinth. 2. Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quanta præparavit Deus diligentibus se.

& Cælestis gloriæ magnitudinem Deus quibusdam aliquo modo in hac etiam vita ostendit. Exemplum est in Jacob. Genes. 18. Vidit Jacob scalam de cælo ad terram usque extensam, & Angelos per eam ascendentes & descendentes, & exclamavit. *Quam terribilis est locus iste, non est hic aliud nisi domus Dei & porta cæli.* Et iterum Genes. 32. *Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea.* Eodem modo Dominus se Moyli ostendit, Exod. 33. Elias curru igneo per turbinem in sublime raptus fuit, & aliquando cælestis gaudii saltem à longè prælibavit. 4. Reg. Ezechiel Propheta vidit super firmamento sedentem in Throno: & hæc inquit, visio similitudinis gloriæ Domini. Ezechielus 1. Si illi tam suspensa fuit gloriæ similitudo, qualis quæso est ipsa gloria. Stephanus, etiam cum lapidare ut, *Intendens in cælum vidit gloriam Dei & Iesum stantem à dextris virtutis Dei.* Act. 7. Paulus Apostolus raptus est in tertium cælum, & audivit arcana verba quæ non licet homini loqui 2. ad Corinth. cap. 12. Joannes Evangelista Apocal. cap. 3. testatur se in cælo fuisse, non corpore, sed spiritu, ubi vidit sedentem in throno, voces cælestes audivit, conspexit lampades & tonitrua, & quatuor animalia Deum laudantia, & viginti quatuor Seniores adorantes sedentem in Throno, & alia plurima.

Multa quoque cælestis gloriæ signa ostensa sunt in vita & morte plurimum Sanctorum, ut videre est nominatim in Vita S. Pauli primi eremitæ, S. Odilonis, S. Augustini, S. Francisci, S. Martini, S. Patricii, S. Thomæ Cantuariensis, S. Alexii, S. Dorotheæ, S. Margarethæ, S. Agnetis, S. Catharinæ, S. Cæciliæ, S. Eulaliæ, quod & in pluribus aliis factum est, ut cælestibus hisce signis & Sanctorum beatitudo ostenderetur, & nos ad ardentem beatitudinis futuræ spem & amorem incitaremur:

Futura hominis beatitudo post huius vitæ labores, rectè comparatur Auroræ, quæ post nocturnas tenebras nobis subito elucescit. Comparatur fragrantibus Rosis, quæ ex spinis emergunt. Comparatur lætis & amaranis fructibus, qui ex vili semine in terram depresso, cum multo fervore consurgunt. *Seminatur, inquit Apost. corpus animale, resurget corpus spirituale: seminatur in corruptione, resurget in gloria, &c. 1 ad Corinth. c. 15.*

BAPTISMUS.

Baptismus praefiguratus fuit in figuris antiqua Legis. Nam per mare rubrum Mosis Israel liberatus fuit, id est Christiani; & Pharaon, id est, Diabolus cum suis sequacibus, est submersus: *Exod. 14.* Signabatur Baptismus per aquam in quam Helizæus misit salem, id est, Christus gratiam, *4. Reg. 20.*

Septena lotio Naaman in Jordane, quæ eum mundavit à lepra, signat septem dona Spiritus sancti, mundantia hominem baptizatum, *4. Reg. 5.*

Baptismus predictus fuit à Prophetis antiquis & novis: Nam de eo dici potest illud Ezechielis, *effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Ezech. 36.*

Joannes Baptista cœpit Baptismum aquæ, sed Baptismum Christi cum gratia & Spiritu sancto propheticè prænunciavit. *Matth. 3.* Baptismum approbavit Christus, quando baptizatus est à Joanne, & Spiritus sanctus apparuit in Columbæ specie, ut aquis virtutem tribueret salutarem, *Matth. 3. & Luc. 3.*

Præcepit Christus Baptismum de necessitate, cum dixit: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cœlorum. Ioan. 3.* Prædicari enim voluit Christus Baptismum, & formam baptizandi, dicens: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Matth. 28.* In Baptismo & Fide ostendit Christus esse salutem nostram dicens: *Qui crediderit & baptizatus fuerit salvus erit. Marci ultimo.* Vide de Baptismo supra in part. 3. de Sacramentis, & infra in Catechesi.

BENIGNITAS DEI.

Benignus est Dominus tribulationem sustinentibus. Idem fugienti Jacob iram fratris sui Esau, Dominus benignè apparuit, & revertentem benignè defendit, *Genes. 33.* Helizæ in necessitate corvus panes & carnes jussu Dei cum benignitate ferebat, *3. Reg. 17.* Eidem Helizæo fello & dejecto Deus panem & aquam per Angelum destinavit. *3. Reg. 3. & 19.* Cum Azaria & socijs eius in fornace vidit Nabuchodonosor similem filio Dei, ad probandum, quod Deus tribulatis adesse soleat, *Dan. 3.* Danieli existenti in lacu leonum, Deus benignè misit prandium per Abacuc de longinquo. *Dan. 14.* Discipulis de Christi recessu dolentibus ipse Spiritum paraclitum promisit, & dedit. *Ioan. 14. Actuum 2.* Petrum fluctuantem in mari Dominus benignè de fluctibus liberavit. *Matth. 14.* Stephano posito in tribulatione Martyrii Dominus benignè cœlum apertum

& seipsum ostendit, cuius aspectu Stephanus creatus, spiritum suum illi cum letitia commendavit, *Actorum. 7.* Latronem clamantem in suis tribulationibus consolatus est Dominus dicens, *Hodie mecum eris in Paradiso, Luc. 23.* Jonam devoratum à balena Dominus misericorditer liberavit *Ion. c. 2.*

Benignus est Dominus iustis & recte viventibus. Ideò Ezechias Rex dixit: *Dominus propitiabitur cunctis, qui toto corde querant Deum, 2. Paralip. 30.* Militi Dominus benigne Angelum Raphaellem, qui Tobiam duxit in columem & reduxit *Tob. 5. usque ad 12.* Magdalenam pro operi intentam Christus benigne, discipulis murmurantibus excusavit. *Matth. 26. Marc. 14.* Exaudivit Dominus innocentem Susannam, benigne eam ab injustis sententiis liberavit, *Dan. 13.* Discipulo Christus benigne defendit tempore passionis, dicens, *Si me queritis finite hos abire. Ioan. 18.*

Benignus est Dominus preliantibus pro iustitia, eos confortando & adiuvando. Ideò obedivit Dominus voci Josue dicentis, *Secundum contra Gabaon non movebitur, Josue 10.* Gedeoni dedit bis signum in vellere, quod de hostibus victoriam obtineret, *Judic. 6.* Machabeus & qui cum eo erant, bis à Deo auxilium acceperunt, *1. Machab. 10.*

Benignus est Dominus peccatoribus volentibus poenitere. Ideò benigne peperit David consentienti peccatum cum à Nathan suis reprehensus, *2. Reg. 12.* Exemplum Christi de filio prodigo maximam Dei benignitatem in peccatores ostendit, *Luc. 20.* Zachæus publicanus qui Christum desiderabat videre, benigne à Domino visitatus, *Luc. 19.* Latroni petenti sui à Christo memoriam, promisit brevi tempore Paradisum, *supr. Luc. 23.* Magna pietas Christi quâ Petrum ter negantem non abiecit, sed potius benigne respexit, *Luc. 22.* Thomam non credentem non repulit, sed se ab eo tangi & palpari permisit, *Ioan. 20.* Saulum persecutorem prostratum & excecatum benigne crexit & illuminavit, *Actor. 9.*

Benignus est Dominus ægris & infirmis; Nam circumibat Jesus totam Galileam, sanans omnem languorem & infirmitatem, *Matth. 4. & 9.*

BLASPHEMIA.

Blaspheui in Deum graviter puniuntur, etiam in hac vita. Nam filius mulieris Israëlitiæ, quia blasphemaverat Deum, ullus est à Domino lapidari, *Levit. 24.* Vir Dei dixit ad Regem Ista

Israël qui dixerat, *Deus monitum Dominus, & non Deus vallium*, dabo omnem multitudinem hanc grandem in manu tua 3. Reg. 20. Multum displicuerunt Domino blasphemiæ servorum Sennacherib Regis Assyriorum, propter quos percussit Deus 185 millia hominum de exercitu ejus. 4. Reg. 19. Multum aggrauavit Nathan peccatum David, quod fecerat inimicos blasphemare nomen Domini, 2. Reg. 12.

Blasphemia ex magna superbia oritur. Unde Nabuchodonosor dixit tribus pueris, *quis est Dominus qui eripiat vos de manu mea? Quia statuum ejus adorare volebant, Dan. 3.* Holofernes indignatus, quia Achor Dei potentiam commendavit, dixit: *Ostendam tibi quod non sit Deus in terra nisi Nabuchodonosor. Iudth. 6* Dicentibus Judæis Nicanori: *est Deus potens in celo, qui jubet custodiri Sabbathum* Respondit, *& ego potens in terra, qui jubeo sumere arma* 2. Machab. 15. 4.

Blasphemant Deum increduli & infideles detrahendo operibus Dei. Unde cum Jesus eiecisset demonem, Pharisæi clamabant *In Beelzebub Principe demoniorum eiecit demonia. Matth. 12. Luc. 11.* Pendente Christo in Cruce prætereuntes blasphemabant eum, *morientes capita sua, & dicentes, Vah! qui destruis templum Dei, & in triiduo reedificas illum, Matth. 7.*

Sicut Canes dicuntur contra Lunam latrare, ita impij sicut canes rabidi contra Deum & Dominum suum blasphemant. Linguam habent blasphemæ instar Serpentis, quæ non novit aliud quam venenum evomere, etiam contra Deum, qui omnes quasi in suo sinu fovet.

C.

CASTITAS & CONTINENTIA.

Castitas servatur in societate bonorum, & perditur in consortio malorum. Quamdiu Dina fuit cum fratribus suis, & patre, mansit casta, sed exiens mulieres peregrinas curiosè videre, corrupta est. Gen. 34.

Castitatem violantes graviter puniuntur. Nam cum Sichem violasset Dinam filiam Jacob, fratres ejus Sichem & patrem & populum occiderunt. Gen. 39. Amon propter deflorationem Thamar ab Absalone in convivio est occisus, 2. Reg. 13. Post violationem uxoris Levitæ plus quam sexaginta millia hominum sunt occisi. Iud. 20.

Castitas rara res est & multum diligenda. Ideò Joseph licet esse juvenis & sollicitaretur à Domina, maluit incarcerari & diffamari quàm perdere castitatem. Genes. 39. Sic diligebat Sara castitatem ut diceret; Tu scis Domine quia nunquam concupivi virum, Tob. 3. Graviter fuit Susanna molestata à senibus, sed non famam, nec vitam præposuit castitati. Dan. 13. Virgo Maria non est oblita votum castitatis servare, licet Angelus diceret ei, quod de ea filius Dei naceretur. Luc. 1.

Castitatem maximè servare debent Sacerdotes & ministri Dei in cujus figura dicitur quod mundi debeant esse à mulieribus quæ panes sacerdotales manducarent, ut habetur 1. Reg. 24.

Argumentum est castitatis Prælati & Clericis, quod Stephanus in primitiva Ecclesia tam castus fuerit, ut non dubitaverit cum mulieribus præficere. Actor. 6.

Castè debent vivere relicta, & vidua, quibus castitas est difficultior. Ideò Judith post mortem viri sui non cognovit alium virum, sed cum puellis suis clausa morabatur, habens cilicium supra lumbos, & jejunans cunctis diebus. Judith. 8. 6. Anna vidua fuit usque ad annos octoginta quatuor, quæ non descendebat de templo jejunii, & orationibus vacans Luca 2.

Castitas debet aliis virtutibus adornari. Quod ostenditur Petrolâ de decem Virginibus, ubi tot Virgines fatuæ exclusæ, licet castæ erant, oleum tamen bonorum operum non habebant. Matth. 25.

Castitas similis est purissimo speculo, quod minimo halitu obscuratur. Similis est rosis, & floribus, qui si frangantur marcescunt, intacti fructum gratissimum ferunt. Vide Luxuria.

Calumnia, vide Detractio.

CHARITAS. V. AMOR,

Amor Dei facit misericordiam obtineri. Ideò daturus Dominus legem Moyse dixit: Ego Dominus facio misericordiam illis qui diligunt me, & custodiunt præcepta mea, Exod. 20.

Amor Dei principium & finis est omnium mandatorum. Ideò dixit Moyses: quid petit Deus à te, nisi ut ambules in viis ejus, diligas eum. Deuteron. 10. Paulus etiam dixit: Si quis non amat Deum, anathema sit: ac si diceret, defectu charitatis hominem à Deo separari. 1. ad Corinth. 16. Hoc est etiam quod Paulus dixit: Si linguis hominum loquar & Angelorum, Charitatem autem non habeam, factus sum sicut as sonans, aut cymbalum tintians, 1. ad Corinth. 13.

Vide supra superius Amor Dei, & Amor proximi.

CHRISTUS.

Chrisli vita, virtutes, doctrina, miracula exponuntur in toto Evangelio, in quo ut singula facilius inveniantur, præcipua mysteria & loca breviter audiamus. Christi Conceptio, Nativitas, Divinitas, *Matt. 1. Luc. 1. &c.* Baptismus Christi & vox de cælo, *Mat. 3. Marc. 1.* Jejunat 40. diebus & renatur à dæmone, *Matth. 4.* Vocatio Apostolorum, *Matth. 4.* Sermo Christi in monte, octo beatitudines, & excellentia legis Evangelicæ enarratur, *Matth. 5.* Mittit Apostolos ad prædicandum, & dat ipsis virtutem operandi miracula, *Matth. 9. vers. 37. Luc. 10. vers. 9.* Transfiguratio Christi gloriosa, & vox de cælo audita. *Matth. 17. Luc. 9. v. 9.* Instituit cœnam Eucharisticam sui Corporis & Sanguinis *Matth. 26 Marc. 14. Luc. 22.*

Christi miracula & misericordia in curandis infirmis. Sanat decem leprosos & dæmoniacum, *Luc. 17.* Illuminat cœcum, *Marc. 10,* & plures alios infirmos. *Matth. 15.* Sanat undecim infirmos & locrum Petri. *Matth. 8.* Paralyticum per lectum demissum, *Matth. 9.* Hydropicum. *Luc. 14.* Manum aridam, *Marc. 3.* Languidum ad piscinam. *Ioan. 5.* Servum centurionis. *Matth. 8.* Filium Reguli. *Ioan. 4.* Mulierem à fluxu sanguinis. *Matth. 9.*

Christi doctrina in variis parabolis eleganter ab eo proposita. In parabola seminantis explicat effectum varium, verbi & gratiæ divinæ. *Luc. 8.* In zizanijs exponit malitiam dæmonis, hæreticorum & improborum hominum. *Matth. 13.* In grano synapis vim doctrinæ Evangelicæ. *Matth. 13.* In negotiatore emente pretiosam margaritam, studium regni cælestis præ rebus terrenis. *Matth. 13.* In ove perdita ostenditur charitas Christi in quærendis & recipiendis peccatoribus. *Luc. 25.* Eadem declatur in filio prodigo, *Luc. 5.* Et in homine à latronibus sauciato & à Samaritano benignè curato.

Charitatem erga proximum in remittendis iniuriis explicat in servo qui debebat 100. talenta, *Matth. 18.* *Humilitatem & superbiam* in Publicano & Phariseo, *Luc. 18.* *Diligentiam* in exercitio bonorum operum commendat in operarijs in vineam missis *Matth. 20* *Vocationem* variam ad gloriam regni cælestis apte exponit in parabola de invitatis ad nuptias, & cœnam magnam *Matth. 22. Luc. 14.* Et de decem Virginibus, & quinque talentis, *Matt. 25. Luc. 19.*

Christi pro salute hominum passio, mors & sepultura, *Matth. 27. Marc. 15. Luc. 23. Joann. 12.*

Christi Resurrectio à mortuis, & apparitio varia, Matth. 28.
Eius gloriosa in cœlum ascensio Marc 16. Lucæ 24. Joann. 13.
Christus in cœlo noster mediator & advocatus, Joann. 6. & 14.

CONFESSIO PECCATORUM.

Placet Deo humilis peccati confessio. Reprehensus David à Nathan peccatum suum patenter & humiliter est confessus dicens, peccavi Domino, & contestim veniam obtinuit. 2 Reg. 12. Veniebat ad Joannem omnis populus Juda, Confitentes peccata sua, Matth. 3. Mar. 1. In cujus figura dixit Christus leprosis, *ostendite vos sacerdotibus.* Luc. 17. Prædicante Paulo multi veniebant Confitentes peccata sua. Act. 19.

Confessio peccatorum debet esse cum spe veniæ, & non cum desperatione. Ideò Confessio Cain Deo non placuit, nec ipsi profuit quia cum desperatione dixit, *Maior est iniquitas mea quam ut veniam merear.* Gen. 4. Judas confessus est peccatum suum, dicens: *Peccavi tradens sanguinem justum &c.* Sed ipsi non profuit, quia cum desperatione fecit. Matth. 26.

Confessio peccatorum debet esse cum proposito ulterius non peccandi. Ideò Pharaoni dicenti, *Peccavi*, non profuit illa confessio quia non intendebat desistere à peccato & duritia cordis sui, Exod. 10. Simile accidit Sauli, cum reprehenderet eum Samuel de inobedientia erga Deum, 1. Reg. 15. Sed quia David agnovit suum peccatum cum intentione ulterius non peccandi, dixit ei Nathan *Transtulit Dominus peccatum tuum*, 2. Reg. 12.

Confessionem inducit aliquando tribulatio & afflictio. Ideò dixit Psalmista, *Multiplicata sunt infirmitates eorum, postea acceleraverunt*, scilicet ad confessionem, Psal. 15. Afflicti Israelitæ per serpentes dixerunt Moyse: *Peccavimus, quia locuti sumus contra te*, Num. 21. Oppressi filij Israel à Philistæis & filijs Amon confessi sunt, dicentes, *peccavimus*, Iud. 10.

Confiteri debent homines quantumcumque iusti, & se peccatores reputare. Exemplo Neemix dicentis: *Ego & domus Patris mei peccavimus, iniquitatem fecimus.* Num. 1. Orans Daniel, qui erat vir perfectus dicebat, *Peccavimus iniquitatem fecimus*, Daniel 9. Sextus illorum septem fratrum, qui pro Domino sustinebant Martyrium dixit: *Hec patimur quia peccavimus*, 2. Machab. 7.

Vide in Catech. c. 4. de Sacram. Pœnit. Et in Resol. Theol. Tripart. part. 3. cap. 1. &c.

CONSILIUM BONUM.

Consilium Sapientum servandum est, idè dicebat filio Tobias, *Consilium semper à sapiente perquire, Tob. 4. Qui non credit consilia Sapientum perit: Sicut filij Israël, qui noluerunt credere Moyfi sapienti & experto dicenti, non ascendatis, idè victi fuerunt, Num. 14. Roboam quia non tenuit Consilium Seniorum ad elementiam, sed consilium iuvenum ad iugum durissimū subditis imponendum, magna pars populi ab illo defecit. 3. Reg. 12. Daniel plenus sapientiā dedit bonum consilium Nabuchodonosor, ut peccata sua eleemosynis redimeret, sed ipse non credidit, idè ad bestias est translatus. Dan. 4.*

Consilia amicorum credendum est. Nam fidele consilium dabit Achor Holoferni cum quo erat in exercitu, sed quia non credidit, occisus fuit, *Judith. 5.* Godolias qui non credidit Consilij Joannan, ut sibi caveret, mortem incurrit, *Ierem. 41.* Judas cum paucis pugnaturus contra multos noluit acquiescere consilij amicorum, ut meliorem opportunitatem expectaret, idè in prælio interijt, 2. *Matthab 9.* Consilia octo Evangelica ad beatitudinem obtinendam præbuit Christus in monte, *Matth. 5.*

Consilium bonum simile est optimæ medicinæ, quâ homines ad salutē perducuntur, & à morte conservantur: consilium verò perversum simile veneno aut pesti, quâ homines inficiuntur, & pereunt.

CONSILIUM MALUM.

Consilium malorum muliorum detestandum est. Nam Eva male consuluit & persuasit viro, ut de ligni vetiti fructu manducaret; quod & fecit, ideoque amœnissimum locum paradisi perdidit. *Genes. 2.* Domina cui serviebat Ioseph male consulebat ei, ut castitatem perderet, cui non acquievit, & factus est Dominus Ægypti. *Genes. 39.* Mulieres persuasionibus perverterunt cor Salomonis, ut adoraret idola, ut habetur 3. *Reg. 11* Nefandum consilium dedit Herodias filix, dicens, nihil aliud petas nisi caput Ioannis *Matth. 14. Marc. 6.*

Consilium malum aliquando dant subditi Principibus & Prælati. Sic populus Israël, male consuluit Aaron ut faceret ijs vitulum aureum quem adorarent; quibus Aaron stultè credidit, & scandalum incurrit. *Exodi 32.*

Malum consilium consultori pessimum. Sic Aman consilium dedit ut suspenderetur Mardocheus, & idè ipse suspensus fuit. *Esther 7.* Achitophel videns suum consilium contemni, laqueo se suspendit. *1. Reg. 17.*

Triplicem similitudinem consilij dolosi adducit Sapiens *Ecles. 29.* Qui foveam fodit, incidet in eam: & qui stravit lapidem proximo suo, offendet in eo: & qui laqueum alteri ponit peribit in illo.

CONSOLATIO DIVINA.

Consolatur Dominus obedientes mandatis suis. Ideò Abraham postquam exivit de terra sua ad mandatum Domini, Dominus consolatus est eum diversis apparitionibus: *Gen. 12. 15. & 37.* Filijs Israel qui obedientes Deo exierunt de Aegypto ut sacrificarent in deserto, misit Dominus consolationes, quando pluit in deserto manna. *Exod. 16.*

Consolatur Dominus tribulatos post tempestatem tribulationis. Iuxta illud Psalmi: secundum multitudinem dolorum meorum corde meo consolationes tua latificaverunt animam meam. Ideò fugiente Jacob à facie fratris sui, Deus eum multipliciter consolatus est in somno, *Genes. 28.* Moyse exulanti apparuit Dominus in deserto, consolans eum, quod non accidit ei in domo Pharaonis. *Exod. 13.* Luctum Judæorum convertit Dominus in gaudium quando per Estherem fuerunt à tanto periculo liberati, *Hest. 9.*

Consolatur Deus obsessos, carceri mancipatos, &c. Sic filios Israel obsessos, ab Holoferne in Bethulia consolatus est in victoria per manum femine Judith, *Judith. 10. & 13.* Petrum inclusum in carcere Herodis consolatus est per Angelum suum liberans eum, *Act. 12.* Paulum & Silam positos in carcere Dominus misso terræ motu consolatus est frangens vincula & liberans eos, ut habetur *Act. 16.*

Consolatur Dominus justos in operibus bonis. Sic consolatus est Tobiam & Saram liberando à dæmonio, qui viros eius occiderat, ut habetur *Tob. 8.* Danielem justum bis positum in lacu leonum, Dominus consolatus est per Angelum, & Habacuc. *Dan. 6. & 14.* Susannam quæ adulterio volebat consentire, morte damnatam Dominus per Danielem liberavit, *Dan. 13.* Implevit Dominus promissam consolationem, quando in Pentecoste Apostolis Spiritum sanctum misit, *Act. 2.*

CONSTANTIA & FORTITUDO,

Fortem, strenuum, & audacem reddit hominem puritas conscientie. Moyses purus & innocens, audacter & constanter stetit coram Pharaone arguens eum, *Exodi 5 & seq.* Gedeon fortissimus à trecentis viris maximum populum viriliter superavit. Dixerat enim

enim et Angelus, *Dominus tecum virorum fortissime, Iud. 6* In illa fortitudine liberavit Israel, *Iud. 8.*

David fortiter superavit leonem, & ursum, & Goliathum, *1. Reg. 17.* Judas Machabæus viriliter transiit Jordanem, & irruit in hostes suos, *1. Mach. 5.* Eleazar audacter irruit in Elephantem & occidit, licet ipse postea sit mortuus, *1. Mach. 6.* Machabæus & socij more Leonum irruentes in hostes occiderunt multitudinem inimicorum, *2. Mach. 11.*

Fortitudo perfectissima est tolerantia aduersorum. Tali fortitudine toleraverunt fornacem *3.* pueri dicentes Regi Deus potest nos eripere de camino ignis *Dan. 3.* Stephanus plenus gratia & fortitudine, viriliter sustinuit lapides; & sic de alijs Martyribus.

Non debet homo dimittere opus bonum licet contingat eum tribulationem incurrere. Nam Tobias remansit in timore Domini, licet plaga cæcitas evenisset ei, *Iob 2.* Ridetur in Evangelio homo inconstans qui cepit ædificare, & nõ potuit consummare, *Luc. 13.*

Perseverandum est in bono proposito, nec respiciendum retrò post egressum de societate malorum, ne accidat homini sicut uxori Lothi post egressum de Sodomis, quæ retrò aspiciens, in statuam salis est conversa, *Gen. 19.* Socij Danielis multum constantes & perseverantes fuerunt, ne statuam quam crexerat Nabuchodonosor adorarent, *Dan. 3.*

Eleazar multa tormenta constanter sustinuit, ne ad impietatem declinaret, *2. Mach. 6.* Christus laudavit constantiam Joannis Baptistæ, quod non similis esset arundini, quæ tacile in omnem partem movetur. Salutem denique æternam constantia promittit dicens, *qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.*

V. infra *Fortitudo, Perseverantia.*

CORREPTIO FRATERNA.

Perfectam Regulam dedit Dominus Petro dicens: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum &c. Si audierit te, lucratus es fratrem tuum, Matth. 18.* Joannes Baptista cum magno fervore corripiebat Pharisæos, quod essent progenies viperarum, *Matth. 3. Luc. 3.* Multa audacia & zelo arguebat Herodem, *Non licet tibi habere uxorem fratris tui, Matth. 14. Marc. 6.* Unus de latronibus, qui pendeat in cruce, cum magno zelo alterum reprehendebat, dicens, *neque tu times Deum & Luc. 23.* Stephanus in Concilio Judæorum tervenit & audacter increpavit eos, quod essent duri corde, & Deo resisterent *Act. 7.*

Corrigere debent Prælati subditos suos, & eos de vitio arguere. Sic Sacerdotes resistunt Ozia Regi volenti offerre incensum,

quod non erat sui officij, dicentes; *Non est tui officij adolere incensum*, 3. Par. 36. Sic reprehendit Esdras filios transmigrationis, qui duxerunt contra legem filias alienigenarum, 1. Esd. 9. & 10.

Item debent eos reprehendere de violatione Festorum. Sic arguebat Neemias portantem onera Sabbatho dicens: *quæ est hæc res mala quam vos facitis & prophanatis diem Sabbathi*, ut habetur *Neem 14*.

Item debent eos reprehendere de mendacio & pravo exemplo: sic Petrus Ananiam & Zaphiram, *Actor. 1*. Sic Paulus Elymam magum durè reprehendit, qui nitebatur à fide avertete proconsulem, *Actor. 13*. Et S. Petrus Simonem magum volentem emere Spiritum sanctum, *Actor 8*.

Item de peccato carnis: Sicut Apostolus graviter reprehedit Corinthios de fornicatione, 1 *Corinth 5*.

Item de irreverentia circa Sacramenta: Sicut Paulus eosdem arguit de irreverentia erga Eucharistiam, 1 *Cor. 11. v. Exhortatio*.

CURIOSITAS.

Curiosi desiderant semper nova scire, & illa scientia majores apparere. Ideò prima mulier, quæ desideravit sicut Deus scire bonum & malum, bonum curiosè aspexit, & divinum præceptum contempsit, *Genes. 3*. Discipulorum curiositatem scire volentium tempus secundi Adventus reprehendit Dominus, dicens: *Non est vestrum nosse tempora vel momenta*, *Act. 1*. Athenienses qui erant curiosi, non vacabant salutem, sed ut semper nova scirent, *Actor. 17*. Judæi videntes miracula à Christo fieri, adhuc signa de cælo curiosè quærebant, *Luc. 11*. Herodes curiosè desiderabat videre Christum, non ut crederet, sed ut videret ab eo signa fieri, *Luc. 13*.

Curiosi debent admoneri à prudentibus, ut utilia sectentur, & curiositatem relinquunt. Ideò prædicante Apostolo in Epheso multi qui fuerunt curiosa sectati congesserunt libros, & combusserunt coram discipulis *Act. 19*. Reprehendebat Apollolus quosdam Thessalonicenses curiosè ambulantes, & nihil operantes 2. *Thessal. 3*. Adolescentiores viduas monet Apostolus esse vitandas, quæ sunt frequenter vagæ & curiosæ, *ad Tim. 4*.

Similes sunt curiosi piscibus & volucribus, quæ per loca aliena & peregrina perpetuè vagantur, nec corpore aut mente secum habitant, *August. in Psal 8*.

D.

DEIPARA.

Deiparæ laus & imitatio deducenda est ab æstimatione virtutum quæ in ea eluxerunt, ut est Humilitas, Amor Dei, Liberalitas, Oratio perpetua, Abſtinentia, Caſtitas, Compaſſio ſive miſericordia erga homines &c. quæ omnia in Apparatu invenies, & hæc virtutum exempla in alijs quidem magna, in Deipara autem maxima fuiſſe oſtendes.

Exponitur Deiparæ excellentia ex varijs ejus Figuris ex Scriptura deſumptis, *Gen. c. 3.* Eſt ſecunda & melior Eva, & mater cunctorum viventium per gratiam, quæ ſerpentis caput contrivit.

Exodi 3. Eſt Rubus ardens & incombuſtus, quia Chriſtum ut ignem cœleſtem concepit, & virginittatis florem non amiſit.

Judic. 6. Eſt vellus Gedeonis, quia ſola Deipara manſit nullo peccati imbre madefacta.

Numer. 17. Eſt virga Aaronis, quæ ſola floruit abſque germine, & Chriſtum peperit abſque ſemine.

Ezech. 44. Eſt porta clauſa, & vir non tranſibit per eam, quoniam Dominus Deus Iſraël ingreſſus eſt per eam, in Chriſti natiuitate, &c.

Comparatur etiam appoſitè cum Rebecca, cum Judith, cum Eſthre, cum Suſanna, & alijs mulieribus in Scriptura laudatis.

Item cum arca Noe, qua per Deiparam à diluvio mortis æternæ ſalvatum eſt genus humanum. Vocatur etiam propter eximiam caſtittatem Hortus concluſus, Fons ſignatus.

Item ob pulchritudinem dicitur Columba formoſa, Liliſium inter ſpinas, Oliva fructifera, Roſa in Iericho. Propter Gloriam & potentiam dicitur etiam pulchra ut Luna, electa ut Sol, terribilis ut caſtrorum acies ordinata, & mulier amiſta Sole, Lignum vitæ in paradifo Eccleſiæ, Tanquam mediatrix inter Deum & homines dicitur ſcala Iacob per quam aſcendit oratio & deſcendit miſericordia, Civitas refugij, & propitiatorium. Plures alij conceptus percurrendo Litanias Laureranas facile occurrent, ut Turris Davidica, fœderis Arca, Ianna cœli, Stella matutina, &c. Quæ prudens Concionator facile Virgini applicabit, v g. conſiderando proprietates Stellæ, & eas in dotibus Deiparæ demonſtrando. Vide de cultu Deiparæ & S. S. contra Novatores *part. 1. Tr. 1. c. 8. 9.*

DETRACTIO & CALUMNIA

Detrabunt homines paſſim viris boni: ſolum ex malitia falſa imponentes. Sicut uxor Paſiphatis, cui inſeruebat Joſeph, in-

quæ detraxit ei apud virum suum, imponens ei quod eam voluisset opprimere, *Gen. 29.* Senes illi pessimi Susannam turpiter infamaverunt, crimen adulterii falsò imponentes, *Dan. 13.* Simon malè loquebatur de Onia provisoro civitatis, & defensore gentis, *2. Mach. 4.* Falsi testes detraxerunt Stephano dicentes. *Homo iste non cessat loqui contra Deum, Act. 7.*

Detractio est vitium invidiorum, qui alios infamant, ut eos in fra se deprimant: Sic Principes detraxerunt Davidi apud Achis, ut amoverent eum, *1. Reg. 29.* Satrapæ Darij invidentes fælicitati Danielis, detraxerunt ei apud Darium, *Dan. 6.* Pharisæi invidentes Christo multoties detraxerunt ei, quia cum Publicanis conversabatur, *Matth. 9 Luc. 55*

Detractores graviter puniuntur à Deo in presenti & in futuro sæculo Nam Maria soror Moysis contra eum locuta est detrahèdo ex modica occasione, sed citò est secuta lepræ pœna, *Num. 12.* Filij Israel detraxerunt terræ promissionis, sed in malum suum, quia nullus eorum intravit eam, sed mortui sunt, ab hostibus & bestiis consumpti in deserto, *Num. 13. & 14.* Etiam propter detractionem Chore & multi cõplices ejus fuerunt occisi, *Num. 16.*

Detractio à superbia & ambitione procedit. Sic Absalon ambiens regnum patris, detrahebat ei, singulis dicens: *Non est qui audiat te constitutus à Rege, 2. Reg. 15.* Aman superbus, quia non adorabatur à mardochoo, detraxit omnibus Judæis coram Rege, *Hester 3.* Alcimus qui volebat fieri summus Sacerdos, detrahebat Judæ coram Demetrio, *1. Mach. 7.*

Detractores non debent audiri, nec verbis eorum est adhibenda fides. Nam Siba servus Miphiboseth nequiter detraxit Domino suo coram David, & David temerè fidem adhibuit verbis ejus, & ideo perversum dedit judicium, *2. Reg. 16.* Sapiens fuit Alexander Rex, qui viros pestilentes, qui venerunt adversus Jonathan detrachentes ei, & interpellantes Regem adversus eum, nullatenus audire voluit, *1. Mach. 10.*

Detractor vertit semper bona in mala, vel tanquam mala intentione facta. Nam si jeunas, dicit hypocritam, si comedis, voracem, si quiescis, pigrum, si rides, inquietum, si taces, stultum, si loqueris, præsumptuosum, si tua pauperibus das vel erogas, dicit esse vanum & gloriosum, si non erogas, avarum, si sapiens es, superbum, si religiosus, dicit te hypocritam. Ideo de Joanne Baptista multum jejunante dicebant quidam detractores, dæmonium habet. De Jesu autem comedente dicebant: *Ecce homo vorax & potator vini, Mark. 11.* Viso miraculo de cæco nato detraxerunt

Pharisæi

Pharisæi, dicentes, *Nos scimus quia hic homo peccator est, & maledixerunt ei, Ioan 9.* Ejecto dæmonio & loquente muto, quidam detrahentes Christi miraculum perverterunt, dicentes, *in Boelzebub principe demoniorum eiecit dæmonia, Luc. 11. Mat. 12.*

Comparat Scriptura detractionem cum morfu serpentis & gladio acuto. Serpens qui non edito sibilo mordet, detractori per omnia similis est; *Eccli. 10 Filii hominum dentes eorum arma & sagittæ, linguæ eorum gladius acutus.*

Detractores similes sunt canibus, qui contra omnes prætercuntes latrant, & nemini parcut.

Sicut porticus olympiæ acceptam vocem per resonantiam septies remittebat, ita detractores contumeliosi uno verbulo offensi sexcenta convitia ingeminant. *Plinius.*

DISCORDIA.

Discordia multoties oritur ex invidia etiam inter fratres, Patet in prima discordia inter Cain & Abel, quam movit ex invidia Cain, quia munera Abel Deo placebant, *Genes. 4.* Occiso à David Philisthæo, & auditis cantantibus, *Saul percussit malle, & David decem millia:* Saul invidiâ motus, quia minus dederant sibi, persecutus est Davidem, *1. Reg. 18.*

Discordia sunt aliquando ex avaritia; Nam propter multam substantiam quam habebat Abraham & Loth, facta est discordia & rixa inter eorum pastores, *Gen. 13.* Quia Jacob decepit Esau in hæreditate & benedictione paterna, facta est discordia inter eos, *Gen 27.* Propter avaritiam & tenacitatem Nabal facta est discordia cum Davide, sed per liberalitatem Abigail uxoris fuit sapienter sedata, *1. Reg. c 25.*

Discordie oriuntur multoties ex superbia & ambitione, Hinc orta est discordia inter Absalon & David, *2 Reg. 15.* propter superbiam & duram Responzionem quam Roboam ferit populo, divisum est ejus Regnũ, *3 Reg. 12.* Contentio inter discipulos facta est quis eorũ esset major, quæ per humilitatem sedata fuit *Luc. 22.*

Discordie sunt frequenter propter mulieres & luxuriam. Occasione Diuæ quam Sichem oppressit, facta est discordia, & secuta sunt homicidia, *Gen, 13.* Quia Thamar violata est ab Amon fratre eius, facta est discordia inter fratres, ex qua frater iussit interfici fratrem, *2. Reg 12 & 13.* Propter uxorem Sampsonis alteri traditam, dissensio facta est cum Philistæis, *Jud. 15.*

Discordie aliquando oriuntur ex vitio gulae, Sic accidit filiis Israel, qui iurgati sunt contra Moysen ductorem eorum, propter defectum cibi & potus, *Exod. 16. & 17.* Iterum filij Israel recu-

Santes manna cibum cœlestm, rixati sunt contra Moysen petentes carnes. Numer. 21.

Discordes & rixantes debent Pralati & Maiores corrigere. Sic ut Moyses corripuit rixantes Hebræos contra invicem. Exod. 2. Mulieres rixantes propter infantem vivum, Salomon cum vera justitia prudenter sedavit 3. Reg. 3. Contentionem discipulorum, quis esset major, Christus sedavit, de sua humilitate exemplum præbens, Luca 22.

Sicut inflando, ex scintilla unica excitatur incendium; ita ex modica rixa magnæ discordiæ oriuntur, Nazian.

Sicut Mare, quod ex se tranquillum est, ventorum vi agitari & turbari videmus; sic populus in pace tranquillus, turbulentorum hominum vocibus concitari solet.

Quemadmodum singula hastilia seorsim separata facile franguntur, conjuncta verò frangi nequeunt; sic cives inter se diffidentes facile superantur, concordēs verò insuperabiles manent. Plutarchus. Vide Pax, Concordia.

DURITIA CORDIS.

D*uri & obstinati in malo per verba, & prædicationes non emolliuntur: Sunt enim sicut duri lapides, super quos si cadat aqua, inretrius non mollescunt. Sic Heli filios verbo corripuit, sed non profuit, ideoque interierunt, ut habetur 1. Reg. 2. Nabal fuit ita durus, ut ad dulcia verba nuntiorum David flecti non potuerit. 1. Reg. 25. Judas ita fuit durus, ut osculo Christi emolli non potuerit.*

Duri manent obstinati quantumcunque viderint signa & miracula fieri. Sic induratum fuit cor Pharaonis, qui ad nulla signa quæ Moyses de mandato Domini faciebat, emollicbatur ad credendum Domino, Exod. 56. 18. & 19. Judæi qui apprehenderunt Jesum fuerunt durissimi, qui neque per sanationem auriculæ, neque per alia signa moti fuerunt, Luc. 22. Ioann. 18.

Duri & obstinati non solum non quiescunt, sed etiam si reprehenduntur peiores fiunt. Sic tam durus fuit Cain post admonitionem Domini, ut fratrem occiderit, Genes. 4. Obstinati Judæi Zachariæ increpante & admonente, eum crudeliter occiderunt, 2. Paralipp. 24. Stephanum increpantem Judæos de eorum duritia, ipsi eum impie lapidaverunt. Act. 7. Vide Avaritia; & c. contra Pœnitentia, Obedientia, Liberalitatem.

E.

EBRIETAS:

Ebrietas & gula in tentatione obtinent primum locum. Prima tentatio filiorum Israël fuit de potu, secunda de cibo, *Exod.* 17. & 18. Volens Diabolus Salvatore[m] tentare, prius ipsum gulâ, quam alio vitio aggressus est. *Matth.* 4.

Ebrietas vitium luxuria nutrit. Hinc est quod Loth qui in Sodomis bonus fuit, inebriatus cum propriis filiabus peccavit, & duplicem incestum commisit *Genes* 19. sicut enim pingua facilius flammam concipiunt, ita ebriosis flammam libidinis.

Ebrietas hominem dementat. Nam Noe qui erat vir perfectus, inebriatus sic dementatus est, ut sine verecundia denudatus jaceret, *Genes* 9. Fatuus & demens factus est Esau, qui propter lentis edulium vendidit primogenituram fratri suo. *Genes* 25. Propter vesaniam in epulis dives Epulo in siti & flammis cruciatur. *Luc.* 18

Gula vitium in Clericis & religiosis est maxime detestabile. Ideo dixit Dominus ad Aaron & filios eius, Vinum & omne quod inebriat non bibetis tu, & filii tui, quando intrabitis tabernaculum. *Levit.* 10. *Numer.* 16.

Crapula & ebrietas multoties causa vel occasio est mortis. Unde Philisthæis epulantibus & latantibus domus cecidit super eos. *Judicium* 16. Amon in convivio temulentus, fuit ab Absolone occisus. *2. Reg.* 13. Comedit Jonathas modicum mellis contra præceptum patris, & fuit condemnatus ad mortem; sed populus ipsum liberavit. *1. Reg.* 14. Benadab Rex Syriæ temulentus per Principum provinciarum pueros ad mortem fugatus est. *3. Reg.* 20 Filijs Job rescentibus & bibentibus vinum, domus cecidit, & eos oppressit. *Job.* 1 Propter ebrietatem Holofernis Judith habuit opportunitatem eum occidendi. *Indith* 12. Reversus Aman à convivio lætus, statim fuit cum duabus filiabus & cum decem filijs occisus. *Hester* 9. Fecit Ptolomæus convivium Simoni, & eum cum duobus filijs interfecit, *1. Machab.* ultimo. In convivio natalis Herodis innocens Baptista propter veritatem impie de collaris fuit, ut habetur *Marc.* 6. *Matth.* 14

In quibus *S. Chrysof.* comprobat ebriosos; Homo, inquit, ebrius est mortuus animatus, demon voluntarius, morbus veniam non habens ruina excusatione carens, commune generis nostri opprobrium, *Hom.* 1 ad pop. *Antioch.*

Ebrius timilis est Antiochi, qui amat semper os in liquido habere clamare, & otari, sed sicut Antiochus in fine sepelitur, & ad ignem

ignem affatur; ita ebriosus tandem omnibus bonis deplumatur à creditoribus, & postea in inferno affatur à dæmonibus.

Ebriosi sunt sicut paludes, in quibus tantum generantur ranæ, & serpentes, & noxia animalia; ita & in ebriosis otium, & luxuria, & insania, & omnia vitiorum genera aluntur. *Vide Gula. Abstinencia. 1.*

ECCLESIA.

Ecclēsia cum sollicitudine & fervore debet à fidelibus edificari. Ideo ferventior fuit Salomon in ædificatione templi, quam domus suæ; quia templum in septem annis, domum verò in duodecim perfecit. *3. Reg. 3.* Magnam curam habuit Dominus de ædificatione Ecclesiæ quando præcepit Cyro ut ædificaret ei domum in Hierusalem, quod prius prædixerat per Esaiam, *Esaiæ 2 & 1 Esd. 3.*

Ecclesia edificata debet solenniter & cum gaudio consecrari. Idè magis solemniter fecit Salomon in dedicatione templi. *3. Reg. 8.*

Ecclesiam debet homo intrare mundus à peccato. In cuius figura dixit Dominus Moysi, *facies labarum aeneum ad lavandum: & missa aqua lavabant Aaron & filii ejus manus suas & pedes* cum ingressuri erant tabernaculum. Per manus signantur operationes, per pedes affectiones, *Exod. 30.* Non licebat nisi paucis & mundis intrare templum & tangere vasa ejus, *Numer. 4.* Sæpe mundavit Dominus templum ejiciens vendentes, & ementes, & mensas, & boves, columbas, quæ templum reddebant immundum, *Matth. 2. Luc. 19.*

Instruendi sunt tam pueri quàm profecti, ut Ecclesiam visitent. Exemplo Christi, qui die 40, à nativitate voluit ad templum deferri: & duodennis in templo, in medio Doctorum, fuit à Matre sua inventus, *Luc. 2.* Petrus & Joannes ascenderunt in templum ad horam orationis nonam; & tunc claudum Petrus sanavit, *Act. 3.* Eunuchus Candacis Reginae Æthiopum commendatur, qui de Æthiopia veniebat in Hierusalem ad visitandum templum, *Act. 8.* *Vide infra, Fides.*

Quam firmiter oporteat credere veræ Ecclesiæ, vide exempla in Catechesi de Symbolo cap. 1.

Argumenta octo pro Ecclesia Romana, & contra Sectarios &c. vide supra in Controv. par. 1. cap. 3.

EXHORTATIO.

Exhortatio retrahit à peccato. Sicut exhortatio Abigail Davidem à peccato homicidij retraxit, *1. Reg. 25.* Quamdiu vixit Sacerdos Jojada, qui exhortabatur Joas Regem Juda, tamdiu Jo-

as probus fuit, sed eo mortuo factus est pessimus, 4. *Reg.* 12. Ad exhortationem Neemiæ Usurarii reddiderunt usuras, & ulterius non acceperunt, *Neem.* . Baptistâ exhortante populum, multi baptizabantur confitentes peccata sua, *Matth* 3.

Exhortatio bona confortat in tribulatione Ideò Tobias adibat omnes in captivitate positos exhortans eos, ut habetur *Tobia*. 1. Tribulatio Job venerunt amici ejus ad confortandum eum, *Job* 2. Primum septem fratrum Machabæorum, cum in farragine torqueretur, cæteri cum matre hortabantur, ut pro lege fortiter moreretur, ut habetur 2. *Machab.* 7.

Exhortatio bona parentum filios facit probos. Sicut parentes uxoris Tobiz monuerunt eam honorare loceros, maritum diligere, & gubernare domum, & se ipsam irreprehensibilem exhibere, *Tobia* 18. Moriturus Mathathias filios efficaciter hortatus est ad agendum viriliter pro lege Domini; quod ipsi optime servaverunt, 1. *Machab* 2.

Vide infra, *Filiorum educatio.*

Exhortatio bona excitat alios ad virtutem. Sicut Judith suâ exhortatione animavit cives Bethuliz ad viriliter resistendum Holoferni, & placandum Deum. *Judith* 8. Judas machabæus hortabatur & armabat populum sermonibus bonis, 1. *Machab.* 3. & 4. & 2. *Machab.* 8 10. Paulus & Barnabas hortabantur fratres & animabant, ut permanerent in fide, *Act.* 14.

Exhortationes Dei nomine debent Prædicatores liberè & libenter præstare. Propterea dixit Dominus, *Esaiâ* 51. *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo scelera eorum, & domui Iacob peccata eorum.* Joannes Baptista prædicando monuit Herodem de incestu, & Christus Judæos de incredulitate, etiam si ideò se morituros præviderent.

Exhortatione opportuna peccatores & infideles ad Deum convertuntur. Sicut prædicatio Jonæ convertit Ninivitas, qui propter peccata subverti debebant, *Jona* 3. Petrus in Pentecoste sic prædicavit ut circiter tria millia hominum converterit ad fidem *Act* 3. Iterum ad prædicationem Petri tot crediderunt, ut factus sit numerus credentium quinque millia, *Act* 4. Prædicantibus Paulo & Barnabâ Iconijs crediderunt multi Judæi, & Græci. *Act.* 14.

Vide supra, *Correptio, Consilium bonum, &c.*

EUCHARISTIA.

IN hoc Sacramento verè Deus memoriam fecit mirabilium suorum. Res mira, solo Dei verbo cæli formati sunt, magis mirum, Christum solo verbo è cælo in terras adduci. Solo verbo dixit

44 *Apparatus Materia ad Doctrinam Sacram.*
dixit Deus, *Fiat Lux*, & facta est lux; *fiat firmamentum*, & factum est firmamentum: Solo verbo iussit Josue solem stare & stetit: Sed magis mirandum Christum filium Dei, Solem iustitiæ, cœli terræque Dominum, solo verbo, *Hoc est corpus meum*, & cœlo descendere, sub panis & vini speciebus collocari, & hominibus in alimentum præberi.

Myſterium hujus Sacramenti varijs figuris in Scriptura adumbratur, & explicatur, *Exod. 12.* Deus jubet offerri & manducari *Agnum Paschalem*, in Eucharistia manducatur Agnus Dei, qui tollit peccata mundi.

Exodi 16. Deus in deserto filios Israël pavit manna cœlesti per 40. annos, Deus in deserto hujus vitæ pascit Christianos sacra Eucharistiâ, ut non deficiant in via patriæ cœlestis, & in alimentum vitæ æternæ, ut apertè dicitur *Ioan. 6. Non sicut manducaverunt Patres vestri Manna in deserto & mortui sunt; qui manducat hunc panem vivet in æternum.*

Exod. 40. Offerebatur Domino Panis propositionis, qui solum à puris & sanctificatis sumi poterat; ita ad hoc Sacramentum nemo debet nisi purus accedere, aliàs ut ait *Apost. Iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.*

Genes. 14. Melchisedech in gratiarum actionem pro victoria per Abrahamum obtenta *Obtulit panem & vinum*, erat enim *Sacerdos Dei altissimi*, sic panis Eucharisticus offertur Deo in Sacrificium pro victoria obtenta vel obtinenda contra carnem, mundum, & dæmonem.

Ad Communionem Eucharistiæ accedens debet prius *sordes peccatorum* per Pœnitentiam aut Confessionem abluerè: Sic enim Christus ante institutionem Eucharistiæ discipulorum *pedes lavit Ioan. 13*; Et Apostolus monet, *1. Cor. 11. v. 27. Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat*, id est, examinet se, an sit dignus tanto Sacramento. Narratur *Matth. 27.* Joseph ab Arimathia acceptum Christi jam defuncti corpus involvisse in syndonè munda, & collocasse in monumento novò quantum magis oportet Christi viventis corpus in animam mundam suscipere, & cum novo affectu charitatis.

Hujus Sacramenti institutio, fructus, & effectus tribus potissimum locis in Scriptura exprimuntur, *Ioan. 6. v. 48. Ego sum panis vite &c.* usq. *Matth. 26. v. 17. de ultima cœna*, Et *1. ad Corinth. 11* ubi exponitur institutio, & dispositio requisita ad Eucharistiâ.

De hoc Sacramento contra hæreticos vide tradita in contr. versijs. p. 1. tr. 2. cap. 3. Varia exempla &c.

Vide

Vide intra in Catechesi cap. 4. de Eucharistia, & Sacrificio Missæ.

F.

FIDĒS IN DEUM. FIDUCIA.

Fidem magnam habentes in Scripturis frequentissimè commendantur. Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam, Genes. 15. Moysen ex magna fide commendat Apostolus; Fide Moyses magnus effectus est. *Ad Hebr.* 11. Mariam Virginem ob magnam fidem commendat Elizabeth, dicens: *Beata es quæ credidisti, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt tibi à Domino Luc.* 10. Commendat Salvator fidem Centurionis, dicens: *non inveni tantam fidem in Israel, Matth.* 8. Credentes Dominus dicit Beatos; *Beati qui non viderunt & crediderunt. Job.* 20

Fides aliquando acquiritur ex miraculis. Idè postquam filij Israel transierunt mare rubrum miraculosè divisum, & viderunt Pharaonem submersum, timuerunt Deum & crediderunt Deo. *Exod.* 14. Magi videntes Stellam in Nativitate Christi miraculosè refulgentem novam in Christum fidem receperunt, firmiter credentes ipsum esse Deum. *Matth.* Viso miraculo de claudo sanato per Petrum & Joannem, factus est numerus credentium quinque millia. *Act.* 4

Fidei attribuitur victoria: Sancti per fidem vicerunt regna, Hebr. 11. *Hac est victoria quæ vincit mundum, fides nostra.* Idè dixit Jonathas cum magna fide armigero suo; *non est Deo difficile salvare in multis vel paucis, qui postea victoriam obtinuit. 1. Reg.* 14. Cum magna fide dixit David ad Goliath: *Tu venis ad me cum gladio, hasta & clypeo: Ego autem ad te venio in nomine Domini;* & sic de eo triumphavit. *1. Reg.* 18. Magnâ fide dixit Azâ: *Domine non est apud te ulla distantia, utrum in paucis auxilieris, an in pluribus, & bellando victoriam habuit. 2. Paralip.* 14. Judas Machabæus idem dicens de hostibus triumphavit. *1. Machab.* 3.

Fides sapius operatur miracula, ideo Christus dixit, Si habueritis tantam fidem, sicut granum sinapis, & dixeritis huic monti tolle & mitte te in mare fiet ei. Matth. 21. *Matc.* 11. *Signa autem eos qui in me credent hac sequentur: In Nomine meo ejicient demonia &c. marci ultimo*

Fides sape confert salutem animæ & corporis. Idè mulier patiens fluxum sanguinis ait intra se: *Si tetigero simbriam vestimenti ejus salva ero, & sanata est. Matth.* 9. Magna fuit magdalensæ fides, propter quam dixit ei Christus, *Fides tua te salvam fecit. Luc.* 7.

Ex fide sanavit Christus cæcum, dicens, *respice, fides tua te salvum fecit.* Beneficia ex fide accepta enarrat Apostolus plurimis Patrum exemplis, ad *Hebraeos cap. 11*

Fidem modicam habentes à Deo reprehenduntur, & puniuntur. Idem Zacharia verbis Angeli fidem non adhibente, eum taciturnitate percussit, dicens: *Non poteris loqui quousque hæc fuerint, pro eo quod non credidisti, Luc. 3.* Reprehendit Salvator Petrum, dicens: *Modicæ fidei quare dubitasti? Matth 14.* Thomam etiam non credentem Dominus arguit, dicens: *Noli esse incredulus sed fidelis. Ioan. 20.*

Homo confidens in Domino comparatur in Scriptura, *Ierem. 17.* cum arbore plantata juxta aquas, quæ immittit radices suas, & non timebit cum venerit æstus, scilicet tentationum aut injuriarum quia spes illius in Domino firmissimè radicata est.

Sicut spes futuri emolumenti omnes artifices alit, & ad labores animat, ita ad arduum virtutis studium excitare debet spes gloriæ & regni æterni.

Sicut Nautæ in gravibus procellis jactâ anchorâ navim securâ & tranquillam faciunt, sic Spes & fiducia in Deo debet esse anchora, quâ homo Christianus in omni periculo intrepidus efficitur.

Argumenta pro viva Fide erga Deum, & in veram unicamquæ Christi Ecclesiam &c. vide in controversiis *cap. 1. 2. 3.* Exempla plura de Fide, vide infra in Catechesi, *cap. 1.*

FILIORUM EDUCATIO.

Filii instruendi sunt, & erudiendi in Lege Domini. Præcepit Dominus filiis Israël, ut docerent filios magnalia quæ fecerat eis, ut eum magis honorarent, ut habetur *Deut. 10.* Sollicitus erat Job de filiis suis, ne forte Deum offenderet, idem pro eis quotidie sacrificium offerebat *Iob 10.* Mater septem fratrum strenuè instruebat eos, in his quæ fidem & Deum spectabant *2 Mach 7.*

Filii corrigendi, & increpandi sunt de vitiis quæ committunt. Sic Jacob increpabat Joseph filium suum revelantem somnia, ne superba ambitione videretur Patri, Matri, & fratribus dominatus *Gen 33.* Quia Heli malè corripuit filios suos, ipsi cum eo graviter sunt puniti, *1. Reg 4.* Adonias quia non fuit correptus à patre volens superbè regnare, fuit à fratre occisus. *3. Reg 2.*

Parentes debent filios & filias bonis moribus instruere. Sicut David appropinquans ad mortem, instruxit filium suum Salomonem de bono regni regimine, *1. Paralip. 28.* & *3. Reg. 2.* Tobias opti-

optimis monitis instituit finem suum ab infantia, *Tob 1.* & postea in juventute, *Tob 4* postea in morte, ut habetur *Tobia ultimo*. Parentes Sara monuerunt eam in omnibus seipsam irreprehensibilem exhibere, *Tob. 8.* Quia parentes Susannae fuerunt iusti, & optime eam erudierunt, ipsa soluit ad uitium consentire, *Dan 13*

Similes sunt pueri mollicerae, quibus parentes imitar figilli, quamlibet formam, siue Angeli, siue daemoneis, imprimere possunt

FORTITUDO.

Fortem & audacem reddat hominem puritas conscientiae. Moyles purus & innocens audacter & constanter stetit coram Pharaone arguens eum, *Exod. 5.* Judith quia puram & bonam intentionem habebat, contra Holofernem strenue fecit *Judith 12 & 13.* Gedeon fortissimus in trecentis viris maximum populum viriliter superavit. Dixerat enima ei Angelus; *Dominus te cum virorum fortissime, iudicum 6.* Et post hoc in illa fortitudine liberavit Israel, *Jud. 8.*

Unus formidolosus dissipat unum fortis roborat totum exercitum, Idem dicit Gedeon; *qui formidolosus est, reuertatur. Jud 7.* David fortiter superavit leonem & ursum in eremo, & Goliath, *1. Reg 17.* Judas Machabaeus viriliter transiit Jordanem & irruit in hostes suos, *1. Machab. 5.* Eleazar audacter irruit in Elephantem, & occidit, licet videret se casu elephantis opprimendum, *1. Machab 6.* Machabaeus & socii more leonum irruentes in hostes occiderunt multitudinem inimicorum. *2. Machab. 11*

Fortitudo perfectissima est tolerantia rerum adversarum. Unde teste Philosopho, fortitudo est considerata periculorum susceptio, & laborum perpassio. Tali fortitudine toleraverunt fornicem 3. pueri dicentes Regi, Deus potest nos eripere de camino ignis, *Dan 3* Stephanus plenus gratia & fortitudine viriliter sustinuit lapides: & sic de alijs Martyribus.

Fortes comparantur altis & firmissimis rupibus, quas nullae maris procellae, nullae res adversae commovere valent. Item turri munitissimae, quae nullis telorum ictibus expugnari potest. Vide, *Patientia, Perseverantia.*

G.

GLORIA COELESTIS.

Gloria aeterna magnitudo. Illam exponit Apost 1. Cor. 2 v. 9. *Oculis non vidis, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quae preparavit Deus iis qui diligunt illum.*

Pro gloria cœlesti calamitates toleranda. Quia inquit Apostolus Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis; ad Rom. 8. v. 18. Momentaneum & leve tribulationis nostræ supra modum in sublimitate, æternum gloriæ pondus operatur, 2. Cor. 4. 17. Omnis qui reliquerit domum, vel fratres &c. centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit, Matt. 19. Lazarus pauper in sinu Abrahæ, id est, in statu gloriæ, vidit longè divitem in tormentis.

Beati carebunt omni miseria, Dicitur enim Apoc. 11. v. 4. Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum, neque erit luctus, neque dolor erit ultra Ideo clamat Propheta. O Israel quam magna est domus Dei, & ingens locus possessionis eius Baruch, 3. v. 24.

Comparat sæpè Scriptura cœlestem gloriam cum Ierusalem civitate sancta, & ornata auro, saphyro, smaragdo &c ut Apoc. 21. v. 2. 18. & 21. Vide supra *Beatitudo*, & infra in Catechesi alia exempla, cap. ult.

GRATITUDO ERGA DEUM.

Gratias sunt agenda generaliter pro multitudine beneficiorum quæ à Deo recipimus: Idèò Jacob à Deo abundanter ditatus gratias agebat Domino, dicens: Domine memor sum omnium, &c. Genes 32. Audiens David multa beneficia sibi promissa, gratias humiliter egit, 2. Reg. 7. Daniel pro multis beneficijs quæ à Deo acceperat, benedixit Dominum, dicens: Sit nomen Domini benedictum, Dan. 2. Paulus Apostolus gratias agebat pro beneficijs fratribus collatis, & omnes homines ad agendas gratias inducebat, dicens, semper gaudete, sine intermissione orate, in omnibus gratias agite, ad Ephos 5. & 1. ad Thessal. 5.

Gratiæ reddendæ sunt Deo singulariter pro liberatione à periculis Idèò voluit Dominus ut liberatio filiorum Israel de servitute Pharaonis nunquam recederet ab eorum memoria, dicens: Erit quasi signum in manu tua, Exodi 13. Postquam filij Israel liberati sunt, transito mari rubro dixerunt; cantemus Domino gloriosè Exodi 15. Tres pueri benedicebant Deum de ignis incendio liberati, Dan. 3.

Gratiæ reddendæ sunt Deo pro triumphis & victorijs. Idèò post mirabilem victoriam filij Israel obtulerunt Domino dona, Num. 31. Similiter post victoriam de Sisara, Barach & Debora Domino gratias cecinerunt. Iud. 4. Habitâ victoriâ, & mundato templo per Judam Machabæum benedixerunt in cælum, 1. Mach. 14. Gratias

Gratia referenda sunt Domino pro bonorum filiorum impetratione. Post Conceptionem Filii Dei in se B. Virgo Maria laudavit Dominum, dicens: *Magnificat anima mea Dominum, &c. Luc. 1.* Nato Joanne Zacharias laudavit Dominum, dicens: *Benedictus Dominus Deus Israel, Luc. 1.*

Gratias debet homo agere pro sanitate à Deo recepta, Nam cum Tobias recuperasset vium, ipse & uxor ejus, & Nati glorificabant Deum, *Tob. 11.* Turbæ videntes Paralyticum curatum à Domino, glorificabant Dominum, qui dedit talem potestatem, *Matth. 9. Marc. 2.* Unus de decem leprosis curatus reversus est magna voce magnificans Dominum, *Luc. 22.*

Homo gratus similis est terræ bonæ ac fecundæ, quæ ex Dei donis, tanquam semine, gratitudinis fructum copiosum Domino reddit.

Vide *Ingratitudo.*

GRATITUDO ERGA HOMINES.

Gratus debet esse homo ei qui eum iuravit, vel à periculo liberavit. Sic gratus fuit Abrahæ Rex Sodomorum, qui eum & populum suum à captivitate liberavit, offerens ei omnia spolia, *Gen. 14.* Benè remuneratus est Josue Raab, conservando totam ejus familiam, quia exploratores ejus ab hostibus liberavit, *Ios. 6.* Cum Gedeon liberasset populum, gratus populus dixit, Dominate tu nobis, *Jud. 8.* Tobias gratus fuit Raphaeli qui liberaverat eum à cœcitate, uxorem à dæmonio, & filium à devoratione piscis, offerens ei multa munera, quia hominem credebat esse, *Tob. 12.* Naaman liberatus à lepra, multa dona obtulit Helisæo, licet ipse tenueret, *4 Reg. 5.* Helias ut gratus esset propter beneficia recepta à vidua, ejus filium à morte resuscitavit, *3. Reg. 17.* Helisæus benè remuneratus est mulierem Sunamitem, apud quam transire & habitare consueverat, impetrans ei filium, & suscitans mortuum, *4. Reg. 4.*

G U L A.

Gula, ab initio mundi semper hominibus graviter nocuit. Pri-mos Parentes Adamum & Evam in Paradiso gula perdidit, dum fructum vetitum comederent, quamvis alimentum licitum ipsis in copia suppeteret. *De omni ligno Paradisi vescimur.* Gene-sis c. 3: Esau ex inordinatu appetitu erga lentem sive pulmentum, vendidit sua primogenita Jacobo fratri. Quanto pejus pro esca vetita ex gula animam dæmoni divendere, *Gen cap. 15.* Populus Israëliticus cui non deerat manna, & alimentum necessarium,

36 *Apparatus Materia ad Doctrinam Sacram*
inhiabat tamen ad ollas carniū in quas habebat in Ægypto, & ideo
à Deo graviter punitus fuit, *Numer. c. 15.* Dum Philistæi, securè
epularentur, & indulgerent genio, per Sampsonem ruinā domus
oppressi fuerunt, & in sua gula sepulti. *Iudic. c. 16.* Quoniam Heli
sacerdos permisit filijs suis contra morem carnes crudas populo
extorquere, ut illas sibi lautius præpararent, uno die uterque filius
occisus est, & ipse Heli collapsus cervicem fregit, *1. Reg. c. 2.*

Dæmon graviter homines ad gulam tentat. Ideò Job pro filijs epulantibus consurgens diluculo sacrificiū offerebat per singulos
dies, ne filij per epulas in gulā & alia peccata prolaberentur. *Iob. 1.*
Prima tentatio quā diabolus Christum in deserto aggressus est, ad
gulā pertinebat, *Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant, Luc. 4.*

Illustre est exemplum gulæ graviter punitæ in divite Epulone
qui epulabatur quotidie splendide, sed sicut ipse in vita sepultus
erat in suis epulis & delicijs, sic post mortem sepultus est in
inferno, & frustra quærebat unam guttam aquæ pro refrigerio
suæ linguæ gulosæ, quæ inter flammam cruciabatur, *Luc. 16.*

Epula multum impediunt orationem & pietatem. Hinc ipsi
discipuli post cœnam sopore gravati non poterant in horto cum
Christo orare, & à Christo increpantur, *Non potuistis una hora
vigilare mecum, Matth. 26.* Est enim gula & crapula instar fumæ
aut nebulæ densissimæ, quā homo oppletus non potest lucem
divinam videre, aut oculos mentis ad cœlum & res cœlestes ele-
vare, ut notat *S. Basiliius homil. 1.*

Gulosi similes sunt porcis, qui toto die ventrem replent, & in
triclinio tanquam in hara versantur, aras & templa, & pietatem
nihil curant. Sunt enim gulosi instar muscarum, quæ cadaveribus
inhærent, & de uno cadavere ad aliud volitant. Sunt etiam sicut
Sepulchra, quæ foris apparent speciosa, sed intus repleta sunt cada-
veribus animarum quæ devorant.

Gulæ deditus habet cor in ventre, instar piscis, qui græcè dicitur
Onos, id est, asinus, quem Aristoteles dicit solum ex omnibus
animantibus cor suum in ventre habere.

Homo qui epulis inhiat solet esse similis militi ignavo, qui hore-
ret audire sonitum tympani aut tubæ ad bellum evocantis, sicut
neque iste potest audire sermonem de abstinentia aut jejunio, &
maximè in Quadragesima. Sed remedium optimum gulæ est,
quærete gustum & oblectationem in rebus divinis, & animum
illis explere, habent in se epulæ spirituales & carnales instar bi-
lancis, quantum una pars elevatur, tantum altera deprimitur.

H.

HOMICIDIUM.

Homicidium procedit aliquando ex invidia, Sicut Cain motus invidiâ fratrem suum occidit, Gen. 4. Tanta erat cupiditas Saulis ad occidendum Davidem propter invidiam, ut occiderit Abimelech, & alios Sacerdotes, cum mulieribus, & parvulis, 1. Reg. 22. Judæi occiderunt Salvatorem solum moti invidiâ, sciebat enim Pilatus quod propter invidiam tradidissent eum. Matth. 17.

Homocidia aliquando committuntur propter superbiam & ambitionem. Sicut Abimelech occidit septuaginta fratres suos, ut ipse solus dominatum obtineret, Iud. 9. Zambri occidit Elam Dominum suum temulentum, ut regnaret post eum, 3. Reg. 16. Athalia tantâ libidine exarsit dominandi, ut omne semen Regium interfecerit, 4. Reg. 11.

Homocidium valde Deo displicet, & graviter punitur. Nam homocidium Cain punivit accipere, dicens, Vox sanguinis clamat ad me, Genesis 4. Deus noluit ut David qui sanguinem innoxium effuderat, sed potius Salomon templum sibi ædificaret, 3. Reg. 7. Quia Joas fecit Zachariam injustè occidi, graviter fuit punitus à Domino, neque in sepulchro Regio conditus fuit, 2. Paralip. 24.

Vide Inimicitia, Invidia.

HONOR PARENTUM:

Honorare debet homo parentes eis exhibendo reverentiam. Sic Salomon honoravit Bethabee matrem suam, & surrexit de solio suo in eius occursum, & posuit eam super sedem suam, 3. Reg. 2. Tobias iustus inter alia quæ dedit filio documenta, & hoc fuit. Honorem habet matri tuæ, Tob. 4.

Honorare debet homo patrem & matrem, in præceptis omnibus obsequendo. Ided filii Heli, quia non obedierunt Patri, ut desisterent à rapina in Sacrificiis, divinam sententiam gravissimè incurserunt, 1. Reg. 2. Jonathas quia non obedivit præcepto patris, comedendo modicum mellis, mortis sententiam incurrit, 1. Reg. 14. Puer Jesus ascendens Nazareth cum parentibus, erat subditus illis, Luc. 2. Et moriens matrem Joanni dilecto discipulo commendavit, Ioann. 19.

Honorare debemus parentes propter præmium & pœnam consequentem, Unde ait Dominus, Honora patrem & matrem, ut sis longævus super terram: & sequitur Qui maledixerit patri vel matri, sit ille maledictus, & morte moriatur. Exodi 20. & 11. Quia Sem & Japheth patrem denudatum honoraverunt, ided bene-

dictionem acceperunt. Quia verò Cham patrem non honoravit, sed derisit, ejus maledictionem incurrit, *Genes. 9.* Filio Ruben incestuoso dixit Jacob: *Non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, Gen. 49.* Absalon impiè persecutus est patrem suum, ideo fuit morte pessima interemptus, 2 *Reg. 18.* Vide *Obedientia.*

HOSPITALITAS.

Deus multum commendat erga peregrinos hospitalitatem, *Deut. c. 10.* Deus amat peregrinum, & dat ei victum & vestitum, ergo & vos peregrinos amate, quia & vos advenæ fuistis. Christus testatur seipsum in suis discipulis hospitio recipi, *Luc. 10.* *Qui vos recipit, me recipit.* Paulus Apostolus impensè commendat hospitalitatem, *ad Hebr. cap. 13.* *Hospitalitatem nolite oblivisci, talibus enim hostiis promeretur Deus.* Inter opera misericordiae recenseretur etiam hospites esurientes pascere, recipere, & eorum pedes lavare.

Hospitalitatem sæpè remuneratur Deus etiam in hac vita. Locutus in specie peregrinorum Angelos hospitio recipit, necessaria ministravit, & ab injurijs defendere voluit. Et ideo Deus illum per eosdem peregrinos liberavit ab incendio Soddomæ & Gomorrhæ, *Gen. c. 19.* Abraham etiam in specie peregrini Angelos suscipere meruit, *Gen. c. 18.* Elias hospitio benignè exceptus, mulieris filium apud quam hospitabatur, à morte suscitavit, 3 *Reg. c. 17.* Eliseus etiam dum transiret sæpius à muliere Sunamite hospitio exceptus, grandi sanè mercede filium illi à Deo impetravit, postea mortuum resuscitavit, 4 *Reg. c. 4.* Martha & Magdalena Christum cum discipulis hospitio excipientes, meruerunt ut eorum frater Lazarus, qui jacebat quatrduanus in sepulchro ad vitam excitaretur, *Luc. 10.* Zachæus qui Christum & discipulos in domum suam gaudens recepit, meruit ex publico peccatore fieri filius Abrahamæ, & amicus Dei, *Luc. 19.*

Vide *Misericordia* & *Liberalitas.*

HUMILITAS.

Cum humilitate debent homines aliis respondere. Quia juxta Sapientis sententiam; *Responsio mollis frangit iram, sermo durus suscitatur furor.* Jacob fratri Esau humiliter respondebat, ideo compescuit iram ejus, *Gen. 33.* Si Roboam humiliter respondisset, nequaquam decem partes populi perdidisset, 3 *Reg. 12.* Quia mulier Chananæa respondit humiliter verbis Christi, quæ aspera videbantur, asserens se esse quasi catellum qui comedit de micis mensæ Domini, sanitatem integræ filiae procuravit, *Mat. 15.* Juxta

Juxta Salvatoris sententiam, *Qui se exaltat humiliabitur & qui se humiliat exaltabitur.* In cujus figura Saul, qui quærebat a. linas, fuit à Domino super regnum Israël exaltatus, 1. Reg. 1. Petrus humiliter dixit Christo: *Exi à me, quia peccator sum ego;* & postea officium Apostolatús ipsi Dominus benignè commisit, Luc. 5. Optimam regulam humilitatis ostendit Salvator dicens: *Cum invitatus fueris ad nuptias, recumbe in novissimo loco,* Lucæ 14.

Humiles debent esse homines ne in factis suis quærant venturam vanam gloria. Nam Christus publica sua miracula prohibebat dici, uti patet in leproso mundato, *Matth. 8.* Et de duobus cæcis liberatis, *Matth. 9.* Et de surdo & muto sanato, *Marc. 7.* Et similiter de transfiguratione, *Matth. 17.* Ad fugiendam jactantiam & vanam gloriam, de bonis quæ agimus multum valet exemplum de superbo Pharisæo, & humili Publicano, *Luc. 18.*

Humilitas meretur Indulgentiam peccatorum, Achab nequissimus imponens sibi pœnam debitam pro peccatis humiliatus est, & Deus ipsi pœnam temperavit, *Reg. 21.* Roboam & Principes eius humiliati sunt, & Dominus mutavit sententiam per Prophetam suum, 1. *Paral. 12.* Ezechias humiliatus est, idcirco non venit ira Dei in diebus ejus, 2. *Paral. 19.* Nabuchodonosor humiliatus recognovit statum suum, & reductus est ad statum pristinum, *Danielis 4.* Quia viri Ninivitæ humiliati sunt, non est eorum civitas subversa, *Joan. 3.* Magdalena quia ad pedes Christi humiliter accessit, peccatorum veniam impetravit, *Luc. 7.*

Humilitatis exemplum à Christo accipiendum est, Humilis fuit in statu Nativitatis, vitæ & mortis. In Nativitate concipi voluit in civitate ignobili Nazareth, *Joan. 1.* Item de humili matre, *Luc. 1.* Collocari in humili præsepio, *Luc. 2.* Quomodo humiliter vixit, humiliter docuit, plena sunt omnia Evangelia. De morte autem, fuit vestibus spoliatus, in carne vulneratus, insipiens reputatus, à discipulis derelictus, hostibus traditus, flagellis cæsus, spinis per ludibrium coronatus, & inter duos latrones crucifixus.

Sicut quo profundius est in terra fundamentum domus, aut radices arboris, eo altius domus, & arbor ascendunt ad cælum, ita fit in ijs qui se profundè humiliant.

Sicut rami arboris quanto plures fructus habent, tanto magis se incurvant ad terram, ita faciunt humiles multis virtutibus præditi.

Sicut Aurum & gemmæ in arca absconduntur ne abripiantur, ita optima virtutum custos est humilitas,

Vide *Superbia.*

H Y P O C R I S I S.

Hypocritæ & simulatores intendunt semper aliquam aliis deceptionem inferre. Sicut Ammon simulavit se languere, ut sororem suam Thamar deciperet, & opprimeret, quod & fecit 3. Reg. 13. Giezi simulavit Dominum suum vestibus indigere, ut Naaman deciperet, & ipse acciperet vestimenta, 4. Reg. 5. Pharisei placida verba Salvatori dicebant, Volentes eum capere in sermone, *Matth. 22. Marc. 12.*

Hypocritæ cavent sibi à peccatis minoribus, majora non curantes, De quibus dicit Dominus, *excolantes culicem, & deglutientes camelum. Matth. 23.* Pharisei noluerunt intrare in Prætorium Pilati prætorium, ut non contaminarentur, & dicebant, sibi non licere interficere quemquam; Christum tamen innocentem ea die occidere non dubitârunt, *Ioan. 19.*

Hypocritas punit Dominus maledictionibus, & flagellis. Nam uxori Jeroboam quæ de viri consilio mutato habitu, se aliam simulavit, Achias Propheta Domini mandato multas maledictiones & flagella, simul cum nec filij nunciavit, 3. Reg. 14. Cum Scriptura divina generaliter impium detestetur; tamen singulariter hypocritis comminatur, dicens; *Vae vobis hypocrita. Matth. 6.* Manifestè Hypocritam Ananiæ & Saphyræ Petrus acriter increpavit, & morte punivit, *Act. 5.* Elymam Magum Paulus graviter de hypocritâ increpavit, *Act. 13.*

Christus comparat hypocritas *sepulchris dealbatis*, quæ foris apparent pulchra & candida, intus plena sunt tantum ossibus mortuorum, spurcitiâ, & fœtore, *Matth. 23. S. Chrysostr. Hom. 30.* Simulatorem comparat meretrici, quæ ad decipiendum vulvum deformem fictis coloribus depingit. Et S. Theophylact. comparat Histrioni qui semper personam mutat & nunquam seriò agit.

Vide *Mendacium.*

I.

I N F E R N U S, D A M N A T I O.

Anima impiorum sepeliuntur in inferno. Sic Christus dicit de Epulone divite & avaro: *mortuus est dives & sepultus in inferno, &c. Luc. 16. v. 2.* Et alio loco monet: *Timeate eum qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam.*

Ignis inferni in æternum durabit. Quia Christus in iudicio reprobis dicit: *Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis ejus, Matth. 25, v. 41.* Et postea addit

additur. Ibiunt in supplicium æternum: Iusti autem in vitam æternam.

Homines ex delitiis transeunt ad pœnam inferni. Via peccatorum complanatur lapidibus, & in fine illorum inferi & tenebræ, & pœna. *Eccl. 11. v. 10. Ducunt in bonu dies suos & in puncto ad inferna descendant, Job 11. v. 13. Quantum glorificavit, & in delitiis fuit tantum date ei tormentum & luctum. Apoc. 18. v. 7.*

In inferno erit ignis & luctus, & tenebræ, & vermis conscientie. Ideo interrogat Propheta peccatores; *Quis poterit habitare cum igne devorante, aut quis habitabit de vobis cum arboribus sempiternis; Esaiæ 30. v. 14.* Et Christus dicit de obstinatis Judæis. *Filii autem regni eiicientur in tenebras exteriores, ibi erit fletus & stridor dentium, Matth. 8.* Et iterum, monet melius esse Iuscum, vel claudum introire in regnum Dei, quam duos oculos vel duos pedes habentem mitti in gehennam ignis, ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur, *Marc. 9. v. 47.*

Comparat S. Chrysostomus Infernum cum carcere ex ferro adenti, undè nullus unquam dabitur egressus: Alij cum signo profundissimo ex ardenti sulphure & pice, undè nullus datur ascensus: Alij cum exilio longinquo, ex quo nullus dabitur in patriam regressus. Contra omnem peccandi tentationem semper cogitanda est hæc sententia. *Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.*

INGRATITUDO.

Ingrati sunt homines Deo, ipsius beneficia oblivioni tradentes: Sic filij Israel educti à Domino de servitute Ægypti, fecerunt vitulum aureum, adorantes eundem, ut habetur *Exodi 32.* Citò etiam obliti sunt beneficiorum Dei, quando fastidiebant manna, & murmurabant, *Num. 21.* Reprehendit Angelus Iudæos ingratos, divina beneficia recolendo, *Iudicium 2.* Sublimavit Deus Ieroboam super decem tribus, & ille avertit populum à cultu Dei, *3 Reg. 12.* Ingratus fuit Iudas Christo, qui post tot beneficia pro 30. argenteis illum inimicis tradidit, *Matth. 27. v. 3.*

Ingrati sunt aliquando homines erga eos qui sibi fideliter serviunt. Sic ingratus fuit Præpositus pincernarum adversus Joseph, qui succedentibus prosperis sui interpretis est oblitus, *Genes. 40.* Laban multoties voluit fallere Jacob, sibi fideliter servientem, *Gen. 29.* Multa servitia receperat à Davide Saul, & tamen eum occidere sæpius nitebatur, *1 Reg. 18:* Valdè ingratus fuit David Uria sibi fidelissimo, cui tradidit litteras mortis, *2 Reg. 11.*

Homo ingratus similis est serpenti, qui illum à quo fovetur veneno inficit.

Ingratitudo est quasi ventus urens, qui exsiccat fontem gratiae divinae, ne plura beneficia profundat.

Ingrati sunt sicut pessimi debitores, qui quo plus debent, eo minus solvunt.

Vide *Gratitudo*.

I N I M I C I T I A.

Inimici quarunt bona corrumpere. Sicut diabolus qui dormientibus hominibus superfeminavit zizania, ut corrumpere triticum, *Matth. 23.*

Inimicitia surgit ex invidia: Nam invidentes fratres Josepho quod à patre cunctis fratribus plus amaretur, oderunt eum, nec poterant ei quicquam pacifice loqui, *Gen. 37.* Ægyptij oderant filios Israel, quia creverant & multiplicati sunt, & affligebant eos, *Exod. 1.* Videns Saul, quod David prudenter ageret, & populus eum diligeret, factus est ejus inimicus, *1. Reg. 18.*

Vide *Invidia. Discordia.*

I N T E N T I O B O N A, A U T M A L A

Ex intentione opus iudicatur. Judas dixit, peccavi, nec tamen veniam meruit, quia erat intentio ejus depravata, *Matth. 27.* David dixit peccavi, & Deus illi pepercit, quia rectam intentionem habuit, *2. Reg. 12.* Ex turbis quidam sequebantur Christum, ut eum nequiter observarent, & hi graviter peccaverunt, ut habetur *Luc. 14.* Quidam ut de panibus ejus saturarentur, & hi nec merebantur, nec peccabant. *Joan. 6.* Alij ut audirent verba ejus & inde ædificarentur, & hi multum merebantur. *Luc. 5.*

Intentio & voluntas profecto saepe reputatur. Nam commendavit Dominus bonam voluntatem Davidis de ædificando templo, licet ipse noluerit ut ædificaretur per eum, *2. Reg. 7.*

Intentio saepe dissimilis est operi externa, Nam David misit ad Uriam ut veniret & quiesceret, non propter ejus quietem, sed ut suum peccatum celaret, *2. Reg. 21.* Ornavit se Judith, uti solent se ornare lascivæ mulieres, sed ille ornatus non ex libidine, sed ex maxima virtute patriam defendendi processit, *Judith. 11.* Herodis intentio erat Christum occidere, sed eam sub orationis palatio abscondit, *2. Matth. 2.* Sic orationem, jejunium, eleemosynam præcepit Dominus fieri, non intentione placendi hominibus, sed placendi Deo, qui in abscondito videt, & juxta intentionem remuneratur operantem, *Matth. 6.*

Intentio

Intentio bona similis est auro, quod omnia quibus applicatur, splendescere facit. Comparatur etiam virgæ Midæ, quæ dicebatur omnia quæ tangebatur in aurum convertere.

Intentio mala similis est vermi, qui fructum operum nostrorum rodit & corrumpit.

Vide *Astutia, Adulatio, Hypocresis.*

I N V I D I A.

Invidia occasio est spiritualis & corporalis mortis. Nam, ut scribit Sapiens, *invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum: Cain motus invidia Abel fratrem suum occidit, quia ejus munera & non sua Dominus accepit, Gen. 4.*

Non miseris sed positis in divitiis & honoribus invidetur. Nam quia Dominus benedixerat Isaac, & multiplicatus est, ideo invidabant ei Palæstini, *Gen. 26.* Propter honorem quem dabant David canentes, *Saul percussit mille, & David decem millia*, invidere cepit Saul, & persequeretur Davidem *1. Reg. 18.* Videntes Sacerp & Principes quod Daniel eos honoribus superabat, querebant occasionem contra eum, ut dicitur *Dan. 6.* Principes Sacerdotum audientes à pueris Christum honorari, *Osanna filio David*, & videntes miracula, sunt contra Christum per invidiam indignati, *Matth. 21, Luc 19.* Audientes Pharisei Lazarum suscitatum, & videntes turbam sequentem Christum, invidentes contra eum collegerunt Concilium, *Ioann 11.*

Invidiam non parent etiam propinquis. Nam Rachel Lyæ sorori suæ invidebat propter fecunditatem, *Genes. 30.* Fratres Joseph invidebant ei videntes quod à patre plus amaretur, *Genes. 37.* Frater filij prodigi videns fratrem suum cum honore receptum indignabatur ei, & noluit intrare, *Luc. 15.*

Sicut in sole ambulantes comitatur umbra; sic homines virtute illustres sequitur invidia.

Sicut vermis qui nascitur in ligno, ipsum lignum corrudit; sic invidia ipsum invidum consumit *Chrysostomus.*

Invidi similes sunt pessimis canibus, qui non desinunt contra omnes latrare. Similes etiam sunt vulturibus, qui amant cum foetidis cadaveribus, id est, cum hominum vitis occupari, *Basil. Hom. de invid.*

Vide *Inimicitia, Amor proximi.*

JUDICIUM JUSTUM.

Judex debet causam prius diligenter examinare ut rectè cognoscat, quam sententiam ferre debeat. Ideo dicitur, *causam quam nescie-*

38 *Apparatus Materia ad Doctrinam sacram.*
*nesciebam diligenter investigabam, Job. 29. Deus quem nihil
terere potest, ut de hoc Judicibus exemplum demonstraret, de-
scendit videre civitatem quam ædificaverunt filii Adam, antequam
eos puniret divisione linguarum in Babylonia, Gen. 21: Noluit
Dominus de Sodomitis judicare antequam diceret: Descendam
& videbo utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverunt,
Gen. 19: Salomon subtiliter & diligenter investigavit causam
duarum mulierum, quæ de infante contendebant, & sic justum
judicium protulit, ut patet 3. Reg. 3. Diligenter & distinctè ex-
aminavit Daniel duos senes de falso crimine in Susannam, Dan.
13. Noluit Festus Præses subito Paulum judicare, sed dixit: Non
est Romanis consuetudo aliquem judicare antequam accusatus fu-
erit, & detur locus defendendi ad obiecta crimina Act. 25.*

*Judex ut recte iudicet, consulere debet Consilium divinum, pa-
ritur & humanum. Sic Moyses Consilio Jerho acquievit, ut
Dei populum salubriter judicaret, Exod. 28. Ob hanc causam
constituit Moyses majores iudices, & minores, ut simul haberent
Consilium, Exod. 18.*

*Sicut bilanx sive statera, ut sit bona & justa, non debet ex se
magis in unam partem quam in alteram pendere; ita iudex
quæ non debet ex suo affectu uni parti præ altera favere, sed de-
bet sequi pondus rationis.*

*Sicut qui ad metam jaculatur non debet supra, vel infra, sed di-
rectè ad scopum collimare; sic qui vult esse justus, debet omnino
contendere ut causæ veritatem & justitiam attingat.*

JUDICIUM INIQUUM

I*udex tunc inique iudicat, quando signis & relationibus cito cre-
dit. Dominus Josephi nimis citò credidit verbis conjugis Jo-
seph falsò accusantis, & ipsum sine examine carceri mancipavit,
Gen. 39.*

*Judicat iniuste qui per avaritiam corruptus pervertit iudici-
um. Sicut dicitur de filiis Samuelis: Declinaverunt post avari-
tiam & perverterunt iudicium, 1. Reg. 8. Injustè protulit David
sententiam in Miphiboseth propter munera quæ dedit ei Siba, 2.
Reg. 15. De iudicibus malis dici potest quod de iudicibus &
Principibus Israël: Principes tui infideles, socii furum, omnes dili-
gunt munera, aurum sequuntur, ut dicitur, Esaie 1.*

*Judicat non recte, qui iudicat cum ira & furore. Sic Nabuchor-
donosor malè iudicavit, quando in furore & ira præcepit ut om-
nes Sapientes Babyloniæ interficerentur, quia eius somnium ig-
norabant*

norabant, *Dan. 2.* Herodes inique iudicium protulit quando iratus occidit omnes pueros qui erant in Hierusalem & in omnibus finibus ejus, *Matth. 2.*

Iudæ non recte iudicat quando amore vel timore à via veritatis deviat. Licet Darius Rex Persarum sciret Danielelem innocentem, tamen ad petitionem Sarraparum fecit eum mitti in lacum leonum, ut ibi à leonibus devoraretur, *Dan. 6.* Ad unius saltatricis petitionem iussit Herodes Joannem justissimum decollari, *Matth. 14. Marc. 6.* Iniquum iudicium dedit Pilatus, qui ad petitionem Iudæorum, volens eis placere, Barrabam seditiosum dimisit, & Jesum innocentem tradidit morti, *Matth. 27.*

Sicut oculo respicienti per vitrum rubrum omnia videntur esse rubicunda, etsi sint maximè candida; sic qui erga alium habet animum malè effectum, iudicat ejus opera pessima, etsi in se sint optima & æquissima: habent enim suum iudicium, quod est mentis perspicillum, odio, aut invidiâ, aut aliâ passione infectum.

Sicut aliqui laborant vitio oculorum, quo fit ut res vicinas vix videant, objecta verò remota ipsis maxima appareant; sic aliqui ad sua vitia non respiciunt, sed in aliorum operibus improbandis plusquam lyncei esse volunt. Quos etiam Christus pulchra comparatione perstringit: *Vides festucam in oculo fratris tui, trabem autem in oculo tuo non consideras, Matth. 7.*

Vide *Inimicitia. Invidia.*

JURAMENTUM.

Iurare possunt homines licite ad servandum promissa. Sic Abraham iuravit Abimelech quo non noceret ei: *Genes. 2.* Pepigit fœdus amicitie Jonathas cum David, & iuraverunt ambo, *1 Reg. 20.*

Faciunt aliqui temere iuramentum perversum observando. Sic temerè jurabat David destruere Nabal, & omnia quæ habebat, *1 Reg. 25.* Simile iuramentum fecit Jezabel, quod occideret Heliam Prophetam, *3 Reg. 19.* Nabuchodonosor iuravit per thronum suum quod vindicaret se de filiis Israël, *Iud. 1.* Malè iuravit & pessimè servavit iuramentum Herodes, dare saltatrici quidquid volebat, & concessit ei caput Joannis Baptistæ, *Marc. 6. Matth. 14.*

Sicut in iudiciis hominum non licet personam Regis in testem adducere, utpote majorem illis qui citant & inducunt, quanto minus licebit temerè & irreverenter Deum in testem advocare.

Sicut qui habet vestem valde pretiosam non vult eam abuti quotidie illam gestando; sic maximus est abusus per consuetudinem iurandi pretiosum Dei nomen quotidie in ore habere.

Vide *Blasphemia.*

JUSTITIA DIVINA.

Justitia exigit ut malis retribuatur eadem mensura quam ipsi alibi retribuerunt. Adonibozeth justè amputatæ sunt manuum summitates, sicut ipse amputaverat Septuaginta Regibus, ut habetur *Jud. 1.* Agab qui sine liberis fecerat mulieres, remansit sine liberis mater ejus, *1. Reg. 15.* Superbus Aman suspensus est in eodem patibulo, quod paraverat Mardocheo, *Hest. 7.* Hostes Judæorum eodem die occisi sunt, quo ipsi Judæos occidere decreverant, *Hestor 9.* Viri qui Danielem fecerunt mitti in lacum leonum, missi sunt in eundem & devorati sunt, *Daniel 14.* Duo senes qui voluerunt injustè occidere Susannam, à populo interfecti sunt, *Dan 13.* In eodem loco in quo Andronicus occiderat Oniam, fecit eum Eunuchus occidi, *2. Machab. 4.* Jason qui multos interfectos & insepultos abjecerat, insepultus ipse abjectus est, *2. Machab. 5.* Antiochus blasphemus & homicida, pessimo ulcere interfectus est, *2. Machab. 9.* A servo nequam qui noluit conservo dimittere petijt Dominus debitum jam dimissum, *Matth. 18.*

Sicut præfente sole maculæ etiam minimæ apparent; sic coram justitia & judicio divino omnia hominum peccata quantumvis occulta deteguntur.

Sicut per ventum paleæ à tritico separantur; sic justitia divina in extremo judicio separabit malos de medio justorum, & mittet eos in caminum ignis, *Matth. 13.*

L.

LIBERALITAS.

Liberalitatis exempla nobis præbuit Christus. Nam reliquantiæ temporalia promissit æternæ: Centuplum in præfenti, & vitæ æternæ gloriam tribuens in futuro, *Matth. 19.* Non debet liberalis procrastinare beneficia: Sicut Christus non dixit latroni, cras mecum eris in paradiso, sed hodie, *Luc. 3.*

Major virtus reputatur liberalitas erga pauperes, quam divites. Job liberalis fuit ad pauperes qui ait; *Cor vidua consolatus sum: Pater eram pauperum, Job. 29.* Liberaliter Magi Christo pauperi pannis involuto in præsepio stabuli reclinato munera obtulerunt, *Matth. 2.* Salvator liberaliter pavit pauperem turbam, quia non habebat quod manducaret, ut habetur *Matth. 13. Marc. 8.* Mulsum largus erat Zachæus, qui dicebat, *dimidium bonorum meorum Domine do pauperibus; & si quem defraudavi reddo quadruplum, Luc. 19.* In Evangelio valde liberalis fuit ille Rex, qui nuptias

nuptias fecit filio suo, & misit vocare invitatos ad nuptias, donec mensæ discumbentium implerentur, Matth. 22.

Liberalitas debet esse reciproca. Regina Saba multa attulit Salomoni, & Salomon dedit ei omnia quæ petiit, 3. Reg. 10. Julius liberaliter recipit Paulum & socios ejus, & Paulus uxorem ejus ægram restituit sanitati, Act. 27. Quia viri Sochor & Phaniel non fuerunt liberales Gedeoni, ab eo graviter sunt puniti, Judic. 8 Nabal in maximo, propter tenacitatem suam, fuit periculo, nisi largitas Abigail supplevisset, 1. Reg. 25

Similis est homo liberalis uberrimo Fonti, qui suas aquas sibi non servat, sed eas aliis profluere, & prodesse permittit; è contra avarus est instar stagni, in quo aquæ semper manent, & putrescunt.

Sicut sol circuit orbem ut lucem suam diffundat, & homines lætificet, nec tamen per hoc obscuratur; sic homo liberalis quærit occasionem alius benefaciendi, & omnes ejus aspectu lætantur.

Sicut vas plenum & vas vacuum si pulsentur, optimum contentum præbent, ita optimè convenit inter divitem, benignum & pauperem, vacuum & egenum. Vide *Avaritia*.

LUXURIA.

L*uxuria causa vel occasio est homicidiorum.* Nam propter violationem Dynæ habitatores civitatis Sichem sunt occisi, Gen. 34. Amon propter violationem sororis suæ Thamar, ab Absolone in convivio fuit occisus, 2. Reg. 13. David pulchritudine Bersabæ captus, cum adulterio homicidium perpetravit, 2. Reg. 11 Propter luxuriam Herodis & Herodiadis fuit Joannes Baptista decollatus, Matth. 6. Marc. 14.

Luxuria dejicit potentes. Sic dejecit Sampsonem Dalila, Jud. 16

Decipit prudentes. Sic decepit Salomonem per mulieres, quibus adhæsit: 3. Reg. 11. *Diminuit viribus potentes:* Sic diminuit Holofernem capite & vitâ, propter Judith quâ concupivit, Jud. 12 & 13

Destruit aetate senescentes. Sic destruxit duos senes propter Susannam, ejus pulchritudinem aspicientes, Dan. 13.

Luxuriam sequuntur graves pœna. Nam causa diluvij videtur fuisse luxuria, quia omnis caro corruerat viam suam; dixit Deus ad Noe: *Delebo hominem, Genes. 6.* Quia in animam quæ libidini vacat, habent potestatem dæmones, petierunt dæmonia intrare porcos, id est luxuriosos, Matth. 8. Duo senes luxuriosi volentes Susannam opprimere, à populo sunt lapidati, Dan. 13. Mulier in adulterio deprehensa jubetur à Moysè lapidari, Levit. 24 Sodoma & Gomorra ob libidinem deleta sunt.

Sicut filius prodigus vivendo luxuriosè dissipavit substantiam suam, & inter porcos vesci & vivere debuit, *Luc. 18.* Sic alij per luxuriam dissipant & perdunt patrimonium regni cœlestis, & digni sunt ut potius inter immundos porcos, quam inter homines vivant.

S. Benedictus ut luxuriæ tentationes superaret, in vepribus tam diu volutavit, donec voluptatis sensus dolore opprimeretur ut narratur in *Breviar. die 12. Martii lect. 4.*

Sicut nemo nisi insanus vellet haurire venenum mortiferum, etsi medico melle condiatur; ita insanum est luxuriæ peccato animam perdere, propter modicam & momentaneam voluptatem quæ in ea continetur.

Sicut qui ardenti feбри laborant, præ sensus stupore, suavitatem sibi non sentiunt; sic libidinosi veræ virtutis gustum non percipiunt, *Cic. Phil. 2.*

Ut favus distillans labia meretricis, novissima autem ejus amara quasi absinthium, *Proverb. 5.*

Sicut duobus modis ignis extinguitur, subtrahendo ligna, vel inspergendo aquam; sic flamma luxuriæ suffocari debet subtrahendo carnis incentiva, vel certè infundendo aquam lachrymarum. *V. Castitas.*

M.

MATRIMONIUM:

Debet uxor viri esse socia, non domina, nec ancilla. Ad quod designandum Dominus formavit Evam de costâ viri, quæ est in medio, non de capite, nec de pede, ut eam diligat sicut cor suum, *Genes. 2.*

Matrimonio iuncti debent habere unitatem. Vir enim unam so- lam debet habere, & è converso: Ideò dixit Deus, *Erunt duo in carne una, Genes. 2.*

Honestissima causa ducendi uxorem, est illa quam exposuit Ange- lus dicens: Accipies uxorem cum timore Dei, & amore filiorum magis quam amore libidinis, ut habetur Tob. 6. Propter hanc cau- sam novi conjugati prius deberent vacare orationi, quam operi conjugali: sicut Tobias, qui prima nocte, secundâ & tertiâ, do- cuit uxorem orare antequam coniungerentur *Tob. 8.*

Matrimonium in novo testamento, & veteri Deus multipliciter honoravit. Nam ordinem matrimonialem in Paradiso consti- tuit, quando mulierem homini sociavit, *Genes. 2.* Destruente Domino mundum per aquas diluyii, solos Matrimonio coniun- & os

tor salvavit, scilicet Noe & uxorem ejus, & tres filios ejus cum uxoribus eorundem, *Gen. 7.* Matrimonialibus nuptijs Christus cum matre & discipulis voluit interesse, & ibi primum manifestum miraculum operari, ut ipsum Matrimonium honoraret, *Ioan. 2.* Cœleste & spirituale convivium, matrimonialibus nuptiis à Domino assimilatur, *Luc. 14.*

Sicut corpus nihil potest operari absque anima, nec anima sine corporis adiutorio: sic ut res familiæ rectè gerantur, vir & uxor inter se concordiam habere debent.

Sicut meritò suspectus est de morbo qui multum agit cum Medicis, sic infirma judicatur fidelitas viri aut uxoris, si nimium affectat consortium cum personis alienis.

M E N D A C I U M.

Mendaces iniquè querunt decipere audientes. Sic primum mendacium fuit à diabolo prolatum, scilicet: *Nequaquam moriemini*, ut hominem decipiendo traheret ad peccatum, quod & fecit *Gen. 3.* Gabaonitæ callidè cogitantes, Josue mendacio voluerunt decipere, sed ille bono usus consilio pactum initum non fregit, sed eos ut meruerunt in servitutem redegit, *Ios. 9.* Proditorie Triphon mentitus est Simoni, quando argentum & obfides pro Jonathæ liberatione recepit, qui postea Jonathan & filios ejus interfecit, *1. Machab. 13.*

Mendaces pessimi sunt falsi testes. Sic duo falsi testes producti contra Naboth injustè lapidari fecerunt, eum blasphemasse Deum mendaciter asserentes, *3. Reg. 21.* Contra Sulannam falsum testimonium protulerunt duo iniqui senes, & falsi iudices, *Dan. 13.* Duo falsi testes qui locuti sunt contra Stephanum, injustè eum lapidari fecerunt, uti patet *Act. 7.*

Os illius qui mentitur, occidit animam, & aliquando corpus. Sicut Anania & Saphira excusantes se mendaciter coram Petro, dira mortis sententiam incurrerunt, *Act. 5.* Christus sæpe exprobravit Pharisæis mendacia, ut *Ioan. 8. v. 44. Vos ex patre diabolo estis. Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit.* Propter quod, inquit Apostolus, *Deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque ad proximum suum.*

Mendaces similes sunt nocti & tenebris quæ ortâ veritatis luce statim disparent. Item latronibus qui libenter in tenebris ambulant. Deniq; similes sunt araneis, quæ magno labore retia efficiunt ut muscas capiant, sed facillimè rumpuntur. Vide *Asinus*

M O R S.

Mortis sententiam homo pro peccato incurrit. Invidia enim diaboli mors introiit orbem terrarum, Sapient. 2. Non solum secundum corpus, sed & secundum animam homo moritur pro peccato, Nam dictum fuit homini à Deo: *quacunque hora contemderitis, id est, mandatum transgressuri fueritis, moriemini, Gen. 22.*

Mors bona, & in statu bono homini appetenda est, Tobias iustus desiderabat mortem, dicens: *Præcipe in pace deponi spiritum meum, Tob. 3.* Apostoli sic sunt post adventum Spiritus sancti confirmati, ut mortem & verbera non timerent. *Act. 5* Desiderabat Paulus mortem cum dicebat: *Non solum ligari, sed & mori, Act. 21.* Et cupio dissolvi, & esse cum Christo: ad Philip. 1. S. Martinus multum desiderabat ex hac vita migrare, in Breviar. die 11. Nov. *lect. 3.* S. Laurentius dolebat quod Sixtus se ad mortem præcederet, in Breviar. *lect. 4. die 3. infra eius Octavam.*

Mortem desiderant homines cum graves sustinent dolores, ut ab eis citius eruantur. Sic Elias sedens sub Junipero, quem persequeretur Jezabel, petiit ut moreretur, 3 Reg. 29. Post contumeliam ab ancilla receptam Sara dixit, *Peto Domine, ut de vinculo imperii huius eripias me, Tob. 3.*

Christianus debet pro iustitia mortem libenter sustinere. Sic Christus factus est obediens usque ad mortem crucis durissimam, Matth. 27. Post Christum pro fide & iustitia lapidatus est Stephanus, & mortem libenter subierunt Martyres innumeri, de quibus in Breviario.

Mors omnibus certa. Nam sicut omnia flumina currunt ad mare à quo profluxerunt; ita omnes homines tendunt ad mortem, & ad terram ex qua formati sunt.

Hora autem moris incertissima. Hinc Christus adventum mortis comparat nocturno furi: Et jubet nos vigilare, quia nescimus diem neque horam. V. *Timor Domini.*

O.

O B E D I E N T I A.

Obedire debemus Deo magis quam hominibus, qui nobis præcipiunt saluti contraria. Unde Mathathias dixit nuncio Regis Antiochi, & si omnes obediant Regi Antiocho, ego & filii mei obedimus Deo. 1. Machab. 2. Unus illorum septem fratrum qui non fuerunt obedire Regi, ut carnes contra præceptum Domini comederent, dixit: *Parati sumus mori prius, quam transferri legem Dei, ut dicitur, 2, Machab. 7.* Petrus & Joannes Principibus Sacerdotum

um præcipientibus in Nomine Jesu loquerentur, Responde-
runt, *Si iustum est vos potius audire, quam Deum, iudicate, Act. 4.*
Deinde cum arguerentur à principibus, dixerunt, oportet obedire
Deo magis quam hominibus, *Act. 5.*

Obedire oportet Præclatis, si ve sint boni, si ve mali, dummodo bona
præcipiant. Idèd dixit Christus super cathedram Moysi sedebunt
Scribae & Pharisei, omnia quaecunque dixerint vobis facite *Matth.*
23. Paulus electus in socium Barnabæ perambulabas confirmans om-
nes Ecclesias, & præcipiens obedire præceptis Apostolorum. *Act. 15.*
41.

Obedire debet homo parentibus, si non præcipiant que impediant
salutem. Idèd dixit Paulus; Obedite filiis Parentibus vestris in Do-
mino, *ad Ephes. 6. ad Colos. 2.* Tobias junior dixit Patri Omnia
que præcepisti faciam Pater, *Tob. 5.* Descendit puer Iesus cum Ma-
ria & Ioseph in Nazareth, & erat subditus illis, *Luc. 2.*

Obediendum est prompte & non procrastinandum. Sic obedie-
runt illi Apolloli, qui statim relictis retibus secuti sunt Salvato-
rem, *Matth. 3.* Simile etiã legitur de Mattheo, qui relictis om-
nibus, secutus est eum, *Matth. 9. Luc. 5.* Paulus audiens vocem
Jesu, promptè respondit dicens: Domine quid me vis facere?

Obedire debet homo quantumcumque mandetur difficile. Nam
Abraham mandatum circumcisionis licet esset difficile, non di-
stulit adimplere, *Gen. 17.* Grave erat Abraham de filij immolatione
præceptum, quod tamen nisi Deus aliter ordinasset sine mora vo-
luit implere, *Gen. 22.* Propter hanc causam exemplum obedien-
tiæ in Salvatore nostro proponit Apostolus dicens: Factus est o-
bediens Patri usque ad mortem Crucis, & ponit fructum obe-
dientiæ sequentem, dicens: Propter quod & Deus exaltavit eum,
& dedit illi nomen, quod est super omne nomen. *Ad Philip. 2.*

Obedire nolentes graviter puniuntur. Nam prima præcepti
transgressio in primis parentibus gravibus maledictionibus est
punita, *Gen. 3.* Quia mandatum Josue transgressus est Achor, id-
èd fuit à populo lapidatus, & Josue & populus ex illa inobedien-
tia in bello fuit superatus, *Jos. 7.* Saul quia contra præceptum Sa-
muelis sacrificium obrulit, & Agag Regi contra præceptum
Domini parcere voluit, fuit à Domino reprobatus, ut habetur *1. Reg. 15.*
& *16.* Dixit Dominus Salomoni, quod si non custodiret
mandata Dei, deleteret de terræ superficie thronum ejus, *2. Paral. 7.*
Jonas qui refugiebat Domino obedire præcipienti, ut in Niive
Verbum Dei prædicaret, in mare Domino disponente con-
versus fuit, *Jona 2.*

Sicut lutum in manu figuli, aut lignum in manu Fabri permittit se scindi, poliri, & in omnem formam mutari, sic homo obediens debet permittere à manu sui Creatoris se dirigi, disponi, & in omni fortuna ab ejus voluntate gubernari. Aliam similitudinem veri obedientis assignat S. Ignatius de baculo in manu senis, qui ad omnem usum ei intersit qui eum manu tenet.

Sicut optimus est equus qui obtemperat fræno, ita obediens qui se legibus accommodat. Sicut nos volumus ut jumenta & creaturæ nobis serviant & obediant, ita debemus nos Deo per omnia obtemperare.

OPUS ET INTENTIO BONA.

Operatio bona ubique homini necessaria est. Voluit Deus ut in ipso Paradiso homo operaretur: dicitur enim *Genesis 2. Posuit Dominus hominem in Paradiso ut operaretur, & custodiret illum*: sic nullus status quantumvis bonus conservari potest nisi bene operando. Et iterum de homine extra Paradisum posito dicitur, *Emisit eum extra Paradisum ut operaretur terram, & additur, In sudore vultus tui vesceris pane tuo, Gen. 2.*

Arguantur à Christo qui stabant tota die otiosi, & dicit illis, *Ite ego vos in vineam meam: & pro diversitate operis diversa merces retribuitur, Matth. 20.*

Servus qui accepit quinque talenta, & cum eis lucratus est alia quinque, à Domino laudatur, sed qui nihil operando abscondit pecuniam Domini sui, talentum perdit, & à Domino reprobat. *Matth. 25.* Ex opere bono cognosci electos indicat Christus dicens: *Si filii Abrahæ estis, opera Abrahæ facite, Ioan. 8.*

Operantia intentionem plus Deus attendit quam opus: Cain obtulit de frugibus terræ munera Domino, & Abel de gregibus optimo scilicet affectu & intentione, idèd respexit Dominus ad Abel & munera eius, ad Cain vero non respexit, *Gen. 4.*

Opera & prodigia in speciem similia fecit Moyses & ministri Pharaonis in Ægypto, sed quia hæc non erant sincera, nec in Dei nomine, non potuerunt Domino accepta esse, *Exodi 7.*

Ozias Rex Juda voluit incensum super altare Domini adferre, quod in se opus bonum est, sed quia bene, & licito modo non fiebat, Rex subito lepra à Deo percussus fuit, *2. Reg. 1. c. 6.*

Opus bonum comparat Apostolus sementi, cujus modica etiam grana, non modicum fructum adferunt. Et ut ad operandum animet, *Qui, inquit, parce sminat, parce & metet, & quis sminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet, 2. ad Cor. 9.*

Vide Intentio bona.

O R A T I O.

Orare primo debent Prælati pro suis subditis, ut sua orationibus à populo iram Dei avertant. Sic cum post adorationem vituli Deus populum vellet destruere, Moyses ebrum prælatus pro eis ferventer oravit, & veniam meruit à Domino invenire, *Exodi* 32. Propter orationem moysi absorptus est ignis, qui devorabat castra murmurantium præ labore, *Num.* 11. Pro afflictio populo ignitis serpentibus oravit Moyses, & erecto serpente æneo, à Deo remedium habuerunt, *Num.* 21. Samuel dixit ad populum: *Absit à me hoc peccatum, ut cesset orare pro vobis:* Ostendens peccatæ prælatos qui pro suo populo non orant, *1. Reg.* 12.

Orare debent omnes homines pro peccatoribus, & inimicis. Sic devotè oravit Abraham Deum ut parceret Sodomitis *Genes.* 18. Moyses multoties exoravit ut Deus plagam averteret ab Ægypto, & licet Ægyptii essent mali, fuit tamen à Domino sapius exauditus, *Exod.* 8. 9. & 10. Salvator noster pro inimicis orare nos docuit, *Mat.* 5. Et ipse pro Crucifixoribus suis oravit, *Luc.* 23. Ferventius oravit Stephanus pro suis persecutoribus, quam pro seipso, quia pro se orâs fletit, pro suis persecutoribus genua flexit, *Act.* 7.

Orare debet homo in tribulatione, ut de adversitatibus liberetur. Sic Tobias cæcus uxoris improperiis tribulatus confugit ad orationis remedium, *Tob.* 3. Filii Israel tribulati ab Holoferne orantes ad Dominum clamaverunt, *Iud.* 4. Afflictus Mardocheus pro se, & populo Dominum exoravit, *Hest.* 4. Azarias & socii ejus in tribulatione fornacis ad orationis remedium confugerunt, *Dan.* 3. Jonas afflictus in ventre ceti oravit, & salvus à Domino est eductus, *Jon.* 2. Quando Petrus servabatur in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo, & liberatus est, *Act.* 12.

Placet Deo oratio brevis & humilis. Sic oravit leprosus, qui genu flexo rogavit Dominum dicens: *Domine si vis potes me mundare.* *Mat.* 8. *Marc.* 1. Humiliter oravit Centurio pro paralytico servo, indignum se reputans præsentia Jesu Christi, *Mat.* 8. Ad orandum nos humiliter inducit exemplum Publicani, qui brevibus verbis meruit remissionem omnium peccatorum dicens: *Deus propitius esto mihi peccatori, ut habetur* *Luc.* 8.

Oratio debet esse assidua. Non dimisit Daniel propter Regis decretum, quin oraret ter in die flexis genibus, sicut ante consueverat facere, *Dan. cap.* 6. Ad hoc idem hortatur nos Dominus dicens, *Oportet vos semper orare & nunquam deficere,* *Luc.* 18.

Ad orationis constantiam etiam Dominus nos inducit exemplo viduz, quæ judicem cum importunitate judicare petebat; & exemplo amici, qui panes instantè sibi petijt commodari, *Luc. 18.*

Orant quidam & non exaudiuntur, quia non bene petunt, vel indigni sunt qui accipiant bona. Sic David orantem pro populo licet valde devotè oraverit Dominus non exaudivit, quia non erat tunc dignus exaudiri, *2. Reg. 12.* Sic reprobata erat oratio Jeremiæ quando dicebat ei Dominus. *Noli orare pro populo isto, nec sumas pro eis laudem vel orationem, quia non exaudiam eos, Jerem. 14.* Jacobus dicit, *Petistis & non accipitis, eo quod male petatis, Iacob. 4.* Populo indigno & malo dixit Dominus, *Cum multiplicaveritis orationes vestras, non exaudiam vos, quia manus vestrae sanguine plene sunt, Esa. 1.*

Oratio impetrat remissionem peccatorum: Sic per orationem Moyſis dicentis, *Dimitte eis Domine noxam hanc, aut dele me de libro in quo me scripsisti:* Dominus populo suo peccatum dimisit *Exod. 32.* Propter hanc causam docuit nos Salvator, ut peccatorum remissionem in Oratione Dominica peteremus dicentes: *Dimitte nobis debita nostra, Matth. 6. & Luc. 11.* In cujus figura dimisit Rex omne debitum servo qui eum rogaverat, licet postea ex hujus nequitia, debita dimissa repetita fuerint, *Matth. 18.*

Oratio impetrat filios in sterilitate. Nam Isaac deprecatus est Dominum pro uxore sterili, & filios meruit obtinere, *Gen. 25.* Anna similiter devotè Deum oravit cum lachrymis, & filium à Domino impetravit, *1. Reg. 1.* Helisæus hospitæ suæ sterili impetravit à Domino filium: quem similiter suis orationibus resuscitavit. *4. Reg. 4.*

Oratio facit Deum operari miracula, Nam per orationem Heleæ clausum est cælum ne plueret, & per orationem ejus ad pluviam est apertum, *3. Reg. 17.* Martha & Maria Dominum orarunt & implorarunt Lazarum suscitari, *Ioan. 12.* Decem leprosi orantes ad Dominum meruerunt recipere sanitatem, ut habetur *Luc. 17.*

Similis est Oratio scilicet Jacob per quam homines animo & conversatione a terrenis ad cœlestia ascendunt. Est enim oratio ascensio mentis in Deum.

Oratio est instar Thuris suavissimi, cujus odor in cælum ascendit & Deum oblectat, sicut ait *Psal. "Ascendat deprecatio mea sicut incensum in conspectu tuo."*

Sicut corpus vivit per animam, sic anima vivit per orationem. Oratio est sicut Armatura quâ Christianus se contra mundi, carnis & dæmonis assultus defendere debet.

P.

P A T I E N T I A.

Homo patienter debet ferre iniurias. Joseph patienter tulit iniuriam quam ei fratres proprii intulerunt, eisque postea illam injuriam clementer indulgit, ut dicitur *Gen. 37*. Cirò oravit Moyses pro Maria sorore sua quæ eum offenderat murmurando *Num. 12*. David persecutionem sustinuit, quam ei proptius filius inferebat, *2. Reg. 15*. Tobias patienter sustulit consanguineorum improperia patris & uxoris, ut habetur *Tob. 2*.

Patienter debet homo ferre tribulationes & pœnas à Deo, vel Dei causâ inflictas. Sic Tobias excecatus patienter sustinuit cecitatem, *Tob. 2*. Job fuit patiens perdendo sua, & filios, & quasi seipsum per gravem infirmitatem, *Job. 1*. & sequentibus: Eleazarus duros sustinuit patienter pro legum observantia cruciatus, *2. Mach. 6*. Septem fratres cum ipsa eorum matre in suis tormentis mirabilem patientiam habuerunt, *2. Machab. 7*.

Homo debet patienter offensas dimittere ex corde non solum semel sed pluries. Nam Petro quærenti quoties dimitteret proximo? resp. non solum septies, sed septuagies septies, *Matth. 18*. Ad patienter portandum iniurias inducit nos Christus exemplo servi nequam, cui dimissa fuerant decem millia talenta, ut patet *Matth. 18*. exemplum etiam patientiæ habemus in Christo tempore passionis, quia patientiam conservavit in verbis detractionis & contumelijs, in factis, & illusionibus, & verberibus, crucifixione, blasphemijs & morte, *Matth. 26. Marc. 14*.

Vide *Tentatio, Tribulatio, Perseverantia*.

P A X.

Deus Pacem diligit. Patet ex his, quia in ejus Nativitate Angeli pacem annuntiaverunt, *Luc. 2*. Pacem præcepit discipulis suis inter se habere, *Ioan. 14*. Pacem commisit Apostolis prædicare, *Luc. 10. Matth. 10*. Pacem in testamento reliquit, *Ioan. 14*. Et post resurrectionem suam pacem discipulis suis nunciavit, ut habetur, *Luc. 24. Ioan. 20*.

Aliquando pacem perturbat invidia: Nam fratres Joseph invidentes ei, non poterant ei, quicquam pacificè loqui. Ambitio etiam pacem perturbat, & discordias suscitât inter propinquos, ut patet in Davide & Absolone ejus filio, *2. Reg. 15*.

E contra, *Pacis colendæ amor*, patet in Davide erga Saulem se ubique hostiliter persequentem, quem cum in spelunca conclusum occidere potuisset, noluit eum attingere, sed maluit potius se

amicum præbere, & fateri se esse unum pulicem, indignum quem Saul persequeretur, & sic lenitate magis quam ullis armis Saul iram, & invidiam superavit, eumque adigit ut Davidem in gratiam reciperet, & se illum se meliorem & iustiorum esse fateretur. *1. Reg. c. 24. & 26.*

Voluit expressè Deus Templum sibi à Salomone ædificari, eo quod esset Rex pacificus, & à bellis abstineret, *1. Paralip. c. 22.* Sic & nos Templum Dei esse non possumus, nisi in animo, & cum aliis pacem conservemus.

Pax falsa & ficta, apparet in Antiocho, qui cum Arcem nomine Silon expugnare non potuisset, cum obsessis pacem simulavit, & juravit se eam servaturum, sed intra mœnia receptus Arcem & omnia funditus evertit, *1. Mach. c. 6.*

Alcimus sacerdos cum à Judæis ad Demetrium Asiæ Regem defecisset, simulans tamen se amicum esse suis fratribus & Judæis pacem illis juravit, & nihil se mali illaturum, sed postea ex illis sexaginta viros uno die crudeliter necavit, *1. Machab. 7.*

Triphon simulatâ pace cum Jonatha, eum in urbem honorificè introduxit, sed mox clausis portis Jonathan comprehendit; & omnes qui cum eo venerant occidi iussit, *1. Mach. c. 13.*

Sicut mundus non potest subsistere nisi inter Elementa terram, aquam, aërem, & ignem sit pax & concordia; sic omnis res publica & familia perturbatur & dissolvitur, nisi pax sit inter civitates & domesticos.

Sicut dissonantia chordarum turbat musicam, ita discordia cordium & animorum perturbat familiam.

Pax est vinculum animorum, quam si sustuleris, perit societas humana, & succedit confusio, sicut factum est per confusionem linguarum in ædificanda turri Babylonica.

Vide *Amor proximi.*

P E C C A T U M.

Peccatum nocet homini, quia multoties poena corporali puniuntur. Ut patet in Adamo & Eva expulsis de Paradiso cum alijs poenis. Sodomitæ etiâ poena ignis & sulphuris sunt puniti, *Gen. 29.* Uxor etiam Loth, quæ peccavit contra præceptum Domini revertendo retro, in statuam salis est conversa, *Gen. 19.* Pharaon etiam propter peccatum eorum se flagellari, dicens, *Peccavi in Deum verum, Exodi 19.* Quia filij Israël multoties Deum offenderunt, ab eo sæpius flagellati sunt, *Num. Ind. Ioseph, Regum, Iudith,* & per totum quasi vetustæ testamentum, &c.

Peccatum à Deo clamat vindictam. Sicut illud de quo dixit Domi-

Dominus ad Cain. *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, Gen. 4.* Similiter dixit Dominus Abraham, *clamor Sodomorum & Gomorreorum venit ad me, Genes. 18.* *Clamor peccatorum vestrorum in aures Dei Sabaoth introiit, Jacobi 5.*

Scriptura comparat peccatum cum Igne ardente, qui hominem absumit. Cum Serpente venenato, *Eccli. 11 Quasi à facie colubri fuge peccatum.* Et cum Gladio ancipiti, *Quasi romphaa bis acuta omnia iniquitas, plaga illius non est sanitas, ibid.*

5. Cyprian. *serm. de lapsis* : Peccata sunt lapsis, quod Grando frugibus, quod turbidum Sydus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod navigijs sæva tempestas.

Peccator, quia transgreditur decem Dei præcepta, decem plagis Ægypti punitur. Prima plaga est Sanguis, quia peccator meretur mortem. 2. est Rana, quia volvitur in sordibus peccatorum. 3. Cinifices, propter aculeum conscientie. 4. est Musca, quæ ad candelam alas suas stultè comburit, ita peccator igne infernali. 5. Pestis animalium, quia habet animam peste peccati infectam. 6. Vesica turgens, per peccatum luxurie, aut superbie, 7. Grando, significat morbos & pœnas cælitus emissas. 8. Locusta omnia devorans, opera peccatoris infructuosa, & sine merito. 9. Tenebræ densissimæ, sunt cæcitas peccatoris à via salutis aberrantis. 10. Mors primogenitorum, indicat mortem animæ propriæ & maledictionem posteritatis juxta Psalmistam; *Semen impiorum peribit.* Et sicut Ægyptij cum Pharaone post has plagas fuerunt submersi in mari rubro, ita peccator in mari igneo inferni, qui paratus est diabolo & angelis ejus.

Vide singula peccata in particulari, *Superbia, Avaritia, Luxuria, &c.*

P O E N I T E N T I A.

Pœnitentia non debet differri usque ad senectutem, vel mortem. Hoc est etiam consilium sapientis. *Ne tardes venire ad Dominum & non differas de die in diem.* Ad hoc facit Parabola de servis vigilantibus, & expectantibus Dominum suum, quia diem & horam mortis penitus ignoramus. Nam secundum Gregorium, nihil certius morte, nihil incertius horâ mortis.

Pœnitentia debet esse cum dolore cordis. Sic peccatrix mulier pœnitens lachrymis pedes Domini lavit, *Luc. 7.* Fortè quia Dominus vidit magnam Contritionem mulieris in adulterio deprehensæ, levem ei pœnitentiam dedit, dicens: *Vade, amplius noli peccare,* *Ioann. 8.* Petrus postquam negando Dominum peccavit, foras eiciens, *flevit amara, Matt. 26.*

Pœnitentia post contritionem requirit peccatorum Confessionem, Dominus transfudit peccatum à Davide, quia ad reprehensionem Nathan se humiliter accusavit, dicens se peccatum commisit, 2. Reg. 12. In cuius figura Dominus decem leprosis pœnitentibus dixit, Ite, & ostendite vos Sacerdotibus: & sequitur, dum autem irent mundati sunt Luc. 7. Vide Confessio.

Pœnitentia post Confessionem requirit integram satisfactionem. Hæc maxime consistit in asperitate jejuniorum, devotione orationis & largitione elemosynarum. Viri Ninivitarum fecerunt pœnitentiam induci sacco, & jejunaverunt, & Deus in ultis, Iona 3. Machabæus & qui cum eo erant deprecabantur Dominum, capita cinere aspergentes, & lumbos accincti ciliciis, ad crepidinam templi provoluti, 1. Machab. 3.

Libenter Deus recipit peccatores ad pœnitentiam. Sic Christus Magdalenam recepit & multum commendavit, ut habetur Luc. 7. Ad hoc facit exemplum de filio prodigo, qui benignè fuit receptus à patre, Luc. 15. Deus de se testatur, Nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat. Et Christus ait, Non veni vocare justos sed peccatores.

PERSEVERANTIA.

Homo non debet desistere à bono iam incepto. Aliàs accidit exemplum de homine deridendo, qui cepit edificare & non potuit consummare, Luc. 14. Tobias remansit in timore Domini licet plaga cæcitatibus ei obvenisset, Tob. 2.

Perseverandum est in toleratione tormentorum pro Nomine Christi, & defensione fidei. Exemplo Eleazari qui omnia tormenta perseveranter sustinuit, ne faceret contra legem, 2. Machab. 6. Stephanus firmiter perseveravit, duos ictus lapidum alacriter sustinendo, donec Christo moriens spiritum commendaret, Act. 7.

Perseverandum est in malorum operum detestatione. Quia respiciendum non est retrò post egressum de locierate malorum, ne accidat homini sicut uxori Loth post egressum de Sodomis, quæ retrò aspiciens in statuam salis est conversa, Gen. 29. Socii Danielis multum constantes & perseverantes fuerunt, ne statuam quam erexerat Nabuchodonosor adorarent, Dan. 3.

Laurentius Justinianus *lib. de ligno vite cap. 10.* comparat perseverantiam cum viatore, qui non solet ab incepto itinere desistere, donec ad destinatum terminum perveniat. Cum bellator, qui non discedit de loco certaminis nisi obtentâ victoriâ. Cum Architecto, cui non sufficit potuisse suum ædificium ad

ad culmen perducatur. Cum agricola, qui frustra seminat, si nolit messem expectare.

Quid prodest Navarcho quod totum pelagum feliciter emensus sit, si tandem suâ incuriâ patiat in portu naufragium? Quid juvat medicum per multa pharmaca aegri salutem promovisse, si postea manum subtrahat, eumque interire permittat. Rhetor non in orationis exordio, sed in peroratione plausum accipere solet. Ita in studio salutis aut virtutis parum est inchoare, nisi perseverantiam ad optatum exitum perveniatur, ita fere S. Chrysost. *Hom. 24 ad Hebraeos. Vide Paenitentiam.*

S.

SABBATHI OBSERVATIO.

Sabbatum interpretatur requies. Quia in Sabbathis seu festis debet homo quiescere ab omni opere servili, & festa celebrare: quia requievit Dominus die septimo ab omni opere suo quod paraverat, *Genes. 1.* Ob hanc causam filii Israel colligebant manna pro die festo in duplici mensura, ut Sabbatho terierentur. Mulieres sanctae paraverunt aromata ad unguendum Christum, sed Sabbatho siverunt, *Mat. 16.* In hujus figura requievit Dominus die Sabbatho in sepulchro, *Luc. 23.*

Sabbatum non custodientes debent corripi & puniri. Nam colligans ligna in Sabbatho jussu Domini fuit lapidatus, *Num. 15* Arguit Neemias calcantes torcularia, & portantes onera in die Sabbathi, *Neem. 13.*

Vide Catech. de præcepto 2. Decal. & præcept. Ecclesiae.

SAPIENTIA. PRUDENTIA.

Sapientia & prudentia in rebus agendis est optima gubernatrix vitae humanae. Exemplum est in *Rebecca* muliere prudentissima, quae direxit filium suum Jacob quomodo possit parenti suo placere, & illius benedictionem obtinere præ suo fratre primogenito Esau: & postea prudenter illum recedere fecit à conspectu fratris sui Esau, donec ejus ira cum tempore desineret, *Gen. cap. 37* Et ipse Jacob postea prudenter egit demulcendo fratrem suum & mittendo ei munerera, potius quam litigando, & ejus iram in se provocando, *ibid.*

Summa fuit sapientia Josephi in domo Pharaonis, somnia Regis sapienter exponendo, & famem prædicendo, & omnia rectè ordinando, & fratres qui ipsum vendiderunt pacificè & amice excipiendo, *Gen. cap. 41.*

De Davide in ipsius laudem dicitur, *3. Reg. 18.* quod in omnibus prudenter se agebat: etiam tunc quando apud Regem Achis se quasi factuum simulabat, ut sic illæsus ab eo dimitteretur. *1. Reg. 21.* Sapientis enim est in loco & tempore suo desipere.

Abigail sapienter admodum Davidem à marito suo Nabal graviter offensum placavit, munera illi præmittendo, & se illi humiliter subiiciendo, *1. Reg. 25.*

Salomon litem inter duas mulieres, de infante utrius esset, summa sapientia diremit, quasi volens infantem inter utramque videre, sic veram illius matrem exploravit, *3. Reg. 6. 3.*

Rex Ezechias intelligens Regem Assyriorum venire ad Hierosolimam obsidendam, sapienter præcepit capita fontium extra civitatem obturari, ne exercitus hostilis aquam haberet, *Parl. c. 3.* Sic oportet fontes & occasiones vitiorum impedire & amputare.

Prudentia Reginae Estheris & Mardochei in liberando populo suo ab exitio quod Aman illis paraverat, pulchrè describitur in *lib. Esther, c. 5. 6. 7.*

Daniel adolescens sapienter duos senes ex ipsorum ore coniecit, & Susannam innocentem à morte liberavit, *Dan. c. 13.* Idem sapientissimè Nabuchodonosoris somnium exposuit, & ab eo honorari meruit, *Dan. c. 2.* Christus iubet Apostolos & fideles esse prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbas, *Matth. cap. 10.* Unde patet prudentiam non in versutia, & fraude, sed in simplici veritate, & virtute positam esse.

Virgines quinque in Evangelio, *Matth. c. 25.* dicuntur à Christo prudentes, quia curant in lampadibus suis oleum habere, id est, bona opera, fidem, spem, charitatem, &c.

Similitudo est primò inter Sapientes & bonos Medicos, sicut enim Medici sanant morbos corporis, sic Sapientes curant infirmitates, & passionem animorum.

Sapientia est instar Odoramenti fragrantissimi, quia non tantum Sapientem, sed etiam alios vicinos, & qui cum illo agunt Sapientia & doctrinà suà oblectat, & meliores facit. Hinc Regina Saba alii que concurrebant, ut audirent Sapientiam Salomonis:

Socrates apud Stobæum *serm. de virtute*, comparat Os sapientis Januam templi, quâ apertâ, & altaria, & Sanctorum imagines & pulcherrima virtutum simulacra conspiciuntur.

Sicut Navarchus novit se ventorum mutationibus varijs accommodare, & ita ad portum pervenire, sic etiam Sapiens per prospera & adversa tendit ad Deum ut finem ultimum, & portum salutis æternæ.

Sapientia

Sapientia est instar Salis, quia per eum conduntur mores hominum ne fiant insulsi, & à corruptione vitiorum conservantur.

Sapientis mores in multis, moribus divinis assimilantur; Deus maximè omnium intelligit, & minimè omnium loquitur; ita Sapiens. Deus per peccata hominum maximas injurias patitur, & minimè turbatur, ita Sapiens. Deus præsens est inter omnes totius orbis mutationes, & ipse nunquam mutatur, ita Sapiens. Deus extra seipsum beatitudinem & solatium non querit; ita Sapientis proprium est ab animo suo rectè disposito omnem suam lætitiā & felicitatem habere, & solatiola à creaturis non emendicare. Hæc sunt prima veræ sapientiæ ac felicitatis principia.

Principium aliud maximæ sapientiæ cum aliis tradit ipse Cic. l. 5, *Tuscul.* Moderati & sistere cupiditates. Sicut (inquit) Stulticia, etsi adepta est quod concupivit, nunquam tamen se consecutam putat, ad alia, & alia inhians: sic Sapientia semper eo contenta est quod adest, & ita nunquam illam sui poenitet.

S P E S, F I D U C I A.

Sperare debet homo bonum repromissum, licet differatur. Multis Sannis expectavit Abraham filium, quia Centenarius erat quando natus est ei Isaac, *Gen. 25*. A promissione facta Abrahæ usque ad ingressum seminis sui in terram promissionis fluxerunt anni 460. *Gen. 15*. Erat Simeon in Jerusalem diu expectans consolationem Israël, id est, adventum Christi, *Luc. 2*. Ascensus Christi in cælum præcedit Apostolis ne discederent, sed expectarent promissum Patris. *Act. 1*.

Sperare debant homines consolationem in tribulatione. Afflictus corpore, spoliatus rebus, orbatus filijs sic dicebat Job, *Si occideris me, in ipso sperabo, Tob. 13*. Parentibus Tobix irridentibus eum & dicentibus: *Vbi est spes tua?* Respondit, *Filii Sanctorum sumus, & vitam illam speramus quam daturus est Dominus his qui fidem non mutaverunt ab eo, Tob. 2*. Cum Susanna esset morti condemnata, erat cor eius in Domino fiduciam habens, *Dan. 13*.

Spes & fiducia in Deum rectè comparatur stellæ polari, ad quam nautæ in tempestate respiciunt & cursum dirigunt: sic nobis in omni tribulatione respiciendum est ad Deum, & eius auxilium ac promissa, ut cursum huius vitæ rectè & securè dirigamus ad portum salutis. Præclare hæc spem & fiduciam explicat totus *Psalmus 90. Qui habitat in adiutorio Altissimi, &c.*

Spem nostram Lucernæ comparat S. Augustinus in *Enchir.* Lucerna, inquit, animæ spes ejus, ad illam operatur omnis homo quidquid boni ad spem facit, & in nocte ardet lucerna nostra O-

um hujus lucernæ est verbum Dei & eius promissa, quæ faciunt ut lucerna spei nostræ non extinguatur.

Sicut Peregrinantium labores & tædia relevat spes perveniendi in suam Patriam, sic labores hujus vitæ multum mitigat spes perveniendi ad patriam cœlestem: hic enim sumus *hospites & advena super terram*, ut loquitur Apostolus.

Spem nostram vocat *Laurentius Justinianus in ligno vite cap. 8* Columnam firmissimam, qua totum spirituale ædificium sustentatur, spe autem deficiente totum ædificium corrui in barathrum desperationis.

E contra spes quæ extra Deum reponitur in Homine, aut favore, aut opibus, est instar arundinis, cui si innitaris, statim frangitur & te in lapsum præcipitat. Est etiam instar myricæ sive terræ siccæ sterilis in qua nihil crescit, & nullum fructum habes, post inanem laborem. Hinc rectè Hieremias, *Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor eius, Hier. c. 17.* Vide *Fides, Benignitas Dei.*

S U P E R B I A.

Superbia ducit hominem ad ruinam. Ideò Christus dicit, *qui se exaltat humiliabitur, Matth. 23.* Volentes superædificare turrim in cœlum, dispersi sunt per divisionem linguarum, *Genes. 11.* Graviter fuit punitum peccatum elationis David, quando superbe populum numeravit, *2 Reg. 24.* Aman qui volebat ab omnibus honorari fuit in patibulo suspensus, *Esther 7.* Nabuchodonosor per superbiam depositus est de solio, & gloria ipsius ablata est, *Dan. 4.* Balthasar per superbiam interfectus est, & Darius successit ei *Dan. 5.* Herodes superbe indutus, cum populus ei acclamaret laudes divinas, ab Angelo est percussus, *Act. 12.*

Superbi similes sunt fumo, qui suâ levitate in altum extollitur, & ipsa elatione in magnum globum intumescit, se quanto globus ille fit altior, tantò magis evanescit, sic superbus quanto magis exaltatur, tantò citius deficit. *Ita S. August. in Ps. 36.*

Similis est superbus ebrioso, qui optimo vino abutitur ad vertiginem & insaniam, sic homo per superbiam suas virtutes vertit sibi in arrogantiam; & jactantiam, & aliorum contemptum, *ita S. Hier.*

Quemadmodum corpus perdita humorum recta temperie fit obnoxium omnibus morbis, ita animus amisâ humilitate omnibus passionibus & vitiis exponitur, & redditur tumidus, temerarius, imprudens, arrogans, & tan um non stultus, ut vix seipsum amplius cognoscat.

Quemadmodum avari quanto plus opum accumulunt, tanto magis se egere existimant, ita superbi & arrogantes quanto majori honore fruuntur, tanto magis magisque cupiunt honorari. Quod in corporibus tumor, hoc in animalibus superbia est, sicut enim corpus quod immodicè turget sanum esse non potest, ita & animos tumidorum dicimus mentis sanitate carere, *S. Chrysof. Hom. 13. in Timoth.*

Uc in area extollitur palea super triticum, non quod sit dignior, sed sit levior: sic in hac vita superbus fertur super humilem, non ob meritum & virtutem, sed ob vanitatem & falsam opinionem, Vide *Humilitas.*

T: TENTATIO.

Tentat Deus aliquando hominem ut probeat illum. Sic tentavit Abraham & dixit, tolle filium tuum quem diligis & offer illum, *Genesis 22*. Dixit Dominus ad Philippum: Unde venis panes ut manducet hi? hoc autem dicebat tentans eum, ipse vero sciebat quid esset factururus, *Ioan. 6*. Postquam Tobias fuit caecatus sustinuit tentationem, quam permisit Deus evenire illi, ut posteris exemplum patientiæ daretur, *Tob. 2*. Judith dixit tempore obsidionis: Memotes esse debetis quomodo tentati sunt patres, ut probarentur si verè colerent Deum, *Judith. 8*, Job propter multas tribulationes dicebat, probavit me Dominus quasi aurum quod per ignem transit, *Job 23*. Tentavit Deus Petrum ambulantem supra mare per ventum validum, id est, tribulationem, *Matt. 14*.

Non debent homines Deum tentare. Sicut populus Israël multoties tentavit Deum in deserto, *Num. 8*. Oziam qui statuit populo terminum, reprehendit Judith, dicens: Qui estis vos qui tentatis Deum? *Judith 8*. Judæis quærentibus, si liceret censum dare Casari, ut Jesum caperent in sermone, reprehendit eos, dicens: Quid me tentatis hypocrita? *Matth. 22*. Cùm eiecisset Jesus demonium, & locutus est mutus, quoniam tentantes eum quærebant signum de celo *Matth 16*. Petrus increpans dixit Saphyræ uxori Ananix, Quid convenit vos tentare Spiritum sanctum, ut patet *Act. 5*.

Tentat diabolus mentiando, unum pro alio ostendendo. Sic falsè dixit Evæ: Nequaquam moriemini, & promisit bona ex transgressione: Eritis sicut Dei, *Genes. 3*. Salvatori etiam ostendit regna mundi, dicens mentiando, Hac omnia dabo tibi si cadens adoraveris me, *Matth. 4*.

Tentationes volentes vitare, sapientia uti debent in resistendo.
 Christus à dæmone tentatus in gula, superbia, & avaritia, &
 quæ possunt omnes aliæ tentationes reduci, sapienter ostendit
 quomodo oporteat nos tentationes superare, *Math. 4.* Vide *Tri-*
bulatio, Consolatio divina.

TIMOR DOMINI.

Omnis Dei timor, etiam ex metu pœna, per se bonus, & utilis est
 contra peccatum. Timor Domini expellit peccatum. *Eccle.*
Beatus homo qui semper est pauidus. Prov. 28. Verebar omnia op-
 era mea, sciens quia non parceres delinquenti *Iob. 9.* Et ideo à S. Bo-
 navent. timor comparatur ostiario, qui stare debet et ad ostium cor-
 dis, ne permittat inimicum intrare, scilicet dæmonem, peccatum
 tentationes, & pravas cogitationes. S. Bernardus multas breviter
 similitudines & encomia de timore adducit, in *Cant. Serm. 86.*
 Timor verecundus & castus est omnium ætatum ornatu: est
 splendida gemma morum in vultu adolescentis: est bonæ spei
 nunciu: est bonæ indolis index: est testis innocentie: est lam-
 pas pudicæ mentis. Est famæ custos, vitæ decus, virtutis sedes,
 naturæ laus, insigne totius honestatis.

Timere debes Deum omni tempore. Quia in hac vita non
 potest esse securus. Nam Angeli in cælo, & primi parentes in
 terrestri paradiso peccaverunt, ut patet, *Gen. 3.* & *Esaiâ 4.* Loth
 qui inter pessimos peccatores in Sodomis fuit bonus, tamen post-
 quam exiit, est inebriatus, & cum filiabus peccavit, *Gen. 19.*

Timor Domini facit hominem à peccatis desistere, & cavere.
 Obstetrices Deum timuerunt, ideo non necaverunt filios He-
 braeorum, *Exod. 1.* Eleazarus volens vetita manducare, ait: *Do-*
mine propter timorem tuum libenter hac patior, 2. Machab.

Timor Domini causa est quod homo bene operetur & diligat
Deum. Ideo voluit Dominus filijs Israel timorem incutere, & le-
 gem cum tonitru & igne dare, *Exod. 20.* Josaphat docuit judi-
 ces ut timor Domini esset inter eos, si bene vellent regere popu-
 lum. Plus timens Tobias Dominum quàm Regem, rapiebat cor-
 pora occisorum & sepeliebat ea, ut patet, *Tob. 2.* Item commenda-
 tur Job, quod esset bonus, iustus, & timens Deum, *Iob. 1.*

Timorem Domini non habentes graviter puniuntur. Nam om-
 nines quos misit Rex Babylonis ad inhabitandum Samariam non
 timuerunt Deum, & misit Deus Leones qui interfecerunt eos, *2.*
Reg. 17. Jonas qui Deum non satis timuit tempestatem meruit,
 id nautæ videntes, timuerunt Deum, *Iov. 1.* Ob hanc causam dixit
 Domi-

Dominus : *Timete eum qui potest corpus , & animam perdere in gehennam , Matth. 10.*

Sicut qui transit angustum pontem semper timet ne cadat antequam ad terram firmam perveniat , sic Christianus inter angustias & pericula hujus vitæ semper metuit ne labatur in peccatum , antequam veniat ad statum securum vitæ æternæ.

Sicut necesse est ut semper timeat qui thesaurum portat per loca prædonum insidiis infecta , ita necesse est in decursu hujus vitæ formidare , ubi infestissimi animarum prædones , demon , mundus , caro nituntur nos pretioso divinæ gratiæ thesauro spoliare.

Quemadmodum fræno opus est equiti ne à ferociente equo per avia & devia abripiatur , ita fræno timoris divini opus est , ne indomitis cupiditatibus & vitiis nostris in interitum præcipites abripiamur.

Sicut pueri in scholis à negligentia & petulantia deterrentur , dum vident socios suos examinari & supplicio affici , ita nos ex aliorum interitu debemus nobis formidare , & clamare ad Dominum : *Confige timore tuo carnes meas ,*

Uti solis radius quando per foramen domum ingreditur cuncta quæ in ea sunt illuminat ; ita si timor Domini fuerit in anima , efficit ut omnia sua peccata etiam minutissima observat. *Climacus de discret. grad. 26.*

Sicut per corium acu perforatum prius fera , & post eam filum ingreditur , sic timor Domini in animam hominis charitatem & justitiam introducit. *S. August. in Epist. S. Ioan.*

Vide *Pœnitentia , Humilitas.*

TRIBULATIO.

Tribulationem libenter & patienter sustinentes sequitur consolatio. Nam Joseph plus crevit & prosperatus est in exilio , quam si fuisset inter fratres suos , *Gen. 41.* Quantò magis Pharaon filios Israel affligebat , tantò plus multiplicabantur , & crecebant. *Exod. 1.* Heliam persecutum à Jezabel Angelus confortavit ; & panem & aquam ei attulit , *3 Reg. 19.* Excæcatum & derisum Tobiam Dominus multipliciter consolatus est , *Tob. 2. & 10.* Pueri in camino ignis receperunt angelicam consolationem , cum quibus Nabuchodonosor vidit similem filio Dei , *Dan. 3.* Unde per Psalmistam dicit Dominus , *Cum ipso sum in tribulatione.*

Tribulationes veniunt propter peccata hominum. Ideò fratres Joseph dixerunt : *Merito hæc patimur , Gen. 42.* Quia post obitum Judæ Machabæi surrexerunt iniqui & peccatores , facta est fames magna , *1. Mach. 9.*

Tribulationum remedium est oratio, Nam in tempore tribulationis clamaverunt ad te & exaudiisti eos. Num. 9. Susanna damnatione mortis posita, non habens recursum ad humanum adiutorium, flens oravit, & suscepit in celum. Dan. 11.

Sicut avis a canibus circumdata & in terra posita, non habet refugium nisi elevet se in altum, & volet versus cælum, ita homo in tribulatione. Vide *Tentatio, Patientia.*

V.

VERITAS.

Veritas apud malos homines odium parit. Sic Zacharias filius Jonadæ verè & justè arguebat Regem, & Principes, quod Dominum & ejus legem dereliquissent, & ideo in odium veritatis ad imperium Regis Joas lapidatus fuit, 2. *Paralip. c. 24.* Achiz quia narrabat vera quæ Deus fecit populo Israelitico, indignatus est illi Rex Holofernes, & coactus est exulare, *Judith. c. 6.* Cum Propheta Baruch ex volumine legis prædixisset Regi Joachim vera de futura captivitate Israel, jussit Rex volumen in ignem projici. *Hieremia c. 36.* Et Hieremias Propheta, quia civitatis Hierosalem captivitatem prædixit, in lacum missus fuit *Hieremia c. 38.* Et Daniel quia apertè probavit idolum Beel non esse Deum, in lacum leonum missus fuit, unde ipsum Deus & veritas liberavit. *Dan. c. 7.* Quia Joannes Baptista veritatem dixit Herodi, *Nec licet tibi habere uxorem fratris tui;* in carcere decollatus fuit, *Matt. c. 4.* Cæcus à Christo illuminatus; quia Pharisæis veritatem apertè dixit, extra Synagogam eum projecerunt, *Joan. 9.* Quando Apostoli Principibus Sacerdotum de doctrina Christi vera prædicabant, cæsi fuerunt, & jussi ne de Christo amplius loquerentur, *Actuum cap. 5.*

Cur denique passi sunt tot Martyres, Confessores, & hodie verbi divini prædicatores tot injurias, & contumelias patiuntur? Nisi quia veritatem liberè annunciant, & aliorum erroribus assentiri nolunt.

Qui veritatem studiosè sectantur, Similes sunt illis qui ex visceribus terræ aurum effodiunt: & qui è profundo maris gemmas pretiosas ac lucidissimas educunt.

Comparat S. August. *Epist. 9.* Veritatem Christianam cum pulcherrima Helena Græcorum, pro qua nostri martyres tot sæculis fortius dimicant, quam Græci pro sua Helena adversus Trojanos.

Bonorum ingeniorum est veritatem amare, & non pulchra verba, quid enim prodest clavis aurea, si aperire non potest, hoc est ad veritatem ducere, idem S. Aug. *l. 4 de doct. Christiana, c. 2.*

Sicut

Sicut per dicitur optimus est cibus, non tamen si proponatur crudus, sic etiam veritas debet proponi excocta & condita sale prudentiæ, id est suo tempore, & loco.

V O T U M.

Votum offerunt Deo homines tribulationibus oppressi, ut liberentur. Debellato Israël & ablata prædâ, votum vovit Israël Deo, & postea victor fuit, Num. 21. & Judith 20. Viri qui erant in navi cum Jona tempore tempestaris timentes immolaverunt hostias, & voverunt votum Domino, Ionæ 1. Antiochus postquam percussus est à Domino insanabili plagâ, vovit se mirabilia facturum, si evaderet mortem. Machab 9.

Votum indiscretum non debet homo facere aut servare. Tale votum fecit Jephthæ, quando promisit immolare quod primò ipsi occurreret, Jud. 11. Pro indiscreta & mala causa vovit Absolon, volens rebellare patri, 2. Reg. 15. Crudele votum & impium fecerunt Judæi dicentes, & devotione vovimus nos nihil gustare donec occidamus Paulum, Act. 23.

Votum facientes debent votum reddere. Idè Anna quæ vovit pro filio obtinendo, statim cum obtinuit filium, adimplevit votum, 1. Reg. 1. Aza Rex Juda quæ voverat Pater suus, obtulit in domo Domini aurum & argentum, ut ostendatur, quod aliquando vota Patrum debent reddere filij & hæredes, 2. Paral. 15. Omnia populus post victoriam venit in Hierusalem & tulerunt hoc locausta & vota sua, Jud. 16. 22.

Z E L U S B O N U S.

Zelus bonus est arguere acriter delinquentes. Nam videns Neemias onera portantes, & uxores ducentes alienigenas, objuravit eos, & acriter arguit, Neem. 13. Confidenter arguit Helias errantem populum, & Prophetas Baal fecit occidi, 3. Reg. 18. Mito zelo fervebat Joannes Baptista, dicens Judæis Genimina viperarum &c. Matth. 3. Luc. 3. Et arguendo Herodem, dicens, non licet tibi fratris tui uxorem habere, Matth. 14. Marc. 6. Durè increpavit Dominus Scribas & Phariseos, dicens, Va vobis Scribae & Pharisei, &c. Matt. 23. Ardenti zelo Stephanus arguebat Judæos, dicens, dura cervice &c. Act. 7. Paulus cum fervore reprehendit Elymam quando dixit: O plene omni dolo & omni fallacia, Act. 13.

Zelus bonus est etiam punire acriter iniuriam Deo inferentes. Moyses iratus est de vitulo facto à populo, & tabulas confregit, & populum arguit, & eos acriter punivit, Exod. 32. Multum placuit zelus Domini quem habuit Phinees, quando transfodit adulterantes, Num. 25. Præcepit Josue Achior lapidari, & suppel-

lectilem ejus comburi, quia tulerat de anathemate, *Ios. 7.* Magnus erat zelus Mathariæ, qui trucidabat homines impios super aram Domini. *1. Mach. 2.* Plures eiecit Dominus vendentes & mercatores de templo, facto flagello de funiculis, *Ioan. 2. Luc. 19.*

ZELUS INDISCRETUS.

Zelus indiscretus est quando correctio non procedit ex iustitia, sed ira vel vindicta. Sic Abisai voluit amputare caput Sennacherib maledicens David, sed David id non permisit, *2. Regum 18.* Jonas iratus propter hederam desiccata, volebat ut Deus destrueret Civitatem, *Ion 4.* Jacobus & Ioannes irati, quia nuntii Domini non fuerunt recepti, voluerunt ut ignis de cælo descenderet & consumeret non recipientes, sed Christus reprehendit eos, *Luc. 9.*

Zelus erat indiscretus Judæorum pro observatione Sabbathi quando Christum reprehendebant quod in Sabbatho infirmum curaret, *Matth. 12.* Item quando arguebant discipulos Christi furientes, quod in Sabbatho spicas evellerent & manducarent, *Matth. 23.* Non erat etiam discretus zelus Discipulorum qui indignè ferebant, quod Magdalena effuderit super caput Domini, Juda obmurmurante quod pretium istius unguenti non daretur egenis, *Matt. 26.* Arguit etiam Dominus Petrum, quia ardore & zelo non satis considerato amputavit auriculam servi Principis sacerdotum, *Matth 6.* Sanct. Paulus ante suam conversionem zelo non bono æmulator existens patrum traditionum, trahebat Christianos viros ac mulieres vinctos in Hierusalem. *Act 8.* Denique Judæi videntes, quod universa Civitas conveniret ad audiendum prædicationem Pauli & Barnabæ, *Repleti sunt zelo, & contradicebant his quæ à Paulo dicebantur. Act. 13.*

Homo zelosus, sed indiscretus est sicut equus generosus, qui frenum non habet, currit in incertum, in vepres, in foveas & lapsum & alios lædit aut præcipitat.

Sicut corpus in quo prædominatur humor cholericus, alimentum etiam optimum in choleram & bilem noxiam convertit, sic etiam zelus imprudens optimas actiones contrumpit & noxias facit.

Sicut oculus cui perpicillium viride imponitur, non discernit colores: sed omnia etiam candida, ipsa apparent viridia, sic zelus hominis indiscreti nequit discernere inter bonum & malum, iustum & iniquum, sed omnia vult iudicio imprudenti accommodare, & suo pede curvo omnia metiri, V. *Correctio fratrum Charitas, Ira, Invidia.*

INDEX APPARATUS PRÆCEDENTIS.

A:		D.	
A Bnegatio.	pag. 11	D eipara.	36
Abstinentia	12	Detractio & Calumnia.	37
Acedia, Oritan.	13	Deus v. Amor Dei, Benignitas	
Accusatio.	16	&c.	
Adulatio.	17	Discordia.	39
Ambitio v. Superbia, infra		Dilectio v. Amor	
Amor Dei.	18	Duritia cordis.	40
Amor proximi.	20		
Afflictio.	21	E.	
v.	22	E brietas.	40
v.		Ecclesia.	42
v.		Elemosyna. v. Liberalitas. A-	
v.		mor proximi	
v.		Exhortatio.	42
v.		Eucharistia.	43
v.			
v.		F.	
v.		F allacia v. Adulatio, Astu-	
v.		tia.	
v.		Fides in Deum.	45
v.		Filiorum educatio	46
v.		Fortitudo.	47
v.		Furtum v. Avaritia infra,	
v.			
v.		G.	
v.		G loria Cœlestis.	47
v.		Gratitudo erga Deum.	48
v.		Gratitudo erga homines.	49
v.		Gula.	ibid.
v.			
v.		H.	
v.		H ereticus, v. Fides Ecclesia.	
v.		Homicidium.	49
v.		Honor parentum	ibid.
v.		f. 2	Hospi-
v.			

C.	
C astitas.	29
Calumnia, v. Detractio.	
Charitas.	30
Christus.	ibid.
Communio v. Eucharistia	
Confessio peccatorum.	32
Consilium bonum.	ibid.
Consilium malum.	33
Consolatio divina.	34
Constantia	ibid.
Contemplatio, v. Oratio.	
Corruptio si aterna.	35
Curiositas	36

B.	
B eatitudo.	24
Bellum, v. Discordia.	
Baptismus.	26
Benignitas Dei	27
Blasphemia.	28
Bonitas Dei v. Benignitas.	

Hospitalitas. 52
 Humilitas. *ibid.*
 Hypocrisis. 54

P.

I:

Iactantia, v. Superbia.
 Ieiunium, v. Abstinencia.
 Infernus. 54
 Ingratitudo. 55
 Inimicitia, odium, discordia. 56
 Intentio bona aut mala. *ibid.*
 Invidia. 57
 Iracundia, v. Inimicitia.
 Iudicium iustum. *ibid.*
 Iudicium iniquum. 58
 Iuramentum, 59
 Iustitia Divina. 60

Patientia. 69
 Pax. *ibid.*
 Peccatum. 70
 Pœnitentia. 71
 Perseverantia. 72
 Prædicatio, v. Exhortatio.

S:

Sabbathi observatio. 73
 Sapientia, Prudentia. *ibid.*
 Sacrum v. Eucharistia.
 Sobrietas, v. Abstinencia. 74
 brietas.
 Spes, Fiducia. 75
 Superbia. 76

L.

Lex divina, v. Obedientia.
 Liberalitas. 60
 Luxuria. 61

M.

Maria virgo, v. Deipara
 Matrimonium. 62
 Mendacium. 63
 Mors. 64
 Mundi contemptus, v. Abne-
 gatio.

O:

Obedientia.
 Odium, v. inimicitia
 vidia. 66
 Opus & intentio bona. 66
 Oratio. 67
 Otium, v. Acedia, Opus bonum.

T.

Temperantia, v. Abstinencia
 tia, Ebrietas, Gula. 77
 Tentatio. 78
 Timor Domini. 79
 Tribulatio.

V.

Voluptas, v. Luxuria. 80
 Veritas. 81
 Votum.
 Vita æterna, v. Beatitudo, Glo-
 ria cœlestis.

Z

Zelus. 82
 Zelus indiscretus.

(85)

PRAXIS

DICTIONEM CONFICIENDI

Ex

Apparatu præcedenti, & sequenti in Doctrina
Christiana.

§. I. Praxis conficiendi primam partem Dictionis.

Prima pars Dictionis, facile componi poterit ex sola Narratione Evangelii quod presenti die occurrit, adhibita quadam amplificatione, & ornatu oratorio magis, obvio & ex rei natura desumpto. Ars autem huius amplificationis in eo consistit primò ut singula partes Evangelii pluribus verbis & sententiis ad populi captum familiari modo exponantur, per interrogationes, responsiones similitudines dicti vel facti Evangelici, cum factis aut moribus populi presentis ut ad imitationem virtutis, aut suam vitij excitetur, ut infra in exemplo ostendetur.

Secundo assignando causas cur singula à Christo dicta aut gesta fuerint, v. g. ad nostram doctrinam, ad pœnam malorum, pramium bonorum, &c.

Tertio exponendo modum rei gesta v. g. quanto cum amore, aut dolore, aut patientia res qua narratur à Christo, aut alia persona, gesta fuerit.

Quarto, idem declarando aliqua comparatione aut similitudine, quales supra in apparatu ad singulos fere Titulos subiiciuntur. Debet autem eiusmodi similitudo non verbo absolvi, sed per partes deduci, comparando singulas eius proprietates cum re aut persona, cui illam applicare intendimus. Exempli causâ: quando amorem Dei cum igne comparamus, oportet considerare ignis proprietates, & illas cum Amoris effectibus conferre: hoc modo: Sicut ignis expellit frigus, ita Amor pellit teporem & negligentiam in obsequio divino: ignis dissolvit glaciem, ita amor cor peccatoris in lachrymas resolvit: in igne purgatur aurum & alia metalla, per amorem anima à peccatis expiatur: igne accenso domus illuminatur, ita amor replet hominẽ lumine gratia divina: ignis semper ascendit sursum, amor divinus semper animam à rebus terrenis ad cœlestia attollit, &c. Simili modo alia exempla, & similitudines qua breviter assignantur poterunt latius deduci, & ad præsentem materiam applicari.

Hoc autem ut facilius fiat, in singulis dictis aut factis latius exponere.

ponendis, consideranda sunt circumstantia, quæ memoria causa hoc versiculo apte comprehenduntur. Quis, quid, ubi, quibus auxilijs, cur, quomodo, quando.

Quæ rei brevem methodum & exemplum ante oculos ponemus in enarrando Evangelio Dominicæ primæ Adventus, de extremo iudicio, quæ infra inter Dominicas primæ occurret.

Primæ partis exemplum, Narratione Evangelij.

Propositur nobis (Auditores) hodie Evangelium de secundo Christi Adventu, & de signis præcedentibus iudicij extremi.

Quis illa nobis proponit? Ipse Christus, Deus & homo, iudex vivorum & mortuorum, æterna veritas, quæ neminem potest fallere, quia est bonitas infinita, nec potest ipse falli: quia rerum omnium etiam futurarum scientiam habet.

Cur ea nobis prænuñtiavit? Ut comparemus nos ad iudicium futurum per bona opera, ut deleamus peccata præterita per poenitentiam, ut caveamus peccata futura in extremo iudicio severe vindicanda. Similitudo, sicut latrones solent abstinere à rapinis quando vident coram severo iudice sibi brevi comparandum esse.

Quomodo Christus illa prædixit? Summo affectu erga nostram salutem, tanquam providus parens, qui sollicitè mone: filium ut caveat à periculo tempestatis, aut incendij futuri.

Audite igitur ejus verba: *Erunt signa.* Sed ubi illa signa apparebunt ut possimus ea cognoscere? *in sole, & luna, & stellis,* nempe, in loco maximè conspicuo, ante omnium oculos, in insulis coeli luminaribus, ut nemo ea possit ignorare. Vis scire quænam erunt illa signa *in sole.* *Etc.* Erunt eclipses, tenebræ, fulgura, & stellæ de cælo cadentes, *Comparatio.* Cogita quo terrore concutimur quando ex aliqua parte cæli ingentes stragotes audimus, & horrenda fulgura conspiciamus: quanto magis quando illa totum orbem occupant. *Transitio.*

Sed ne putemus signa iudicij extremi in cælo tantum futura, pergit Christus, *Et in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris & fluctuum.* Quomodo eradicabunt homines, & maximè peccatores ad hanc pressuram ex terra, & horrendum sonitum ex turbatis rotis oceani fluctibus? *Arsoantibus* (inquit) *hominibus præ timore & expectatione, quæ supervariant universo orbi. Nam virtutes cælorum movebuntur. Quanto magis debent commoveri corda peccatorum & resolvi ad lachrymas poenitentiae.* Simile Sicut noit magna tonitrua solent nubes in pluvias resolvi *Transitio.*

Post hæc tremenda signa in cælo & terra, & mari, videamus quæ sequatur. *Et tunc videntur filium hominis venturum in nubibus*

cum potestate magna & maiestate. O quam erit hoc signum iucundum Christi amicus, & contratio, quam erit formidandum ejus inimicis. Veniet cum maiestate magna, quare? quia illum è cælo comitabuntur omnes Angeli, & coram illo in terra stabunt iudicandi omnes Reges, Principes & universi homines qui ab initio usque ad finem mundi vixerunt. Simile, Sicut Rex solet summa cum maiestate & frequentia comparere, quando in publico tribunali iudicium exercet. Simili methodo peragendum est, enarrando reliquam partem Evangelii.

§. II. Praxis conscribendi secundam partem Dictionis.

Pro secunda parte Dictionis, eligenda erit ex eodem Evangelio aliqua sententia particularis, quæ erit idonea ad instituendum discursum de aliqua virtute, aut vitio, aut alia doctrina ex mente Concionatoris.

Ut pro hoc discursu materia apta inveniat, in Indice supra con-
cinnato videnda erit virtus, aut vitium, aut alia Doctrina circa quam sententia electa præcipue versatur: ut si sit Amor Dei, Vide in littera A si sit Iustitia, vide in littera I. & sic de cæteris. Vbi nota, quando est discursus de virtute, posse etiam materiam peti ex vitio illi contrario, & contra, v. g. si agitur de Amore, videndus est etiam titulus de odio, vel inimicitia, vel invidia.

Postquam in Indice inventa est materia & exempla ad mentem Concionatoris idonea, expedit illa fusius legere in ipsa Scriptura loco citato. Deinde debent illa Exempla cum aliquo ordine & ornatu oratorio in charta describi & deduci ad scopum à Concionatore intentum. Deducitio autem illa fere consistet in artificio, quod supra ostendimus in narratione Evangelii.

Exempli causa ex presenti Evangelio eligatur hæc particularis sententia: Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate, nempe ad iudicandum. Quæritur ergo in Indice Iudicium, Iustitia, & ex illis desumat materia & discursus iuxta methodum sequentem.

Secundæ partis exemplum in Sententia deducenda.

Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube &c. Quinam videbunt? Totus mundus, iusti, & impij simul congregati. Quid videbunt? Filium hominis scilicet Christum ejus præcepta peccatores contempserunt, ejus merita neglexerunt, ejus passionem & mortem spreverunt. Quare tunc Christum videbunt in nubibus venientem? Ut de omnibus hominibus ex æquo & bono iudicium exercent (Vide in indice Iudicium iustum, & ex eo reliqua compone hoc modo: Iudex ut recte iudicet, debet cau-

fas diligenter examinare. Sic fecit Salomon Rex sapientissimus 3. Reg. 3. Quando duæ mulieres de filio contendebant utra esset vera eius mater: ut veritatem exploraret, voluit infantem in medio collocari, deinde iussit sibi gladium adferri, dicens, se velle puerum inter utramque mulierem ex æquo dividere. Quid hic factum putatis? Mulier quæ non erat vera infantis mater, nulla eius commiseratione tacta, voluit illum in duas partes dissectari. Altera verò totis visceribus commota, exemplò iussit potius infantem vivum atque integrum alteri consignari. Hinc statim collegit Salomon causæ veritatem, & huic tanquam veræ matri totum infantem adjudicavit. Præclara quoque Sapiencia eluxit in Daniele, quæ narratur Dan. 13. in occulta causæ veritate indaganda. Susanna nobilis matrona à duobus senibus adulterij falsò accusata ad extremum supplicium rapiébatur. Daniel, Deo impellente, Susannæ innocentiam sibi explorandam suscepit. Quid hic faceret? Causa erat occulta, aderant accusatores ætate & autoritate graves, populus ad supplicium venerat, Susanna jam jam lapidibus obruenda erat. [Narratur decorè reliqua historia & veritas tandem detecta.]

Ecce quanta cura & sagacitate opus est iudicibus ut in rebus humanis occulta veritas detegatur. Sed Christo supremo iudici in illa die nihil erit ignotum, nihil occultum, de quo dicitur, Iudex ergò cum sedebit, quidquid latet apparebit nil inultum remanebit. Quidquid in cubiculo, quidquid in sylvis, quidquid in tenebris, quidquid in intima cordis cogitatione gestum est, ante Iudicis oculos manifestè apparebit.

Cognitionem causæ & criminis sequetur iustitia: (Vide Iustitia Dei, & indè perge hoc modo) Iustitia requirit ut qui peccando mala alijs intulerunt, ipsis pari mensura mala infligantur. Superbus Aman odio incensus in Mardocheum, eò quod sibi genua non flecteret, curavit erigi excelsum patibulum ut in eo suspenderetur: Fustus Esther. 7. Sed quid tandem factum? Supplicium quod alteri paravit ipse sustinuit. Nam à Rege Assuero morti adjudicatus est, ut ex patibulo quod Mardocheo erexit ipse penderet. Aman est peccator, qui non dubitat alijs factò, aut verbo, aut pravà voluntate injuriam inferre. Assuerus est Christus, qui peccatorem in extremo iudicio pari supplicio adjudicabit. Hanc divinæ iustitiæ mensuram ut clarius intelligatis, ponite ante oculos Viros iniquos, qui curarunt Danielem in profundum lacum leonibus vorandum dimitti; Fustus ex Dan. 14. Concluit Dominus ora leonum ne innocentem attingerent. Sed homines scelera

scelerati qui Danieli injuriam intulerunt, in lacum coniecti ex-
templò à leonibus devorati fuerunt. Sic in extremo judicio instar
Danielis homines innocentes à peccatoribus injustè vexati sta-
bunt illæsi & securi, Peccatores autem in profundum inferni la-
cum præcipitati à tartareis leonibus æternum cruciandi abripien-
tur. *Plura exempla si velis, vide eodem Indice. Conclusio.*

Cavendum igitur peccatum à justo Judice tam severè vindi-
candum, cavenda injuria proximi, cavenda superbia, cavenda in-
vidia, &c. *Descendendo ad particularia crimina, de quibus Concio-
nator cupit suos admonere, qua etiam in Indice videri possunt, & per
Exempla illis posita dilatarì.*

§. III. *Tertiæ partis praxis & exemplum, ut supra de Sententia.*

Levate capita vestra quoniam appropinquat redemptio vestra.
*Quis hæc verba profert? Christus, qui non tantum est seve-
rus judex, sed etiam benignus consolator. Quibus hæc dicuntur?
Justis & pijs hominibus, qui in vita fuerunt injuriis & tribula-
tionibus oppressi, nec permitti caput attollere, tunc tandem in die
judicii illis dicetur, Levate capita vestra. Vide. Tribulatio. Tentatio,
Patientia: & ex illis (sicut supra ex iustitia) selgantur
exempla Josephi, Tobia, &c. quibus ostendetur, justos qui in hac
vita multis tribulationibus opprimuntur, in die judicij viso Re-
demptore habituros gaudium, gloriam, consolationem; pro quo
videri potest in Indice, Consolatio, & gloria aterna. Poterit si velis
pergere ad aliam sententiam ex Evangelio eligendam, & ex Indice
deducendam iuxta praxim iam assignatam.*

In fine autem debet Orator majori affectu, & vocis conten-
tione perorare: Scopum etiam dictionis suæ repetere, & ardentius
inculcare: quandoque per Apostrophen sermonem ad Deum, aut
Sanctos, aut alios pro re nata convertere: auditores denique ad pro-
posita firma, & scopo dictionis consentanea vehementius incitare.

Ad hæc plurimum conducet, primò ante concionem privatâ
oratione gratiam cum fructu prædicandi à Deo suppliciter postu-
lare: Secundò, pro meditationis exercitio affectum illum in se
concitare, ad quem cupit auditores impellere: Tertiò, modum
prædicandi in optimis Concionatoribus observare, eumque co-
nari in praxim reducere, quantum propriæ naturæ vires & incli-
natio patietur: ille enim dicendi modus maximè placere solet, qui
minimè affectatus apparet.

Porro ut prædictus Apparatus & praxis ex eo concionandi fa-
cilius ab incipientibus in usum redigatur, assignamus infra per re-
liquas

liquas Dominicæ, 1. Evangelium diei, 2. Puncta five sententias ex eo selectas, & conceptus de singulis punctis ad concionandum idoneos 3. Apponimus ad singulas sententias Titulum in Indice five Apparatu contentum, ut ex eo in promptu habeat Concionator materiam idoneam, ex qua sententiam suam & conceptum facile & copiose deducat.

Denique eadem praxi, qua nos pro singulis Dominicis & Festis, pro faciliori tantum norma, aliquas sententias & materiam adaptavimus, poterit deinceps Concionator, cum placuerit, sententias alias ex eodem Evangelio eligere, & illas materię quam habet in Apparatu accommodare.

Ad extremum observa, materiam pro dictione peti posse non tantum ex Apparatu, sed etiam ex Controversijs superiùs tractatis, & exemplis alijsque in Catechesi infra inducendis, eorum Indices aut titulos percuttendo, ubi pro omnibus Fidei mysterijs & officijs justitię Christianę exempla selectissima fufius deducantur.

Dominica I. Adventus.

Evangelium, *Luc. 21. Erunt signa &c.*

Narratur totum Evangelium Dominicę. *Erunt signa in sole & luna & stellis;* juxta praxim primę partis supra.

2. *Tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate.* Adventus Christi erit peccatoribus tremendus, quia stricto iudicio omnia occulta examinabit, & pœnam ex æquo retribuet. Vide ex Apparatu *iudicium rectum, iustitia divina.*

3. *Tunc videbunt Hæretici Christum in nube cum tremore,* qui noluerunt illum in Eucharistia, aut in vera Ecclesia agnoscere. V. *Eucharistia, Ecclesia.* *Tunc videbunt Avari Christum in nube qui illum noluerunt videre in paupere.* V. *Elemosyna.* *Tunc videbunt Christum in nube lucidâ Operarij tenebrarum, qui non proposuerunt Deum ante conspectum suum.* V. *Luxuria, Astutia.*

4. *Levate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.* Justi & pij qui in hac vita tribulationibus opprimuntur, in extremo iudicio levabunt caput cum gaudio & consolatione. Vide *Tribulatio, Consolatio.*

Dominica II. Adventus.

Matth. 11. *Cum audisset Ioannes, &c.*

Narratio totius Evangelij, juxta praxim narrationis supra

2. *Cum audisset Ioannes in vinculis opera Christi.* Sicut Sanctum Joannem in carcere, ita iustorum vitam exercet Deus per vincula patientiæ, morbos, paupertatem, persecutiones in hoc mundo &c. Nam ut purum aurum in igne probatur, ita iusti in tribulatione. Vide in Apparatu. V. *Patientia*, & varia ejus exempla, & documenta.

3. *Existis videre arundinem vento agitatum,* S. Joannes manfit in adversis constans, sed homines reprobis instar arundinis cum omni vento tentationis facile inclinantur ad peccatum, V. *Constantia*, *Peccatum*, & species peccati, *Superbia*, *Avaritia*, &c. Item *Catech. c. 3. de præceptis*.

Contra Hereticos, *Cæci vident, claudi ambulant &c.* Quomodo Fides [præsertim nova] debeat miraculis confirmari, vide supra in *Polemicis part. 1. pag. 40.*

Dominica tertia Adventus.

Joan. 1. *Miserunt Iudei &c.*

Narratio Evangelij, juxta præm. &c.

2. *Tu quis es?* Homines superbi qui se jactant, solent alios interrogare, *Tu quis es?* Sed debent potius interrogari & examinare se ipsos, & sua vitia, vide in Apparatu, *Jactantia*, *Superbia*.

3. *Ego vox clamantis in deserto.* S. Joannes ex humilitate dicit se tantum esse vocem quæ est res levissima Sed melius id possent dicere multi homines, qui tantum habent verba & voces, & nihil veritatis, vide *Humilitas*, *Mendacium*.

4. *Ego baptizo in aqua.* Baptismus Joannis tantum habebat aquam pœnitentiæ, sed Baptismus Christi confert etiam gratiam & salutem, vide *Baptismus*, Item in *Cath. c. 4.*

Dominica IV. Adventus.

Luc. 3, *Anno quintodecimo.* Narr. *Evang.*

Pradicans Baptismum pœnitentiæ, Pœnitentia necessaria, est secundus Baptismus, V. *Pœnitentia*, *Baptismus*, *Confessio peccatorum*. Eadem in *Catech. c. 4.*

Heretici malè negant *Baptismum pœnitentiæ* per Confessionem & Absolutionem Sacerdotis, Vide in *Polemicis part. 2. pag. 137.*

2. *Parate viam Domino.* Virtutes quæ requiruntur ad parandam viam Domino in nostra anima, vide *Amor Dei*, *Humilitas*, *Fides*, *Spes*, *Oratio* &c.

3. *Omnis mons & collis humiliabitur. Superbi sicut montes supra alios elati à Deo deferuntur, & humiliantur, V. Superbia.*

Nativitas Domini.

Luc. 2. *Exiit Edifum.* Narr.

Natus est vobis hodie Salvator. Quanta Dei bonitas, qui voluit Filium suum pro nobis incarnari, & in stabulo nasci, V. *Benignitas Dei, Gratiitudo erga Deum.*

2. *Invenietis infantem pannis involutum & positum in praesepe.* Si Filius Dei è cœlo ad stabulum ad nos descendit, quomodo non debemus pro Deo nos humiliare, & mundi vanitates abnegare, V. *Humilitas, Abnegatio.*

3. *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Homines bonæ voluntatis debent ex amore Christi habere pacem cum Deo, cum proximo, cum propria conscientia, V. *Pax, Concordia.* Item *Odium, Invidia.*

Dominica prima post Nativitat.

Luc. 2. *Erant Ioseph & Maria.* Narr.

Positus est hic in ruinam & resurrectionem multorum. Christus Improbis hominibus est severus iudex ad ruinam, & bonis benignus Salvator ad gloriam. V. *Iustitia divina, Benignitas Dei, Gloria cœlestis.*

2. *Tuam ipsius animam pertransibit gladius.* Sicut hic Deiparæ ita iustis hominibus tribulationes proveniunt ad salutem. Vide *Tribulatio, Patientia.*

3. *Qua non discedebat de templo, ieiuniis & obsecrationibus serviens nocte & die.* Et ideò meruit Christum videre. V. *Ieiunium, Oratio.*

Circumcisio Domini.

Lucæ 2. *Postquam consummati.* Narr.

Postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer. Debent Christiani animum circumcidere amputando peccata, luxuriam, gulam, &c. V. *Peccatum, Pœnitentia, Abstinentia, Luxuria, Gula.*

2. *Vocatum est nomen eius Iesus.* Id est Salvator. Christus pro sirena novi anni offert in circumcisione suum sanguinem pro hominum salute. Vide *Benignitas Dei, Gratiitudo erga Deum.*

3. *Quot modis se Christus hominum Salvatorem demonstrat.* Vide *Christus.*

Epiphania Domini.

Matth. 2. *Cum natus esset &c.* Narratio.

Vidimus stellam eius in Oriente. Fides est stella quæ ducit nos ad Christum, V. *Fides, Obedientia.*

2. *Renunciare mihi, ut & ego veniens adorem eum.* Similes sunt Herodi hypocritæ & hæretici, qui simulant pietatem. Vide *Hypocrisis, Intentio mala, Astutia.* Item Genius fallax Hæreticorum, pag. 154.

3. *Obtulerunt ei mittera, aurum, thus & myrrham.* Per hæc tria munera significatur Christo offerenda, Fides, Spes, Charitas, sive Amor Dei. Item paupertas sive abnegatio sui, castitas, obedientia, V. *Singulas istas virtutes in Apparatu.*

Dominica prima post Epiphaniam

Lucæ 2. *Cum factus esset Iesus.* Narr.

Invenersunt Iesum in templo, Iesus invenitur in vera Ecclesia, & in oratione, V. *Ecclesia Oratio.* Item, Notæ veræ Ecclesiæ pag. 32. &c.

2. *Nescitis quia in his qua Patris mei sunt oportet me esse.* Servandum Deo potius, quam mundo aut hominibus, V. *Obedientia, Abnegatio mundi Amor Dei.*

3. *Et erat subditus illis.* Quantum debeant honorari parentes, V. *Honor parentum. Educatio filiorum.* Et in *Catech. c. 3. de precepto honorandi parentes.*

Dominica secunda post Epiphaniam.

Ioann. 2. *Nuptia &c.* Narr.

Nuptia facta sunt in Capa Galilæe. Matrimonium honorandum est, & eius leges magnâ curâ servandæ tam à viro quam à muliere, in mutuo amore, fidelitate, concordia. Vide *Matrimonium.* Et in *Catech. c. 4 de Sacram. Matrim.*

2. *Omnis homo primo bonum vinum ponit &c.* Mundus primò præbet voluptatem, postea dolorem & tribulationem: Deus è contra primò præbet tribulationem, postea lætitiâ & præmium æternum, Vide *Tribulatio, Tentatio, Patientia.*

3. *Hoc fecit Iesus initium signorum.* V. *Christi miracula.* vide *Christus, Benignitas Dei.*

Dominica tertia post Epiphaniam

Matth. 8. *Cum descendisset.* Narr.

Descendente Iesu de monte, *Eccc leprosus vomis.* Leprosus dic

dici potest qui is peccator plenus ulceribus superbiæ, avaritiæ, luxuriæ, gulæ, &c. V. Peccatum, Superbia, Luxuria, &c.

2. Si vis potes me mundare. Peccator debet cum fiducia & dolore ad Christum recurrere, V. Fiducia, Pœnitentia.

3. Vade, ostende te Sacerdotibus. Debet etiam peccator peccata sua aperire & ostendere Sacerdoti in Confessione sacramentali. Vide Confessio peccatorum. Item Sacramentum Pœnitentiæ in Catech. c. 4.

Dominica quarta post Epiphaniam.

Matth. 8. Ascendente, &c Narr.

Ascendente Iesu in naviculam, ecce motus magnus factus est in mari. Mundus est mare plenum procellis, id est, periculis discordiis, litibus, V. Discordia inimicitia, Item Pax.

2. Domine salva nos perimus. Remedium in mundi periculis est auxilium Dei invocare. V. Oratio, Auxilium Dei, Fiducia, &c in Catech. c. 2. de Orat. Domini.

3. Quis est hic, quia venti & mare obediunt ei. Si muta creaturæ obediunt Dei præcepto, quanto magis homo, V. Obedientiæ, Timor Domini. Et in Catech. c. 3. de præceptis.

Dominica quinta post Epiphaniam.

Matth. 11. Simile factum est Narr.

Simile factum est regnum cælorum homini, qui seminavit bonum semen in agro. Semen bonum est fides, aut quævis alia virtus, quæ seminatur in anima, ut postea proferat fructum vite æternæ, V. Fides, Liberalitas, Amor Dei, &c. Et in Catech. c. 1. de fide.

2. Venit inimicus eius & super seminavit zizania. Zizania sunt errores hæreticorum, aut peccata, in quæ demon & hæretici homines inducunt. V. Tentatio, Mendacium, Avaritia, Luxuria, & alia vitia.

3. Sinite utraque crescere usque ad messem. Deus permittit probos & improbos simul vivere in hoc mundo, sed morte & iudicio extremo illos separabit ad præmium, vel pœnam æternam, V. Mors, iudicium, iustitia divina. Et in Catech. c. 5. de 40 Novissimis.

Dominica sexta post Epiphaniam.

Matth. 13. Simile est. Narr.

Simile est regnum cælorum grano sinapi, &c. Granum sinapis est vera Fides in Christum, quæ nunc apparet parva, & hominibus

humilis, postea autem crescit in gloriam immentiam & æternam.

V. *Fides, humilitas, tribulatio.*

2. Granum sinapis dum masticatur elicit lachrymas, sed tamen conducit ad sanitatem: ita pœnitentia nunc causat dolorem, postea verò salutem operatur. V. *Pœnitentia, patientia, tribulatio.* Item in *Catech. c. 4. de pœnit.*

Dominica Septuagesimæ.

Matthæi 20. *Simile est.* Narratio.

Simile est regnum celorum homini patrifamilias. Regnum celorum est Ecclesia, ad quam Deus homines vocat ut bene operentur. V. *Ecclesia, Obedientia.* Et *Fides, Cathec. c. 1.*

2. Hi novissimi una hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, quò portavimus pondus diei. Qui Deo serviunt brevi tempore ex pura intentione, plus apud Deum merentur quam qui pro mundo diu, multumque laborant. Vide *Intentio bona, mala, Gloria cœli.*

3. Multi sunt vocati, pauci vero electi. Pauci sunt salvandi, eo quod pauci deserunt sua vitia. Vide *Superbia, Avaritia, Luxuria.*

Dominica Sexagesimæ.

Lucæ 8. *Cum turba plurima* Narratio.

Semen est Verbum Dei. Magna est facienda fides & Prædicatio verbi divini, quia est semen vitæ æternæ. Vide *Fides, Prædicatio.*

2. Ad tempus credunt & in tempore tentationis recedunt. Necessaria est ad salutem perseverantia in fide, & bonis operibus inter persecutiones. V. *Perseverantia, Fortitudo, tentatio, tribulatio.*

3. Hi sunt qui in corde bono & optimo fructum asserunt in patientia. Fructus bonorum operum haberi non potest sine patientia. V. *Patientia, Abstinencia, Abnegatio.*

Dominica Quinquagesimæ.

Luc. 18. *Assumpsit Iesus, &c.* Narratio:

Ecce ascendimus Hierosolimam, &c. Quanta Christi benignitas qui ultrò tendit Hierosolimam ut pro peccatoribus patiatur. V. *Benignitas Dei in peccatores, Amor noster in Deum.*

2. Et postquam flagellarerint, occident eum, & tertia die resurget. Maxima consolatio in tribulatione & persecutione est futura mortuorum resurrectio. V. *Tribulatio, persecutio, gloria cœlestis.*

3. Et ipsi nihil horum intellexerunt. Homines ingrati non intelligunt Christi in se amorem & beneficia. V. *Ingratitudo, benignitas Dei.*

Dominica I. Quadrages.

Matth. 4. *Ductus est Iesus &c.* Narratio.

Cum ieiunasset quadraginta diebus &c. Quam utile & factum sit ieiunium Quadragesimæ exemplo Christi, vide *Abstinentia, ieiunium.*

2. *Accedens tentator dixit ei &c.* Christus voluit tentari, ut ostenderet, Christianos debere per multas tribulationes intrare in regnum cœlorum. V. *Tentatio, Tribulatio.*

3. *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraveris me.* Dæmon homines tentat & decipit promittendo illis falsa bona, mundi divitias, voluptates, honores, ut vera & æterna bona illis auferat. V. *Avaritia, Luxuria, Superbia.*

Domin. II. Quadrag.

Matth. 17. *Assumpsit Iesus &c.* Narr.

Transfiguratus est ante eos. Nempe ante discipulos, id est, homines pios, qui deserunt cupiditatem mundi, & ascendunt cum Christo ad montem orationis, aut contemplationis, V. *Abnegatio, contemplatio, amor Dei.*

2. *Domine bonum est nos hic esse.* Quantum bonum & beneficium est esse cum Christo in vera Ecclesia, in oratione, in operibus bonis, vide *Ecclesia, oratio.* Item in *controver. part. 1. c. 2. de vera Ecclesia.*

3. *Surgite & nolite timere.* Qui Christum timet & in eo confidit, nihil debet in mundo timere; non minas hominum, nec carcerem nec mortem &c. vide *Timor Domini, Fiducia, Fortitudo.*

Dominica III. Quadrag.

Lucæ 11. *Erat Iesus &c.* Narr.

Erat Iesus eiciens demonium, & illud erat mutum. Dæmonium mutum habent illi, qui in Confessione non aperiunt peccata sua, & qui non laudant Deum in oratione, V. *Confessio, Oratio.*

2. *Omne regnum in se divisum desolabitur.* Quanta damna adferat discordia in regno, in civitate, in familia, vide *Discordia, Pax.*

3. *Qui non est tecum contra me est.* Deus odit simulationem & hypocrisim, vult autem habere mentem & intentionem rectam, vide *Hypocrisis, Intentio recta.*

Dominic. 4. Quadrag.

Joan. 6. *Abiit Iesus trans mare.* Narratio.

ERat autem proximum Pascha dies festus Iudeorum. Quanta apud Catholicos debet esse observatio dierum Festorum & Dominicæ, vide Sabbathi observatio. Et in Catech. c. 5. de præceptis.

2. *Discubuerunt viri numero quasi quinque millia.* Exemplo Christi quanta debet esse liberalitas fidelium erga peregrinos, maxime pauperes, & Religiosos qui Christum sequuntur. Vide *Liberalitas.*

3. *Iesus ergo ne facerent eum Regem, fugit.* Docemur hic fugere vanos honores, & mercedem liberalitatis à solo Deo expectare.

V. *Humilitas, Intentio bona.*

Domin. 5. quæ est Passionis.

Joan. 8 *Dixit Iesus turbis.* Narratio.

Qui ex Deo est, verba Dei audit. Signum est prædestinationis. Conciones libenter audire & observare. Vide *Prædicatio, Obedientia.*

2. *Si quis sermonem meum servabit, mortem non videbit in æternum.* Per observantiam mandatorum obtinetur vita æterna, V. *Obedientia, Gloria cœlestis.*

3. *Abraham mortuus est & Propheta.* Nemo mortem evadit, debemus semper esse parati ut transeamus ad alteram vitam. vide *Mors,* Item 4. *Novissima, in Catech. c. 3.*

Domin. 6. quæ est Palmarum.

Matth. 21. *Cum appropinquasset.* Narratio.

ECce Rex tuus venit tibi mansuetus, Christi mansuetudo & humilitas Christianis imitanda, vide *Patientia, Humilitas.*

2. *Straverunt vestimenta sua in via.* Hinc collige non tantum affectum internum, sed etiam sæpè bona externa pro Christo exuenda esse. V. *Abnegatio, Amor Dei.*

3. *Benedictus qui venit in nomine Domini,* Benedictus & honorandus Deus in suis Sanctis & ministris, V. *Amor Dei, Honor parentum.* Item *cultus Sanctorum in contr. part. 2. fol. 142.*

Domica Resurrectionis.

Marc. 16. *Maria Magdalena, &c.* Narratio.

Emerunt aromata ut venientes ungerent Iesum, Aromata Christo gratissima sunt virtutes, quæ impediunt corporis & ani-

mae nostrae corruptionem, & Christi membra unguunt in
pauperibus, V. *Castitas Amior Dei, liberalitas in pauperes.*

2. *Nolite expavescere, Iesum quaeritis Nazarenum. Non debet
mere qui serio Christum quaerit, V. Fides & fiducia.*

3. *Surrexit non est hic.* Per poenitentiam oportet cum Christo
resurgere ex sepulchro nostrorum peccatorum. Vide *Poenitentiam
Peccatum.*

Dominic. in Albis.

Joan. 20. *Cum sero esset.* Narratio:

Pax vobis. Pax servanda cum Deo, cum proximo, cum nostra
conscientia, V. *Pax, Discordia.*

2. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quanta Sacro-
dotibus concessa potestas, vide *Confessio peccatorum, Poeniten-
tia.*

3. *Beati qui non viderunt, & crediderunt.* Quantum Dei do-
num vera fides, V. *Fides fiducia.* item in *Catech. c. 1, de fide,*

Domin. 2. post Pasch.

Joan. 10. *Ego sum Pastor bonus.* Narrat.

Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis, V. *Zelus gloriae
Dei, Fortitudo.*

2. *Ego sum Pastor bonus & cognosco oves meas.* V. *Christus. Be-
nignitas erga suos fideles: Applicando illi officia boni Pastoris.*

3. *Fiet unum ovile & unus Pastor.* vid. *Concordia, Pax.* Item
Ecclesia unitas, Contr. p. 1. c. 3. pag. 2.

Domin. 3. post Pascha.

Joan. 16. *Modicum &c.* Narrat.

Iterum & videbitis me. Totum tempus & bonum huius vitae
modicum censei debet, V. *Mors, Gloria eterna.*

2. *Plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit.* vide *Tri-
bulatio tentatio patientia servorum Dei.*

3. *Sed tristitia vestra vertetur in gaudium,* V. *Consolatio divina,
Gloria eterna.*

Domin. 4. post Pascha.

Joan. 16. *Vado ad Deum.* Narratio.

Cum venerit Paraclitus, arguet mundum de peccato, & de iustitia
ria, & de iudicio. V. *Peccatum, iustitia divina. iudicium ini-
quum, & certum.*

& Paraclitus Spiritus docebit vos omnem veritatem. Veritas &
fides

fides est à Spiritu sancto, mendacium & hypocrisis à Spiritu maligno, v. *Fides mendacium, hypocrisis.*

3. *Non enim loquetur à semetipso.* Hæretici quia loquuntur à semetipso, non à Deo, sunt mendaces & fallaces, v. *Mendacium, fallacia.* Item *vera Ecclesia, Controv. p. 1. c. 2.*

Dominic. 5. post Pascha.

Joan. 16. *Amen dico vobis.* Narratio.

Si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis. Quanta est vis orationis, v. *Oratio.*

2. *Ipse enim Pater vos amat, quia vos me amastis,* v. *Amor Dei & Benignitas.*

3. *Et credidistis, quia à Deo exivi:* Fides vera in Christum quanti momenti, v. *Fides, & in Catech. c. 1.*

Ascensio Christi.

Marc. 16. *Recumbentibus undecim, &c.* Narratio.

Exprobravit incredulitatem eorum, & duritiam cordis. Quare cum malum duritia cordis in credendo, & dolendo de peccatis, v. *Duritia cordis. Pœnitentia.*

2. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.* Quantum Dei donum est Baptismus, v. *Baptismus, Item Catech. c. 4.*

3. *Quanta Dei gratia est vera fides.* vide *Fides, Constantia, Perseverantia.*

Dominic. post Ascensionem.

Joan. 14. *Cum venerit.* Narratio.

Cum venerit Paracletus. Paracletus idem est quod consolator, Spiritus enim sanctus consolatur homines in tribulatione, & operibus bonis, v. *Consolatio divina.*

2. *Ille testimonium perhibet de me, & vos testimonium perhibebitis.* Per fidem, spem, amorem, de Christo testimonium perhibemus quod ei est gratissimum, v. *Fides, Spes, Amor Dei.*

3. *Hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me.* Hæresis, & peccatum exæcat homines, ut non videant quantum injuriam faciant Deo persequendo innocentes, v. *Persecutio, peccatum, inimicitia.*

Dominica Pentecostes.

Joan. 14. *Si quis diligit.* Narratio.

Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum. Quantum malum non diligere Deum, & quomodo diligendus, v. *Amor Dei, Et in cateche. c. 3. de charitate.*

2. *Qui non diligit me, Sermones meos non servat.* Quantum mi-
lum non diligere Deum, ejus præcepta violando, v. *Obedientia*
Item peccata in specie.

3. *Pacem relinquo vobis,* Testamentum ultimum quod Chri-
stus hominibus in terris reliquit, est Pax cum Deo & proximo
V. *Pax, Concordia.*

Domin. SS. Trinitatis.

Matth: 28. *Data est mihi, &c.* Narrat.

EVntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris &
Filii, & Spiritus sancti. Quanta sunt dona quæ percipi-
mus à SS Trinitate per Baptismum, & vocationem ad fidem &c.
V. *Baptismus,* Item in *Cath. exempla, cap. 4. de Sacramento Ba-*
ptismi.

2. *Docentes eos servare omnia quæcunque mandavi vobis.* Non
sufficit Baptismus, & Fides sine bonis operibus, & observatione
mandatorum Dei, V. *Obedientia,* Item in *Controv. p. 2. c. 2.* Item
in *Catech. c. 3. Præcepta Decalogi.*

3. *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem*
seculi Quantum bonum Christum semper habere præsentem, per
potentiam divinitatis omni loco, per præsentiam humanitatis in
sacra Eucharistia, V. *Christus, V. Eucharistia,* Item in *Catech. c. 4.*
de Sacramento Eucharistie.

Festum Venerabilis Sacramenti.

Joan. 6. v. 48. *Caro mea.* Narr.

CAro mea vere est cibus, In institutione Eucharistiæ Deus
fecit memoriam mirabilium suorum. Vide *Eucharistia,*
Item in *Catech. cap. 4. Sacramentum Eucharistia:* Item in
controver. tractatu 2. pag. 127. De Eucharistiæ Sacramento contra
hæreticos.

2. *Non sicut manducaverunt Patres vestri manna, & mortui*
sunt Quomodo virtus Eucharistiæ varijs figuris in Scriptura ad-
umbratur, *ibid.*

3. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Quanta præ-
mia dantur ijs qui ad Communionem dignè accedunt, quanta
pœna si indignè, *ibid. & infra in Diarii & libri sin.*

Dominica 2. post Pentecosten.

Luc. 14. *Homo quidam fecit coenam.* Narrat.

ET cœperunt omnes simul excusare. Magna ingratitude est, Deum per gratiam & Prædicatores suos ad cœnam vitæ æternæ invitantem non sequi, v. *Ingratitudo, Exhortatio.*

2. *Primus dixit ei, villam emi. &c.* Multi excluduntur à convivio regni cœlestis per cupiditatem & avaritiam, v. *Avaritia.* Item in *Catech. c. 5. de peccato capitali avaritia.*

3. *Alius dixit, uxorem duxi non possum venire:* Multo, etiam cœlo excludit luxuria, v. *Luxuria.* Item in *Catech. c. 5. de peccato capitali Luxuria.*

Dominic. 3. post Pentecosten.

Lucæ 15. *Erant appropinquantes.* Narratio.

Quia hic peccatores recipit. Quanta Dei benignitas qui paratus est omnes peccatores per pœnitentiam in gratia recipere, vide *Benignitas Dei, Pœnitentia.* Item in *catech. c. 4. de Sacrament. Pœnit.*

2. *Gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente.* Quantum placeat Deo serena pœnitentia, *ibid.*

3. *Item pax conscientiæ ex pœnitentia & confessione peccatorum, ibid. & v. Confessio.* Item *Status gratiæ part. 3. tract. 6. in fine.*

Dominic. 4. post Pentecosten.

Lucæ 5. *Cum turba irruerent.* Narratio.

Tota nocte laborantes nihil cepimus. Superbi, avari, luxuriosi, qui tota nocte, id est totâ vitâ laborant pro honore, opibus, voluptate, nullum laboris præmium à Deo percipiunt. V. *Superbia, avaritia, luxuria.* Item in *catech. c. 3. & 5.*

2. *Exi à me quia homo peccator sum.* Peccatorem omnia mala comprehendunt, quia delerit illum Christus, v. *Peccatum.* Item *part. 3. tract. 6. de disp. pœnit. in fin.*

3. *Relictis retibus secuti sunt eum:* Bona hujus mundi sunt relictia quibus anima capitur, & ideo pro Christo abneganda, v. *Abnegatio, fallacia mundi.*

Domin. 5. post Pentecost.

Matth. 5. *Amen dico vobis.* Narratio.

Omnis qui irascitur fratri suo reus erit iudicis. Quam rigidè Deus à nobis requirit amorem erga proximum, v. *Amor proximi.* Item in *catech. c. 3. charitas proximi.*

2. Qui autem dixerit, fatuus, reus erit gehennæ ignis. Quantum poenam meretur inimicitia, & contumelia contra proximum, vide Inimicitia, invidia.

Dominica 6. post Pentec.

Marc. 8. Cum turba multa. Narratio.

Misereor super turbam, quia ecce iam triduo sustinent me. Si tam benignus est Christus erga eos, qui tantum triduum illum secuti sunt, qualis erit illis, qui totam vitam mundum abnegantes illum sequuntur, v. Benignitas Dei, abnegatio mundi. Item in Catech. cap. 8. consilia evangelica.

2. Quot panes habetis: qui dixerunt septem. Septem panes mystice designant septem Sacramenta, quibus populus Christianus roboratur & alitur in vitam æternam, v. Sacramenta in partibus variis: Item in catech. c. 4.

3. Et præcepit turbae discumbere: Christi exemplo exercenda liberalitas erga egenos & esurientes, v. Liberalitas. Item in catech. c. 5. opera 7. misericordiae.

Domin. 7. post Pentecost.

Matth. 7. Attendite à falsis. Narratio.

Attendite à falsis Prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium. Cavendum ab hypocrisi & simulatione, qualis est hæreticorum, v. Hypocrisis, astutia, adulatio.

2. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, vide Iustitia divina mors, infernus

3. Non omnis qui dixit mihi Domine Domine intrabit in regnum celorum Non sufficit fides sine bonis operibus, & obedientia mandatorum. v. Controv. Tract. 2. c. 2. Item in Apparatu Vide Fides, Obadientia.

Dominic. 8. post Pentecosten.

Luc. 16. Homo quidam erat dives. Narratio.

Redde rationem villicationis tuæ. Reddenda est ratio operum nostrorum in hac vita per confessionem, ne à nobis in morte severius exigatur. v. Confessio, Mors. Item in Catech. c. 4. Confessio, c. 5. 4 Novissima.

2. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. Redimenda peccata per eleemosynas, v. Liberalitas, Item in Catech. c. 5. opera 7. misericordiae.

Dominic. 9. post Pentecosten.

Luc. 19. Cum appropinquaret. Narrat.

Videns civitatem flevit super eam. Anima peccatrix rectè comparatur Hierosolymæ brevi destruendæ, talem animam Christus luget, quia illa se ipsam non desiet, lachrymis pœnitentiæ, v. Peccatum, Pœnitentia, etiam in Catech. c. 4.

2. Scriptum est, quia domus mea domus orationis est. In Templo non tabulis, sed soli orationi vacandum est, vide Oratio, Item in Catech. c. 2, de Orat. Dominica, &c.

Dominica 10. post Pentecosten.

Lucæ 18. Dixit Iesus ad quosdam Narratio.

Non sum sicut ceteri hominum: Vitium est jactantiæ præ se alios aspernari, vide Iactantia.

2. Omnis qui se exultat humiliabitur. Superbis proxima est Dei vindicta & ruina, v. Superbia.

3. Et qui se humiliat, exaltabitur. Proprium est Deo humiles exaltare in vita præsentis, & futura, v. Humilitas.

Domin. 11. post Pentec.

Marc: c. 7. Exiens Iesus. Narrat.

Adducunt ei surdum & mutum. Surdus est qui non audit verbi Dei præcones, v. Prædicatio.

2. Item mutus est, qui non audet peccata sua confiteri, v. Confessio: Item in Catech. c. 3.

3. Bene omnia fecit, & surdos fecit audire & mutos loqui. Inter maxima Christi miracula non minimum est tales surdos & mutos per gratiam suam ad pœnitentiã adducere, Vide Christus, Item in Catech. c. 4. exemplo pœnitentiæ.

Dominica 12. post Pentec.

Luc. cap. 12. Beati oculi. Narr.

Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. vide in appar. Amor Dei, Item in Catech. c. 3. de Charitate.

2. Et proximum sicut te ipsum. v. ibidem Amor & Charitas proximi.

Plomo quidam incidit in latrones, qui & despoliarunt eum. Hac parabolâ pulchrè exhibetur status peccatoris, cujus plaga sanat Christus tanquam pius Samaritanus, Vide Benignitas Dei Christi, &c.

Dominic. 13. post Pentecost.

Lucæ 17. Dum iret Iesus. Narratio.

Occurrentes ei decem viri leprosi, qui steterunt à longe. Decem leprosi mysticè sunt homines infecti peccatis contra decem præcepta, qui ideò longè absunt à Christo, V. Peccatum, Item in Catech. c. 3. in 10. Præcepta.

2. Ite ostendite vos Sacerdotibus. Remedium contra lepram peccati optimum est se manifestare sacerdoti per confessionem. V. Confessio, Item in Catech. de Sacram. Pœnitent.

Domin. 14. post Pentecost.

Matth. cap. 6. Nemo potest. Narratio.

Nemo potest duobus dominis servire Nempe Deo & cupiditatibus divitiarum, vide Avaritia item in Catech. c. 5. de 7. peccatis Capitalibus.

2. Ne solliciti sitis animæ vestra quid manducetis. Hic pulchro exemplo volucrum, &c. excitamur ad fiduciam in paternâ Dei providentiâ. Vide Spes, Fiducia: & in Catech. cap. 12. de Spe.

Domin. 15. post Pentecost.

Luc. 17. Ibat Iesus in civitatem. Narr.

Noli flere. In fletu & tribulatione recurrendum est ad consolationem divinam, v. Tribulatio, Consolatio divina.

2. Adolesceus tibi dico surge. Quanta Christi potentia & bonitas ut homines juvet, & excitet à morte peccati, Vide Christus Peccatum.

Dominic. 16. post Pentecost.

Luc. 14. Cum intrasset Iesus. Narratio.

Sicut licet Sabbatho curare. Diebus, Dominicis & Festis exercenda sunt opera pietatis: non verò servilia, ludi, aut symposia. V. Sabbathi observatio: item in catech. c. 3. præcepto 2.

2. Recumbe in novissimo loco. Qui quærunt pro Christo in hac vita esse novissimi, in futura vita erunt primi, & contra. vide Humilitas, Superbia. 1

Domin. 17. post Pentecost.

Matth. 21. Accesserunt ad Iesum Narrat.

Accesserunt ad Iesum Pharisei. Peccatores debent accedere ad Christum per pœnitentiâ, V. Pœnitentia. Spes.

2. Diliges Dominum Deum tuum, &c. Debent etiam accedere per amorem Dei, & proximi. De hoc vide supra in Domini. ca 12.

Dominica 18. post Pentec.

Matth. 9. Ascendens Iesus, Narratio.

ET ecce offerebant ei paralyticum jacentem in lecto. Similes sunt huic paralytico, qui jacent in lecto luxuriæ, acedia, & aliorum. V. *Luxuria, acedia.*

2. Tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum. Id est, Resurge à peccatis per pœnitentiam, & desere consuetudinem vitiorum in qua jaces, V. *Pœnitentia.*

3. Et vade in domum tuam, Nempe ad Ecclesiam & Patrem cœlestem cum filio prodigo, dicens, Peccavi in cœlum & coram te. &c. V. *Confessio peccatorum.*

Dominic. 19. post Pent.

Matth. 22. Loquebatur Iesus Narrat.

Misit servos suos vocare invitatos ad nuptias. Deus mittit suos Sacerdotes, ut per prædicationem invitent homines ad fidem Christi, & vitam æternam. vide *Prædicatione, Fides, Gloria.*

2. Illi autem neglexerunt. Quam periculosa est negligentia, & duritia cordis quando à Deo vocamur ad animæ salutem. Vide *Duritia cordis, Inobedientia.*

Dominica 20. post Pentecost.

Joan. 4. Erat quidam Regulus. Narratio.

Domine descende priusquam moriatur filius meus. Si Regulus tam sollicitè orat pro vita corporali filij sui, quantum magis oportet habere zelum pro vita spirituali proximi sui, vide *Zelus, Amor proximi.*

2. Dixit ei Iesus: Vade, filius tuus vivit. Quam potens est humilis oratio ad obtinendam à Christo salutem, vide *Oratio, Christus, Benignitas Dei.*

Dominic. 21. post Pentecost.

Matth. 18. Simile est regnum cœlorum. Narr.

Miseratus Dominus servi illius dimisit eu n. & debitum dimisit ei. Docet tota hæc parabola, diligendum esse proximum, & injurias ei remittendas. vide *Amor proximi, item in Catech. 3. de Charit.*

2. *Et iratus Dominus tradidit eum tortoribus donec redderet universum debitum. Deus ex rigore justitiæ merito nihil remittet illis, qui nihil alijs volunt remittere, vide Justitia divina.*

Dominic. 22. post Pentecost.

Matth. 22. *Abeuntes Pharisei.* Narrat.

Abeuntes Pharisei consilium inierunt ut caperent Iesum in Seramone. Similes Phariseis sunt homines fallaces, qui student alios decipere in verbis, contractibus &c. v. *Astutia, Mendacium.*

2. *Magister scimus quia verax es, & viam Dei in veritate doces, & non est tibi cura de aliquo.* Ars fallendi præcipua, est *Adulatio*, ideo ab adulatoribus cavendum. v. *adulatio.*

Dominica 23. post Pentecost.

Matth. 22. *Loquente Iesu ad turbas.* Narrat.

Si tetigero tantum vestimenta ejus salva ero, Si tangere vestimenta & reliquias Christi & Sanctorum confert ad salutem, quanto magis tangere corpus Christi in sacra Communione, v. *Eucharistia.*

2. *Confide filia, Fides tua te salvam fecit.* Cum viva fide & fiducia ad Christum & sacram Eucharistiam accedendum est, v. *Fides & fiducia*: Item in *Catech. c. 1. de Fide.*

Dominic. 24. post Pent.

Matth. 24. *Cum videritis abominationem.* Narratio

Surgent enim Pseudochristi & Pseudopropheta &c. Monentur Christi fideles ut caveant à fallacia & hypocrisis hæreticorum, v. *Fallacia, Hypocrisis.* Item in *Catech. c. 1. de fide.*

2. *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli, cum virtute multa & maiestate.* v. *Supra in Dom. 1. Adventus de extremo judic.* Item in *catech. de 4. Novissim.*

P R A X I S

Concionis conficiendæ in Festis Sanctorum
ex Apparatu superiori, &c.*Praxis Prima de quovis Festo:*

Prima est communis cum Dominicis. In prima enim parte Concionis enarrari poterit totum Evangelium, quod in Festo Sancti occurrit, deducendo juxta methodum ostensam in Evangelio Dominicæ 1. Adventus.

In secunda parte, eligenda est ex Evangelio vel Epistola aliqua Sententia particularis, quæ referti possit ad aliquam virtutem In Apparatu contentam: v.g. de Apostolo referti poterit ad *Amorem Dei, Fidem, Zelum, &c.* & ad *Vitia* illis opposita in Auditoribus emendanda. De Martyre ad *Fortitudinem, Patientiam, Perseverantiam, &c.* De Confessore ad *Abnegationem, Liberalitatem, humilitatem, &c.* De Virgine ad *Castitatem, Orationem, Amorem Dei, &c.* Prout materia & vita requirit.

Tertia pars eodem modo de alia quapiam Sententia ex eodem Evangelio vel Epistola conficienda erit. Conclusio poterit esse brevis repetitio præcedentium, hortando & commovendo ad imitationem Sancti, vel dehortando à vitijs oppositis.

Praxis secunda de eodem.

Prima & præcipua pars consistit in vita & morte Sancti enarranda, sive ex Breviario, sive ex alio Authore, applicando ejus virtutes ad mores auditorum & hortando ad imitationem.

Secunda pars fiet eligendo ex vita Sancti unum particulare punctum, quod in ea maximè elucet, v. g. in vita S. Nicolai insignem ejus liberalitatem erga egenos, recurrendo in Apparatu ad vide *Liberalitas*, & eam ex materia ibi inventa fusiùs deducendo, & auditoribus inculcando.

Tertia pars simili modo conficietur, & de fœlici morte & gloria hujus Sancti, auditores hortando ad ejus imitationem, fœlicem mortem, amorem Dei, spem gloriæ, recurrendo in Apparatu ad vide *Mors, Amor Dei, Spes, Gloria ælestis, &c.*

Censui etiam, pro majori Lectoris commodo, hic in particulari subijciendam seriem omnium Festorum per annum, cum brevi annotatione Diei, Mensis, Evangelij, & Materix, quæ ex Apparatu, aut aliunde in singulis adhiberi possit.

S E R I E S

FESTORUM OMNIUM

Per Annum, cum Annotatione

Diei, Evangelij, Materiz &c.

Festum PURIFICATIONIS B. MARIE, 2. Februarii
 Evang. Postquam impleti sunt dies purgationis Mariae secundum legem Moysi &c. Luc. 2. Hoc die acquirenda est puritas a nⁱmi ab omni naevo peccati. v. in Appar. *Pœnitentia, Confessio, Peccatum, Castitas. &c. Venit in spiritu in templum:* scil. Simeon. Quo spiritu pietatis, & reverentiz ad templum, & Eucharistiam veniendum, ut Christum in ulnas & animum recipiamus. v. in Apparatu *Eucharistia, Ecclesia, Amor, Gratitude.*

Festum S. MATTHIÆ APOSTOLI, 24 Februarii, *Confiteor tibi Pater, Domine cœli & terra.* Matthæi cap. II. Quam necessarium est firma fide Deum confiteri, & in ejus paterna bonitate confidere, præsertim inter hujus vitæ tribulationes & persecutiones, v. in Appar. *Fides, Fiducia, Benignitas divina, Tribulatio &c. Discite à me quia mitis sum, vide bona Patientia, Et humilis corde.* v. in Apparatu *Exempla Humilitatis in Christo & Sanctis.*

Festum ANNUNTIATIONIS B. VIRGINIS, 25. Martij.
Ingressus Angelus ad eam dixit, Ave gratia plena. Lucæ cap. 1. Quanta sit plenitudo gratiarum in Virgine Deipara, vide in Apparatu, *Deipara. Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.* Virgo Maria per humilitatem concepit, & Dei Mater effecta, & supra omnes puras creaturas exaltata est: quam ergo nobis optandum humiliari in terris, ut exaltemur in cœlis, vide in Appar. *Humilitas, Beatitudo, Gloria.*

Festum S. PHILIPPI & JACOBI Apost. 1. Maii *Non turbetur cor vestrum; creditis in Deum, & in me credite.* Joan. 14. Quanti momenti sit vera fides, vide in Apparatu *Fides.* Sed sola Fides non sufficit ad salutem sine bonis operibus. Vide de hoc in Theolog. Trip. pag. 113. &c. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt.* In cœlo quam vasta sint beatis cœlorum spatia, vide Theolog. Trip. pag. 5. Quanta & quam diversa animi & corporis felicitas, vide in Apparatu *Beatitudo, Ostende nobis Patrem & sufficio*

sufficit nobis, Abnegandæ sunt creaturæ ut Creator Inveniatur, qui solus animum satiat. vide *Abnegatio*.

Festum Nativitatis S. JOANNIS BAPTISTÆ, 24. Junij. *Elisabeth impletum est tempus pariendi*, Lucæ cap. 1. Non sufficit concipere bona proposita, sed debet adesse tempus pariendi in exequendo. vide *Pœnitentia, abstinencia, & alias virtutes*. Nec parentibus sufficit prolem parere, sed debent illam in bonis moribus educare, vide in Apparatu *Filiorum educatio*. Et *Zacharius pater eius repletus est Spiritu sancto*. Multi magis student repleti vino, aut opibus, quam Spiritu sancto orationis, & amoris Dei, vide in Apparatu *Ebrietas, Avaritia Oratio, Amor Dei*.

Festum SS. PÆTRI & PAULI Apost. 29 Junij. *Quem dicunt homines esse Filium hominis?* Matthæi cap. 16. Notæ & signa quibus vera Christi Ecclesia à modernis Sectis discernitur, vide in Theol. Trip. pag. 32. &c. *Tu es Petrus & super hanc pëtram ædificabo Ecclesiam meam*. Agnoscenda est necessariò authoritas infallibilis in Pontifice Romano Petri successore, vide in Theolog. Trip. pag. 53 & pag. 69. Quodcumque solveris super terram erit solutum & in cœlis, vide ibidem de Confessione peccatorum, pag. 137. & in Apparatu ver. *Confessio*.

Festum VISITATIONIS Mariæ, 2. Julij, *Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione*, Lucæ cap. 1. Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia, vide in Apparatu, *Amor, Zelus*. *Vnde hoc mihi ut veniat mater Domini mei ad me?* Accommodandum hoc est adventui Christi ad nos in Communione, vide in Apparatu *Eucharistia, Beata qua credidisti*. Vera fides radix beatitudinis, vide in appar. *Fides, Beatitudo*.

Festum S. JACOBI Apost. 25. Julij *Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi adorans & petens aliquid ab eo*, Matthæi cap. 20. Oportet Deum adorare, id est, per bona opera, Justitiam, Abstinenciam, Obedientiam mandatorum prius honorare, & postea beneficia ab eo postulare: aliqui contrarium faciunt, & ideo quod petunt à Deo non impetrant. vide in Apparatu *Obedientia, Abstinencia, Opus bonum &c Christus autem dixit ei, Quid vis?* Quanta benignitas! paratus est nobis dare quod volumus, modò bona benè velimus, & ad nostram salutem. Vide *Benignitas Dei*, Sed ecce stultam matris postulationem. *Dic ut sedeant hi duo filii mei, unus ad dexteram tuam, & unus ad sinistram*. vide *Superbia*. Respondit meritiò Christus, *Nescitis quid petatis*. Hinc discite quid, & quomodo orandum, vide in Apparatu *Oratio*.

Festum ASSUMPTIONIS B. VIRGINIS. 15. Augusti. *Intra vit Iesus in quoddam castellum, & mulier quadam Martha nomine excepit eum in domum suam. Quanta merces hospitalitatis & liberalitatis, præcipuè erga Sacerdotes, & Ministros Christi.* V. in Appar. *Hospitalitas, Liberalitas. Martha, sollicita es, & turbata erga plurima.* Sic turbantur qui nimis multa volunt habere in divitijs, delicijs, &c. V. in Apparatu *Avaritia, Gula, &c.* Porro unum est necessarium. Verè divitiarum, deliciarum, beatitudo sunt in solo Deo. Vide in Apparatu *Beatitudo verè.*

Festum S. BARTHOLOMÆI APOST. 24. Augusti *Exiit Iesus in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.* Lucæ 6. Quantum absunt qui noctes & dies totos transigunt in symposiis, aut in otio, & vix mediam horam in Oratione, Missa, &c. vide *Ebricitas, Otium, Oratio.* Et exemplum est in ipso S. Bartholomæo, qui scribitur centies de die, & centies de nocte, & quidem flexis genibus Deum orare solitus. *Et omnis turba querebat eum, Christum, tangere, quia virtus de illo exibat & sanabat omnes.* Quare nos non sanamur à morbis nostris animi & corporis? Quia non satis sæpè & devotè quærimus Christum tangere in sacra Communione, vide in appar. *Eucharistia.*

Festum NATIVITATIS B. VIRG. 8. Septemb. *Liber generationis Iesu Christi,* Matthæi 1. vide in Appar. *Deipara, & ejus prærogativas, & Castitatem, Charitatem, &c.* ut supra in alijs ejus festis, præsertim Annunciationis.

Festum S. MATTHÆI APOST. 21. Septemb. *Vidit Iesus hominem sedentem in telonio Matthaum nomine, & ait illi, sequere me,* Matth. c. 9. vide hic *Benignitatem Dei* omni generi hominum dicentis, *sequere me.* O quam fælix de quo exemplo Matthæi dicitur, *Surgens, secutus est eum.* Ut Christum sequaris necesse est prius surgere de cœno vitiorum, *avaritia, luxuria, &c.* Item surgere de lecto otij & acedia in quo pigri jacent. vide. in Apparatu *Acedia.*

Festum S. MICHAELIS ARCHANGELI, 29. Septembris. *Quis putas major est in regno cœlorum?* Matth 18. Sola humilitas hominem exaltat. Superbia autem præcipitat in ruinam, uti patet in lapsu Angelorum, & primorum parentum, vide in App. *Superbia, Humilitas.* Ideo Respondit Christus, *Nisi efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum.* Expende proprietates parvulorum esse, non studere opibus, aut honoribus, aut luxuriarum, non simulare, non mentiri, sed potius alijs se regendos & docendos præbere, vide in Apparatu, *Avaritia, Luxuria, astutia, Mendacitas.*

Mendacium, E contra qui volunt in mundo magni esse, student
artibus politicis, simulationi, mendacio, vide in appar. *Simulatio*,
Mendacium, *Hypocriſis*. De his simulandi artibus politicis, præ-
clara sunt quæ deducit S. Gregorius in *lib. 10. Moral. cap. 6.* & ha-
bentur in Lect. 2. Nocturni de communi Confessoris non Pont.
Deridetur casti simplicitas.

Festum SS. SIMONIS & JUDÆ 28. Octob. *Hac mando vo-
bis ut diligatis invicem*, Joan. c. 15. vide in appar. *Amor proximi*.
Cui contrariatur, *Odium*, *Invidia*, *ibid.* *Si mundus vos odit, scitote,*
quia me priorem vobis odio habuit, vide in Apparatu *Patientiæ*,
Persecutio.

Festum SANCTORUM OMNIUM, 1. Novembris, *Beati
pauperes spiritu*, Marc: c. 5. *Mundus ponit suam beatitudinem in
divitijs, & honoribus*, Christus in paupertate & contemptu mun-
di, vide in Apparatu, *Beatitudo vera*, *Abnegatio mundi*: contra
Avaritia, *superbia*, *ibidem*, *Beati qui lugent*, v. *Pœnitentia*, *Beati
misericordes*, vid: *Liberalitas*, *Elemosyna*, &c. *ibidem* *Beati pacifi-
ci*, vide *Pax*, *Beati qui persecutionem patiuntur*, vide *Persecu-
tio*, *Odium*, &c.

Festum S. ANDRÆ APOST. 30. Novembris, *Venite post
me*. Quanta felicitas abnegare mundum & sequi Christum, v. in
App. *Abnegatio*, *Obedientia*, & alias virtutes hominis Christiani
Faciam vos fieri pisces hominum. Tales hominum pisces
sunt qui alios hortatione & exemplo docent, & ad salutem adju-
vant, vide in Apparatu *Exhortatio*, *Zelus animarum*. Denique a-
mor Crucis in S. Andrea cruci affixo, vide *Persecutio*, *Tribulatio*,
Amor Dei.

Festum CONCEPTIONIS IMMACULATÆ B. VIRG.
8. D. cemb. *Liber generationis JESU CHRISTI*, &c. Mathæi 1.
Non possumus esse amici, aut imitatores virginis immaculatæ
nisi per castitatem, & puritatem à macula peccati, vide in apparat.
Castitas, *Baptismus*, *peccatum*.

Festum, S. THOMÆ APOST. 21. Decembris, *Thomas unus
ex duodecim non erat cum eis quando venit Iesus*. Joann: cap. 20.
Quam periculosum est abesse à consortio fidelium in templo,
concione, sacro, &c. V. in apparatu, *Ecclesia*, *Exhortatio*, *Eucha-
ristia*, & contra hæreticos, vide in Theol. Trip. notas veræ Eccle-
siæ pag. 34. &c. & de Sacramento Eucharistiæ & Sacrificio Missæ,
pag. 127. & 134. *Beati qui non viderunt, & crediderunt*, vide in
appar. *Fides & Eucharistia*: in his *Christus feliciter creditur*,
non videatur.

Festum S. STEPHANI Protomartyris, 26. Decembris. *Ego mitto ad vos Prophetas & sapientes, & ex illis occidetis.* Matthæi cap. 23. Boni & sancti homines sunt qui præcipuè à maiori persecutionem sustinent. Vide in Apparatu *Persecutio, Tribulatio, Odium.* Sed illæ tribulationes sunt claves cœli. Hinc Stephanus cum lapidaretur dixit: *Ecce video calos apertos & Iesum stantem.* Vide in Appar. *Gloria celestis, Benignitas divina.*

Festum S. JOANNIS Evangelistæ, 27. Decembris. *Conversus Petrus vidit illum Discipulum quem diligebat Iesus.* Quare Iesus Joannem tantopere diligebat? Propter Joannis singularem Castitatem, Humilitatem, Zelum Apostolicum, Amorem erga

Christum: sicut enim ignis ignem excitat, ita amor amorem, Vide in Apparatu illas virtutes, & vitia illis opposita.

SUMMA

DOCTRINÆ
CHRISTIANÆ

P. PETRI CANISII Soc. Iesu.

Cum brevi Elucidatione, & selectis Exemplis
nunc primum adjectis.

Prefatio, & notitia operis.

Postquam præcedentes *Traëatus* pæne ad calcem adduxi, vi-
sum est multis ad subsidium animarum, à nobis tunc inten-
tum, plurimum conducere, si huic operi adungeretur ipsa Do-
ctrina Christiana brevi expositione & exemplis illustrata, ut hac oppor-
tunitate tam commoda Curatores animarum ad Doctrinæ adeo ne-
cessariæ frequentem explicationem facilius inducantur. Eoq; magis,
quod simul in eodem Libro adiundas habeant Controversias Fidei,
Theologicas resolutiones, atque Apparatum selecta materia, qua om-
nia ad singulas Doctrinæ Christianæ partes docere accurateque expo-
nendas, ac probandas, subsidium optatissimum suppeditant.

Ut igitur huic opportunitati, & amicorum votis operam meam
accommodarem, reliquo operi hanc Doctrinæ Sacræ Elucidationem
adungere decrevi, non sine auxilio quorundam Theologorum huius
Collegii Lovaniensis, qui ad hoc animarum subsidium operam, exem-
pla quadam oportuna seligendo, suam promptissima voluntate ob-
tulerunt: in hoc imitati, non tantum Bellarminum summusq; Theo-
logos, sed ipsum quoque S. Augustinum, qui inter sublimes rerum
divinarum commedationes sibi decorum existimavit de Catechi-
zandis studibus tractatum utilissimum elaborare.

Assumpsit autem præ cæteris hac expositione elucidandum Cate-
chismum P. Petri Canisii Soc. Iesu Theologi exitimii, tum propter di-
lucidum eius ordinem & brevitatem tum propter communem usum
atque approbationem quam in republ. Christiana passim obtinuit.
Nam, ut alia præteream, tam Ferdinandus Imp. quam Philipp. Rex
Hispaniarum, huc unicuique Canisii Catechismum in suis ditioni-
bus prælegendum sua auctoritate ac publico diplomate proferuerunt.
Et usus ipse etiam num docet quanta verberum energia, quanta soli-
ditate Doctrinæ, quaque perspicua præ cæteris, brevitare totam Do-
ctrinæ Christianæ Summam complectatur.

Pro usu autem adiuncta à nobis expositionis : Adverte primò pro meliori distinctione , ipsum Catechismi contextum , sive Quaestionem & Responsum seorsim imprimi, & post modicum spatium Expositionem cum exemplis singulis pœnè Catechismi quaestionibus subiungi, ut una cum quaestione qua explicatur , ipsa quoque expositio ante oculos habeatur ; quod in nullo hactenus Catechismo factum reperimus.

2. Adverte, ex peculiari delectu aliquas quaestiones pra aliis suis illustrari, eo quod ad mysterium aliquod fidei exponendum , vel mores formandos plus momenti habeant ; aliquas vero brevius perstringi, quia vel earum doctrina spectat ad quaestionem principalem qua explicatur , vel quia in alia Catechismi parte magis apposite elucidantur, non enim debent de singulis semper quaestionibus exempla proferri.

3. Quamvis saepe de una quaestione plura exempla apponantur, necesse non est ut Catechista omnia simul producat , sed poterit seligere unum vel alterum quod praesentibus magis convenire iudicabit.

4. Narratio Exempli, similitudinis, aut sententiae quam selegit ut maiori cum gratia, facundia, & arte proponatur, plurimum conducet expendere singulas exempli partes & circumstantias , quis, quid, ubi, quibus auxiliis, cur, quomodo, quando, &c. iuxta praaxim supra traditam in fine Apparatus ad Doctrinam sacram.

Praxis tradendi Doctrinam Christianam.

PRIMò debet Catechista ex maturioribus statuere unum vel alterum syndicum , qui pueros advenientes suis locis ordine constituat, & in modestia ac silentio contineat.

1: Hora audita, & dato per campanam signo, Catechista stans in medio populi sui, ex utroque latere secundum sexum discretus, sic ut ab omnibus videri & audiri facile possit, formabit signum Crucis vernaculâ; & dum procurat ut omnes se praecuntem clara, & distincta voce sequantur, cavebit ne quis verba sua vel antevortat, vel iusto serius subsequatur.

3. Curabit deinde per unum à se designatum, & in medio stantem, clara voce recitari orationem Dominicam vernaculè, cuius verba cæteri per partes distinctè repetent : hoc enim modo mysteria fidei facillimè memoriæ mandantur tam à parvulis, quàm à maioribus natu, qui alio fere modo ea addiscere erubescunt.

Tum iterum efformabit crucem, ut supra.

4. Primum horæ quadrantem dabit pedentis quaestionibus facilioribus, potissimum de his quæ scitu necessaria sunt necessitate mediæ, ut Deum esse unum in Natura, trinum in personis, Re-

muneratorem nostrorum operum, ac Filium Dei esse nostrum Mediatorem ac Redemptorem. Deinde necessaria necessitate Præcepti, ut Symbolum Apostolorum, decem Præcepta, septem Sacramenta, unaquaque vice unum punctum accuratè enucleando, & identidem repetendo variis modis & formulis ut altius inhæreant, errantes suaviter corrigendo, balbutientes iuvando, omnes pro merito laudando: neque de facili quemquam corripit, ob ignorantiam, nisi ortam ex supina negligentia.

5. Secundo quadrante quæstiones proponat paulò difficiliores, easque ferè desumptas ex ea lectione, quæ Dominica proximè præcedenti publicè recitata, & explicata fuit.

Tum jubebit ex modestioribus, doctiorem aliquem clara voce pronunciare Exemplum, quod præcedenti Dominica Catechista attulit ad Lectionis explanationem.

6. Tertio quadrante, jubebit binos vel plures ex adverso stantes in medio Catechismi, & si fieri possit loco etiam eminentiori, clarè pronunciare de memoria lectionem ea die explicandam.

Mox Catechista lectionem jam recitandam clarè & breviter explicabit sermone facili, & ad parvi sui auditorii captum accommodato, ideo sæpiusculè aliis, atque aliis verbis reperens, adhibitis brevibus subinde interrogationibus, & responsionibus, ut maiorem sibi conciliet attentionem.

7. Quarto quadrante, unum aut alterum producat exemplum selectum, quod tragicè quidem, & cum emphasi, sed vulgari sermone & phrasi pueris accommodatè narrabit. Postea præmonebit, se proxima vice visurum quis narratum Exemplum optimè retinebit.

8. Post hæc iterum formabit crucem, iubebit legi salutationem Angelicam, vel Symbolum Apostolorum, &c. per vices, ut hoc modo omnes qui adveniunt ea addiscant. Concludet ipse omnibus iterum præeundo in formanda cruce, ut dictum supra, postea pueros sine tumultu binos vel ternos ex ordine dimittat.

Advertat autem ne Catechismus spatium horæ excedat, cum fructus temporis diuturnitate sæpius vel tollatur, vel minuatur.

9. Singulis quos interrogavit, præmiolum aliquod vel notam elargiatur statim, vel his deficientibus eorum nomen in librum referat, ut postea præmio afficiantur & adiungat ad bona responsa subinde encomium aliquod: mirum enim quantum etiam pueri laude animentur.

Oblata opportunitate sæpius inculcet obligationem quam habent Parentes, ut mittant prolem ad Catechismum, ut Domini mittant servos & ancillas, Ludimagistri scholares, Magistratus sibi

subjectos, praesertim pupillos & orphanos; ac saepius usu venit ut quando hac in parte officio suo desunt, & ipsi graviter peccent & illos, quorum curam gerunt, peccatis & erroribus exponant.

Obligatio Curatorum.

UT autem ipsi Curatores animarum intelligant, quanta ipsorum obligatio incumbat ad plebem sibi commissam Doctrinam Sacram instituentendam, audiant ea de re Decretum Concilii Tridentini Sess. 5. cap. 2. *Archipresbyteri, Plebani, & quicumque Parochiales, vel qui alias curam animarum habentes Ecclesias quocumque modo obtinent, sper se vel alios idoneos, si legitime impediti fuerint, diebus saltem Dominicis & Festis solemnibus, plebes sibi commissas pro sua & earum capacitate pascant salutaribus verbis, dicendo quae omnibus scire necessarium est ad salutem, annunciandoque eis cum brevitate & facilitate sermonis Vitia, quae declinare, & Virtutes quas sectari oportet, ut poenam aeternam evadere, & caelestem gloriam consequi valeant.* Arque Episcopis ibidem demandatur, ut qui post admonitionem trium mensium spatio muneri suo defuerint, ad illud exequendum, si necesse sit per Curas Ecclesiasticas, aut alias ad Episcopi arbitrium cogantur. Idemque de explicanda Doctrina Christiana singulis Dominicis & Festis solemnibus sub gravi obligatione iterum denunciatur in *Trid. de Reform. sess. 24. c. 4.*

Quod si ad hoc munus explendum Curatores animarum severissimis Conciliorum Decretis ubique adstringantur, quantum magis ea obligatione urgentur illi, qui in partibus Haereticorum pastoris officio funguntur. Facile enim inferent Haeretici teneris puerorum mentibus errorum suorum semina, nisi provida veri Pastoris cura & institutione praeveniatur. Insipient paulatim incautos plebis incultae animos falsae doctrinae veneno mortifero, nisi contra illud virus, Doctrinae Christianae antidoto muviamur. Cumque pedetentim haec peccifera lues occulte irrepsit, ignares tenellae aetatis animos infecerit, & cum adolescentibus error & sensim adoleverit, tum demum deprehenditur per longam incuriam morbus incurabilis, & cui frustra sanioris Doctrinae medicina admoveatur. Ne igitur Curatores animarum hanc gregis sui ruina miserè lugeant, & neglecti officij rationem in districto Dei iudicio reddere cogantur, ad hoc curam ac cogitationem suam seriò adijciant, ut à teneris annis commissum sibi populum in Doctrinae Christianae mysteriis, ac Dei timore constanter erudiant: quo fiet ut animas pretioso Christi sanguine redemptas ab interitu conservent, & amplam sibi in caelo laboris sui mercedem acquirant.

S U M M A

DOCTRINÆ CHRISTIANÆ

CAPUT I.

De Fide & Symbolo Apostolorum.

QUÆSTIO.

Quis dicendus est Christianus atque Catholicus?

Resp. Qui Baptismatis Sacramento initiatus, Iesu Christi veri Dei atque hominis salutarem doctrinam in ejus Ecclesia profiteretur; neque Sectis vel opinionibus ullis ab Ecclesia Catholica alienis adhæret.

Expositio.

Summa dignitas est habere nomen veri Christiani. Quia per Baptismum & Fidem Christianam homines fiunt Filij Dei & hæredes regni cœlestis, Quotquot receperunt eum, dedit eis potestatem Filios Dei fieri, Joan. 1.

S. Augustinus lib. de Catechizandis Rudibus, e. 16. comparat veros Christianos cum optimo Tritico, & falsos cum Palea, quæ quamvis ad tempus cum tritico permixta sit in Arca, id est, in Ecclesia, non erunt tamen simul in Horreo, id est, in Cœlo. Non inquit, sibi blandiantur quod in Arca possunt esse cum frumento Dei, quia in Horreo cum illo non erunt, sed igni debito destinabuntur.

Exemplo illustri patet quanta sit Virtus in doctrina veri Christiani, ex facto S. Dominici, qui cum diu disputaverat pro Christiana Religione, contra hæreticos Albigeneses, tandem conventum est, ut libellus S. Dominici, & alter libellus Albigenesum pro experimento veræ doctrinæ in ignem projiceretur. Et ecce, libellus partis hæreticæ statim comburitur; Libellus verò doctrinæ Christianæ non tantum ab igne non læditur, sed etiam ex igne longè profiliit. Et cum secundo ac tertio in ignem projectus fuisset, semper in virtute veræ ac Christianæ doctrinæ illæsus permansit. Ita fufius tradit S. Antonius in Chron. part. 3. tit. 10. c. 1. & Surius s. Augusti.

Tantam quoque Virtutem, ac robur suppeditat nomen Christiani, ut S. Blandina Virgo cum inter ætremissima tormenta iudicamaret; Sum. Christiani, nullum doloris sensum passa fuerit, imò visa est inter summam delicias versari ut refert, Euf. v. in hist. Eccles. lib. 1. c. 5.

Tantus honor est nominis Christiani, ut S. Ludovicus Rex Galliarum solitus fuerit dicere, se in nulla parte Regni sui tantum honoris unquam accepisse, quantum Possiaci. Quia nempe ea urbe Baptismo initiatus Christiani nomen accepit, ideoque proferebatur se summo cum lætitiæ sensu præ cæteris omnibus in ea urbe commorari, uti per Belleforestum in ejus vita narratur.

Hinc Reges Galliarum nomen *Christianissimi*, & Reges Hispaniarum nomen *Catholici* pro summi honoris titulo à Sede Apostolica acceperunt, & hæcenus semper retinuerunt.

Hæretici verò, etsi vocentur Christiani, quia in nomine Christi Baptismum susceperunt, non sunt tamen Catholici: quia *Sæcæ & opinionibus ab Ecclesia Catholica alienis adherent.* exempli gratia negant Missam, cultum Sanctorum, & alia puncta fidei, quæ contra hæreticos probantur supra *de Controv. fidei part. 1. tit. 2. pag. 227. 134 & 142.*

Q. Quid signum hominis Christiani?

Resp. Signum sanctæ Crucis, quod formatur hoc modo: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen.

Expos. Signum Crucis docet nos unum esse Deum: quia dicimus, *In nomine*, non verò in nominibus. Et tres esse personas divinas, quia additur nomen trium personarum, *Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Deinde manum demittendo à fronte ad pedes, profiteamur secundam personam, scilicet Filium Dei pro hominum salute descendisse in uterum B. Virginis *Mariae.* Postremò transferendo manum à sinistra ad dexteram, declaramus per Christum nos translatos esse à maledictione ad benedictionem. Hæc mysteria scire & credere omnibus adultis necessarium est ad salutem necessitate medijs, sic ut ignorantia non excuset: *Vnde cum prædicanda præxi formandæ Crucis valde apte doceri & retineri possunt.*

Signum Crucis est Armatura hominis Christiani, ut exemplo declaratur. Constantinus Imperator ad Christianam fidem conversus circa annum Christi 312. à Maxentio tyranno cladibus varijs affectus est: & postea à Licinio Imperatore circa annum 318. Cum autem divino auxilio fretus cum paucis copijs hosti potentissimo occurrere pararet, virtute salutiferæ Crucis ab imminenti periculo liberatus fuit. Nam supra ejus copias lucidissimum Crucis signum in aëre apparuit, & vox de cælo audita est, *In hoc signo vincas:* cujus præsidio munitus præclaram victoriam ab hostibus reportavit. In cujus rei memoriam deinceps signum Crucis suis vexillis inscribi curavit. *Baron tom. 3. ad an. 312. & 318.*

Refert S. Gregor. lib. 3. Dial. c. 7. quendam Judæum nocte ingruente urbe exclusum, in vetusto Apollinis templo pernoctasse. Hic à tenebricosa dæmonum caterva circumcingitur. In his periculis misero Judæo nulla spes auxiliij affulget. Tandem occurrit, Christianos solitos adversus pericula se Crucis signo muniri. Signat igitur se signo Crucis, & ecce tota dæmonum turba exemplò in fugam agitur; exclamans, *Vas vacuum sed signatum.*

Genevam versus Catholicus cum hæretico iter agebant; orta subita tempestate cum tonitru & fulgure, Catholicus de more sese identidem cruce signabat: hæreticus verò per jocum & ludibrium percunctatur, an Catholicus se signando muscas abigeret. Sed Deus non in detur: horrendo statim fragore, crucis contemptorem fulmen è nubibus lapsum extinxit, catholicus qui ejus lateri adhærebat incolumis permanfit. Florimundus lib. 8. cap. 4. §. 1.

Q. *Quibus de rebus primum docendi sunt Christiani?*

R. *De Fide, Spe, Charitate, Sacramentis & officijs justitiæ Christianæ.*

Q. *Quid est Fides?*

R. *Donum Dei ac lumen, quo illustratus homo, firmiter assentitur omnibus, quæ Deus revelavit, & nobis per Ecclesiam credenda proposuit: live illa scripta sint, live non sint.*

Expos. Fides debet esse integra: quia qui peccat in uno, factus est omnium reus. Sicut navis quæ in cæteris integra est, si unam rimam habeat, per eam submergi potest.

Hinc ergo errant hujus temporis Libertini & hæretici, qui dicunt quemlibet christianum in sua fide posse salvari, quod supra refutatur in *Controv. p. 1. c. 3.*

Quanta sit vis veræ fidei singulari exemplo declaratur, Anno Christi 471. Duo Philosophi quorum alter erat Ariana hæresi infectus, de fide acriter disceptabant. Tandem orthodoxo Philosopho visum est relictâ verborum contentione, virtute potius divina fidei suæ veritatem comprobare, obtulitque Ariano ut accenso igne luculento uterque in medias flammâ descenderet, & victor haberetur, qui in igne immunis persisteret. Hanc conditionem cum Arianus detrectaret, orthodoxus fidei veritati confusus ardentem rogi solus ingressus est, & inde cum Ariano illæsus, & intactis etiam vestibus disputavit. Baron. tom. 6. anno 471. & Niceph. l. 15. c. 23.

Simile exemplum legitur in vita S. Patricij qui ut Magum Fidei obstitentem convinceret, jussit Benignum comitem suum collocari in domuncula ex aridis lignis & stipulis confecta, Magum ex adverso in domo ex humido & viridi ligno erecta: injecto utrimque igne Benigno penitus illaeso, Magus cum recto viridi continuò exarsit.

Huc facit exemplum S. Gregorij Thaumaturgi, qui virtute fidei dei montem è suo loco transiulit, & plura hujusmodi in Martyrum vitis prodigia, vide supra in Apparatu, V. Fides, pag. 45.

Q. *Quæ summa est fidei seu omnium credendorum?*

R Esp. Symbolum Apostolorum, in duodecim distinctum articulos.

Expos. Symbolum Apostolorum quivis Catholicus scire & credere tenetur & peccant parentes si filios suos illud docere negligant. Est enim norma fidei, quâ Christi fideles ab infidelibus distinguuntur. Sicut per tesseram & sacramentum militare Imperator proprios milites ab alienis discernit & dignoscit.

Præclarum in hoc genere est exemplum S. Petri Martyris ex illustri Ordine S. Dominici. Cum natus esset ex parentibus Manichæorum hæresi infectis; ab ipsa tamen quasi infantia contra hæreses pugnavit. Dum puer septem annorum scholas frequentaret à patruo hæretico interrogatus, quid in scholis didicisset, respondit intrepidè, se Christianæ fidei Symbolum didicisse. Et quamvis multis Patris, Patruique blanditiis & minis tentaretur, nunquam potuit ab illa fidei constantia & Symboli professione dimoveri. Hujus professionis magnam illi Dominus coronam præparavit. Cum enim postea factus religiosus, magno ardore fidem, & pietatem prædicaret, Deumque sæpè rogaret ut pro ea posset vitam profunderè: Ecce tibi Mediolanum redeuntem hæreticus Sicarius ex insidijs aggressus est, & stricto mucrone ejus capiti repetitis ictibus lethale vulnus infixit. Ille verò, in ipso mortis articulo, consuetum suæ fidei scutum assumens, Symbolum Apostolorum quod à pueritia constanter tenuit, magno animi gaudio recitavit, & cum ea tessera ad paupertatem constanti palmam in cœlum migravit, ut patet ex Breviar Rom. 20. Aprilis.

Q. *Qui sunt illi duodecim articuli?*

R Esp. Hi videlicet:

1. Credo in Deum Patrem omnipotentem, Creatorem cœli & terræ.

2. Et in Jesum Christum filium ejus unicum, Dominum nostrum.

3. Qui conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine.

4. Passus

4. Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus & sepultus,
5. Descendit ad inferos tertia die resurrexit à mortuis.
6. Ascendit ad cœlos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis;
7. Indè venturus est judicare vivos & mortuos.
8. Credo in Spiritum sanctum.
9. Sanctam Ecclesiam Catholicam, Sanctorum Communionem;
10. Remissionem peccatorum,
11. Carnis resurrectionem.
12. Et vitam æternam, Amen.

Q: Quid sibi vult primus Symboli articulus: Credo in Deum Patrem?

R Esp. Ostendit primam in Deitate personam. Patrem scilicet cœlestem & æternum, cui nihil factu impossibile sit vel difficile, qui cœlum & terram, visibilia simul & invisibilia cuncta ex nihilo produxerit, & producta usque conservat, & gubernat summâ bonitate & sapientiâ

Expos. Omnipotentiam suam Deus vel maximè ostendit, creando, seu, è nihilo producendo totum hoc universum, idque sine labore, sed solo nutu, & impetio voluntatis: *Dixit enim, & facta sunt, omnia, mandavit, & creata sunt, Psalm. 148.* Hanc Dei omnipotentiam (ut refert Polydorus) insigniter edoctus est Camillus Angliæ Rex, qui ob magnam suam potestatem arrogantior, sedili in tumidi maris littore posito, ipsum mare sic allocutus est: *Mare tu regni mei pars es, ego tibi impero, tu mihi volo obtemperes!* Vix verba protulerat, continuò intumescens mare impetu in Regem factò è folio illum in terram dejecit: Ad se reversus auream hanc protulit sententiam: *Vana est omnium Regum potestas: solus Deus omnipotens:* & coronâ Crucis impositâ pietatis postcâ, ac modestiæ cultor extitit egregius, *Polyd. Virgil. 6. Chron. Germanorum*

Aliud exemplum divinæ potentiz notius & illustrius patet *Exod. c. 7.* Quando Deus per Moysen debellavit Regem Pharaonem convertendo virgam in serpentem, & omnes aquas in sanguinem, & dividendo mare rubrum dum populus Dei transiret, Ægyptios autem omnes maris fluctibus obruendo. *Ibid.* etiam *Exodi c. 14.*

Si coram adultis doctrina sacra exponatur, poterit Dei existentia & potentia doctè demonstrari ex rebus creatis, per argumenta supe-

superius tradita in *controv. part. I. c. I.* Vel per exempla ex Apparatu verbo *Benignitas Dei.*

Q. *Quid vero secundus articulus: Et in Iesum Christum Filium eius.*

Resp. demonstrat secundam in Deitate personam, Iesum Christum scilicet. Filium Dei naturalem, unicum illum, ab æterno genitum, & Patri consubstantialem, Dominum ac Redemptorem nostrum, ut qui nos perditos liberavit.

Expos. Augustissimum nomen JESU in amore & veneratione habendum docuit Apost. Paulus ad Philipp. 2. v. 9. *Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen quod est super omne nomen, ut in nomine JESU omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & infernorum.* Sed an etiam utile est nomen illud invocare in angustiis suis? Multo maximè: Refert Athanasius in *vita S. Antonii 17. Ianuarii.* S. Antonium, invocato solo JESU nomine, non semel integram dæmonum cohortem fugasse, Simile exemplum refert P. Petr. Ribadeneira in *vita S. Ignatij Soc. JESU Auctoris l. 5. c. 9.* his verbis: Dormientem Ignatium strangulare diabolus voluisse Romæ anno 1541. audivi: Guttur ejus quasi manu injecta præfocare conatus est, tam fortiter ut nullo conatu posset Ignatius SS. JESU nomē invocare: sed cū nervos omnes intenderet, vim vi repellens, in suavissimam vocem tandem erupit, JESUM. que in clamavit, qua voce diaboli conatus repulsus est. Porro ex contentione Ignatius, quod postea vidimus, per dies aliquot raucus omninò & sine voce fuit. S. Bernardinus ex ordine Sancti Francisci nominis JESU summus cultor fuit.

Sed qui concipi potest, JESUM Christum esse verum Filium Dei Patris, & ab illo per veram generationem procedere: Id facillè colligis ex sequenti similitudine: Dum quis speculum intuetur, illicò producit imaginem adeo sibi similem, ut nullum possit invenire discrimen: quæ imago sine ullo labore, sine instrumento, in ictu oculi momentoque formatur. Pari modo Deus Pater oculo intellectus speculum divinitatis suæ ab æterno intuitus, statim imaginem sibi ipsi simillimam formavit, & hæc imago est Filius. Sed dum nos in speculo producimus nostri imaginem, illa imago non vocatur noster filius; cur magis divina imago vocatur Dei filius? Ideo scilicet, quia Deus huic suæ imagini totum esse suum totamque naturam contulit, quod nos intuendo facere non possumus. Si opus sit, plura de Christo dabit Apparatus supra, verbo, *Christus.*

Q. *Quid*

*Q*uid porro tertius: Qui conceptus est de Spiritu sancto:

*R*esp. Myſterium proponit Dominicæ Incarnationis. Quia idem Dei filius de cœlis descendens, humanam naturam aſſumpſit: ſed modo ſingulari proſus, ut qui conceptus fuit ſine Patre, ex virtute Spiritus ſancti, & natus ex Maria Virgine illibata.

Expoſ. Mirabilem hanc Chriſti in utero Virginis Conceptionem, partumque virgineum, & illæſam Deiparæ virginitatem ante partum, in partu, & poſt partum, jam olim à Prophetis prædictam non uno loco teſtantur Scripturæ, *Iſa 7 v. 14. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel, &c.*

Et vero quamvis hæc verba de Myſterij veritate dubitare non ſinant, tamen voluit illam Deus aliquando triplici miraculo certiffimam reddere. Hærebat dubius in re certiffima magnus Theologiæ Doctor ex Ordine S. Dominici, præpoſita ſibi non fidei, ſed rationis difficultate, qui fieri poſſet ut Maria Mater eſſet, & Virgo? multos annos hæc anxie fluctuatio viri animum occupavit, cum tandem illi Magiſtrum miſit Deus: quem putatis? Eximium fortæſſis Theologum? Minimè: ſed humilem Fratrem *Ægidium* ex Ordine S. Franciſci, qui hominis tentationem divinitus edoctus, baculo, quo ſe ſuſtentabat, terram pulſans, hiſ illum verbis antevenit: *Frater Prædicator; Maria, Virgo eſt ante partum: ſtatimque candidiſſimum e terra ortum eſt lilium. Mox iterum percuſſa humo; Frater, Maria, Virgo eſt in partu; alterumque exortum eſt lilium. Dein tercio terram feriens, Maria, inquit, etiam Virgo eſt poſt partum, ſimulque tertium prodijt lilium: quo viſo miraculo Doctor Dominicanus omnem deinceps dubitationem libenter depoſuit, *In vita S. Ægidii apud Surium 30. Aprilis.**

Similitudinem, ſi deſideres, quæ mirabilem hanc clauſtri Virginalis in ipſo partu integritatem aliquo modo exhibeat, hanc habe: Sol effectum ſuum, calorem, & lumen, producit per medium aliquod corpus vitreum; ita tamen ut vitrum integrum omnino maneat & illæſum; ſic & Chriſtus in hunc mundum prodijt ex utero Virginis, hunc omnino integrum relinquendo & inviolatum. Plura in Appar. V, Deipara.

*Q*uid vero quartus: Paſſus ſub Pontio Pilato?

*R*esp. Myſterium tractat redemptionis humanæ. Nam idem verus Dei Filius ſecundum humanam illam naturam aſſumptam, extrema verè paſſus eſt pro nobis & peccatoribus omnibus redimendis. Unde licet Agnus, eſſet ſine macula,

tamen sub Pontio Prælide in crucem suffixus, in cruce mortuus & sepultus fuit.

Expos. Seriem totius Christi Passionis, paucis his verbis contentam dabunt fusiús Evangelistæ *Matth 27. Marc. 15. &c.* Imò & Prophetæ, qui de Passione & morte Domini multa vaticinati sunt, ut Davidem omittam, Isaia oracula tam clara sunt, ut rectè dici queat eam rem gestam potius exposuisse, quam futuram prædixisse, *Isaie c. 53. & alibi.*

Sed si Christus Deus fuit: qui mori potuit? Verè mortuus est Christus, qui Deus erat & homo, secundum humanam naturam, sicut rectè loquimur dum dicimus, ille homo mortuus est; cum tamen anima, quæ altera hominis pars est mori non possit. Figura hujus mysterij in veteri Testamento fuit Isaac divinam naturam representans, qui occisus non fuit, sed ejus loco aries, qui humanam naturam referebat, ut notat S. Ambrosius in *Ps. 39.*

Sed age videamus quam grata sit Passionis Christi memoria, de qua Albertus Magnus sic ait: *Simplex recordatio Passionis Dominica plus valet, quam si integrum annum jejunaret quis in pane & aqua, vel si quotidie virgis & flagellis caderetur usque ad effusionem sanguinis.* Idem ferè revelasse Deum Sancto cuidam Eremitæ testatur Ludovicus à Saxonia *de Vita Christi, c. 58. SS.* Gertrudi, Brigittæ, Mechildi, Catharinæ, paria ferè revelata tradidit Ludovic. Blaf. *c. 2. Monil. Spirit.*

Rem subinde prodigio confirmavit Deus. Serviebat tyranno euidam gentili captus quidam adolescens Catholicus, qui gemebundus & dolens regiam obibat, cum tamen liberalissimè haberetur, causam petijt Tyrannus: reposuit Dei servus, stigmata Domini sui se in corde portare. Indignatus Tyrannus, experiar, inquit, num vera sint quæ dicis: jubet itaque aperto Juvenis pectore cor ejus evelli, & bitariam secari: mirum dictu! apparuere in ipso corde, Christi Passionis instrumenta: rei novitate attonitus Tyrannus cum suis ad Christi fidem conversus est. *Cantiprat, lib. 1. c. 25. part. 8.*

Similia Christi Passionis instrumenta inventa sunt in corde B. Claræ de Monte Falco, ut legitur in ejus vita 17. Augusti. *Fassio Marian. Monum. Eccl. Mont. Fal.*

Q. Quid, autem quintus: Descendit ad inferos.

Resp. Mysterium Resurrectionis Christi complectitur, qui secundum animam quidem Patres è limbo liberaturus, descendit: tertio verò, post mortem die, resumpto corpore, vi propria factus est redivivus.

Expos. Resurrectionem suam die post mortem tertiâ crebrò in Evangeliiis legitur Christum prædixisse, Matth. 13. *Oportet filium hominis pati, & tertia die resurgere.* Et cap. 20. *Filius hominis tradatur ad crucifigendum, & tertia die resurget.* Figuram hujus Resurrectionis habemus in veteri testamento, Gen. 42. in Josepho qui è carcere ad regnum evectus, Christi post mortem ad suos reditum expressit. Et *Iona c. 2.* in ipso Propheta Jona, qui tribus diebus, & tribus noctibus in ventre Ceti, sepulturam Christi & tempus resurrectionis expressit; sicut ipse Christus exposuit, *Matth. 12. & Luc. 11.*

Sed nec post Christi tempora defuerunt figuræ hujus resurrectionis. Septem erant germani Fratres sub Decio Imperatore à patre proditi, quia Catholici, & in specu conclusi, fame omnes enecandi. Mirum dictu, post aliquot sæcula vivi comparuerunt, eo scilicet tempore quo surrexerat hæresis, quæ resurrectionem mortuorum negabat; ex his Fratribus unus civitatem ingressus omnia videt mutata, pecuniam profertimenti aliquid cæteris comparaturus, sed nec ipse, nec moneta agnoscitur. Ad loci Episcopum quin & ipsum Imperatorem Theodosium protrahitur, quire prudenter examinata comperiunt septem illos fratres annis omninò 372. dormiisse. Paulò post omnes sacro epulo refecti pariter obierunt, & cum illis simul ista hæresis extincta est.

Exemplum aliud potest esse in Lazaro post quadriduum à Christo ad vitam resuscitato, & pluribus alijs. Quod Deo non est magis difficile, quam efficere, ut ex semine quod in terra sepelitur, flores & fructus exsurgant, de quo plura infra, *Art. XI. de Carnis Resurrectione.*

Q. Quid sextus articulus. Ascendit ad cælos?

Resp. Mysterium affert gloriosæ ascensionis Christi, ut qui post expletum Redemptionis nostræ opus, ad Patrem transivit ex hoc mundo, & cælos sua virtute Triumphator ascendit, atque in ipsa æterna Patris gloria super omnia est collocatus.

Expos. Christi gloriosa in cælos ascensio nobis describitur Act. 1. *Videntibus illis elevatus est, & nubes suscepit eum, &c.* Et olim illam videtur vaticinatus Propheta David Ps. 46. *Ascendit Deus in iubilo & Dominus in voce Tubæ.*

Hæc Ascensio in Cælos, uti Christo gloriosa, ita illius grata & pia memoria hominibus salutaris est: Confirmat id Bohus hoc exemplo *Tom. 1. de Signis Ecclæs. l. 5. c. 2.* Nobilis quidam ethnicus iam pluribus annis jacuerat in lecto paralyticus, invisse

illum fortè Christianus, narravitque non omnino de sanitate desperatum, si spem poneret in Christo, eiusque nomen imploraret: eius rei causa, imaginem ægro reliquit Christi ascendentis in cœlum. Ægrotus, hortante Christiano, maximo animi studio Dei nomen imploravit, rogavitque ut per gloriosam in cœlos ascensionem, posset è lecto sanus ascendere. Mirum dictu! multis adspicientibus repentè è lecto sanus ascendit, & Christo nomen dedit: quo cognito Imperator Cochinchinæ Legatos Macuam misit, qui legis Christianæ prædicatores ad se accirent, quo & ipse & sui subditi veram Christi legem amplecterentur.

Q. *Quid septimus: Inde venturus est iudicare?*

R. Esp. Demonstrat extremum iudicii diem, quando Christus humana in carne visibilis rursus de cœlo descendet, ac tremendum aget iudicem omnium, proborum ac improborum, & reddet unicuique secundum opera eius.

Expos. Sanctum Divini huius & extremi iudicii timorem conceperat S. Job. de quo in Scripturis legitur Job 9. *Verebar omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti.* Et cap. 30. *Quid faciam cum venerit ad iudicandum Deus?* S. Clemens Petri Successor de beato Apostolorum Principe scribit, frequenter dicere solitum: *Quis peccare poterit si semper ante oculos postremum iudicium ponat?* Quam lectionem adedè altè mentibus suis impressam voluerunt viti Sancti, ut semper postremum hoc iudicium sibi ob oculos ponerent, quo se à peccatis immunes servarent. S. Hieronymus de se ipso testatur ad Eustochium: *Quoties diem illum considero toto corpore contremisco: sive enim comedo, sive bibo, sive aliud quid facio, semper videtur mihi tuba terribilis sonare in auribus meis: Surgite mortui, venite ad iudicium.* Exemplum de adolescente quodam narrat S. Vincentius Ferrerius *Concion. 3^a in Sexages.* Illum proposito sibi extremo iudicio, ita cohorruisse, ut repentè ex timore omnes eius capilli instar senis canitiem contraxerint. Vide plura exempla supra in apparatu, verbo *Timor Domini.* Et *V. Iustitia Divina.*

Q. *Quid vero Octavus: Credo in Spiritum sanctum.*

R. Esp. Exhibet tertiam in Trinitate Personam Spiritum sanctum, qui ex Patre Filioque procedens, unus, verus, æternusque Deus est, & regnat cum Patre & Filio, & pròinde cum utroque simul adoratur & conglorificatur.

Expos. Articulus hic exhibet spiritum sanctum cum Patre, &

& Filio eundem esse naturam, non personalitate: ut clarè testatur S. Joannes Apostolus, Joan. 5. *Tres sunt qui testimonium dant in cælo. Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt.*

Et verò bona non mediocria à Spiritu sancto in homines descendunt. Exemplum est in adolescente ex studiosa iuventute, qui ad monita salutaria surdus jacebat. Intempesta nocte virum videret maiestate vultus venerandum, Deum scilicet Patrem, qui illum æternæ damnationis reum denunciavit. Sub alteram noctem vir adest integra ætate crucem humeris baiulans, & sanguinem suum in faciem eius projiciens, hæc addens: *Erubescere, & tesseram damnationis cape, futuram salutis si maluisses.* Desperabat iam æger de salute: Fratris tamen suasu ad Spiritum sanctum se convertit, qui tertia nocte apparet misero scelerum veniam, & beatam mercedem nuntiavit. *Ex Spec. Exem. & Fast. Mar. in Fest. Pentecostæ, Vide infra in Catech. cap. 5. ad finem de 7. donis Spiritus sancti, & 12. fructibus eiusdem.*

Q. *Quid nonus articulus: Sanctam Ecclesiam Catholicam, & Sanctorum Communionem?*

R. *Esp. De Ecclesia docet quatuor nobis credenda esse: Primum, Ecclesiam esse unam, nimirum in uno Spiritu Christi Jesu, in una fide, fideique & Sacramentorum doctrina, in uno capite ac rectore universalis Ecclesiæ, Vicario Christi scilicet ac discipulo Petri Successore, & hanc ipsam sanctam esse, quia tum à Christo capite & sponso suo, cui per fidem, secundo Sacramenta coniungitur, sanctificatur: tum à Spiritu sancto perpetuò gubernatur, Terriò, eandem esse Catholicam seu universalem, quia toto orbe diffusa, Christi fideles omnes omnium temporum comprehendit. Quartò & postremò, in hac ipsa Ecclesia Communionem esse Sanctorum, puta non eorum solum, qui in terris credentes peregrinantur, verum etiam qui carnis mortalitate exuti vel regnant in cælo, vel illic regnaturi, in igne purgatorio, suorum peccatorum sordibus expiantur. Qui quidem veluti unius corporis membra, se invicem iuvant mutuis officiis, meritis, orationibus, & sancti Missæ Sacrificii, Sacramentorumque Ecclesiæ virtutem participant.*

Expof. In Sanctorum Communionem fundantur Indulgentiæ, ad quas dispensandas in Ecclesia esse auctoritatem patet ex Scripturis: Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo, Matth. 18.

Exemplum est in eo quod contigit sancto Francisco, qui cum à Christo ad eius Capellam de Portiuncula, ipsius Virginis Mariæ

148
 Mariae instinctu, petiisset Indulgentiam plenariam omnibusque
 istam Ecclesiam contriti & confessi subirent, Annuit Dominus
 mandavitque ut Vicarium suum Summum Pontificem ea de causa
 se adiret, à quo hujuscemodi Indulgentias impetraret, quas paulo
 post illi Honorius 3. Summus Pontifex liberaliter indulgit. In
 ca. 5. Francisc. cap. 38.

Indulgentiarum vim & efficaciam hinc collige: Confluebant
 ad orbis caput Romam ad indulgentias lucrandas ex omni orbis
 parte non pauci, inter alios qui ex Slavonia aderant, mulier fuit
 quae dum in patriam omnes iter & reditum parant, repente mor-
 ritur, suis apparet in via, & declarat se vi Indulgentiarum recedisse
 caelum petiisse, addens, si Indulgentias lucrata non fuisset, multis
 annis se ignae purgatorio fuisse torquendam. *Pedagog. Christ. de
 Indulgen.*

Unde qui Indulgentias vel negligunt, vel contemunt, non mi-
 nus stulti sunt quam ii, qui cum debita sua gravia facile possent
 dissolvere ex aetio Regis aperto, id negligunt. Dum enim In-
 dulgentias lucratur, dissolvimus poenas, quibus per peccatum
 obnoxii eramus, ex publico Ecclesiae thesauro, per Indulgentias ex
 Christi & Sanctorum satisfactionem nobis concessas.

De Indulgentiis fusiùs agitur supra in Ref. Theol. p. 3. pag. 413.

Q. Quid porro decimus Remissionem peccatorum?

Resp. Offert praesentem Dei gratiam peccatoribus omnibus,
 ne quis de venia peccatorum suorum consequenda unquam
 desperet, modò in Ecclesia perseveret Catholica, & ritè ejusdem
 Sacramentis utatur.

Expos. Duo hic articulus comprehendit: videlicet non solum
 remissionem peccatorum in Ecclesia Catholica reperiri, quod om-
 nes Catholici admittunt, & passim citat in Scripturis; sed etiam
 in ea esse potestatem peccata dimittendi per Sacerdotes quam
 Petro & Successoribus dedit Christus, *Matt. 16. vers: 19. Quid-
 cumque ligaveris super terram, erit ligatum & in caelis; & quod-
 cumque solveris super terram erit solutum & in caelis.* Joann 20.
Quorum remiseritis peccata remittuntur eis. Unde deplorandum
 omninò est, Christianos, mediis quae in Catholica Ecclesia repe-
 riuntur, non perindè ac deberent, uti ad salutem. Nemo qui vel
 laesus est, vel adversa laborat valetudine, dubitat ea adhibere reme-
 dia, quae sanitati restituendae possunt conducere, quantò magis il-
 li qui spiritualiter aegri sunt, & in peccatis suis harent, deberent
 ea media adhibere quae Dei sapientia ad curationem animarum at-
 que adeo ad vitam reparandam instituit, & in sua Ecclesia reliquit.
 e. Porro

Potro in Ecclesia Catholica indubitaram esse peccatorum remissionem declarat exemplum S. Mariæ Magdalena: *Luce 7.* & boni Latronis *Luce 23.* Accedit exemplum Clodovæ Regis Francorum, de quo in officio Ecclesiæ Tornac, legitur: Cum excitus famâ S. Eleutherij Tornacum advenisset, occul- tum gerens animi vulnus, seu peccatum mortale quod confiteri erubescerat: motus pijs S. Eleutherij monitis etiam profusis lachrymis factus est. Sed cum dubius hæreret num erunt sibi esse condonatur, S. Eleutherium rogavit, ut pro se Deum deprecaretur, quo id sibi ad securitatem animi constaret. Postero die Eleutherio ad aram faciendam adfuit Angelus, qui peccatum Clodovæ remissum nuntiavit. Unde Rex Ecclesiæ Romanæ, cui recens se adjuverat, dein accersimus defensor existit.

Pro expositione Confessionis Sacramentalis contra Sectarios, vide argumenta supra in *Controv. tract. 2. cap. 6.* Casus ad eam pertinentes traduntur fuisse in *Relol. Theol. part. 3. cap. 1. 2. & deinceps.*

Q. Quid autem intelligitur. Carnis Resurrectionem?

R. Esp. Mortuos ad vitam excitandos, asserit, & novissimum iudicij diem confirmat: Nam ante Christi tribunal in carne redivi omnes apparebim, ut recipiat unusquisque, prout gessit in suo corpore, sive bonum, sive malum.

Expos. Carnis resurrectionem tam Vetus quam Novum Testamentum certam facit: illud quidem *Job. cap. 19. Et in carne mea videbo Deum, &c.* Hoc vero *Joan. c. 5. Qui bona fecerint, procedent in resurrectionem vite, qui vero mala egerint in resurrectionem iudicij.* Sed qui fieri potest ut exustum corpus v. c. cujus cineres in flumen projecti sunt reviviscat? Mirum id minime videbitur, si Deum omnipotentem esse recolamus, qui si potuerit cælum & terram à nihilo producere, cur nequeat corpus in favillas redactum ad statum pristinum revocare? cum hoc factilius sit quam illud. Et cum cernamus arbores ornatu suum, fructus, & vitam quasi in hieme amittere, sed vere dein apparente velut quadam resurrectione adveniente erumpere folia, flores germinare, fructus producere, cur ita inquit S. Gregorius *Homil. 28 in Evang.* mortuorum corpora Deus nequeat ad vitam reducere?

Mysterii hujus veritatem exemplo comprobatur S. Gregorius Turon. *de glor. Confes. c. 10.* S. Severinus cum obsequitans fortuito à melpilo arbore graviter percuteretur, illi maledixit, ipsoque momento arbor arefacta est. Post dies aliquot rediens,

vidensque arborē aridam, orare cœpit Dominum: *Tu Domine in signū quod corpora nostra resurgēt, præcipe ut reviviscat hæc arbor.* Mirum dictū! ipso momento arbor frondescere cœpit, & paulatim pristino vigori est restituta. Huc reduci possunt quæ dicta sunt de Resurrectione Christi ad hujus Symboli Art. 5.

Q. Quid demum postremus. Et vitam æternam?

Resp. Fidei & virtutis Christianæ præmium beatam immortalitatē ostēdit, ut certō sciamus, post hanc vitā superesse aliam longē diversā, verēq; securā, beatā, ac sempiternā, quæ credentib⁹ & obtemperantib⁹ Christo destinata sit.

Expos. Hanc vitam æternam, seu gloriam cœlestem certam faciunt passim sacri codices; quanta verō ea sit non explicant, nec porro explicare possunt, ut fatetur Apostolus 1 ad Corinth. 2. *Oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.* Sed qua in re illa gloria seu vita æterna consistit? In eo potissimum quod similes Deo futuri simus in gloria, beatitudine & claritate. *Similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est, 1. Jo. 2.* Non minus quam ferrum ignitum, quod etsi ferum maneat, magis tamen ignis apparet quam ferrū. Vel ut ait S. Cyprian. *de singul. Cleric.* Sicut sol in speculo apparens vero soli simillimus est, ita homo ad cœlestem visionem elevatus Deo similis erit.

Gloriæ huius magnitudinem ipse dæmon aliās mendax aliquando professus est F. Jordano Ordinis Prædicatorum, viro Sanctissimo. Interrogatus enim ubi foret libentius? in cœlo respondit, idque ut faciem creatoris mei possem intueri: libentissimē enim unus omnia omniura damnatorum tormenta subirem usque ad diem iudicii, ut vel ad minimum temporis spatium Deum & eius gloriam possem intueri. Rogatus dein aliquam cœlestis pulchritudinis cum terrenis rebus comparationem: frustra id quæri respondit dæmon, cum nihil omnino in terris sit, quantumcumque pulchrum, quod vel per speciem cum cœlesti illa beatitudine possit comparari. *Herold. in promptuario exempl. litter. G. Rho. & alii.*

Q. Quæ est summa omnium Symboli articulorum?

Resp. Corde & ore confiteor Dominum: Deum, quo nihil aut majus, aut sapientius, aut melius potest excogitari, eū & unum in essentia seu natura divina, trinum in personis esse, utpotē Patrem, & Filiū, & Spiritum Sanctū: ita ut hi tres unū sint, unus verus, æternus, immensus & incomprehensibilis Deus; ex quo per quem, & in quo sunt omnia. Pater est Condi-

tot universorum, Filius Redemptor hominum, Spiritus sanctus, Ecclesiæ, seu Christi fidelium sanctificator & rector. Igitur huic sanctissimæ & individuæ Trinitati respondent Symboli tres partes præcipuæ: Prima, quæ de Creatione est, Patri; secundâ quæ de Redemptione, Filio; tertiâ, quæ de Sanctificatione, Spiritui sancto accommodatur.

Q. Quid est Ecclesia?

Resp. Est omnium Christi fidem atque doctrinam profitentium congregatio, quæ sub uno & summo post Christum capite & Pastore in terris gubernatur.

Q. Qui ab Ecclesia prorsus alieni sunt?

Resp. Primum Judæi & infideles omnes, atq; à fide apostata; deinde hæretici, ij scilicet, qui cum baptizati sint contra Catholicam fidem cum pertinacia tuentur errorem. Præterea Schismatici, qui à pace & unitate Catholica ipsi se segregant. Postremo qui à Communione Sanctorum, à participatione sacramentorum, & ab Ecclesiæ suffragiis, divinisq; officiis per Ecclesiasticam potestatem legitime excluduntur; unde & Excommunicati dicuntur: Qui omnes à Christi corpore, quod est Ecclesia, se juncti & alieni sunt, proindèq; spiritualis, vitæ ac salutis expertes manent, sathanæ mortiq; perpetuæ, nisi resipiscant, obnoxij. Ac vitandi quidem illi omnes Catholicis, sed imprimis hæretici, & schismatici, non minus quam pestes quædam exitiales fugiendi ac execrandi sunt.

Q. Quæ demum est simplex, brevis & recta fidei regula, quæ Catholicis ab hæreticis discernuntur?

Resp. Ea est, Christi fidem atque Ecclesiæ auctoritatem integram profiteri, illudq; ratum ac fixum tenere oportere, quod Eccles. Cathol. Pastores atq; Doctores credendum debuerunt. Cæterum si quis Eccles. non audierit, sit tibi inquit Christus ipse, sicut ethnicus & publicanus. Non enim habebit Deum Patrem, qui Eccles. noluerit habere Matrem.

Expos. Unica est Christi Ecclesia, sicut unus est Deus, una Fides, unum baptisma eaq; Romana, Apostolica, Universalis, extra quam, sicuti durante diluvio extra arcam Noë nullus emerit, ita nullus omnino salvari potest, ut præclare S. Aug. lib. 4. de Symb. ad Catech. c. 13. Si quis absque Ecclesia inventus fuerit, alienus erit à numero filiorum, nec habebit Deum Patrem qui Ecclesiam noluerit habere matrem. Unde Hæretici & Schismatici neque salvi esse possunt, neque vera sunt membra Ecclesiæ, sed à S. Cypriano dicuntur membra putrida à corpore abscis-

sa & comparantur ramo ab arbore præcilo: item radio, qui si à sole sejungatur, deficit, & fluvio, qui si à suo fonte separaretur, necesse est illum exsiccare.

Hanc Eccles. contra hostes suos semper Deus defendit, ut staret inconcussa veritas, *Porta inferi non prevalebunt adversus eam.* Fredericus II. Imperator Schismaticus Ecclesie Romæ meditabatur exitium, scribebatq; Pontifici Innocent. IV. pro pedem destruendam omnino Rom. Ecclesiam: reposuit illi Pontifex, brevi illū, ul resipisceret, moriturum, & æterno igne puniendam. Ita evenit, nam paulo post à proprio filio Manfredo strangulatus fuit anno Dom. 1250. Ita ex Alberico refert Crispinianus, quamvis Pontificum hostis accerrimus, & ex his Bozcius *Signo 19.*

De vera Ecclesia, & Hæreticis extra Ecclesiam, explicatio & exempla data sunt initio hujus cap. 1. ad quæst. *Quis dicendus est Christianus? Quod ejus signum? Quid est Fides? &c.* Argumenta 8. pro Ecclesia Romana vera & unica, habes supra in *Controv. part. 1. cap. 2. & 3. &c.* Item pro Pontifice, & aliis fidei Articulis contra Hæreticos, vide *ibid. pag. 56.*

C A P U T II.

De Spe & Oratione Dominica.

Q. **Q**uid est Spes?

R. Resp. Virtus est divinitus infusa, per quam certa cum fiducia nostræ salutis & æternæ vitæ bona expectantur.

Q. Undè modum rectè sperandi & petendi discimus?

R. Esp. Ex Oratione dominica, quam Christus ipse Dominus & Magister noster ore suo sacrosancto tradidit & præscripsit.

Q. Recita per partes Orationem Dominicam.

R. Esp. Pater noster, qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum

2. Adveniat regnum tuum.

3. Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra.

4. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.

5. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

6. Et ne nos inducas in tentationem;

7. Sed libera nos à malo, Amen.

Q. Quid sibi vult initium hujus Orationis, Pater noster qui es in cælis?

R. Resp. Præfatiuncula est, quæ nos memores reddit summi bonæ

beneficij, quo Deus Pater per Christum nos sibi in filios adoptivos, & heredes cooptavit. Atque hoc dulci Patris nomine provocamur, tum ad eum redamandum, tum ad precandum magna cum fiducia.

Q. Quid explicat prima petitio. Sanctificetur nomen tuum?

Resp. Proborum filiorum justum & liberale desiderium: Hi petunt semper & ubiq; in se alijsque promoveri cognitionem, timorē, honorem, amorem & cultum æternæ majestatis, & quicquid demum ad summi optimiq; patris gloriā spectat.

Q. Quid secundâ petitione agimus, Adveniat regnum tuum?

Resp. Petim⁹ gloriam regni cœlestis, æternæq; felicitatis nobis donari, ut citò cum Christo in sempiternum regnem⁹.

Expos. **O**rationis hujus præstantiam præ cæteris omnibus orationibus inde collige, quod ab ipso Christo Domino nostro facta sit: si enim picturas & alia manu facta eo majoris tolemus, æstimare, quæ auctorem habent magis celebrem, quomodo hæc non æstimabimus orationem, quæ auctorem habet ipsum Deum?

Quanta autem sit hujus orationis vis, & efficacia docebit nos hoc exemplum: Episcopus quidam in extasim raptus puterum vidit aureo hamo mulierem è profundo lacu expiscantem. Ad se reversus cœpit ea quæ viderat ruminari; ad templum se conferens offendit eundem parvulum sepulchro matris suæ insidentem & orantem: rogatus puer quid ageret; respondit: orare se, & identidem recitare Orationem Dominicam pro anima matris defunctæ; cognovit ergo Episcopus hunc esse quem aureo hamo piscantem viderat, hoc est, Matris animam & piacularibus flammis per Orationem Dominicam liberantem. *Auctor Speculi Exēpli tituli defuncti Exemp. 23.*

In secunda Petitioe, Regnum Dni querere jubemur, juxta dictum Christi Matt. 6. *Quærite primum Regnum Dei, &c.* Quæ siverunt hoc diligenter adeo S. Ignatius de Loiola, & S. Nicolaus Tolentinas, ut legitur in eorum vita, ut continuo esse ad Deum aspirarent, cupientes dissolvi hoc mortali corpore, & esse cum Christo. Peregrinamur enim hic omnes in terra, dum ad patriam perveniamus, quæ regnum Dei est quod hic petimus. Pulchrum est quod legitur in hanc rem de Adriano apud Adonem Viennens. in Martyr. 8. Sept. Hic sanctus etiamnum ethnicus, videns Christianos maxima tormenta cum gaudio sustinere, ab illis petiit, quodnam pro his præmium expectarent; Reposuerunt illi. *Adveniet nobis regnum.*

num Dei. Hæc audiens Adrianus suum etiam petijt in Christianorum numerum nomen referri, & post gravia tormenta ad regnum illud Dei illustris etiam Martyr evolavit.

Q. Quid tertia, fiat voluntas tua.

R Esp. Petimus divinæ gratiæ nobis opem adesse, ut Patris voluntatem in terra, sicut Beati omnes in cœlo faciunt, sincerè, alacriter, & constante adimpleamus.

Expos. Ad regnum Dei perveniet qui voluntatem Dei fecerit, *Qui facit voluntatem Patris mei qui in Cœlis est, ipse intrabit in regnum Cœlorum.* Matth. 7. Quare S. Gertrudis, ut legitur in ejus vita, subinde trecetis sexagesies quinies hæc verba: *Fiat voluntas tua*, piissimè iterabat, hocque gratissimum Deo fuisse sacrificium, ipsi Deus revelavit. Unde quodam tempore à Christo iussa eligere sanitatem aut morbum; respondit: *Vehementissimè desidero Domine ut non facias voluntatem meam sed tuam.* Plura de hoc exempla leguntur supra in Apparatu verbo *Obedientia*.

Q. Quid quarta, Panem nostrum quotidianum da nobis hodie?

R Esp. Petimus suppeditari nobis, quæ ad vitam sive corporis, sive animi fovendam & sustentandam spectant, ut victum & vestitum, verbum Dei & Ecclesiæ Sacramenta.

Expos. panem quotidianum sirogantibus Deus elargietur uti promisit: *Quærite primum regnum Dei & justitiam eius, & hæc omnia adjicientur vobis.* Matth. 6.

Id aliquando miraculo comprobavit, uti legitur in vita S. Dominici l. 3. c. 4. Cum domi nihil cibi esset, iussit hic vir Sanctus Fratres mensæ nihilominus accumbere, & illi benedixit. Vix accubuerant, ecce ingressi duo Angeli eleganti specie singulis fratribus ceant numero centum singulos candidissimos panes apposuerunt, quo facto exhibita reverentiâ disparuerunt. Simile est exemplum quod legitur in Annal. Minorum P. Lucæ Waddingi an. Christi 1219. Accumbente S. Francisco cum quingentis Fratribus, pari modo viginti Angeli succincti, panes & vinum ministrarunt. In Apparatu. V. *Benignitas Dei.*

Q. Quid quinta, Et dimitte nobis debita nostra?

R Esp. Petimus veniam ac remissionem peccatorum, paratè vicissim remittere, quod in nos alii peccaverint.

Expos. Si Proximo non dimittamus, neq; Deus dimittit nobis peccata, uti Christus disertè asserit. Mat. 6. *Si non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittit vobis peccata vestra.* Et patet

In Exemplo quod præclare refertur in vita S. Nicephori apud Henschenium, 16. Februarij. Venit in odium Saprificij Sacerdotis Niceph. hic sæpius tum per se, tum per internuntios dimitti sibi petierat, si quid peccasset, sed inexorabilis persistebat Saprificius. Postea capitur Saprific. quia Christianus erat, & pro Christo tormentis admoveatur. Ibat jam ad palmam Martyr Saprificius; per viam ad genua ejus accidit Nicephorus veniam petens: sed iterum repulsam passus est, tandem Saprificius cervicem præbe- te jussus, mortem turpi vitâ redemit, Christi fide ejurata, quo viso se Christianum proclamat Nicephorus, & coronam Martyrij quam Saprificius amiserat, justo Dei judicio, adeptus est. Vide in Apparatu *Amor proximi.*

Q. *Quid Penultima, Et ne nos inducas in tentationem?*

R. Esp. Petimus in hac tâta vitæ imbecillitate divina virtute fulciri, atq; adversus Mundû, Carnê, Dæmonêq; defêdi, ne quocûq; modo tentationi succubentes, peccato consentiamus.

Q. *Quid septima & postrema, Sed libera nos à malo?*

R. Esp. Petimus Dei benignitatem, quâ ipse nos liberet, & vindicet à miseria tui corporis, tum animi, sive in hac vita, quoad salutem nostram congruit, sive in futura. Et additur: *Amê,* hoc est, fiat, sive fiet, ut spem desideriumque monstremus accipiendi ea, quæ septem his petitionibus continentur.

Q. *Quæ summa est priorum orationis hujus petitionum?*

R. Esp. Priora quatuor ostendunt, quæ his bona sperare ac petere debeamus: Inter quæ primû ac summû est, divinæ Majestatis honor & gloria: proximum, nostra fœlicitas: huic accedit Deo debita obedientia: Postremû est, corporis animæque sustentatio necessaria. Hæc summarim continentur prioribus quatuor.

Q. *Quæ summa est reliquarum petitionum?*

R. Esp. Tres posteriores continent mala, quæ deprecati debeamus: ut sunt peccata, quæ nobis Dei regnum præcludunt: tum tentationes, quæ, nisi ope divinâ protegatur, suâ vi ad peccandum nos pertrahunt: ac postremò hujus ac futuræ vitæ calamitates. Docet igitur Dominica precatio simul & bona petere, & mala deprecari.

In Petitione 6. & 7. liberare petimus à malis animæ potissimum, cum mala corporis multum subinde conducant ad salutem, & gloriæ augmentum, uti colligimus ex eo, quod Deus multa mala viris Sanctissimis evenire patiatur.

Pulchrum est quod ad hanc rem declarandam exemplum ad-

238
 fortur ex actis Nerei & Achillei, cap. 9. apud Surium 23. Maij. eſt
 S. Petrus cum diſcipulis domi ſuæ pranderet, ex iis unus Ti-
 tus nomine à Petro petiit ne, cum tam multos curaret, filiam
 ſuam Petronillam ex ~~comp~~alyſi pateretur decumbere? Cui Pe-
 trus, hæc ei infirmitas facit ad ſalutem; in cuius rei veritatem
 mandavit ut ſurgeret & accumbentibus miniſtraret. Surrexit
 & miniſtravit incolumis, ſed miniſterio expleto juſſit eam
 Apoſtolus iterum ad lectum redire, ne ſcilicet facili hoc ad
 perfectionem obtineadam medio fruſtraretur.

A malo autem animæ Deus hominem liberat per gratiã ſu-
 am efficiendo ne conſentiat tentationi & peccato. Sic libera-
 vit Suſannã, quando à duobus Senibus ad committendum
 adulterium tentata fuit, præbendo illi, ad divinam opem con-
 fugienti, tantum gratiæ robur ut diceret: Melius eſt mihi in-
 eidere in manna veſtras & mori, quam peccare in conſpectu
 Dei mei. Plura exõpla haberi poſſunt ex Apparatu ſupra V.
 Tentatio, Tribulatio.

Q. Quomodo Salutationem Anglicam recitat Virgini Mariæ?

R. Eſp. Ave Maria gratia plena, Dominus tecum, benedi-
 ctus in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui *leſus*
 ſancta Maria Mater Dei ora pro nobis peccatoribus, nunc, &
 in hora mortis noſtræ, Amen.

Q. Unde hic modus Dei parvam Virginem ſalutandi profluens?

R. Eſp. Primùm ab exõplo Angeli Gabriels, & ſanctæ Eli-
 zabethæ; deindè ex uſu ipſo, & cõſenſu Eccleſiæ Catho-
 licæ ortum ducit.

Q. Quem verò fructum adfert hæc ſalutatio?

R. Eſp. Sacroſanctæ Virginitatis, & Dominicæ Incarnationis
 gratiam, & æquè ſalutarem nobis refricat memoriã; ac
 præterea monet, ut gratioſæ Virginitatis favorem, atque apud
 Deum interceſſionem nobis conciliemus.

Q. Quid diſcimus ex hæc Salutatione?

R. Eſp. Eximias dotes ac laudes incomparabilis Virginis, ut
 quoddam Dei donis ac virtutibus ampliffimis reſerta, quoddam
 eadem Virgo & Mater, quoddam inter omnes omnium temporum
 mulieres benedieta, quoddam Regis Regum Chriſti Dei & Do-
 mini noſtri parens, ac perindè invenitrix gratiæ ac genitrix
 vitæ nobis exitit.

Expof. Quam gratum ſit Beatiffimæ Virgini hæc Angeli-
 cam Salutationem frequenter recitari, collige ex exemplo S.
 Gertrudis, quod refert Bloſus Mon. Spiz, cap. 3 § 9. 5. Gertrudis
 lecto

lecto affixa cum horas legere non posset aliarque preces ex voto Beatissimæ Virgini persolvere: quod unum ægre poterat hæc verba identidem repetit, *Ave Maria, gratia plena, Dominus tecum.* Apparuit illi præpara Virgo induta pallio aureis floribus exornato; cumque flores hos laudaret Gettrudis, reposuit Virgo: hos flores esse Salutationes Angelicas, quas non sine labore prorulerat, hoc tamen insigni pallio se à Gettrude exornatam, siquidem nihil magis placeret, quam frequens illius orationis repetitio.

Quantæ autem sit huius orationis vis & efficacia, sequens declarabit exemplum. Cum quidam e familia B. Catharinæ Suediæ somno correptus è cætu decidisset, equorum, ungulis obrutus & rotatum pondere oppressus animam ageret, B. Catharinæ Virginis opem imploravit, recitata semel Salutatione Angelicâ. Res mira: è vestigio surrexit, & ita sibi restitutus est, ut nullum mali vestigium superesset. In vita B. Catharinæ Suediæ *apud Surium & P. Henjeben Martij 22.* Alia in Apparatu verbo *Despera.*

CAPUT III.

De Charitate & Desalogo.

Quid est Charitas?
 Resp. Infusa à Deo virtus, qua ipse propter se, proximus autem propter Deum diligitur.

Expos. Vim Charitatis Divinæ insigniter experta est Beata Virgo Theresia, quæ tanto divini amoris incendio conflagravit, ut viderit Angelum initio iaculo sibi præcordia transverberantem. Ita habetur in vita illius.

S. Iguatius Martyr tanta in Christum charitate flagrabat, ut summis votis exoptaret pro eius amore omnium tormentorum genera sustinere, his verbis: Ignis, Cruz, bestię contraſio ossium, membrorum divisio, & totius corporis contritio, & tota tormenta Diaboli in me veniant, tantum Christo fruatur. Cum verò in tormentis iam constitutus Sanctissimum JESU nomen sæpius repeteret, rogatus cur nomen illud toties ingeminaret? Respondit, *Quia nomen hoc cordi meo insculptum gero.* Et hoc ita se habere miro prodigio reprehenderunt illi, qui post eius mortem in medio cordis nomen JESU aureis litteris expressum invenerunt. *Ita Padag. Christ. ex s. Chrysoſt. in Epist. ad Ephes. 4. v. 34.* Alia de Charitate sequatur.

Q. Quot sunt Charitatis præcepta?

R Esp. Duo sunt principalia: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex totis viribus tuis.* Hoc est primum & maximum mandatum. Secundum verò simile huic: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* In his præceptis universa Lex pendet, & Prophetæ.

Expof. Rectè dicitur Charitas Dei primum & maximum mandatum: quia ex perfecto Dei amore cæterorum mandatorum observatio proædit. Sicut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, sic multæ virtutes ex una charitate generantur, nec habet aliquid viriditatis ram' boni operis, si ò manet in radice charitatis. Ideo *si dederit homo omnem substantiam detimus sua pro dilectione quasi nihil despiciet eam. Cant. 8. Sæpiſſimè S. Joannes Evang. discipulos suos ad charitatem proximi his verbis adhortabatur: Filioli, diligite alterutrum, præceptum domini est, & si solum fiat, sufficit. Ribadenaira in ejus vita.*

Magnus ille Joannes cognomento Eleëmofynarius, qui in charitatis exercendæ occasiones continuo invigilabat, cum ob eximiam planèque profusam in pauperes munificentiam à quodam plurimum laudaretur: *Quiesce, inquit, frater, nondum pro te sanguinem fudi, sicut mandavit mihi Dominus meus Christus.* Lorinus in 1. Ioan. cap. 2. vers. 17.

Q. Quo indicio se prodit charitas erga Deum.

R Esp. Si ejus observes mandata. Hæc est enim Charitas Dei, ut mandata eius custodiamus, & mandata eius gravia non sunt. Et Christus ipse docet: *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diligit me.*

Expof. Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum suat præcepta Dei & dulciora super mel & favum. Etenim servus tuus custodit ea, in custodiendis illis retributio multa. Ps. 118. Hac suavitate allectus Rex David exclamat Ps. 118. *viam mandatorum tuorum cucurri cum dilatasti cor meum: nempe ardorem charitatis.* S. Gregorius Nyſſenus, Oratione 2. de pauperibus amandis, explicans hæc verba Christi Ioan. 5. *Jugum meum suave est & onus meum leve,* ait: *Tale jugum ne detrectemus, ne excutiamus: suave est, subeuntis cervicem non atterit, sed demulcet.*

De hac Charitate plurima dicta & exempla, si cupis, vide supra in Apparatu verbo Amor Dei, & Obedientia mandatorum. Motiva idonea ad Amorem Dei excitandum habentur in fine in Praxi Assist. moribundis.

Q. Quo.

Q. Quomodo se prodit & agnoscitur Charitas erga proximum?

R. Esp. Charitas patiens est, benigna est; Charitas non amulatur, non ait perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quarit quæ sua sunt, non irrisatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

Expos. Omnis homo est hominis proximus, nec ulla est cogitanda longinquitas generis, ubi est natura communis. Ita S. Augustinus scribens in *Psal. 118*. Paulinus Nolæ Episcopus, ut viduæ filium à Barbaris captum redimeret, seipsum in servum vendidit vide *Breviar. Romanum 22*. Iunii S. Ignatius de Loyola ut lascivum juventem ad amasiam properantem corrigeret, aquis se collo tenus hyemali tempore immerisit, eumque infelix libidinis mancipium id adverteret, exclamavit Ignatius, Perge miser ad fœdissimas tuas voluptates, impendentem capiti tuo ruinam non vides? Ego me hic tui causâ frigore constringam, donec justissimum Dei futorem in te paratum avertam, *Ribadeneira in ejus vita*.

Sed præterire non possum illustre exemplum summæ in proximum Charitatis, simul & Humilitatis, in S. *Edovardo Anglorum Rege*. Cum hic in palatio suo juxta Ecclesiam S. Petri moraretur, supervenit unus natione *Hibernus* pedis utriusque officio privatus, sic ut retrorsum fædum in modû pedum articuli carnibus inhærent, & suppositis scamnis repetere cogentur. Hic ad Regis cubicularium nomine *Ugolinum* conversus, Sexies, inquit, limina Apostolorum sic rependo visitavi, & sanitatem nondum obtinui; Sed ab ipso Apost. Petro in mandato accepi Regem adire, ut me suo dorso subvectum ad Ecclesiam palatio vicinâ perferret, & hoc si fecerit, me membrorum meorum integram sanitatem obtenturum. Hæc ubi nunciata sunt Regi, summâ statim charitate commotus, pauperem, ut erat, sordibus & sanie oppletus, in Regios humeros artollit, eiusque brachia squallida circa suum collum complexus, cepit eum inspectante populo ad templum deportare. Alii pauperis arrogantiam, alii Regis simplicitatem ab eo delusam irridebant. At cum Rex paululû processisset, ecce subito pauperis nervi extenduntur, emergunt ex carne marcida pedum articuli, crura jam vegeta in rectum protenduntur, ex sanie ac sanguine largè profluente Regia vestis ornatur magis quam fœdatur. Quid plura? Omnes stupore attonita proclamât, Pauperem jam sanatum, ac tempus esse ut Rex sarcinam tam molestam deponat.

ReX autem, ut cepit, populi clamores nihil moratus, usque ad ipsam Eccels. constanter pergit, & ante sanctum Altare holocaustum illud charitatis quod hastenus detulerat, Deo ac S. Petro resignat, atque integrè sanatum dimittit. Pauper autem ille tanto beneficio, ac consuetâ peregrinandi pietate commotus, suscepto à Rege itineris viatico, gratias Deo, & S. Petro acturus, Romam profectus est. *Ludovicius Granatensis in Cont. 3. de S. Petro part. 1.*

Vide alia Exempla, &c. supra in Apparatu verb. *Amor proximi*

Q. Cur præcepta Decalogi decem proponuntur.

Resp. Et si duo sint Charitatis præcepta, in quibus plenitudo Legis versatur, tamen præcepta Decalogi idcirco adijciuntur, ut præcipuè magis omnes intelligant, quæ ad Charitatem tum Deo tum proximo exhibendam pertinent.

Q. Quæ sunt præcepta Decalogi?

- R**esp. 1. Ego sum Dominus Deus tuus. Non habebis Deos alienos corâ me. Non facies tibi sculpsitæ, ut adores illud.
2. Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum. Nec enim insonnem habebit Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.
3. Memento ut diem Sabbathi sanctifices.
4. Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longævus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi.
5. Non occides.
6. Non Mœchaberis.
7. Non furtum facies.
8. Non loqueris contra proximum tuum falsum testimonium.
9. Non concupisces uxorem proximi tui.
10. Non domum, non agrum, non servum, non ancillam, non bovem, non asinum, non universa quæ illius sunt.

Q. Quid sibi vult primum præceptum, Non habebis Deos alienos?

Resp. Prohibet ac damnat idololatriam, seu cultum falsorum deorum, artem magicam vel divinatoriam, observationes superstitiosas, omnem denique cultum impium: è diversis autem requirit, ut unum Deum optimum maximum credamus, colamus & invocemus.

Expos. Sæpius in hac vita vindictam sumit Deus de iis qui divinationibus, vanis observationibus, maleficiis & incantationibus magicis animum addicunt. Ochozia Regi obconsultum Beelzebub Deum Accaron, mortem Dei iussu prædixit Elias, 4. Reg. 1, Saul coarctatus ab hostibus, pyrrhonit.

thouissam consuluit, & postmodum in peccatis suis mortuus. seipsum gladio peremit, 1 Reg. 28.

Quæ spectant ad superstitionem, magiam, & alia contra hoc præceptum exponuntur ut supra in *Resol. Theol. part. 5. c. 1.*

Q. Licetne Sanctos colere & invocare?

Resp. Licet non ad eum quidem modum, quo jubemus Deum colere & invocare, tanquam Creatorem & Redemptorem & Largitorem bonorum omnium; at longè inferiori gradu; nimirum, veluti dilectissimos Dei amicos, nostrosque apud ipsum intercessores & patronos.

Q. Hucusque Præcepto adversatur usus imaginum Christi & Sanctorum?

Resp. Nequaquam; quia Præcepto huic, *Non facies tibi sculptile*, causa mox additur, *ut adores illud*; videlicet Ethnicium more, qui falsorum deorum statuunt simulachra, & idola sua impiè colant. Nos autem in imaginibus Christus & Sanctos, quos repræsentant, pio à majoribus tradito more veneramus.

Expos. Cultum Sanctorum nobis commendat Deus, qui teste magno Augustino, *Multa non concedit; nisi mediatoris ac deprecatoris opera & officiū intercesserit Sermon. 4. de S. Steph.* Quapropter Ss. Patres Christianos adhortantur ut Sanctorum opem implorent; ceteros ut prætereant, loquentem audiamus S. Basilium *Oratione ad 40. Martyres: Qui aliqua premitur angustia ad hos confugiat, hos orat ut à malis liberetur.*

Quam utilis nobis sit Sanctorum, & maxime Regine Sanctorum cultus, probat exemplum quod subjicio. Cōsueverat pius quidam Virginis eliens Rosarium quondie persolvere, die quodam iter faciens eum nonnullis, aliqui ipsum præcesserāt, qui in latrones incidentes miserè sunt occisi, incidit & hic in eisdem, qui & hunc stricto ferro sunt aggressi, mortè jam jam inferre parati. Procidit hic ingenua, breve vitæ spatium tremulo ore flagitat, quo suum de more pensum virgini persolvat. Conceditur, & ecce mirabile visu, vix preces ad Virginem misericordiam Matrem fundere inceperat, viderunt latrones ex ore obras; quæ facto percussis latrones, & rei novitate permoti Virginis clientè vitā donarunt. *Spec. Exempl. sub titulo P. M. Virgo.*

Pro cultu Sanctorum, & veneratione imaginum argumenta theologica vide supra in *Controv. tract. 2. c. 8. & 9.*

Q. Quid secundum prohibet, Non assumes nomen Domini Dei tui in vanum?

R. esp.

Resp. Vetat abusum divini nominis, & irreverentiam, quae committitur à perjuris, & blasphemis per Deum, & Santos, vel creaturam aliquam, absque gravi causa, veritate, ac reverentiâ jurantibus.

Expos. Jurationi, inquit *Ecclesiast. c. 23. non assuescat os tuum multi enim casus in illa: Vir multum jurans implebitur iniquitate & non discedet à domo ejus plaga.* S. Gregorius lib. 4. *Dialogor. cap. 17.* scribit de quodam quinquennio puero, qui eo quod blasphemare didicisset, nec ideo à Patre redargutus fuisset, in sinu parentis à daemonibus in infernum abreptus est.

Horrendum est quod narrat Martinus Deltio tom. 2. *Disquisitionum Magicarum l. 3. quest. 7. sect. 8.* In Saxonia Virgo opulenta formoso juveni, attenuioris fortunæ, matrimonium promisit; at hic cum illam prædivitem & nobilem esse sciret, fidem verbis illius se minime habere indicavit: illa vero ut fidem dictis suis faceret, diris se devovere cœpit in hæc verba: Si alteri quam tibi nupsero, dæmon me vivam in illis nuptiis avehat, Post intervallum aliquod animum mutat, nubit alteri priore sponso spreto, qui eam non semel promissi, diræque interprecationis admonuit; sed illa posthabitis his omnibus nuptias cum altero celebrat. Ipso nuptiali die cognatis & amicis ingenio lætitiæque indulgentibus, sponsa ex remorsu conscientiæ perjuri memor, redditur solito tristior: Quod dum sponsus & parentes observare incipiunt, duo mali genii sub specie duorum equitum ædes pullant, benignè excipiuntur, & mensæ adhibentur, A mensa choreæ instituuntur, & equitibus tantam quam magnis & nobilibus amicis sponsa honoris causâ adjungitur, qui ubi cum sponsa aliquamdiu saltaverant, eam à conspectu parentum & cognatorum auerunt. Altero die parentes & amici, dum sponsam quærunt, ecce iidem equites occurrunt, vestes & muliebrem mundum referunt, & hæc verba truci vultu adjiciunt, Non hæc ornamenta sed sponsam nobis concessit Deus, filia vestra in inferno æternis flammis torquetur, nec enim habebit insontem Dominus eum, qui assumpserit nomen Dei frustra.

Juramenti & voti si cupis fusiores explicationem, vide supra in *Resol. Theol. part. 5. de Præcept. cap. 2.* Et de eodem exemplum in Appatu, verbo *Juramentum.*

Q. Quid imperat tertium Præceptum, Memento ut diem Sabbatum sanctifices?

Resp. Vult Sabbathum, seu diem festum, in Ecclesia piis operibus

ibus celebrari: quod fit adeundo templum, & audiendo Missam.

Laborare autem hoc tempore, & occupationibus deditum esse servilibus, plane interdicit.

Expos. Festa celebremus non corporis nitore, non vestitus mutatione, ac magnificentia, non comestationibus & ebrietatibus, quarum fructum cubilia & impudicitias esse didicistis, sed animi puritate, & mentis hilaritate. S. Greg. Nazianz. Orat. 4. in Julianum. S. Greg. Magn. in Registro, Recte ait Dominico die à labore terreno cassandum est, atque omnimodè orationibus insistendum, ut si quid negligentia per sex dies agitur, per diem Dominicæ Resurrectionis precibus expietur.

Nicanor contemneret Sabbathum Judæorum, ab his in prælio capitur & superatur. 2. Machab. 6. 5. Plura exempla de violatione Sabbathi. assignantur supra in Apparatu. V. Sabbathi observatio Et explicatur fusè in Resol. Part. 5. c. 3.

Q. Quid injungit quartum, honora patrem & matrem.

Resp. Ut his qui secundum Deum vitæ nostræ sunt auctores, reverentiâ, obedientiâ, opemque præstemus, ac omnium officii genere illis ipsis satisfaciamus. Deinde iubet ut Magistratus, cum civiles, tum Ecclesiasticos, parentum & maiorum loco habeamus, illorum dicto lubentes pareamus, & revereamur potestatem atque auctoritatem.

Q. Quâ ratione potestatem & auctoritatem Ecclesiasticam reverebimur?

Resp. Videlicet, si receptis œcumenicis Conciliis, si receptis Apostolorum ac Patrum institutis ac decretis, si probatis maiorum consuetudinibus; denique si summis Ecclesiæ Pastoribus ac Pontificibus tribuerimus, quam singularem illis debemus, observantiam, obedientiamque. Ubi vel maximè peccant, qui cultum divinum, & sanctiones ceremoniasque Ecclesiasticas convellunt, atque contemnant: tum qui Synodis & Pontificibus obtreant, ac in Sacerdotum jura & templa involant, sacra profanantes.

Expos. Apostolus ad Coloss. 3. hortatur liberos ut parentibus obediat per omnia. Rechabitarum à patris consilio unquam discreparent, vno in perpetuum abstinuerunt: Jerem. 35.

Maledictus qui non honorat Patrem & Matrem. Deuteron. 27. Nostra ætate (ait S. Bernardin.) in quodam Hispaniæ oppido, adolescens fuit, qui per patrum inobedienciam eo devenerat ut an. 18. propter latrocinia & publica facinora in vincula conjectus & suspensio damnatus sit. Erat tum proflus imber-

bis, pendentem vero atque exanimi subito prorupit barba, quæ spectante populo comæ capitis planè conescunt, ita ut ætatem referret hominis nonagenarij. Miraculo rei accitum cum populo & toto Clero accurrit Episcopus, omnes in genua prostrati Deum orant, dignetur hujus adeo novæ & miraculosæ rei causam patefacere. Non vanæ fuere hominū preces, divinitus episcopo revelatur, adolescentem illum victurum fuisse ad ætatem 90. annorum, nisi parentibus inobediens & contumax extitisset. S. Bernardinus *1. 2. Serm. 17. Quadrag.*

Quomodo honorandi sunt parentes explicatur supra in *Resol. Theol. part. 5. c. 4.*

Q. Quid sibi vult quintum, Non occideris?

Resp. Prohibet vim externam, cædem, & injuriam omnem quæ corpori & vitæ proximi adferri possit. Ad hæc iram, odium, rancorem, indignationem, & quosvis affectus ad proximi læsionem quovis modo spectantes excludit, & penitus resecat.

Expos. Propter homicidium Deus malidicit Caino: *Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra, maledixi tui super terram* Genes. 4. De quo S. Ambrosius. Cum poenitentia Dominico cessaret, torquebat eum suorum conscientia peccatorum, latebat miser tremens, & timens, & cum adhuc percussor deesset, ipsa se in infli vita cruciabat. S. Ambr. in Ps. 36.

Narrat de sicario, Abbas Sabbatius, qui à patratâ per summam inhumanitatem innocenti pteriti cæde, quo scelus occultum melius expiaret, & conscientiam oblatrantem obmutescere faceret, religiosæ vitæ rigorem & habitum assumpsit, jamquæ aliquândiu in religionis pietate vixerat, cum ecce scelus semper animo, & vultus sanguis occisi parvuli identidem oculis obversans, exturbat tandem hominem è monasterio. Pueri enim voces continuo auribus ejus insonare illud videbantur, Cur me occidisti? Nec sinebat, ut auctor ait, una hora cõquiescere. Quare semper tremens ac pavens tanti cruciatus impatiens ut umbra hanc tristem effugeret, è monasterio excessit, & ingressus Diospolim, judici se sistit, carceri traditur, & capitale plectitur, Ira P. Engelgrave in cœlo empyreo, *tom. 2. in Festo SS. Innocentium.*

Plura si cupis Exempla reperies in Apparatu. V. *Homicidium*

Et de præcepto non occides agitur supra *part. 3. cap. 6.*

Q. Quid vetat sextum, Non moechaberis?

Resp. Fornicationem, adulterium & obsecanos, illegitimosque concubitus, tū quidquid honestati, verecundia, & inge-

quo pudori adversatur. Non & qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam inchoatus est in corde suo.

Expos. Quam grave malum sit luxuria, & quantopere fugiendum declarat S. Paulinus *Epist.* 2. qui eam vocat paralytimum animarum, Clemens Alexandrinus, epilepsiam appellat, S. Basilius Seleuciensis *Orat.* 5. Luxuriam censuit esse pestem vivacem, quæ scilicet interiora animæ depascitur. Graves huius vitio Deo vindice decernentur pœnæ.

Exemplo erit infelix muliercula, cum quâ clericus unus aliquot annis male vixerat. Hic in morbum incidit, qui scilicet illi erat opportunus monitur, verum ut illi esset, non fuit impuderi fœminæ, quæ etiâ illum ubi primum convaluit, ad illicitam venere pellicere dum conatur, eadē quâ ille prius tabe corripitur, cōtabescit, & infelicē expuit animam. Vix illius jacuerat cadaver, cum adsunt & ostium pulsant Æthiopes bini, quorum unus frænum manu gestabat, pulsantibus adest clericus, quæritq; ecquid velint? cui illi, mulâ inquirunt quærimus quam hic habes domi; negat, pernegat ille sibi aliquam esse mulâ; tum illi vim inferentes, domumque sub ingressâ muliebri cadaveris ori frænum imponunt, & cum eo morantolantes domum immani ac tartareo fœtore, clericum ingenti horrore complent, illudq; & auribus, & animo clerici ingerent, *Nolite fieri sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.* Ex litteris annuis Soc. J. in Regno Peruano, an. 1652. 31. Julij.

Plura es Sactis litteris vindictæ divinæ exempla vide in Apparatu. V. *Luxuria.* Alla item notatu dignissima casus & remedia luxuriæ v. supra de *Præceptis cap.* 6. pag. 513.

Q. Quid septimo carvetur, Non furtum facies.
R Esp. Omnis rei alienæ illicita cōtractatio & usurpatio, quæ sit in furto, rapina, usura, lucris injustis, dolis malis, & iniuris contractibus, demum quibusvis commutationibus & distributionibus, quibus Christiana charitas læditur, & proximus circumvenitur.

Expos. Neque fures, neque avari, neque rapaces Dei Regnum possidebunt. 1. *Corinth.* 6.

Usurarius quidam nobilis in Italia confitebatur Sacerdoti peccata sua injustitiæ, absque proposito usuris deinceps abstinendi, aut animo ablata restituendi. Cōfessarios, quod rectè negarent de restitutione facienda, & propterea absolutionē negarent, diversis vicibus mutavit. Tandē incidit in quemdam confessarium, qui ut isti nobili placeret, hominem injustum

toties quoties relapsū absolvebat, & quod prædives esset usque
 rarius ille, epulabatur quotidie splendide confessario ad men-
 sam sæpius adhibito. Cum autem vespere quodam laurè fuisset
 sent epulati, confessario domum reverso, subitanea morte de-
 fungitur dives, & unà cum confessario à duobus dæmonibus
 qui in servorum specie eundem accesserant tanquam hero-
 genti animā spirituales supperias latuū, ad inferos detruduntur
 ut qui in justitiæ particeps fuerat, esset & pœnæ. In *Padro*
Christiano part. 2. cap. 3. §. 2.

Furta oriuntur ex Avaritia, de qua exempla in Apparatu
Avaritia. Resolutiones de furto & rapina part. 5. c. 7. pag. 113.
 Q. Quid in octavo agitur Non loqueris contra proximum tuum
 falsum testimonium

R Esp. Interdicitur testimonium falsum, mendacium, & om-
 nis linguæ contra proximū abusus, ut est in susurrionibus
 detractorib⁹, maledicis, adulatoribus, mēdacibus ac perjuri-
 Expof. Abominatio est Domino, labia mendacia. Prov. 12. &
 Psal. 5. Perdes omnes qui loquuntur mendacium.

Ananias & Saphyra Christiani conjugēs interrogati ab Apo-
 stolorum Principe, num tanti agrum suū vendidissent, quanti
 allatum pretium esset? cum per voculas tantum duas falso re-
 spondissent, etiam tanti, vece repētina quasi fulmine tacti cor-
 ruerunt ambo, Act. 5. Poterant illi retinere sua, nulla eos lex
 cogebat in alienum ærarium facultates omnes inferte, sed quis
 videri volebant falsò omnia sua dedisse, subitò suæ extincti.
 Hinc optimè Job apud animum suum decernens, inquit. *De-*
nec superest halitus in me, & spiritus Dei in naribus meis, non lo-
quentur labia mea iniquitatem, nec lingua mea meditabitur men-
dacium. Job. cap. 27.

Plura in Apparatu. V. Mendacium, Astutia, Detraçtio.
 Q. Quid postrema duo præcepta, Non concupisces uxorem, nec re-
 proximi?

R Esp. Vetant concupiscentiam uxoris, ac rei alienæ: quoni-
 am quod alienum est haud solum injustè & pro libidine
 nostra occupare non licèt, sed ne voluntate quidem ad illud
 ex petendum ferri debemus: ita ut nostris rebus contenti, ab
 que omni invidia æmulatione, & cupiditate vivamus.

Expof. Radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam
 appetentes erraverunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis.
 autem ó homo Dei hæc fuge 1. Tim. 6. Cantipratanus lib. 2. apud
 Vidi, inquit, sanctum virum magistrum Guidonem, qui cum
 scho

scholas regetet adolescens, incaute semel foeminã contemplatus, per annos tres etiam ipsã mortuã sensit acres motus concupiscẽtiã & graves tentationes, adeo ut die noctuq; illi præsens videretur. Ut turpes & impuras has concupiscẽtias refrænaret, ad locum in quo sepulta jacebat mulier, se contulit: de nocte clam tumulum defunctæ aperit, nates & faciem putrefacto cadaveri tam diu admovet, ut pœnẽ fœtore nimio suffocatus extringuetetur. Quæ res ita compestic carnis stimulos, ut nullum concupiscẽtiã motum tota vita passus sit.

Plura in Apparatu, V. *Luxuria, Avaritia.*

Q. Quæ summa, quisvẽ finis præceptorum Decalogi?

Resp. Nimirum, ut Deus & proximus sincere diligentur, cujus rei symbolum fuit in duas Tabulas Decalogi à Deo facta distinctio. In priori quidem tabula tria docentur, quæ ad charitatem Dei; in secunda verò septem, qui ad dilectionem proximi spectant, explicantur.

Q. Quã ratione præcepta prima tabula charitatem Dei edocent?

Resp. Quoniam tollunt & prohibent vitia cultui honoriq; Dei maximẽ contraria, idololatriã, apostasiã, hæresim, perjurium, superstitiones; admonent autem, verum purumq; Dei cultum corde, ore ac opere fideliter exhibendum esse: quod ubi fit, utiq; solus verus Deus cultu latræ colitur & adoratur.

Q. Quomodo præcepta secunda tabula Charitatem proximi explicant?

Resp. Eo ipso quòd nostrum erga proximum officium ordinæ ac complectuntur: videlicet, ut non solum majores honoremus, sed etiam opete, verbis ac voluntate prodesse omnibus, & nocere nemini studeamus, si ve corpus proximi, si ve persona juncta conjugio, si ve bona fortunæ considerentur.

Q. Quæ summa est præceptorum de proximo diligendo?

Resp. Hæc ipsa nimirum: *Quod tibi vis fieri, alteri non feceris.* Omnia verò quæcunque vultis ut faciant vobis homines, vos facite illis: Hæc est enim Lex & Propheta.

Expos. Omnes hæc 4 quæstiones recolunt ea quæ dicta sunt de Charitate Dei & proximi in singulis præceptis decal. de quibus jam actum est.

Q. Suntne præter Decalogum alia præcepta?

Resp. Sunt utique; nec solum utiliter illa, verum etiam necessariò observanda, præfercim Ecclesiæ præcepta, cui

veluti sanctissimæ matri, sponsæ quæ Christi aures, & mentes præbere Catholici omnes debemus.

Q. Quod sunt præcepta Ecclesiæ?

Resp. Præcipua quinque numerantur:

1. Statutos Ecclesiæ festos dies celebrato.
2. Sacrum Missæ officium diebus festis reverenter audito.
3. Indicta certis diebus jejunia, & à quibusdam cibis abstinentiam observato.
4. Peccata tua sacerdoti proprio, aut alteri cum ejus facultate singulis annis confiteor.
5. Sacrosanctam Eucharistiam ut minimum semel in anno idque circa festum Paschæ, sumito.

Q. Quem fructum adfert horum observatio Præceptorum?

Resp. Hæc atque id genus alia Ecclesiæ tum instituta, tum præcepta, primum fidem, humilitatem, & obedientiam Christianam exercent: deinde cultum divinum, honestam disciplinam, & publicam tranquillitatem alunt, conservant, & ornant, eoque mirificè conferunt, ut decenter & ordinè cuncta in Ecclesia peragantur, præterquam quòd æternam vitam meremur, si illa ex charitate observemus.

Expos. Circa 1. & 2. Ecclesiæ præceptū. De ingenti fructu Sacrificii Missæ (quod in diebus festis præcipitur) sic loquitur Trident. Sess. 22. Cap. 2. Docet sancta Synodus sacrificium istud (scilicet Missæ) vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde & recta fide, cum motu reverentia contriti & pœnitentes ad Deum accedamus misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Huius quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentia concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Etiam bona temporalia per Missæ Sacrificium à Deo obtinemus.

Mechanicæ duo erant artis, quorum unus copiosâ prole gravatus ditior quotidie fiebat, alter vero sine prole & uxore pauperior, cum tamen uterq; æque strenuè operam suam impenderet. Rogatus à socio ditior, qui id fieret respondit nullâ scitis causam tam blandæ fortunæ, nisi quod sacro quotidie intercesset antequam operari inciperet. Hoc ubi alter intellexit, summa pietate deinceps quotidie sacro interfuit, & ditior ilico famulus, beneficium Missæ agnovit *Surius in vita S. Ioannis Elemosynarij. Plura in Apparatu, V. Eucharistia. Sabbathum. Item in Controv. de Sacrificio Missæ pag. 134. Et in Resol. Theol. part. 3. tr. 2. de Sacram. Euchar. Extr. 1. c. 2. de celebratiene Festorum.*

Ad Præceptum 3. de Jejunio servando, S. Leo Serm. 2. de Jejun. verissimè dixit, *Quid potest efficacius esse jejunio, cuius observantia appropinquamus Deo, resistimus diabolo? semper virtutibus jejunium fuit & de abstinentia prodeunt casta cogitationes rationabiles voluntates, salubriora consilia, & per voluntarias afflictiones caro concupiscentiis moritur, virtutibus spiritus innovatur.* S. Edmundus à teneris ungniculis sextas ferias in memoriam Passionis Dominicæ, pane & aqua contentus transiebat *Serius in vita 16. Novemb.*

Narrat Pelagius interpres Græcus, teste Drexelio *tractatu de Jejunio l. 2. c. 3. §. 1.* ad religiosum senem venisse juvenem, qui seipsum accusavit dixitque: *Mi Pater, mea me caro trahit ad verita, nec dæmon feriatur, suggerit impura, non sum ferendo tam pravas cogitationes. Cui senex, hæc talia, inquit, mihi nunquam negotium exhibuerunt. Miratur juvenis, & dicti rationem deposcit: senex oratione placida respondet: ex quo Monachus sum, nec panis nec aquæ, nec somni unquam satis admisi. Hinc ego talibus cogitationum molestiis non urgeor. Alios fructus jejunii vide in Apparatu, ver. Abstinentia. Et gulæ damna. V. Ebrietas. Gala.*

Ad quartum Ecclesiæ præceptum: De utilitate annuæ Confessionis, Tertullianus lib. de Pœnitentia c. 12. *Exomologesis, inquit, gehennam in corde extinguit, thesaurum ignis æterni dissipat. & adversus gehennam secunda subsidia præbet: muta quidem anima & irracionales medicinas sibi divinitus attributas in tempore agnoscunt, cervus sagittâ confixus ut ferrum & irrevocabiles moras ejus de vulnere expellat, scit sibi dictamno medendum; hirundo, si excacaverit pullos, novit illorum oculos rursus de sua chelidonia juvare: & peccator restituenda sibi sanitati, institutam à domino exomologesim sciens præteribit? Non præteribit certè si modo attendat quæ sibi ab exomologesi parata animæ bona, si admiserit, & quæ mala si eam respuerit, aut sacrilegè peregerit.*

Exemplum refert Lobbetius *Dominicæ 3. Quadrages.*, ex historia Indica an. 1590. In Urbe Itata, sita in India Orientali, puella fuit Christianis sacris imbuta, quæ fœdæ libidini aliquândiu se dedit: ne porro magis dederet, eâ tetigit vindex Dei manus, & lethalem morbum immisit. Egrotanti adfuit Sacerdos à Soc. Jesu, cui novies est confessa, at leviora tantum peccata, semper enim graviores noxas alto silentio prescit. Moritur sacrilega, & se à morte uni ex domesticis sed horribili specie inter circumstantes flammis sistit, & addit, æternis illis ignibus

bus additam se, quod sacrilegè leviores in confessione edixisset, celasset autem culpas graviores. Alia in Apparatu V. Confessione Et de hoc præcepto annuæ Confessionis plurima ad Præxim explicantur in Resol. Theol. part. 3. cap. 1. &c.

Ad quintum Præceptum, de Communione Paschali, curandum est ut ea cum omni cordis puritate accipiatur. Quia licet Sanctissima Eucharistia in se omne bonum complectatur, non omnes tamen, qui sacramentaliter communicant, eundem fructum referunt, ut indicat S. Thomas in hymno à se composito *Sumunt boni, sumunt mali, sorte tamen inæquali, vita vel interitus: mors est malis, vita bonis, vide parvisumptionis, quam sit dispar exitus.*

De hoc exemplum contigit Cordubæ in viro familiæ satis illustris, qui sacro epulo in statu lethalis peccati munit' obiit. Nocte insequenti postquam terræ mandatus est, en tibi duo ephœbi, pulsant portam Collegii Cordubensis Societatis Jesu faciem manu gestantes, rogant loqui Confessario defuncti, habere se rem momenti illi communicandam. Adest Confessarius, quem face prælucente deducunt ad summum templum ubi hic sepultus, Dum ad fores templi ventum est, unus eorum claves patri exhibet dicens audacter aperiret, non esse quod timeret, hinc deducunt ad summam aram, & dant in manus clavem tabernaculi in quo hierorhæca asservabatur jubent ciborium secū deferat, illumq; cum facibus deducunt ad sepulchrū defuncti, quo ut pervenit, unus eorum dixit: Pater, hic conditus est dominus qui sermō à Reverentia vestra admonitus ut cū inimico in gratiam rediret, si salutarem absolutionem accipere vellet, fictè tantum id præstitit, & maledictum eius cadaver adhuc in ore habet Sacram Hostiam, quam non valuit deglutire. Quo dicto pede terram pulsant, & ecce cadaver arcana vi assurgit, aperit sacrilegum os, & Hostiam exhibet, quam Sacerdos in Ciborium recondit, Tum rursus pede terrā pulsant & subito corpus in abyssum concedit. His peractis Patrem deducunt ad Collegium, ilico disparent *Ex P. Engelgrave in prima parte Lucis Evangelicæ, Dominica secunda post Pentecosten.*

De requisitis in Praxi ad Communionem Paschalem, vide supra in Resol. Theol. p. 3. tr. 2 c. 4. Et in Apparatu videri potest V. Eucharistia.

CAPUT IV.

De Sacramentis.

Q. *Vid est Sacramentum?*

R. Est invisibilis gratiæ signum visibile, ad nostram sanctificationem divinitus institutum. Aliud est enim quod in Sacramento videmus, aliud quod in eo accipimus. Signum videmus externum, occultam verò & spirituales gratias, quæ res dicitur Sacramenti, accipimus.

Expos. **H**ujus quæstionis explicatio de Sacramenti materia, forma, ministro, intentione, effectu, caractere, & fuse habetur supra par. 3. tr. 2. c. 2. de Sacramentis in communi.

Q. *Quod sunt Sacramenta?*

R. Esp. Septem, quæ à Christo Domino instituta, ab Apostolis tradita, & in Eccl. Cathol. semper conservata ad nos usque pervenerunt. Sunt autem hæc, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo, Matrimonium.

Expos. Cur septem Sacramenta ad hominum salutem à Christo instituta sint, declaratur ex similitudine, quam illa habent cum rebus ad vitam corporalem conservandam & promovendam necessariis. Primò enim per Baptisma homo spiritualiter renascitur: per Confirmationem augmentum gratiæ & robur spiritus additur: nutritur per Eucharistiam, juxta illud Joan. 6. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus:* Per Pœnitentiam sanitati restituitur: Per Extremam Unctionem peccatorum reliquiæ abolentur, gratiaque contra hostiùm nostrorum insidias confertur. Per ordinem Ministris Ecclesiæ potestas datur in rep. Christiana ad munia Ecclesiastica rite decenterq; obeunda: Per Matrimonium denique datur gratia, legitima conjunctione, prolis suscipiendæ & in domino educandæ.

Numerus septenarius Sacramentorum defenditur contra hæreticos supra in Controv. par. 1. tr. 2. cap. ult.

Q. *Quare Sacramenta veneranda, & summo in pretio habenda sunt.*

R. Esp. Primum quidem, quia à Deo & Christo Domino in lege nova instituta: deindè, quia gratiam Dei nobis necessariam, eamque uberrimam non modo significant, verum etiam ceu vasa quædam sacra divini spiritus continent, & ritè suscipientibus conferunt: ad hæc, quoniam adversus peccatum præsentissima sunt remedia, seu divina medicamenta nostri Samaritani: Postremò, quia bonis gratiam habentibus, eam ipsam conservant, augent, amplificent.

Q. *Cur*

**Q. Cur Sacramentis Caremonia solemnes & ecclesiastica
adhibentur?**

R Esp. Multis profectò & gravibus de causis. Primum, ut Sacramentorum administrationem spectantes admoveantur nihil hic profanum, sed arcana quaedam, & divinis plena mysteriis geri, quæ singularem reverentiam exigant: Deindè, ut ad Sacramenta ipsa accedentibus cultum promoveant interiorè quem Deus præcipuè postulat, & enjus veluti signa, testimonia & exercitia sint caremoniarum. Præterea, ut Sacramenta ministrantes majori cum dignitate & fructu munus suum obeant dum veteris Ecclesiæ institutis, Sanctorumque Patrum vestigiis fideliter inhaerent. Constat etenim hujusmodi caremonias plerasque indè à temporibus Apostolorum, per continuam successionem ad nos usq; in Ecclesia perseverasse. His demum retinetur honesta religiosaque disciplina, his fovetur publica tranquillitas, quæ sæpè rituum externorum aut immutatione aut innovatione graviter interturbatur.

Q. Quid est Baptismus?

R Esp. Primum maximeque necessarium legis novæ Sacramentum, quod semel in aqua confertur, quo spiritualiter renascimur, & peccatorum plenam remissione percepta, in filios Dei adoptamur, hæredesque vitæ cælestis adscribimur.

Expos. Baptismus est instar Januæ quæ Ecclesiã ingredimur. Neq; potest aliquis nisi per hanc januam intrare regnum cælorum. Est enim Baptismus primò Infantibus necessarius ad salutem necessitate mediæ; Secundò, adultis necessarius est necessitate præcepti, & mediæ saltem in voto, (extra martyrium) quando scilicet justificantur per actum Amoris Dei, quo implicitè desiderant implere omnia præcepta, adeoque suscipere Baptismum à Deo præceptum, juxta decretum Christi Joa. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest intrare in regnum Dei.*

Plura de Baptismo traduntur supra de Sacramentis part. 3. tit. 4. cap. 2. Et alia in Apparatu v. Baptismus.

Exemplum de virtute Baptismi narratur in vita S. Xaverij l. 4. c. 3. Refertur puellam quandam vivis excessisse, cuius mors summopere parentem affligebat. Hic auditis à Xaverio patris prodigiis, ad sui alloquiū benevolè eum invitatur, adest opportunè Xaverius intellecta afflictione animi ejus, bene sperare jubet, filiam vivere: dum pater interim anceps hæret, occurrunt famuli, qui filiam à mortuis resuscitatam nuncient, præ gaudio viz

Vix suæ mentis compos ad locum in quo mortuam reliquerat, advolat, filiam vivam reperit, illa se ab inferis Xa verii precibus ereptam testatur, quib⁹ æternum fuerat ob Baptismi defectum addicenda. Prima itaq; illa ardentissimis votis Baptismum exoptavit: deinde secuta cum patre universa familia, omnes sacro fonte lustrati sunt.

De Baptismi virtute præclarum est exemplum de Constantino Imperatore, à lepra per Baptismum sanato, quod refertur in *Breviar. in vita S. Sylvestri* 31. Decemb.

Non licet Catholicis infantes suos baptizandos tradere Ministris Hæreticis extra necessitatē: variis prodigiis id sibi displicere Deus ostendit. Refert *Bredemb. lib. 7. c. 52.* Amstelredamian. 1579. Catholicam mulierem prolem enixam, cujus maritus Calviniana hæresi erat infectus: Urgebat hic ut infans in templo Calvinistarum baptizaretur, illa vero à Catholico Sacerdote ut sacro fonte lustraretur, multis precibus instabat. Cū itaq; nihil his proficere se cerneret, clam omnibus ipsa infantem baptizavit. Facti hujus ignarus conjux, puerum defert ad Calvinistarum templū: at cum hæreticus Minister eū baptizare jam veller, contigit, ut de repente factus sit mutus. Revertente jam percussus parens domum regreditur, quid circa infantem peregisset curiose uxorem rogat. Hæc intrepidè se puerum prius baptizasse confessæ est, & maritus ejuratâ hæresi cum Sancta Matre Romana Ecclesia se reconciliavit.

Exorcismi adhibentur in Baptismo, ad infringendam dæmonis potestatem, si quam forte in baptizandum habeat.

Per Crucis signa In diversis corporis partibus formata significatur primo, per Baptismū certum animæ caracterē imprimi,

2. Ut sensus omnes aperiantur ad Deum & Jesum Christum cognoscendum & amandum,

3. Ut baptizatus non exubescat, publicè fidem ac Catholicam Religionem profiteri.

4. Ut sint quasi signa, quo baptizat⁹ se suavi jugo Christi subjiciat, parat mortificationē Jesu Christi in corpore suo portare.

5. Ut baptizatus intelligat membra sua Deo consecrata & facta habitaculum Spiritus sancti.

6. Denique ut significetur vim omnem baptismis virtutem suam & efficaciam à Passione & Morte Christi recipere.

Reliquæ vero ceremoniæ adhibentur, ut ejusdem dignitatē,

æstimationem, gratias, virtutem, effectusve varios denotent.

Iacobus de Vitriaco *lib. 2. vlt. Maria d' Ognies*, Refert. Beatam hanc Virginem vidisse certo tempore, cum puer in quodam prope Nivellas pago ad Ecclesiæ januam baptizaretur, quod dæmon, summâ confusione ex infantis corpore egressus sit. Et cum ipsa accurrens puerum de fonte sacro levaret, visibiliter Spiritum sanctum in animam ejus descendentem, sequentem eo magna Angelorum multitudine cinctam deprehendit.

Q. *Quid est Confirmatio?*

R Esp. Est baptizatis collatum ab Episcopo Sacramentum, in quo per sanctum Chrisma, & verba sacrosancta confertur gratia, & robur spiritus additur, tum ad firmiter credendum, cum ad nomen Domini, quando sic est opus, liberè confitendum.

Expos. Pro præparatione necessaria ut hoc Sacramentum valeat idè quis suscipiat, requiritur ut prius sit baptizatus. Ut vero dignè, debet esse in statu gratiæ.

Quoad fructum quem confert hoc Sacramentum, hæc Doctrina est S. Augustini in *Fulm. 141*. Consignat illis, cruce frontem quæ pudoris est sedes, ut constanter & intrepidè nomen Domini confiteantur, impingit & alapam, ut Christianam militiam in victa patientia exercendam & oruandam esse sibi perpetuæ memoria retineant. Debent autem parentes habere curam ut quando pueri pervenerint ad annos discretionis Episcopo offerantur.

Miraculum in conservatione Sacri Chrismatis refert Milavianus *lib. 2. contra Donatistas*. Ampullam Chrismatis per festam nostram ut frangerent Donatistæ jactaverant, at non defuit manus Angelica, quæ ampullam spiritali subvectione sic deduceret, ut projecta casum lentire non potuerit, atque ita Deo muniente illæsa inter saxa confedit. *De Confirmationis Doctrina. v. plura in Resol. Theol. p. 3. tr. 5. c. 3.*

Q. *Quot precipua de Eucharistia doctrina Capita scitu necessaria?*
R Esp. Quinque. Primum est ejus Veritas. Alterum est panis & vini in Christi corpus & sanguinem conversio. Tertium, adoratio debita. Quartum ejus oblatio. Quintum & postremum, ejusdem Sacramenti sumptio.

Q. *Qua est veritas Sacramenti Eucharistia?*

R Esp. Nimirum hæc, Christum verum Deum ac hominem verè ac integrè in hoc Sacramento contineri, & nobis adesse, ubi sacerdos ritè ordinatus panem & vinum verbis illis arcanis, & à Christo traditis consecravit.

Q. *Qua sit conversio per verba illa, quibus hoc Sacramentum Sacerdos consecrat?*

Resp. Ea, ut per ipsa verba operante Christo, & vinum in corpus & sanguinem Dominicū convertantur & transubstantientur, atq; ita panis & vinū esse definant in Eucharistia.

Q. *Qua Sacramento huic debetur adoratio?*

Resp. Eadem sanè, quæ Christo Domino ac æterno Deo debetur, quippe quem illic præsentem agnoscimus. Ideoque religioso cum corporis, tum animi cultu, ut par est, hoc Sacramentum supplices veneramus.

Q. *Quare censetur hoc Sacramentum oblatio?*

Resp. Quia est legis novæ sacrificium, & oblatio munda, cruentis legis Judaicæ sacrificiis incruenta succedens, quæ pro vivis ac defunctis Christi fidelibus in Missa offertur ac celebratur. Unde fit, ut Eucharistia non solum à fidei populo sumatur, sed etiã pro peccatis à Sacerdotibus ad Dominicæ passionis ac mortis continuam commemorationem quotidie immoletur, semperque oblata fuerit in Ecclesia Dei.

Q. *Quid in Sacramenti hujus sumptione servandum?*

Resp. Quod fides & autoritas sanctæ Matris Ecclesiæ doceat, videlicet, Christiano laico lat esse, sub una specie panis totum Christum accipere: & ex hac sumptione consequi, ut, qui non indignè accesserit, ingentem Dei gratiã ac æternam quoque vitam obtineat, qui verus ac integer sacramenti hujus fructus existit: eoque fit efficacior, quo sæpius lacta & salutis illa Communio dignè iteratur.

Expos. Hoc divinisimum Sacramentum in veteri Lege præfiguratum erat 1. per arborem vitæ, *Gen. 2. 2.* per sacrificiū Abelis, *Gen. 4. 3.* per sacrificium Melchisedech, *Gen. 14. 4.* per Agnum Paschalẽ, *Exod. 12. 5.* per manna cœlestem, *Exod. 16. 6.* per panes propositionis, *Levit. 24. 7.* per panẽ Eliæ 3. *Reg. 19. &c.*

Institutum est hoc Sacramentum à Christo ad hos fines.

1. In testimonium infiniti erga nos amoris.
2. Ut repræsentationem & memoriã passionis suæ, ac vitæ nobis relinqueret, præsertim cum nobis ut in memoriã ejus faceremus commendavit.
3. Ut per cibum potumque cœlestem in vitã spirituali confirmaremur.
4. Ut contra assaultus dæmonum nobis esset Antidotum.
5. Ut maxima inter se, & homines esset conjunctio.
6. Ut nos ad Fidei, Spei, & Charitatis exercitium invitaret.

7. Ut perpetuum legis novæ esset Sacrificium, & perpetuum subsidium.

Quod auditio frequens sacri profit ad tentationes dæmonis fugandas, & pœna eam non satis æstimantis sequenti historiâ declaratur. Erat vir nobis, qui pro desiderio quo tenebatur in dies Sacrum audiendi, domi suæ Sacerdotem alebat. Is certâ Solemnitatis die, quæ in vicino pago celebrabatur, cum facultate domini sui ad templum se contulerat isthic ad aras facturus. Dominus interim ob negotia quædã eo ipso die intercurrentia mors traxit, & serò admodû ad idem templum properavit, multum per viam anxius ac timens ut isto die festo, Sacro interesse posset. Occurrit properanti villicus quidam, quem rogat, num fortè spes esset adhuc Sacrum eo die audiendi, cumq; villicus reponeret, spem nullam superesse, cum iam instaret meridies omnesq; Sacerdotes celebraissent, tantò nobilis cœpit mœrore affici, ut ad commiserationem villicum moveret, qui temerè nimis hæc ad nobilem locutus est: Quid dabis mihi, inquit, & omne quod hodie Sacrum audiendo recepi meritum, libens in te transcribam. Chlamydem hanc, reponit Nobilis; conditionem suscipit rusticus. Ille chlamydem hic transfert Sacrificii meritum, utrinque disceditur. Nobilis ad pagum properat, si fortè adhuc Sacro interesse posset; sed, sic præsens spe suâ frustratus est, quod tamen pacatiori, quam ante animo tulit. Domum regreditur, cum ecce in via cum chlamyde sua ex arbore pendulum videt rusticum, temerarium nimis rei Sacræ venditorem. Scilicet dolor animi, qui nobilem antea afflexerat, rusticum invasit, eoq; perduxit, ut desperans fauces sibi laqueo eliserit.

Quantum verò profit Sacrificium Missæ tam vivis quam defunctis præclare docetur sequenti Exemplo, quod refert Beda in *hist. Anglic. lib. 4. cap. 22.* & Baron in *Annal.*

Anglus quidam aulicus, cæso in acie Rege Elbuino, captus est ab hostibus, & vinculis arctè cōstrictus in custodia detinebatur. Verum certâ diei horâ vincula disrupta subitò & sponte sua decidebant, quântumvis novis funibus & catenis constringeretur. Omnibus rem tam prodigiosam admirantibus, postea compertum est, captivi fratrem, qui fuit superior cujusdam Cœnobij, solitum fuisse quotidie pro fratre suo, quẽ in præliis defunctum putabat, sacrum celebrare; eamque fuisse causam, cur Deus voluerit in illo ostendere virtute Sacrificii, uti vivorum, ita mortuorum vincula dissolvi. Quæ res ad curanda pro defun-

defunctis Sacrificia. populum valde excitavit. Intellexerunt enim (inquit Beda) quod Sacrificium salutare ad redemptionem valeret & animæ & corporis sempiternam.

Aliæ quæstiones quæ spectant ad Eucharistiam, & Missæ Sacrificium contra Hæreticos traduntur supra in Controv. p. 1. tr. 2. cap. 5. De praxi devotè celebrandi aut communicandi vide infra in sine med. 5. Pro resolutionibus Theologicis de Eucharistia & Sacrificio Missæ, fuse illud traduntur p. 3. tr. 3. cap. 4.

Q. Quid est Pœnitentia?

Resp. Est secunda post naufragium tabula, & necessarium relapsis Sacramentum, in quo remissio peccatorum & à reis petitur, & à Sacerdotibus tribuitur.

Expos. Potestas absolvendi Sacerdotibus concessa probatur ex Joan. c. 20. *Accipite Spiritum Sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.* Item ex Tridentino Sess 24.

Ex D. Ambrosio lib 1. de Pœnitentia cap. 1. Peccatores uti leprosi offerre se debent Sacerdotibus ut Levit. 4. Item Matth. 8. *Vade ostendere te Sacerdoti & offer munus, quod præcepit Moyses in testimonium illis.* Item Luc. 17. *Ite, ostendite vos Sacerdotibus, & factum est dum irent, mundati sunt.* Sic & qui lepram animæ, id est peccata Sacerdotibus patefaciunt cum vero dolore, & emendationis proposito, à peccatis emundantur.

Exempla ex S. Scriptura in Novo testamēto de bono pœnitentiæ etiam extra Sacramentum, patent in sequentibus. Mathæus publicanus pœnitens ad apostolatam vocatur, *Matth. 9.* Petrus post ternam Christi negationem, pœnitens Princeps Apostolorum statuitur, *Matth. 26.*

Zachæus Publicanus pœnitens Christum hospitio recipere meretur, *Joan. 21.*

Latro pœnitens de cruce in paradysum migrat, *Luc. 23.*

Maria Magdalena quæ peccato serviverat, pœnitens à Christo benignè excipitur, *Luc. 7.*

Adolescens Prodigus per pœnitentiam reversus, epulo & convivio à patre recipitur, *Luc. 15.*

Q. Quæ sunt partes & actiones Pœnitentiæ?

Resp. Tres: Contritio, vel dolor animi peccata sua detestantis, & ad vitam meliorem adspirantis. Confessio, seu peccatorum suorum coram Sacerdote facta explicatio; & Satisfactio denique, seu vindicta punitioque criminum de se ipso sumpta, ad præstandos fructus dignos pœnitentiæ.

Expos. Exemplum doloris animi habemus 2. Reg. 12. Et dixit David ad Nathan, peccavi Domino; Dixitque Nathan ad David, Dominus quoque transtulit peccatum tuum, non morieris.

S. Gregorius Homil. 34. in Evangelia refert, de quodam Victorino, qui post vitā sat longo tēpore perversē in saeculo tractatam, meliori afflatus spiritu monasteriū petiit, in quo orationis, pœnitentiæ & austeræ vitæ studio ita præluxit reliquis, ut & divino alloquio ac societate frui fuerit promeritus. Quædā nocte cum in secretiori montis latere Monasterij Abbas cerneret prostratum, tantā derepeatē claritas illo in loco visa est, ut tota regionis pars luce candesceret, quō fulgore attonit⁹ Abbas aufugit. Post horæ spatiū reversus in cubiculum frater à suo Abbate accersitur, de loco rogatur, exponitur visum. Hic se manifestatū videns, & hoc, & vocē patiter de cœlo dilapsā, sibi omnia ob elicatum verum dolorem peccata remissa renunciantem, summo animi gaudio Abbati exposuit.

Confessio requiritur integra, nullo peccato mortali celato cuius conscientia est. Setaphinus Rarius in Hortulo Exempl. titulo de Conf. c. 3. Horrendam refert cujusdam mulieris ob peccatum præ pudore in Confessione occultatum punitionem. In Italiæ civitate (cujus nomen tacet, fuit nobilis fœmina, pia ac sancta, si externa opera considerasses, & sic per omnes audiebatur. Hæ mortua unicā reliquit heredem filiā, quæ pro animæ matris refrigerio indies multas preces effundebat. Elapsis à morte matris aliquot hebdomadis, cum mane mote suo pro matre oraret, accidit ut subito, & inusitato tremore corripeteretur, & cōvertens oculos ad ostiū cubiculi, unde sibi videbatur strepitum audisse, horribile visu monstrū & gravissimum fœtorem emittens aspexit. Vnde cum gravi timore consternata surrexisset à loco orationis, ad cubiculi fenestras citissime cucurrit, ut sese deorsum præcipitaret: verum audita hac voce, siste gradum filia, à Deo confirmata subsistit, quid horrendum istud spectrum vellet auditura. Quod voce humana talibus cum ea sermonibus egit. Scito hoc ptinam filia, me esse infelicem heu maledictam matrem tuam, non obstante vita irreprehensibili quam semper in præsentia hominum duxi, propter enormia tamen quædam clavi à me fœde commissa peccata, ac præ verecundia nunquam in confessione exposita, æternis inferorum flammis adjudicata sum. Quare ne post hæc Deum pro me incassum depreceris. Atque ita factis per varias cubiculi partes saltibus, signisque suæ præsentis quasi ferro canden-

adenti impressis, evanuit Puella damnatione matris admodum
 missa, confestim se ad Eccl. contulit, totamq; rem Patri, qui
 quadragesimam pro concione dicebat, plene enarravit. Et
 uterq; certior eventus fieret, ambo se ad prædictum cubiculum
 trulere, ac monstri vestigia, simulq; fatidum odorem percipere.
 Quare Patet loco lustrali aqua tincto, filiam consolatus est,
 uae illi fecit licentiam publicè, si visum esset factum denunciandi.
 Pars est *Satisfactio*, quae sita est in adimplenda poenitentia.
 Refert Petrus Damiani de Ottone Imperatore, qui Crescentium
 obilem, quod Pontifici in festus vim & arma intulisset, occidi
 iussit, cui tamen vitam & salutem spondebat. Quod crimen
 tum ad pedes S. Romual. Abb. prostratus retexisset; satisfactio-
 nis & poenae suae nomine iussus est nudis pedibus in montem
 Garganum proficisci, ubi Michaelis Arch. memoria propter
 maxima in eo loco ab ipso accepta beneficia pie frequentatur
 & colitur. Paruit mandatis Imperator, & per 40 dies solemniter
 jejuniis destinatus, horrido, & aspero sacco indutus duro in
 strato cubavit, aliisque poenitentiae operibus corpus affixit. In-
 terim, in genere, talis ordo, & modus ritè conficendi praescribitur.

1. Ut quis Deo grates habeat pro servata ad hoc usque tem-
 pus vita dataque facultate se cum Deo reconciliandi.
2. Implorandum auxilium divinum, & gratia Spiritus sancti,
 ut memor esse quis valeat suorum delictorum.
3. Examen instituitur conscientiae circa cogitata, dicta, facta,
 omissa.
4. Elicitur dolor de peccatis ex amore Dei, vel metu gehennae.
5. Integra instituitur confessio, specie & numero peccatorum
 recensitis.
6. Impletur satisfactio. Uti supra de singulis explicatur in
Resol. Theol. part. 3. tit. 2. cap. 2. 4. &c.

Quid est extrema Unctio?

Resp. Est Sacramentum, quo aegroti per oleum sacrum: &
 verba Christi in magnis morbi molestiis relevantur, ut
 feliciter ex hoc mundo demigrent; & corpora etiam, si
 ita expedit, sanitati restituantur.

Expos. De hoc Sacramento clarissimum testimonium dat Sa-
 robus Apostolus. *Infirmatur quis in vobis? Inducat Presbyterox
 Ecclesia, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, &
 oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, &
 in peccatis fuerit remittetur ei.* Hic recoleptum est exemplum,
 quod Joannes Nider lib. 4. *formicarij cap. xi.* refert de Ruperto
 Rege

Rege Romanorū, qui hauserat tartaream hanc animo perfusionem, quā quidam superstitiosè credunt, se post hujusmodi Sacramenti susceptionē omnino è vita migrare oportere. Tandem juris utriusq; periti doctoris hortatu factum ut salubre deo corporis & animæ antidotū susceperit. Cum ecce ille conrelevari in morbo sentiens exclamavit, revera si hoc Sacramentum scivissem tantum pro utroq; valuisse homine, duū sum aavidissimè postulassem. Hinc princeps convalescens multis post annis Romanum gubernavit Imperium, & tandem feliciter in bonis perseverans operibus vita functus est.

Aliud exemplum nobis dant annuæ litteræ Collegii Lugdunensis Soc. JESU an. 1599. Ager magno febris æstu confictus, inter confitendū urgente morbo de potestate mentis ericrat. Jam de sua salute actum esse, sempiternis se suppliciis ad inferos damnatum clamitabat, nullius orationem auribus admittebat. Confessarius viso ægri furore ad divina præsidia, ubi humana deerant, confugit. Monet domesticos ut Sacramentum, quod æger ante mentis excessum postulaverat, celeriter adferendum curarent. Mita dictu, visinque res, simulatque Sacro Oleo inunctus est, mentis sanitate recepit, ac paulo etiam post corporis valetudinem recuperavit.

Recte igitur S. Augustinus *serm. 215. de Tempore & Quotidianis* aliqua infirmitas supervenerit, corpus & sanguinem Christi ille qui agrotat accipiat, & deinde corpusculum suum ungar, ut illud quod scriptum est impleatur in eo; infirmatur aliquis? inducat Presbyteros, &c. Videte fratres, quia qui in infirmitate ad Ecclesiam cucurrerit, & corporis sanitatem recipere, & peccatorum indulgentiam merebitur obtinere. Plura supra in *Controv. part. 1. cap. ult.* Et in *Resolut. Theol. part. 4. cap. 8.*

Q. Quid est Ordo?

R. Est Sacramentum quo Sacerdotibus, aliisque Ministris Ecclesiæ potestas confertur ad Ecclesiastica munia rite & decenterque obeunda.

Expos. Propter Sacerdotalis Ordinis dignitatem, in vita S. Francisci legimus, cum aliquando dixisset fratribus, si mihi in platea obvij fierent una Sacerdos & Angelus, & utriq; mihi exhibenda esset veneratio, Sacerdoti primū, ac deinde Angelo exhiberem: Verè enim Sacerdos Angelum dignitate præcellit. Hinc factum est ut tantæ dignitatis perpetuo memor, sequens est indignum ratus, numquam Sacerdotio inaugurari voluerit. Sacros Ordines indignè suscipiens divinitus pupitur. *Sacros*

7ius 3. Septembris refert de quodam Religioso, qui commisso sacrilegio se ad Ordines cum aliis fratribus suis contulerat, nec præmissa confessione, aut de delicto verà contritione conceptâ sacrum Diaconatus Ordinem indignus suscepit. Vix à templo in hospitium fuerat reversus, dum inter manducandû à mente raptus frendere dentibus, ac mirè se collidere cœpit, idque per horas non paucas, donec post multas lociorum pro eo apud Deum fûsâs preces sibi redditus est, ac domum reversus. Eâ infestatione liber fuit diebus aliquot, sed à commisso tamen scelere minimè resipiscens; validiori modo à tartareo hoste possideret, cœpitq; diebus ac noctibus summâ fratrum suorum commiseratione ac labore cruciari, & exarescere cœpit ejus brachium dexterum, quo sacrilegum furtum commiserat: quo factum ut Abbati virò altioris considerationis res suspecta esse cœperit. Subornat ergo quosdam qui energumenum dum sibi compos esset rogarent, num forte sibi gravioris delicti conscius esset, fore ut Dei misericordiam impetraret. Quid multa? Rubore confusus, commissum à se facinus palam facit. Deum ut pro se rogent fratres obtestatur. Nec vanæ preces, etenim Abbatis jussu, jejunia, afflictiones corporis. Sacrificia pro ejus incolumitate indicuntur, quibus citò restitutum pristinae sanitati brachium, & dæmon ab eo fugatus est.

Q. Quid postremò est Matrimonium?

Resp. Sacramentum quo vir & mulier legitime contrahentes individuâ vitæ societatem ineunt, gratiâq; divinâ donantur, tû ut soboles honestè & Christianè suscipiatur & educetur, tû ut fœdæ libidinis & incôntinentiæ peccatû evitetur.

Expos. Hæc societas in scripturis commendatur. *Relinquet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suæ.* Gen. 2. *Quod Deus conjunxit homo non separet.* Matth. 19. *Uxor enim à viro non discedere;* & *vir uxorem non dimittat;* ad Corinth. 7. Exemplum in puella, quæ matrimonij pactum juramento confirmatum violavit, supra datum est de juramento.

Non decet Matrimonium contra parentum voluntatem inire, quod infaustum esse solet. Apud *Surium 1. Jan.* in vita S. *Ba-* per magum decepta, & insano amore correpta, instanter rogabat Patrem ut possit jungi Matrimonio cum illo, qui si consentire noluerit pro ea redditurus esset rationem in die judicii. *Aur comple,* inquit, *desiderium, aut brevi me extinctam vide-*

bis. Pater, qui filiam hanc Deo consecraverat, in errore absorptus, amicorum consiliis iussit fieri quod petebat, ne sibi ipsi exitium adferret. Vade, inquit, miseria, multum lugebis aliquando eum facti poenitebit, nec tamen mederi poteris. Initio igitur conjugio, quod celaverat maritus jam fecit palam: observatum est eum nunquam ingredi Ecclesiam, imò nec Christianum esse. Hoc ubi advertit uxor, humi se prosternere, suis unguibus se discerpere, vellere capillos, pectus tundere, in has voces erumpere; nemo parentibus non obediens salvus unquam fuit. heu me miseram quae me sponte conieci in hanc sortem ipsa morte deteriolem?

Optima admonitio parentum Saræ, diligere maritum, regere familiam, gubernare domum seipsam irreprehensibilem exhibere. *Tob. 10.* Quam magis illa dilectio in coniugio Christiano exerceri debet. Narrat Rodericus Sancius *part. 2. Hist. Hisp. c. 4.* Praeclarum primoris conjugalis exemplum. Cum Eduardus Regis Angliæ primogenitus ad Domini sepulchrum transfretasset, fuissetque in via proditoriè a Mauro quodam gladio venenato percussus, & medicorum remediis non tam allevaretur, quam alligaretur, tandem in Angliam sine salutis spe reversus est. Ejus itaque uxor, Regis Hispaniæ Filia, novam & inauditam, sed amore ac pietate plenam, adhibuit medelam: plagas enim mariti toxico infectas, quæ veneni claudi non poterant, lingua indies lingebat, sugebatque humorem & pus venenosum quasi dulcissimum liquorum. Cujus vigore sic omnem veneni materiam extraxit ut integratis vulnerum cicatricibus ille plane curatus, illa quoque divino favore reservata incolumis evaserit. Alia in Apparatu v. *Matrimonium. Et in Resol Theol part. 3. c. ult.*

Q. Estne inter Sacramenta discrimen?

R. Est sane Baptismus enim, Confirmatio & Ordo semel collata nunquam iterantur, sicuti cætera. Itè Baptismus necessariò suscipitur ab omnibus, & à relapsis poenitentia Arbitrarium est autem uti reliquis, modò nullum cõtemnas, aut irreverenter sumas, illud è cum sumendi tempus est negligas.

C A P U T V.

De officiis Iustitiæ Christianæ?

Q. Vos sunt officia Iustitiæ Christianæ?

R. Hæc duo: Declina à malo sive peccato, & fac bonum & officium Iustitiæ.

Q. Qui potest homo cavere peccatum, & bonum facere seu prestare Iustitiam?

Resp. Nōn id per se quidem, sed Christi gratiā ac Spiritu instructus Christianus potest, ac debet, quantum hujus quidem vitæ status admittit, justè vivere, & legem implere.

Q Quotuplex est peccatum?

Resp. Duplex: Originale, & Actuale.

Q Quid est Originale?

Resp. Quod ab ortu nobis congenitum, per Baptismum in Christo condonatur.

Expos De Peccato Originali testatur Scriptura ad Rom. 5. v. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt.* Sola excipitur Virgo Deipara, quæ nullo unquam Peccato Originali aut actuali inquinata fuit.

Memorandum est exemplum quod de quodā Brasilio, qui à Peccato Originali, sacro Baptismatis fonte, needum ablutus & vivis decesserat, quod in vita Patris Josephi Anchieta, Magni Brasiliæ Apostoli è Soc. Jesu, refert Sebastianus Bezetarius.

Quidam nomine Didacus jam pridem Christiana Religione suscepta inter Christianos tanquam Christianus diu vegetatus, in domo Lusitanæ civis diem suū obierat. Cadaver diu examine jacuerat, & sepulturæ paratum. Elapso duarum horarū spatio materfamilias Gratia Roserigia nomine, videt cadaver moveri, & horrore concutitur. Mox promptior animo accedit, ut quid rei sublit, propius dignoscat. Didacus jam vitæ redditus

Dominum rogat, se illo funebri amictu dissolvat, quo effecto P. Josephum Anchieta advocari jubet. Propeere accurritur ad ædes Societatis, & Didacus vitæ restitutus. P. Josepho nunciatur. Hic celerat volat, quo viso Didacus de animæ suæ salute sermonem ingressus, narravit se, ut è vivis decesserat, moni-

tum non recto itinere in ea loca se venisse, quod per Baptismum ostium, nondum scilicet Peccato Originali delero, Ecclesiam intrasset.

Non negabat se sacro fonte nunquā tinctū fuisse, ac inscitiam prætexens ab albis hominibus (sic Europæos indignabat) se Christianam Doctrinam edoctum, sibi que Didaci nomen inditum referebat: ab eo verò tempore, cum se perfectum Christianum putasset, præcepta omnia servanda suscepisse, nulla injecta mente de suscipiendo Baptismo.

Proinde enixe P. Josephum rogavit, se quamprimum sacro Baptismate in Ecclesiam induceret; si enim ad alteram vitam unde regressus esset, properare. Tum Iosephus hominem, et si Christianæ legis non rudem, accuratè tamen

instruit, quantum extremi temporis patiebantur angustia, & instructum magno cum animi fructu baptizavit.

Jam Didacus decidendi veniâ à matre familias petitâ, eam rogavit, ut vilia, quibus regebatur indumêta, alicui egeno potingeret, curaretq; duo Missæ Sacrificia offerenda, ut saltem cultu illo suo nomine exhibito Deum veneraretur. Tum sibi ardentem Ecclesiæ ritu candelam potrigi postulat, & ad P. Josephum conversus, adsis mihi, inquit, Pater, donec voti compos Deo sacris undis ablutam animam redditam, Pater piis precibus intendit, inter quas animam demum Peccati Originalis maculâ abstersâ liberatam emisit, cû qua non poterat in cœlum introire. Exempla alia quæ possint spectare ad peccatum Originale, tradita sunt supra de Sacramento Baptismi.

Q. Quid est peccatum Actuale?

R Esp. dictum, factum, vel concupitum; contra vel præter legem Dei aut Ecclesiæ.

Q. Quotuplex est Actuale?

R Esp. Duplex: Mortale, sic dictus, quia mortem animæ præsentem adfert: (*Anima enim qua peccaverit, ipsa morietur*) & Veniale; ut cui venia facile tribuitur, & sine quo ne justique vivunt.

Q. Quibus gradibus ad peccatum deducimur?

R Esp. His tribus: Suggestione, Delectatione, Consensu, seu deliberata voluntate peccandi.

Expos. His gradibus prima parens nostra Eva ad peccatûm accedit, & se cû posteris improvida perdidit, Gen. 5. Callidus accedit ad incautâ serpentis larva indutus dæmon: Et, Cur præcepit, inquit, vobis Deus, ut ò comederetis de omni ligno Paradisi? En suggestionē. Hanc, si te salvum velis, repellas ilico necesse est. Secus fecit (prò dolor!) mater nostra; quæ & alterno eam cum serpente fovit sermone. De fructu, ait ipsa, lignorû, quæ sunt in Paradiso vescimur; de fructu verò ligni quod est in medio Paradisi, præcepit nobis Deus, ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur. Cui serpens: Nequaquam morte moriemini: scit enim Deus, quod in quocunq; die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dii scientes bonum & malum. Hoc inquam discursu quæ prius erât blâdè suggesta fovit mulier malefana, sed & eum fructû tulit quæ solent illi, qui ignem sinu exceptû non excutiunt; subditur enim, Vidit igitur mulier, quod bonû esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis. aspectuque delectabile. En delectationem, quæ liberè admissa animum jam promptû

& expeditum nullo labore ad consensum, & hujus præmia pœnas sempiternas pertrahit. Audite exitum; *Et tulit de fructu illius, & comedit, deditq; viro suo, qui comedit.* En consensum, & extremam peccati ruinam. Quare animæ tuæ salutis si consultum velis, dum dæmon ad peccatum pellicit, in limine resiste, ne ignem illum sinu excipias, quo jam nunc æternum incipias ardere.

Q. Qui sunt supremi gradus peccantium?

R. Esp. Eorum, qui scientes ac prudentes ex mera peccantia malitia; qui etiam de peccato ipso gloriantur: & qui bene monentibus obstrepunt, ac salutaria consilia profusè cõtemnunt.

Q. Quare peccatum fugiendum?

R. Esp. Quia Dominum Deum offendit, summum bonum eripit, & summum adfert malum peccanti, dum divinam tollit fruitionem nunquam recuperandam, & pœnas, ærumnasque homini accersit sempiternas.

Q. Quæ dicuntur peccata capitalia?

R. Esp. Illa, ex quibus, veluti capitibus & fontibus, omnia alia peccata proficiscuntur.

Q. Quod sunt peccata Capitalia?

R. Esp. Septem; Superbia, Avaritia, Luxuria, Invidia, Gula, Ira, Acedia.

Q. Qua ratione vitari & vinci hæc peccata possunt?

R. Esp. Si Jesu Christi gratiæ cooperemur, peccatorum damna & pericula considerantes, & virtutes septem his peccatis contrarias exercentes.

Q. Quæ virtutes peccatis Capitalibus adversantur?

R. Esp. Hæ septem; Humilitas, Largitas, Castitas, Benignitas, Temperantia, Patientia, Devotio, seu sedula Pietas.

Superbia, Exemplum.

*A*ngelus assumpto corpore cùm Eremita gradiebat fœtenti cadaveri in via occurrit, dixitq; Eremitæ obruranti nares, *ecquid nares constringis? Ille fœtorẽ cadaveris causã esse objecit.* Paulò post juvenis pulcher ad superbiã ornatus phaleris, & testatur equo vectus transibat, qui cùm adhuc longè abesset, obturavit nares Angelus; quod Eremita admittens, interrogavit rationem: cui Angelus, ille juvenis superbus & lascivus plus coram Deo & Angelis fœtet, quàm cadaver illud quod fœtidissimum odorem spirat *Ex Spec. Exempl. pag. 42. Vt in Appar. Superbia.*

Avaritia.

*R*ibergerus Nobilis ditissimus in Suevia prævidens famem subsequendam, undique corraso frumento implevit granaria, idque

idque tanto vendidit pretio ut populus aut mori fame, aut bona omnia ei tradere debuerit. Inter plurimos ecce unus sacellus onustus offert sex talares filiorum vestes promittens postmodum plenam solutionem. Indignatus dives pecuniam exigens negavit triticum. Discedens pauper maledixit diviti. Post paucos dies Ribergerus servum ad granaria misit ut ea inviseret, et diciturque dicens, illic tres atras boves pascere, & servus die postero mortuus est. Misit & alium, & hic redox nuntiavit non tantum boves, sed & equos, qui frumentum devorarent se vidisse. Ipse itaque vix credens ascendit, & per foramen aliquod vidit greges pecudum diversos frumentum consumere: attonitus indè mente captus est, eaque dixit & egit ob quæ catenis ligari debuit, sicque exemplo punita à Deo avaritiæ ab aliis incarceratus fuit: Ita *Mart. de R. ex Petro Pizarro fol. 251.*

Ex avaritia furando res alienas sæpè homines perdat res proprias. Quidam dum messè in area colligeret, sustulerat manipulos proximi sui, & ad cumulum suum illos addebat, ut eum augeret: sed res aliter evenit. Nam statim cecidit flumen, & area accensa est. Miser ille statim currit ad virum Dei qui propè habitabat, & suam calamitatem & incendium illi exponit, furtum autem suum celare conabatur. Sed vera dicere iussus, furtum etiam suum confessus est. Iussit autem vir Dei ut culpam corrigeret, & velit à pœna liberari. Nam si tu, inquit, manipulos restitueris, ignis ille à Deo missus exstinguetur. Mox ille festinus cucurrit & manipulos obtulit illi cui facta fuerat injuria: quo facta flamma illa viri sancti oratione statim extincta fuit. Quæ res terrore & horrore furti incolas implevit, & totam civitatem Antiochenam ubi res contigit, Ita narrat *Theod. in hist. SS. Pat.*

Quam procul ab Avaritia debeant esse iudices suo exemplo præclare docuit Thomas Morus Angliæ Cancellarius. Accusatus ille fuit apud Regem, quod à vidua nomine Vaughan poculum aureum accepisset post sententiam in iudicio pro ipsa latam Morus acceptum à se poculum aureum coram Rege falsus est. sed rogavit Regem ut interrogaret viduam quid postea de poculo factum fuerit. Illa rogata agnoscit Cancellarium poculum hilari quidem vultu accepisse, & magnas gratias pro dono egisse; sed convocatâ familiâ curasse illud vino repleri sibiq; hilariter propinasse, & simul cum vino poculum reddidisse. Quo cognita Rex Morum multum collaudavit, & calumniatorem obiurgatum Moro pro suo arbitrio puniendum permisit. Rem hanc narrat *Thomas Stapler. in vita Thomæ Mori 4.3. plura exempla vide supra in Apparatu, verbo Avaritia.*

Luxuria.

Milles defunctus amasæ apparens tormentorum rationem reddidit rauca & horrida voce, nempe quia cantilenis luxuriosis decantandis suayē alias vocē impenderat. Crura ei erant nigerrima & scabiosa, gloriatus enim erat in vita decorum dē pulchritudine ostendens que roganti puellæ reliquum infelicitis corporis statum, a motā a pectore clamyde bufonem terribilissimum toti corpori quadratum ostendit, dicens se hoc pro lubricis peccatis aliisque corporis cum illa delictis pati in æternum debere, adeoque vanas, quas illa pro eo fundebat, preces futuras. *In Spec. Exempl. tit. Infernus. V. Appar. Luxuria.*

E contra præclarum est castimonie Exemplum in S. Thoma Aquinate, qui mulierem, quæ ipsum ad labefactandam castitatem sollicitabat, arrepto titione generosè abegit. Et ob hanc victoriam Deus illi perpetuum castitatis donum concessit.

Ira.

Fuit nobilis quædā domicella rixosa & iracunda, ita ut domum & templa, totam etiam civitatem suis rixis impleret & discordiis turbaret. Mortua illa & sepulta ante templi valvas, visum est sepulchrum flammis & ignes vomere, quo aperto repereunt superiorem partem corporis flammis ambustā & adhuc flagrantem, inferiorem verò partem integram, & in signum virginitalis custoditæ illæ iam. Ita *Casarius lib. 4. cap. 22*

Wenceslaus Rex Bohemorum ex quadam occasione contra suum pincernam vehementi irā commotus fuit. Et ex illa iracundia subitanea voluit eum propriis manibus interficere. Sed ex nimio illo furore, & ardore vindictæ, statim Rex in paralytum incidit, & intra paucos dies mortuus fuit. Sic nimis irā tantum nocet animæ, sed etiam corporis mortē accelerat. Ita habet *Crommerus l. 13. hist. Polonia. vide in Appar. verbo. Ira.*

Gula.

Horret animus referre quorundā Baccho se consecrantium iugium exitium. Nobiles Germani duo in Apeldorn Velvæ pago inter se cōvenerant, ut vino adusto tam diu se ingurgitarent, donec eorū alter expiraret: Si quis prior surgeret, in eū diabolus potestare haberet. Quo perducit hominē infra nata intemperantia? Accidit, dum strenuè hac lege potirarent, metatorē illic fortè transire, quē, ut tertiū adjungeret, coegerunt. In domum inductus alter mortis metu se Bacchū haustu liberali venerari simulat poti⁹, quā re ipsā veneratur. Tū locū ingress⁹ ferali forma dæmō, duos belluones sibi devotos aggress⁹

est, & utrique, arrepto collo, cervicem fregit. Hæc gulæ deditos manet merces. Ita *Dauroult. in Floribus Exemplorum cap. 6. tit. 17. exemp. 7. vide in Apparatu v. Gula, Ebrietas.*

Invidia.

IN vita S. Attali, qui succedens B. Columbano Cœnobium crexit diabolus in eum aliquot subditorum corda suscitavit qui recusabant tantæ disciplinæ austeritatē ferre. Ille è contramediis spiritualibus usus, nec potens ad rectam normā deducere, pertinaces ire permisit; qui postquam segregati sunt, virum sanctum detractionibus laniant, sed ecce unus eorum febris ardentissima correptus, nequidquam implorans Attali auxilium, igne fatali accensus, emoritur morbo: exemplo isto docti adstantes ad virum sanctum recurrere, quos veniã donatos securos reddidit; contemnentes verò aliqui pœnitentiam diversis morbis distupri interiire; quorum unus securi, alius summe, alter mari vitam infelicem finierunt. *In Specul. Exempli pag. 268. vide in Apparatu v. Invidia.*

Q. Quæ peccata in Spiritum Sanctum committi dicuntur?

Resp. Ea quæ suâ malitia sic divinam excludunt gratiam, ut neque in hoc sæculo, nisi ægrè admodum, neque in futuro remittuntur.

Q. Quæ sunt peccata in Spiritum Sanctum?

Resp. Sex: Præsumptio de misericordia Dei, vel de impunitate peccati, Desperatio, Agnitæ veritatis impugnatio, Fraternalæ charitatis invidentia, Obstinatio, & Impœnitentia.

Expos. Quodnã luctuosius quã quod subdo pertinacis & obstinati peccatoris monumentũ haberi potest? Lego in actis pro Beatificatione B. P. Francis. Borgiæ Soc. Jesu, apud Eusebium Nierenbergium in eius vita, Virum quædã in Hispania, quam sanguine nobilem, tam vitis ac flagitiis infamem, gravi ægritudine correptum ac de vita periclitantem, tanta obstinatione in sceleribus suis perstitisse, ut recta omnes monentes rejiceret, nolletq; de anima per confessionẽ expianda quemquã audire. Venit tum forte eam in Urbẽ S. Borgias, qui cognito miseri periculo, pro zelo suo illum juvare cupidus, ante Christũ crucifixum in genua procidit, eũ ardenter obsecrans & obtestans, ut qui morbi universo sanguine suo saluti fuisset, infelici ac pertinaci illi animi non deesset. Francisco hæc precato, ex cruce servator. Adi, inquit, confestim ægrum cumq; hortare, ut se exacerpet, & ego mox illi ut medicus & infirmorũ curator adero. Abiit B. Pater spei bonæ plenè, ad ægri domũ se confert, quo servator jam præcellerat, medici ac prope famuli specie illi solatia atq;

ppsequia deferens. Excipitur ab infirmo ò inurbane B. Borgias; verū ubi de confessione cœpit, ad eam instituentdā adduci non potuit. Recedit iterum Dominus, relicto ad ultiores conatus apud agrū Francisc., qui & ipse cum operā perderet, etiā recessit, & denuo coram Christo crucifixo in genua provolutus, per sacra illius vulnera obtestatur, ut misero adsit. Cui Dominus: conveni iterum pertinacē illum Franciscē, meq; tecum defer, si forte me conspecto, cruci pro te fixo convertatur, & vivat. Rediit Borgias, & sub motis arbitris, ut liberior esset a ger, verbis ad pietatem omnem compositis, submissis in terram genibus, Christum cruci affixum illi repræsentat, per Passioē, dolores, sacra Domini Jesu vulnera drans, obsecransq;, ut animæ suæ miseretur, æternitatem maturius menti imprimat, nolle Deū mortē peccatoris, sceleribus omnibus eius misericordiā majorem esse. Ad omnia pertinax obmutescit: addit & vocem suam Dominus Jesus, & vocē sanguinis, quem ex vulneribus copiose effundebat. Per hunc iterum iterumq; obtestatur Francisc.; sed nihil profuit. Tum vero servator revulsa à cruce manu, sacrosanctum cruorem in faciē projicit obstinati peccatoris, qui quot guttas numerat, tot veluti linguis in magno judicii die coram orbi universo neglectam & contemptam benignissimi Dei ac Redemptoris sui misericordiam illi exprobravit.

Q. *Quæ peccata in cœlum clamare dicuntur?*

R. Esp. Quæ per se vehementer abominanda sunt, & apertè humanæ charitatis jura violât, unde vindictâ clamare perhibetur, & horrēdis sæpè modis in hac vita divinit' vindicatur.

Q. *Quot sunt peccata in cœlum clamantia?*

R. Esp. Hæc quatuor: Homicidium voluntarium, Peccatum Sodomiticum, Oppressio pauperum, viduarum, atque pupillorum, demum Merces operantium defraudata.

Expof. Exemplum homicidii voluntarii à Deo puniti exhibetur Genes. c. 4. in Caino, qui fratrem suum Abelē fraudulenter quasi ad deambulandū in agrū evocavit. Et ecce cum soli essent in agro contra fratrem violenter insurgens eum occidit, sed quā sibi abomipandū esset illud facinus Deus statim aperuit, qui contra homicidā his verbis intonuit: *Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Nunc igitur maledictus eris super terram* &c. Sanguis nempe innocens vocē tremendam habet, quæ in cœlum usq; auditur, & homicidii vindictam deposcit.

Quam detestandum sit Sodomia peccatum apertè patet in efferione ipsius Sodomæ & Gomorrhæ, ubi cū incolæ infando

illi carnis peccato addicti essent, ultricibus flammis à Domino consumpti fuerunt, uti gravibus verbis testatur Scriptura Genes. c. 14. v. 24. *Pluit Dominus super Sodomam & Gomorrah sulphur & ignem à Domino de caelo, & subvertit civitates has & omnem circa regionem, &c.*

Oppressio pauperum per vim & potentiã Deo semper execrabilis fuit, uti patet 3. Reg. c. 21. n. 19. Cum enim Rex Achab vellet invito Noboth vineã eripere, Jezabel Regina ut Regis voluntatẽ exequeretur, per suam potentiã curavit Naboth falsò accusari & lapidib² obtrui. Sed ecce parẽ Dei vindictã! dum Achab festinaret ut jam defuncti vineam occuparet, Dei nomine occurrit illi Elias Propheta & poenã denunciar, dicens *Hæc dicit Dominus: in loco hoc in quo lincerunt canos sanguinem Naboth, labent quoque sanguinẽ tuũ, quod iusto Dei iudicio evenit.*

Q. Quæ peccata dicuntur aliena?

Resp. Ea quæ ab aliis quidẽ committuntur, sed nobis interrim actoribus, vel quoquo modo adiutoribus, aut saltem non impediuntibus ut idcirco nobis etiam imputentur.

Q. Quod modis aliena peccata nobis imputantur?

Resp. Novem his modis: Consilio, iussione, consensu, imitatione, laudatione seu adulatione, reticentiã culpæ alienæ, conniventiã vel indulgentiã, rei alienæ participatione, & pravã facti alieni defensione.

Q. Quæ dicuntur opera carnis?

Resp. Ea quæ homines secundum carnem viventes, & à Dei filiis spiritualibus degenerantes, committere solent.

Q. Quæ sunt opera carnis?

Resp. Paulus ea recenset in hunc modum: Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt, Fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitia, contentiones, emulationes, rixæ, dissensiones, sectæ, invidia, homicidia, ebriitates, comestationes, & his similia; quæ prædico vobis, sicut prædixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.

Expos. Quanta sit malitia in operibus carnis, & veneficiis, & commercis cū dæmone sequenti exemplo. Iulicæter exponitur. Lugduni in Gallia vir militaris Vigilantiũ Præfectus, dũ nocte quadã ex officio urbis cõpita circũlustrat, ad cõmilitio- nes suos cõversus, impurũ animi sui sèsum hac impiũ voce declarat: Ad satis faciendũ carnis desiderii, si vel ipse dæmõ modũ se mihi offerret munis nõ abiret, Vix hæc verba protulerat, & ecce mulier splèdido in speciẽ habitu, famulo lucernã præ-

ferente, impuris hinc Veneris mancipiis occurrit. Post exhibita ultro citroque urbanitatis officia, illi fœminæ se cōfestim adjungunt, & domū ad quam se redire sungebat, eā deducunt. Ingrediuntur simul, & desideratam cum ea libidinem explent. At res tota ex dæmonis arte cōposita & phantastica fuit. Nam sublato à dæmone fūco,prehendunt se cum cadavere tabo, sanie, ac vermibus fluenta se habuisse, & in obsoletæ domus ruinis versari. Ad hæc dum attoniti obstupescerent, ecce tibi insolito fulminis ictu prostrati sunt, unus quidem eodem loco & nocte extinctus est, alter verò postridie, tertius denique die tertio interiit. Ex Doultemanni *Pedag. Christ. par. 2. c. 7. p. 132.*

Odi & invidiæ exemplum proponitur nobis 1. *Regeap 17 & 37.* in Saule, qui Davidem ex odio injusto multis modis occidere conatus est, donec tandem ab hostibus susperatus violentas manus in seipsum convertens sese propriâ hastâ interemit.

Aliud æmulationis & inimicitia exemplum patet in fratribus Josephi, qui ipsum vestibus spoliatum vendiderunt, sed Deo sic disponente ipsi fame cōpulsi coacti sunt. Josephum venerari, & ab ipso vitam & veniam postulare, *Genesis c. 35.*

Ebrietatis & comestationis quam acerbus sit fructus docet Exemplum apud *Cantiprotanū lib. 2. apum c. 56. §. 2. Et in Pedag. Christ pag 152.* Dum quidā cū sociis inter pocula Animæ immortalitatem irrisisset, aefuit extēplo quidā sub mercatoris habitu, & statura procerus, cui per jocum socii ajunt. si tu bonus es mercator, en hic hominē qui suā animā venalem habet. Be-

ne est, inquit mercator, qui erat dæmon sub mercatoris specie. Sed velim scire quanto pretio ea vendatur? Non magni, inquit alter, si tot vini amphoras dederis illā referes. Postquā mercator ille pretiū quod petebatur pependisset, & cōmuni omnes joco risuque applausissent, & poculi iucundē indulgissent, cum tēpus adveniret quo societas illa dissolvēda erat; Heus boni viri, exclamat mercator, quie vobis videret; Qui emit equum

nūquid non etiā frangū feret, Cum dñes incepto ioco insistentes, ad equum esse pronunciarent, statim veterator infernalis sed prodit, arreptamque impium ganeonem coram omnibus cum corpore & anima secum asportat, debitum temulentia & impietatis suæ præmium relaturum.

De prædictis omnibus, Luxuria, Invidia, Ira, Ebrietate, consilio malo, Adulatione, &c. superius plura exempla data sunt: Item in *Apparatu* sub propriis titulis.

Q. Estne satis Christiano, malum fugere & à peccato declinare?
R Esp. Nequaquam; sed præterea bonum agere & virtutes exercere necesse est illi. Alioqui scienti bonum, & non scienti, peccatum est illi.

Q. Quid boni faciendum Christiano?

R Esp. In genere quidem quidquid boni lex naturalis, divina vel humana præcipit vel ostendit: in specie verò pro sua quisque vocatione præstare officium & acceptæ Dei gratiæ cooperari cum gratiarum actione debet. Omnis enim arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

Q. Quæ sunt præcipua bonorum operum genera?

R Esp. Ea, quibus sobriè, justè, pieque vivitur in hoc sæculo, & per quæ iidem iusti magis magisque iustificantur, & sancti indies sanctificantur.

Q. Quotuplicia sunt hæc operum bonorum genera?

R Esp. Triplicia: utpote Jeiunium, Eleëmofyna seu misericordia, & Oratio, de quibus ita legimus: *Bona est Oratio cum ieiunio & eleemosyna.*

Q. Quis est fructus bonorum operum?

R Esp. Habent ea promissionem ac mercedem hujus ac æternæ vitæ, Deum placant, gratiam conservant, & augent; denique Christiani hominis vocationem certam faciunt atque consummant.

Q. Quid est jeiunium?

R Esp. Est certis diebus, juxta morem & præscriptam Ecclesiæ, carnibus abstinere, & saltem unicâ cibi refectione in die contentum vivere frugalius: Sed si generatim hoc nomen accipias, Jejunium est corporis quædam castigatio suscepta, vel ut caro spiritui subjiciatur, vel obedientia exerceatur, vel Dei gratia impetretur.

Expof. Jejunij utilitatem declarat nobis ipsa Ecclesia, quæ in Præfat. Missæ Deum sic alloquitur: *Qui corporali jejunio vitia comprimis, mentem elevas, virtutem largiris & premia.*

Exempla Jejunii præbet nobis Scriptura in Moysè qui per 40. dierum jejunium Dei alloquium & aspectum obtinere meruit, *Exod. 24.* Et Ninivitæ, qui post 40. dies subvertendi erant, per jejunium a Deo veniam meruerunt.

In vita S. Patricij legimus quod in altissimi montis vertice 40. dies cum solo Deo in jejunia & oratione transegerit.

At nostro tempore sacra Catholicorum jejunia abhorrent Hæretici, atque omnem Ecclesiæ Romanæ de cibis veteris legem rident & contemnunt. Sed insigni Exemplo violatæ hujus legis pœnas dederunt.

Postquā in Germania Torpatenses in Lutheri impia dogmata concesserant, feriā sextā solemne Paschæ gestū proximē præcedētē, finitā Lutherani Ecclesiastæ cōcione, civibus è tēplo D. Virgini sacro revertētibus, quidā aliū concivē & familiarē invitāt ad prāndiū; rogāt una domum comitetur; habet se egregiē paratum Peraforē Westphalicum: artidet alter, & sibi reponit esse Gallū opiparē elixum, hunc se in recipro-cum benevolentix signū adferre, Mensæ accumbitur, vorant gulosē, horum alter os quoddā rodens imprūdēns pœnē, ipsū deglutit. Quare cū nec transmittere, neque eximere valeret; multū ejulans debitā Ecclesiæ mādati violatori pœnā, eo ipso die suffocatur. Nec divinæ ultionis manus evasit alter; nam postridie Paschæ malo spiritu correptus non multō post rabie ac furore exagitatus animā unā cū dæmone exhalat. *In Danro-ultius in Flor. Exemp. c. 1. tit. 10 Exemp. 7. Vide in Appar. lectionū.*

Q. Quid est Oratio?

Resp. Est mentis in Deū elevatio, p̄t quā vel mala deprecā-mur, vel bonā nobis alijsq; petim⁹, vel Deo benedicimus. *Expos. Ad Orationem nos Christus impensē hortatur Luc. 11. v. 9. Ego dico vobis, petite & dabitur vobis, querite & invenietis; pulsate & aperietur vobis. Ideō à S. Augustino Clavis cæle vocatur, p̄t quam & cælum aperimus, & omnia beneficia corp̄is & animæ à Deo impetramus, si cum fiducia, humilitate & perseverantia ad Deum recurramus.*

De S. Patrit. in ejus vīra traditur, quod assiduo cētenis ter vicibus Dominū adorādo genua flectebat; qualibet horā diei Canonicā centies se crucis charactere signabat. Nocturni verō tēporis magnā partē divinis precibus cum ducentis genufle-xionib⁹ impendebat. Per hęc orationis vīm quasi omnipotēs omnia à Deo impetrabat, adeō ut velut alter Thaumaturgus templū in unius viri nobilis sūdo erigere possit, hujus rogatu fusa prece montē in terrā depresserit, sed cū vir ille nobilis promissis stare nolleret iterū ad orationē confugiens, mōtem prius tellure haustum in priorem altitudinem revocavit.

Addamus Exemplū pauperis Cerdonis Cōstātinopolitani, cui nomē Zacharias. Hic cū singulis noctibus ad orandū corā Vener. Sacramento Templum S. Sophiæ adire solet, visus est ab alio totus luce circumfusus, cui etiā ingredienti valvæ templi sponte se aperiebant, & ultrō clauderentur dum templo egressus erat; Deo sic demonstrante quantum sibi placeat humilis oratio.

Q. Quid

Q. Quid est Eleemosina seu Misericordia?

Resp. Est beneficium, quo alterius miseria ex commiserationis affectu subvenimus.

Q. Quotuplex est genus Eleemosina seu Misericordia?

Resp. Duplex: Alia quippe iucopera misericordiae corporalia; alia vero spiritualia; quoniam vel ad corporalem vel ad spiritualementem miseria proximi sublevandam spectant.

Q. Quod sunt opera Misericordia Corporalia?

Resp. Septem: Esurientes pascere, potum dare sitientibus, operire nudos, captivos redimere, aegrotos visitare, hospitio peregrinos suscipere, mortuos sepelire.

Expos Eleemosyna non est solum beneficium, quo alterius miseriae ex commiserationis affectu subvenimus, sed etiam debitum, quia si non demus pauperi quod nobis superfluum est ad statum secundum conditionem nostram honeste sustentandum, hoc ipsi quasi surripimus, uti asserunt SS. Patres, Basilus, Ambrosius, Hieronymus, Bernardus; sed imprimis breviter & dilucidè Augustinus in Ps. 147. *Superflua, inquit diviti, necessaria sunt pauperi: res aliena possidentur, cum superflua possidentur.*

In extremo iudicii die dicit Christus, *Venite Benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi, ad deos causam. Esurivi enim & dedistis mihi manducare, sitiivi & dedistis mihi bibere, hospes eram & collegistis me, &c.* Sed duris & tenacibus dicit, *Discedite à me maledicti in ignem aeternum, qui paratus Diabolo & Angelis eius, esurivi enim & non dedistis mihi manducare, &c.* *Exibunt hi in supplicium aeternum, iusti autem vitam aeternam.* Ex quo loco Evangelistae deducitur hoc argumentum: nullus damnatur ob aliquid omissum quod non obligat sub praecipito; atque reprobi hic damnantur ob omissam eleemosynam: ergo illa aliquando saltem in necessitate obligat sub praecipito.

Vultis Exemplum Viri Sancti qui hanc opinionem sibi in praecipito duxerit servandam? Audite quid de S. Francis. narret S. Bonaventura in eius Vita. Quae S. Francis. in eleemosynam data fuerant, si pauperior quis ab eo stipem peteret, illico non tantum donabat, quae iure suo cedebat. Unde audiens vetula cuiusdam in ediam, dixit, frater mi restituamus alienum hoc (pallium suum denotans) quod ego retinebam donec a quietis tituli possessor apparet. Jam apparuit paupertissima quaedam soror nostra, ad quam rogo ut mittas hoc meum pallium, cum quibusdam pauperibus ex eleemosyna collectis: Quae dum fratres portaverint, dicant quod suum erat sibi dari; reputo enim quae nobis confite-

antur in nostrum usum cedere donec indigentior supervenerit. Sed vide miram Dei providentiam & remunerationem. Eodem tempore aliqui ex Pontificiis detulerunt tot panni ulnas, quos Sancto Patri, ejusque locis vestiendis sufficiebant.

Atque ut hæc viri Sancti in pauperes liberalitas à Deo liberaliter compensata, sic alterius tenacitas graviter punita. Refert quippe Genes. l. 4 Chronog. Anno Christi 914. cum dirâ fames Germaniam infestaret, Episcopus Moguntinus Hatto nomine, plurimos pauperes in horreo congregatos ea spe, quod esse vel panis non nihil ex Episcopi liberalitate accepturi essent, concremati jussit, dicens, nihil differre eos à muribus, frugibus tantum consumendis natos. Quam tyrannidem Deus proptinus ultus est. Præcepit namque muribus ut catervatim illum invaderent, ac diu noctuque affigerent vivumque devorarent. Itaque ille in turrim in medio Rheni extructam aufugit: sed nec ibi à moribus murium tutus esse potuit. Nam mures facti agmine per Rhenum natantes in turrim conscendere, justum Dei judicium executuri: quod agnosceens miser horrenda tandem morte inter mures periit. Feruntur mures nomen quoque ejus à parietibus & tapetibus abrahsse.

Verum liberales & munifici erga egenos, non tantum in alia, sed etiam in hac vita felices & beati futuri sunt, & in hac quidem vita providebit Deus, ut nunquam illi inopia laborent, qui opes suas in pauperes distribuerint, juxta illud Psalmis, *Qui seminat in benedictionibus & meret.* Et Pauli 2 Cor. 9. *Qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum prestabit, & multiplicabit semen vestrum, & auget incrementa frugum justitiae vestrae, ut in omnibus locupletati abundetis.*

Nitida hoc similitudine illustrat S. Basilius, sicut putei continuo exhausti, & copiosiore & puriore flunt aqua: clausi vero & quieti facile putrescunt, sic & opes reconditæ inutiles sunt, translatae in pauperes novum fructum pariunt. Item alia non minus apposita Clemens Alexandrinus, sicut ad ubera, quæ suguntur, vel mulgentur lac solet confluere: ita & opes confluunt ad eos qui erogant illas.

Memorable huius rei Exemplum exstat in *Prato Spirituali*, de nobili quodam Constantinopolitano, qui cum omnia sua in pauperes distribuisset, filio nihil nisi Christum curatorem reliquit. Quare & Christus se ei curatorem præstitit, monuitque vitum egregie divitem, ut illi hanc unicam in uxorem traderet, cumque scriptum bonorum heredes scriberet, qui id ipsam accuratè inveniret.

plevit, munivitque juvenem: ecce bonus curator tuus habet tibi uxorem misit. Aded verum est quod dixit Sapiens: *Quod dat pauperi non indigebit, qui despicit deprecantem, sustinebit injuriam.* De hac præclara virtute plura in Apparatu, V. Liberalitate.

Q. Quot sunt opera Misericordiæ spiritualia?

R. Esp. Sunt & ipsa Septem: uti, Peccantes corrigere, ignotiores docere, dubitantibus recte consulere, pro salute proximorum Deum orare, consolari mœstos, ferre patienter injurias, offensam remittere:

Expof. Priora septem misericordiæ operâ corporalia vocantur, quod circa corpus versentur, ut cōsiderāti patet; hæc spiritualia dicuntur; eo quod ad animã referantur eoque plura faciendâ quantum ab illa juxta ipsius Christi testimoniũ plura est quam corpus, quare & impensius illorum usus nobis commendatur à Scripturâ, ac imprimis à Magno illo gentiũ Doctorẽ Paulo, sed nullum æquæ ac inimicorum dilectio, & remissio injuriarum. Hic ad Ephes. 4. sic scribit: *Estote invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut & Deus in Christo donavit vobis; Idẽ reperit c. 5. Estote ergo imitatores Dei sicut filii charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos.* Eandẽ doctrinam rursus inculcat ad Col. 3. *Induite vos sicut electi Dei, sancti & dilecti viscera misericordiæ, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes invicem, & donantes vobis metipsis, si quis adversus aliquem habet querelam: sicut Dominus donavit vobis, ita & vos.*

Sed quid meriti nobis promittitur ob hanc gloriosam de nobis in diligendis inimicis reportatam victoriã? Audite Marti. 6. *Si enim dimiseritis hominibus peccata eorũ, dimittet & vobis pater vester cœlestis delicta vestra. Si autẽ non dimiseritis hominibus, nec pater vester dimittet vobis peccata vestra.* Qua cũ in manu nostra sint, monet S. Aug. l. 50. Homil. Hom. 6. *Dimittamus inimicis nostris, ut libera cōscientia possimus in orat. Domin. dicere: dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitorib. nostris.*

Exemplum ad hanc rem accommodatum narrat Henr. Magnus dist. 9. Exemp. 94. De quodam viro opulento & nobili, qui dum summa animi pertinacia inimico supplici reconciliari recusasset, subito ex hac vita ereptus est. Mortuo ingenti pompa exequiæ apparantur, corpus à funebri amicorum turba ad templum defertur, ubi pro more qui tum vigeat, decantatum solenniter officium defunctorũ ante aram, in qua Christi pendentis è cruce imago erat exposita; cumque Sacerdotũ aliquis

aliquis illam officii lectionem inchoasset? *Parce ei Domine, visa est imago a vulsibus a cruce manibus, aurem sibi utramque occludere, horrendum illud inronans, non pepercit, non parcam.* Ad quæ verba, attonita circumfusa multitudo in cada ver impu iavolat, & alicibus cœli extra civitatem illud devorandum abjecit. Hinc discite quam verum sit illud Evangelii, oportere nos misereri aliorum, si misericordiam a Deo & nos consequi velimus, juxta parabolam illam servi, qui ideo graviter a Deo punitus est, quod ipse non remisisset conservo suo, sicut & illi a Domino familias omne debitum remissum fuerat. Videri potest in Apparatu, V. *Correptio fraterna. Exhortatio. Amor proximi.*

Q. Quæ sunt virtutes omnium præcipuæ?

R. Esp. Post Theologicas quidem illas, de quibus dictum est, Fidem & Spem & Charitatem, præcipuæ sunt Cardinales, quæ Christianos cum primis decent.

Q. Quæ dicuntur Cardinales virtutes?

R. Esp. Quæ tamquam fontes aliarum & cardines omnem honestæ vitæ rationem continent.

Q. Quot sunt virtutes Cardinales?

R. Esp. Quatuor: Prudentia, Justitia, Temperantia, Fortitudo: quibus in Christo consequitur homo, ut providè, justè, temperatè, ac fortiter in omni vita degat, ac placeat Deo.

Ep. xos. Cardinales quædam virtutes idcirco dicuntur, quod sint tanquam aliarum fontes & cardines: & quemadmodum ostium in cardine, sic omnis honestæ vitæ ratio in illis vertitur, ac boni operis universa structura eisdem inniti quodammodo videatur, de quibus ita scriptum est Sapientiæ 8. *Sobrietatem & prudentiam docet, & iustitiam, & virtutem, quibus utilius nihil est in vita hominibus.* *Prudentia.*

Q. Quare proderit illarum definitionem fusiùs Paulò proponere. *Prudentia* est virtus quæ secundum honesti rationem quid expectandum, quidve fugiendum sit homini præscribit, juxta illud Eccl. 32. *Fili sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebit.* O si omnia ad huius virtutis normam agerent mortales, quam multa infortunia evitarentur, quæ multa omitterentur, de quibus heu postea, sed nimis serò, doletur. Exempla prudentiæ maxime spectantur in bono consilio, de hoc in Appar. V. *Consilium bonum, malum, quale dedit Herodius filia ut peteret caput Ioannis Baptista.* Item in apparatu V. *Sapientia.*

Iustitia est virtus, quæ cuique sua tribuuntur. De hac ita Pro-

verb. 14. *Melius est parum cum iustitia, quam multi fructus cum iniquitate.* Item: *Quid prodest homini si universum mundum crederetur, anima vero sua detrimentum patitur?*

Potestne illud sequi ex neglectu iustitiæ? Omnino, testis Augustino, *Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.* Horrendum est Exemplum quod supra retulimus ex *Padago Christiano part. 2. c. 5. §. 2.* de usurario quodam nobili in Italia, qui confitebatur Sacerdoti peccata absque proposito ab usuris imposterum abstinendi, & unâ cum Confessario, qui eum absolvet ad inferos abreptus est.

Et contra insignis exercendæ iustitiæ zelus sequenti exemplo à Deo comprobatur. In Anglia capti erant tres falsæ monete fabricatores scelestissimi, & juxta legem ad manuum abscissionem condemnati. Interea Archiep. Cantuariensis, in cuius potestate illi erant, in die Pentecostes celebraturus interrogatus an iustitia adhuc impleta esset. Responsum est propter diem festum dilatam esse pœnam usque in crastinû. Nequaquâ inquit, ego hodie Sacrum non absolvâ nisi prius in illis iustitia impleatur. Quâ peractâ, dum in Sacrificio illa verba recitaret. *Ecclesiam tuâ pacificate, juvare, custodire & regere digneris nivea columba, omnibus inspectantibus super eum descendit, & alis super caput expansis sic mansit, donec Sacrificium absolveretur.* Ex *Spee. hist. l. 25. Et magno Spee. exemp. pag. 504.*

Temperantia.

Est virtus voluptatum carnis quæ gustu atq; tactu percipiuntur moderatrix: ad quam sectandâ sic nos hortatur Scriptura. *1 Pet. 5. Sobrii estote & vigilate, quia adversarius vester tanquam Leo rugiens circuit quarens quem devoret:* ut autem hanc virtutem amare, & illi oppositum vitium hodie nimis vulgare odisse possimus, mala quæ secum trahit perpendamus.

Et 1. quidem facultates exhaurit, Proverb. 2. *Qui amat vinum & pinguia, non ditabitur.* 2. Corpus imbecillum reddit, hinc oculorum lippitudo, oris graveolentia, membra tremula, capitis distillationes, tusses, apoplexia, paralysis, articulares morbi, & dentique mors, plures enim occidit gula quam gladius 3. Reddit hominem ad omnia inutilem.

Vide hoc egregia similitudine expressum. Corpora nostra terrena sunt: quo modo pluvia nimis diuturna si fuerit, terra infunditur & in lutum resolvitur, ut nulla in eo cultura fieri possit: sic & caro nostra quando abundantiore potu fuerit inebriata, nec spirituales culturas accipere, nec fructus animæ necessarios poterit exhibere.

Estne igitur ebrietas grave peccatum? Est peccatum mortiferum si voluntaria sit, & pervenerit usque ad violentam usurationis privationem: Nam Apost. Paulus 1. Cor. 6. *Nolite errare, neque fornicarij, &c. neque ebriosi regnum Dei possidebunt.*

Sed nec ad finem vitæ differre solet pœnam qua ebriosos plerètere decrevit Deus, quam passim exitu infauisto & luctuoso solent finire. Notum est quomodo Holoferui vino somnoque sepulto à Judith caput resectum sit. *Judith c. 12.*

Balthasar Babyloniorum ultimus Monarcha, dum lasciviæ cum concubinis ebrietatē misceret remulentus, vidit ignotam manum scribentem in pariete: *Mane, Tecel, Phares,* & eadem nocte regno & vita à Cyro spoliatus est, *Dan. 5.*

Aliud Exemplum recentioris memoriæ refert *Mart. del Rio t.*

2. Disq. Magic. l. 3 p. 1. q. 7. Tres helluones in Flandria quadam

die in serâ noctem computationem protraxerant, cum unus il-

lorum minus impius, sat ait, Baccho datum est, Deo saltē aga-

mus gratias. Ego verò, subinfert alter pro caciore, cacodæmoni

gratias agendas censeo cui operamur, & cum risu mensâ reli-

ctâ in lectos ruunt singuli: vix decubuerant, ecce tibi in tri-

clinium, vi januâ referata dæmon magni, & atrocis viri spe-

cie, habitu venatorio, & cum eo cocis duo parvuli obambu-

lant, & lectos circumspicit torvo vultu; deinde horrenda vo-

ce: ubi est ille qui mihi gratias agit? adsum, referam grates.

Lecto abstrahit pavitantem, & traditum cocis jubet infigi ve-

ru, & lento igne assari: Parent promptè, assatur infelix, & mo-

ritur. Demum venator ad superstites sub stragulis trepidantes

vix vivos; digni vos etiâ (ait) pari supplicio, nec deest volun-

tas mihi: sed vector vi majore. In vitus nunc abeo, & moneo, re-

sipiscite, aut manent vos terribiliora. Disparent larvæ, nec ta-

men aliis animus rediit vel vox, nisi clara luce, ubi surrexere,

collegam inveniunt mortuum & (ne visum inane putes) assa-

tum cum horrore intuentur. Vide huic Exemplo idoneam

similitudinē anseris assati cū ebrioso, supra in App. V. *Ebries.*

in fin. Item V. *Gula.*

Fortitudo.

AD hanc colendam satis non hortatur Scriptura cū timorē

improbum nobis adimit, & Christianæ mentis fiducia, a-

lacritatem, constantiamque commendat. *Fugit impius nemine*

persequente, Inquit Salomon Prov. 28. *Iustus autem quasi*

leo confidens absque terrore erit. Et Petrus de fidei ac pietatis ho-

stibus hoc admonet: *Timorem eorum ne timueritis, neque contur-*

bemini. *Quis est*, inquit 1. Petri 3. *Qui vobis nocent, si boni*

amulatores fueritis? Sed etsi quid patimini propter justiciam, beati.
 Exemplum Christianæ fortitudinis patet in vita S. Laurentii,
 qui nec blanditiis, nec terroribus tyranni, nec lento igne, nec
 craticulâ ardenti, in minimo potuit à fide dimoveri, ut fusi
 narratur in Breviar. 10. Augusti lect. 4. 5. 6. Plura Exempla in
 Apparatu.

V. Fortitudo.

Q. *Quæ dicuntur dona Spiritus Sancti?*

R. *Esp.* Septem illa, quæ super Christum requievissent testatur
 Propheta, & quæ ab ipso, ceu fonte omnis gratiæ in aliis
 derivantur: ut donum sapientiæ, donum intellectus, consilij
 scientiæ, fortitudinis, pietatis ac timoris Domini.

Q. *Quanam illa quæ fructus Spiritus vocantur?*

R. *Esp.* Ea quæ pij secundum spiritum, viventes operantur, &
 per quæ spirituales à carnalibus dignoscuntur.

Q. *Qui sunt fructus Spiritus?*

R. *Esp.* A Paulo Apostolo sic numerantur: Charitas, Gau-
 dium, Pax, Patientia, Longanimitas, Bonitas, Benignitas,
 Mansuetudo Fides, Modestia, Continentia, Castitas.

Exp. Quid est timor Domini? Est Spiritus Sancti, donum quo
 peccator divinæ justitiæ timore salubriter concutitur ad con-
 versionem. At qua ratione ad hunc Dei timorē pervenitur? Si con-
 sideret attentè instabilitatē humanā, & quod ignoret, quid sibi
 tandem futurum sit. Cautiores nos esse convenit exemplo An-
 gelorum qui de gradu suo ceciderunt. De quibus Jobi 4. *Eccē*
qui serviunt ei non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit pravita-
tem; quanto magis qui inhabitant domos luteas, & terrenum ha-
bent fundamentum. Adde de Adamo qui cecidit in Paradiso;
 Judas in consortio Christi turpiter lapsus, suspensus, damna-
 tus fuit, quæ fusi exaggeratâ materiâ exemplo dabunt. Plu-
 ra exempla in Apparatu, V. *Timor Domini.* Item de *Charitati*
Pauli, &c. dictum est tam ibi, quam alibi, in *Cathechesi.*

Q. *Quæ dicuntur Beatitudines Evangelicæ?*

R. *Esp.* Illæ, propter quas in Evangelio etiam hi, qui miseri
 prorsus ac infelices vidētur, beati, ac felices pronūciantur.

Q. *Quot sunt Evangelicæ Beatitudines?*

R. *Esp.* Octo, quas ita Christus in monte tradidit.
 1. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum
 cælorum.
 2. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.
 3. Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.
 4. Beati

4. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.
5. Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.
6. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.
7. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.
8. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.

Exp. Hinc collige vanam esse prorsus mundi de beatitudine sententiam, quæ permultos interim fallit, ac perdit. Nam beati forè vulgò putantur divites, præpotentes, gloria & autoritate clari, bonis fortunæ affluentes, voluptatibus indulgentes. Verù Doctrinæ Christi repugnant, qui non divites sed pauperes, mites &c. beatos pronunciat. Hinc rectè Esaias exclamat *cap. 3* *Popule meus qui te beatum dicunt ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant.* Quis ergo beatus dicendus; Non alij quam quos supra ipsa veritas quæ falli aut fallere non potest beatos nuncupavit. Patet hoc in Epulone divite, & Lazaro paupere; moritur uterque; dives sepelitur in inferno, pauper ab Angelis in sinum Abrahamæ deportatur. Epulo in inferno Lazarum rogat, quem fuerat in terra aspernatus, ut guttula una arētis linguæ sitim refrigerare dignetur, & negatur. Causam vultis? addit illam Dei nomine Evangelista. *Fili recordare quia recepisti bona in vita tua, Lazarus similiter mala; ideo hic consolatur, tu verò cruciaberis.* De his beatitudinibus plura alibi in Catecheli, & in Apparatu, V. *Abnegatio, Patientia, Consolatio divina, Liberalitas, Castitas, Pax, Tribulatio, persecutio.*

Misericordia.

EXemplum cōmiserationis & misericordiæ legitur in vita S. Patricij apud nos c. 15. quem cum Cæcus insequeretur, ut per eum lumen oculorum à Deo impetraret, contigit cæcum alicubi impingere & in terram corruere. Quidam ex comitatu Christianæ misericordiæ immemor cæci lapsum risu excepit. At vir Sanctus in cæcum cōmiseratione, in ridentem indignatione commotus. Tu inquit, qui oculis ad illudendum misero abuteris, oculorum usū privaberis, huic verò visum à Deo humiliter poscenti oculorum lumen restituetur; ac formato crucis signo illa fori visum abstulit, cæco donavit.

Manfuetudo.

S Thomæ de Villanova Ord. Erem. S. Augustini tanta inerat manfuetudo, ut Valentis carcerem à nimio sùtu & horrore

diligenter repurgaret, & cum esset Episcopus, si quando in carcerem compingendi erant homines ecclesiastici, non poterat sibi à lachrymis temperare, adeò ipsam justitiæ severitatē sua mansuetudine temperabat.

Pius V. Pontifex vel ideo verè pius, quia verè mitis, cū quidam in eum libellum probrosum vulgasset, ideoq; majestatis læsæ damnatus esset, ut modum inveniret quo damnatum liberaret, illum ad se adduci jubet. Interrogat an scriptum illud probrosum contra Pontificem Christi Vicarium, an potius contra Michaëlem Gislerium (hoc erat Pontifici nomen) in lucem dedisset? Cum reus se contra Michaëlem tantum edidisse responderet, jussit liberum dimitti. *P. Rho in hist. virorum l. 7. c. 8.*

Persecutio ob Justitiam.

Exemplum peculiare patientis persecutionē propter justitiā enituit in Traversio insigni fidei pugile in Hibernia, qui eum libellū pro auctoritate Ecclesiæ Romanæ cōtra hæreticos scripsisset, captus est, & præ tribunali publicè interrogatus an talem librum ille composuerit? Mox ille Christiana libertate manum attollens respondit: *Hi sunt digiti qui librum illum conscripserunt.* Cūque ea de causa supplicio affectus, & cadaver exustum foret, digiti illi quibus scriptum illud exaravit illæsi manserunt, quamvir ut consumerētur à carnifice sæpius in ignē conjecti fuissent. *Ita Spondan & plures alij.*

Q. Quæ dicuntur Evangelica consilia?

Resp. Videlicet quæ per Evangeliiū non tanquam ad salutē necessaria, sed veluti suscipiendis magis expedita atque utilia à Christo non præcipiente quidem, sed consulente proponuntur.

Q. Quot sunt Evangelica consilia?

Resp. Principalia tria sunt: nimirum, Paupertas voluntaria, Castitas perpétua, & Obedientia integra, quæ propter Deum homini religiosè exhibentur.

Expos. Huiusmodi consilia Christus, non verbo tantum docuit, uti mox ostendemus, sed etiam *Exemplo* vitæ suæ sanctissimæ confirmavit. Quoad *Castitatem*, ipse semper virgo, etiam ex virgine nasci voluit, & Sanctarum Virginum Sponsus semper perseverat. Tam sedulus demum fuit in præstanda *Obedientia*, ut Matri Virgini, ac Josepho fabro subditus fuerit, & ad mortem usque crucis obediens factus, de se ipso, testatur: *Descendi de cælo non ut faciā voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me.*

Ad hanc voluntariam paupertatem amplectendam adhortatur nos Luc. 18. *Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quae habes & da pauperibus, & habebis thesaurum in caelo, & veni sequere me.* Hujus autem cultores ac professores erant Apostoli, quorum nomine fidenter dixit Petrus ad Christum Matth. 19. *Ecce nos reliquimus omnia & secuti sumus te.*

Ad Castitatem invitatur Matth. 19. Item Paulus ad Cor. 7. *Rotundum est homini mulierem non tangere.* Et S. Joannes Apocalyp. 14. singulare huic virtuti praemium decernit. *Qui, inquit, cum mulieribus non sunt coinquinati sed virgines permanserunt, sine macula ante thronum Dei assistunt, cantantque novum canticum coram Deo & Agno, ac sequuntur Agnum quocumque ierit.*

Obedientiam verò commendat Matt. 16. *Si quis vult venire post me abneget semetipsum, & tollat crucem suam & sequatur me.* Hujusmodi autem Christi imitatores, qui dictis consilijs observandis serió vacarent, semper Ecclesia habuit, nec tantum de vulgo aliquos, sed etiam Imperatores & Reges, quibus, servatis Christi consilijs, Deo servire erat regnare, eligentes potius abjecti esse in domo Dei sui, quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Atque ex his non paucos sibi vindicat Anglia & Hibernia. Ac imprimis Sigibertus Rex Northumbriae in Anglia circa annum Christi 640. abdicato Regno monasticam vitam amplexus est. Et eum postea hoste regnum invadente, totius populi precibus coactus esset acie ad bellum praecedere, noluit vel tantillum Religiosum habitum dimittere, sed eo indutus ante exercitum ad praelium processit, uti refert P. Platus lib. 2. cap. 26.

In eadem Anglia Etelredus Rex anno 740. postquam pluribus annis regnum suum pie justèque administrasset, coronam in nepotem suum Chenvedum ultro translata, Religiosam vitam in solitario regni sui Caenobio elegit. At ecce idem Chenvedus feliciorum reputans patrum Religiosi quam Regis fortunam, post quinquennium inanem purpuræ regiae fulgorem cum religioso habitu commutavit, quem ex manibus Caestiani primi Pontificis Romae accepit. Neque multo post tempore illum ex eadem Anglia Inas Rex Saxonum ad Apostolorum limina secutus est, ubi se regnumque suum Pontifici ultro subjecit, & mundo valedicens per religiosa vota se Christo mancipavit, ut tradit idem Platus loco citato.

In Hibernia anno 650. Vibeanus Rex tres habuit filios For-

saum, Follianum, & Vltanum: hi omnes cœleste regnum terreno præferentes Religiosum statum amplexi sunt. Utque à mundi luxu, & paterna Aula remotius viverent, in Galliam traiecerunt, ubi cum Regis Clodovæi licentia Monasterium ædificaverunt, atque in eo tanta pietate vixerunt, ut omnes in Sanctorum numerum relati fuerint. *Platus ibid.*

Ex alijs regnis longum esset recensere Exemplum Carolomanni, Trebellij, Bambæ, Veremondi, Ramiti, aliorumque Regum & Imperatorum, qui Evāgelica Christi consilia & religiosa vota omnibus mundi opibus ac regnis prætulerunt.

Q. Qua hominis novissima dicuntur?

Relp. Ea quæ homini ad extremum accidunt; ut Moirs, Judicium, Infernus, & Cœlestis gloria, de quibus ita docet Sapiens: In omnibus operibus tuis memore novissima tua & in æternum non peccabis.

Expos. De Morte sic loquuntur Scripturæ: Statutum est hominibus semel mori, ad Hab. 9. Et hoc pulchra similitudine exponit Eccles. 2. Omnes morimur, & sicut aqua dilabimur in terram.

Et in hac quidem mortis certitudine, nihil incertius quam quando simus morituri, teste Eccles. 9. *Nescit enim homo finem suum.* Quare providè monet Servator noster, *Estote parati quia quâ horâ non putatis filius hominis veniet.*

Mortis memoria.

S. Joannes à liberalitate in pauperes dictus Eleëmofynarius ut novissimorum semper recordaretur, sepulchrum sibi extrui, sed imperfectum relinqui curavit, ac monitorem statuit, qui diebus festis sibi coram omnibus diceret, *monumentum tuum in hodiernum diem est imperfectum Domine, iube ergo ut finem accipiat: incertum enim est quâ hora ingruat, id est mors, & hæc eum cogitatio ad eleëmofynas tantas excitavit: ita Leon-tius in eius vita.* Sed ad alios transeamus.

Carolus V. Imperator ac supremus olim orbis Monarcha, ut se ab mortem melius compararet, deposito sceptro & coronâ, abdicavit à se totum Imperium, & omnia regna Hispaniæ, Indiæ, aliaque quæ per orbem possidebat, seque in solitario Hispaniæ angulo abscondit, ubi adhuc vivens curavit suas exequias se præsentem celebrari, ut sic futuræ mortis memoriam sibi altius infingeret, & se ad eam ritè præpararet. Er nos mortis immemores de minimo terræ puncto litigamus.

B. Francisco Borgiæ Gandiæ Ducis & Catalauniæ olim Protegi, cui à Clemente X. Sanctorum fastis adscripto, dum hæc

hæc scribo, orbis Christianus applaudit, en quantum profuerit serua mortis memoria, Francisco commissum fuit cadaver Isabellæ Imperatricis uxoris Caroli V. ad Regum sepulchra Granatum deducendum. Cumque aperto iam loculo ipsi de more jurandum esset, illud esse Imperatricis cadaver, vidit illud adeo deformatum, & sanie ac vermibus scatere, ut nisi aliunde id novisset affirmare nõ possit illud esse Imperatricis corpus, quod tamẽ in vita à sũma formæ præstantia celeberrimũ fuit Borgias hoc aspectu cõmotus, ô, inquit, inanes mortaliũ spes! Ad hoc devenit tanta majestas & pulchritudo! Sat Aulæ Regũ, sat datũ est Dominis morituris. Ac postea Aulæ valedicẽs, Domino immortalis in Societ. Jesu sic servivit, ut ipse ad immortalẽ inter Sanctos gloriã pervenerit. Ita in eiusdem vita.

Refert P. Cottonus *Serm. de Morte*, quandã domicelliã vitæ vanitati ac libertati adeo deditã fuisse, ut ex multis quas Confessarius iniunxerat pœnitentiis, semper diceret, se nullam posse implere, Hanc tandem à Confessario propositam admisit ut quoties manus lavaret, toties sibi ipsi tacita diceret: Hæc caro vermium elca erit. Hac cogitatione in animum altẽ admissã adeo immutata est, ut aliis deinceps optimo virtutis exemplo præluxerit. V. in Appar. V. Mors.

Judicium.

DE judicio Apostolus ad Hebr. 10. *Horrendum est insidere in manus Dei viventis* Et 2. ad Cor. 5. *Cuncta qua sunt adducet Deus in iudicium pro omni errato, sive bonum sive malum sit.*

Refert hoc modo Joannes Climachus, solitatum quendam in Choreb habitasse. Hic eum diu negligentissimẽ vixisset, nõ habẽs animæ curam, morbo tandem ad extrema deductus est, cumque è corpore iam migraasset, post horam ad se rediit, ut inde abscederemus. Cellæ vero aditum obstruens mansit intus annis 12. nihil præter panem & aquam gustans, & sedens attonitus volvebat semper quæ viderat, ita fixo cogitatu. ut nec vultum immutaret, vim solum lachrymarum profundeos, Cũ iam morti foret vicinus rupto aditu ingressi sumus, cumque ab illo doctrinæ verbum supplices peteremus, hoc tantum audivimus. Ignoscite mihi, nemo qui mortis & iudicii memoriam verẽ agnoverit peccare unquam poterit. Nos verò reformati sumus talem in eo, qui negligens fuerat, beatissimam reformationem. Alia in Apparatu, V. *Iustitia divina.*

Infernus.

[Bi erit fletus & stridor dantium. Matth 18. Ibi vermis corum

non moritur, & ignis non extinguitur Marc. 9. Cruciabuntur die ac nocte in secula seculorum Apoc. 21. Sed quis explicabit quid hoc sit cruciari in secula seculorum? Considera tot annorum millia quot sunt momenta in tempore à creatione mundi; quot guttæ in mari, quot arenæ in eius littore, quot in arboribus folia, quot in hominū capitibus pili, quot in cœlo stellæ: nihil hæctenus numerando profecisti, plus enim restat quam numeraris, & æternitatis nec principium quidē hæctenus artigisti. Hinc rogat Esaias 33. *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? quis habitabit de vobis cum ardoribus sempiternis?*

Refert Venerabilis Beda *Hist. Angl. l. 3. c. 19.* B. Fursyūm natione Hibernum, Peronensium in Picardia Divum tutelare, semel in mentis raptu horrendos inferni cruciatus aspexisse. Ex hoc brevi infernalium pœnarum cognitione ita deinceps afficiebatur, ut etiam in rigida hyeme simplici tectus vestitus ex earum recordatiōe statim ex toto eius corpore guttatim sudor efflueret. Si tantam vim habet gehennæ absentis recordatio, quid faciet præsentis perpesio.

Idem Beda in *Hist. Anglie* narrat senem quemdam vitæ restitutum in eremum concessisse, ubi supra humanas vires austeram & religiosam vitam duxit: increpabant eum vicini quod se enecaret: quibus ille in lachrymas solutus: O utinam vobis datum esset videre quæ ego vidi! certo certius affirmo, has pœnas nihil esse ad æternas illas, quas vidi. Alia exempla in Appar. V. *Infernus*

In vita S. Patricii refertur, quomodo Deus voluerit hominibus quandā infernalium pœnarum speciem exhibere, quando S. Patricio orante ingens terræ Antrum cum novem in eo foveis apertum est, in quas si quis pœnitentiæ causa intrabat, horrenda dæmonum spectra, & ignis, & varii generis tormēta occurrebant, ideoque locus ille in boreali Hiberniæ plaga purgatorium S. Patricii ab incolis nuncupatur Idem tradit Gir. Cambrensis in *Topographia Hiber. dist. 2. Salteriensis & Dionys. Carehus. de 4. Novis. p. 2. a. 14.*

Gloria celestis.

S. Stephanus vidit calos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei: & hac celesti visione quantumvis exiguâ ita recreatus est, ut nec lapides, nec persequentium furorem, nec mortem ipsam formidaret.

De magnitudine hujus gloriæ Exemplum in sine refertur in *Specul. Exempl. p. 115.* De monacho quodam viro admodum pio

pio & religioso, qui cum manè simul cum aliis ejusdè Monasterij matutinis precib' interesset, & casu in hūc Scripturæ locum incidisset, *Mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesternæ, quæ præterit, cœpit secum cogitare, qui id fieri posset, & in ea cogitatione reliquis ex choro digressis perstitit aliquāndiu, petivitq; sibi illū versū à Deo revelari. Et ecce, continuò pulcherrima Avis ante oculos eius volat, & avolat; ille insequitur etiā extra templū in nemus aliquod amplū & spatiosum haud procul à Cœnobio; illic avicula subsistens, adeo suavis ac cœlesti modulatione Monachū extra se raptū detinuit, ut trecentos annos, sine cibo, sine potu illi suavitati affix' permaneret, donec tandè avis avolans illū dimisit. Ille Monasteriū repetit existimans per duas tresve horas ab eo se abuisse, pulsat januā, accurrit janitor, petit quis homo sit, & quid velit? Sum inquit, hujus cœnobii Sacrista, qui eo hodie post preces matutinas sū egressus. Janitor insanū aut delirū putans, petit ab eo nomina Fratrum; ille singulorū nomina ordine profert, & mirans se non admitti, petivit adduci ad Abbatē, quo deductus, nec ille Abbatē, nec Abbas illū noverat: interrogat itaq; Abbatem, de prædecessorib' alijq;, qui deprehensi suat à trecentis annis ibi vixisse; atq; ita tandè totū mysteriū evolutum fuit. Quod si una tantum cœlestis aulæ avicula, ita hominē veluti extra se raptauerit, quantū in cœlo gaudium conciliabunt tot cœlestiū spirituū voces, ac ipsius Christi, Deip. Virg., & omniū Sanct. societas perpetua: Si una gutta tantum deliciarum contineat, quid erit repleti ubertate domus Dei, & torrente voluptatis potari.*

Hujus doctrinæ documentū simul & exemplū in se præbuit Thomas Morus Angliæ Cancellar. Cum enim Religionis causā a Rege in vinculis detinetur, uxor ej' nomine Aloysia multis precibus eum sollicitare cœpit, ut serviret tempori, & Regis voluntati se accommodaret, neq; oblatas opes ac honores repudiaret. Interrogat illam Morus, meā Aloysia, dic amabo quot annis bonis illis quæ commemoras fruemur? Respondit illa viginti annis, si Deo ita visū fuerit, Abi, inquit, stulta mercatrix, tu me vis cū caduca viginti annorū fortuna æternā gloriā & felicitatē commutare? Si viginti annorum millia dicere res, aliquid tu quidē dixisses, quid tamen hoc esset eū æternitate collatū? Pereant omnia vitæ bona, & vita ipsa potius quam ego tanto periculo vitā in cœlo perpetuò duraturam exponā.

Et ut dixit sapientes, ira egit fortiter, ac pro Ecclesiæ Romanæ defensione caput securi, gloriæ æternæ securus objecit. *Sander de Schism. Angl. l. 1.*

In variis etiam Sanctis Deus gloriæ ælestis aliquod initium in hac vita ostendit.

S. Paulus Apostolus adhuc vivens raptus est in tertium cælum, & ibi audivit arcana verba quæ non licet homini loqui.

In morte S. Francisci unus Fratrum vidit illius sanctissimam Animam in specie Stellæ splendidissimæ ex illius ore emicare, & cum ingenti gloria in cælum ascendere. Nec mirum, inquit S. Bonaventura, illo in Christo figuram stellæ prætulisse, qui etiam in hac vita stigmata Christi portavit. *In vita S. Francisci.*

In funere S. Patricij Hiberniæ Apostoli exequias celebravit Angelorum chorus, qui cælesti luce, suavissimo concentu, & odoris fragrantia præsentium oculos, aures, atque animos mirro modo recreavit. Quinimò totis duodecim diebus quibus corpus inhumatum permansit, exequiarum locus & regio vicina sine noctis vicissitudine continuâ luce collustrata fuerat ut in ipsius Vita traditur. Plura vide in Apparatu V. *Beatitudo.*

Cælestis gloria ac beatitudinis nostra prima radix & origo est Doctrina Christiana, quam hæcenus elucidamus. Hac enim est per quam Deum ut creatorem, ac remuneratorem nostrum firmissimam fide agnoscimus, & agnoscendo in eum speramus, sperando diligimus, diligendo veneramur; & ad promovendam præsentem eius futuramque gloriam iustitia Christiana officia exercemus. Hac est lucidissima illa Cynosura, qua nos in ancipiti huius vite curriculo inter adversa & prospera perpetuò moderatur, ne à recto salutis æternæ cursu desileamus. Hac denique est qua in ipsis vinculis, carceribus, exiliis, bonorum, vitæque periculis, invictos Christiana militiæ pugiles virtute, roborat, patientiâ munit, Constantia obarmat. Non enim coronabitur, nisi qui constanter & usque ad finem legitimè certaverit.

Ad hanc constantiam ne desinat posteris præclara suorum Majorum exempla, præsertim in Catholico Hiberniæ Regno, illa hoc loco, post hanc doctrinæ Christianæ elucidationem, opportunè subijciemus.

EXEMPLA

CONSTANTIÆ

Inter perpetuas pro fide persecutio-

nes: præsertim in Catholico Hiberniæ Regno

per 12. secula.

Eccliam Christi non immeritò Maiores nostri à sui exordio Militantem dixerunt. Hic constantè in acie standum, hic militandum, hic adversus Fidei hostes semper dimicandum fuit. Habet verò hæc Militia id præ cæteris illustre, quod non minus ad victoriam conferat magna agere, quam multa pati: neque magis gloriosum sit pro Christo in causa Fidei alienum sanguinem, quàm proprium fuisse. In hac patiendî nobili palæstra suis constantè præire Dux ipse supremus & voluit, & debuit: *Oportuit enim Christum pati, & ita intrare in gloriam suam.* Purpureum hoc Ducis vexillum firmo pede contra omnium Tyrannorum minas secuti sunt Apostoli omnes, & ab Ecclesiæ exordio tot Martyrum myriades. Hoc quoque ævo Europam qua patet circumspice universam. Quot in Belgio aliisque Regnis Christianæ Constantiæ illustres victimæ cecidere. In una Anglia sub uno Henrico 8. quindecim Superiores Regularium constantiam suam pro sustinenda Pontificis autoritate suo sanguine consignarunt; Religiosi alii ad cæterorum terrorem supra quinquaginta fame, prædore carcerum, ac suspendio sublatis, ac pœnè totidem Sacerdotes singulari eruditione ac constantia illustres, præter duo Regni ac orbis lumina Joannem Fisherum Episcopum Roffensem, & Thomam Morum Regni Cancellarium, qui pro tuenda fide Romana colla securi intrepidè subiecerunt. In hoc quoque Cōstantiæ Theatrū suo jure non postrema prodeat tandè Hibernia, non unius tantum ævi curriculum, sed per duodecim pœne sæcula cum Fidei hostibus, cum Hæresi cum omnibus Tartari machinis, & injuriis non indecoro Marte confictata.

Ingentia quidem sunt Miracula, quibus S. Patricius universam Hiberniæ Insulam patiter cum Fidei lumine ab initio colultravit. Verum illius nullum existimo magis stupendum fuisse prodigium, quam quod in illa Gente quam à principio

nactus

naetus est mobilem, & ad vagos Gentilium errores maximè proclivè, Fidei radices tam altè infixèrit, fundamenta Religionis Romanæ tam validè firmaverit, ut contra insurgentes omnino procellas per annos mille ducentos ad hunc usque diem, firmè immotamque præstiterit. Sapientis scilicet atque excellentis Architecti præcipua laus est, non ædificium extruere peregrinè marmore opulentum, non magnificè fronte superbum, non decoratis auro laqueatibus illustre, sed firmis potius subnixum fundamentis contra omnes temporum injurias, casusque venturos factum tectum illæsumque constituere. Hæc tua laus est magne Patrici, hæc dos primæva est, quam à te pridem accepit tanto parente ter felix Hibernia; cuius in ea dote conseruanda in hodiernum usque diem Constantiam admirandam mihi brevi tantum compendio exponendam proposui.

Annis à fundata per S. Patricium Hiberniæ Eccl. quadringentis, quantis ea fuerit incrementis provecta, quantis pietatis, atque doctrinæ ornamentis illustrata infinitum foret enarrare. Si præsertim spectes, terram pridem incultam & horridam, eo tempore hortum cælestium deliciarum, & terrestrem Paradisum non immerito nuncupares. Quod ne à me liberali nimis elogio pronunciatum videatur, testem appello A* Jocelinum antiquitatis studio illustrem. Intra (inquit) breve temporis spatium nulla eremus, nullus pœne terræ angulus, aut locus in Insula tam remotus fuit, qui perfectis Monachis aut Monialibus non repleveretur; ita ut Hibernia speciali nomine Insula Sanctorum ubique terrarum iure nominaretur. Utque plures in eandem sententiam brevitate studio prætermittam, instar omnium erat irrefragabile S. Bernardi testimonium in vita S. Malachia. Verè, inquit, Sanctus locus, fœcundusque Sanctorum, nec modo in præfatas, sed in externas etiam nationes quasi inundatione facta, illa se Sanctorum examina effuderunt. Quot ex hoc numero in Europam universam pietatis propagandæ studio æstuanter sese effuderunt †b Columbani, quot in Galliam Fiacrii, ac Malachia, quot in Germaniam Kiliani, quot in Belgium Auberti, Levini, Rumoldi; Ad eum ut quidquid isto ævo Roma armis ac Religione, hæc extrema Europam Insulam sanctitatis ardore ac studio replevisse videatur.

Quanta verò fuerit cum hac Sanctitatis laude conjuncta doctrinæ excellentia, cum aliis pluribus testibus sese offert antiquissimus Beda, natione Anglus, non magis pietatis quam sinceritatis studio Venerabilis; *c Qui apertè asserit e gente Anglorum plurimos

plurimos etiam Nobilium relicta sua Patria divinæ lectionis studio solitos esse in Hiberniâ commigrare: † d qui & duos Angliæ Reges Osualdū, & Osuinū apud Hibernos optimis disciplinis imbutos ac institutos esse commemorat. Quin & ipse eandem ex eadē genē licet heterodoxus affirmat, ea ætate Anglosaxones in Hiberniam tanquam ad bonarū litterarum mercaturā magno studio confluisse In Gallias quoq; ex hoc communi artium omniū Emporio integros sacrorum Philosophorū greges enavigasse testatur Astriffiodorensis è Francorum gente author amplissimus. Ex hoc deniq; fecundissimo scientiarū Lycæo produsse per Europā celeberrimarum Universitatum, uti Parisiensis in Gallia, Papiensis in Italia, primos fundatores declarat disertè * e S. Antoninus aliq; complures. Adeo ut ab accepta per Patrieū fidei luce, verè possis exclamare ô Hibernia! *Venerunt mihi omnia bona pariter cū illa. Et innumera bilis honestas per manus illius & lata a sū in omnib⁹, quoniā antecedebat me ista, Sap., quæ sine fictione didici, & sine invidia communicavi.*

Invidit tamen hostis tartareus Hiberniæ hanc sanctitatis ac sapientiæ gloriam, quam ne pariter cum fide ad seram posteritatem transmitteret, impia exterorum arma in hoc dicatum pietati domicilium, summo impetu concitavit. Eo fortè Divinæ Providentiæ id permittentis consilio, ut gens illa, quæ tot sæculis pietatis ac litteraturæ, eadem deinceps Christianæ constantiæ documenta orbi præberet.

Anno siquidē reparatæ salutis octingentesimo, juncti Danis Nortmanni armata classe † f Hiberniâ ingressi, infestissima utrimque bella suscitavit, vario eventu per annos pœnè ducentos continuata. Quo tempore vix ulla evasit urbs aut oppidum, vix ulla celebrioris notæ Ecclesia, quam Paganorum impietas, & ingentē Christo fidelē pertinax odium nō everterit; adeo ut commemoret, D. Bern. in Cœnobium Benchotense elatos simul una die nongentos à piratis impiè occisos. His Hibernicæ Eccl. cladibus tam diuturnis successit Procerum tam inter se, quam deinceps cum vicinis Regibus, Hiberniæ domicilium affectantibus, perpetua pœne dimicatio, quæ nondum obductas priorum temporum cicatrices acerbiori semper vulnere eruentavit. Inter has sibi succedentes rēporum injurias, & concatenatas Gentis universæ calamitates, nō parū deformata sunt

† d Lomb. p. 193. in Brit. p. 730.

* e Lomb. p. 239. Sap. 7. † f Colgan. tom. 1. in pref.

sunt primæ va illa Hibernicæ Ecclesiæ ornamenta; abactæ Mæ-
sæ, suppressa sanctitas, eversa olim florentissima prisca pietatis
monumenta. Mansere tamen quod mirere, omni ævo incon-
cussa à Patricio primum jacta fidei Cathol. fundamenta. Non
defuere unquam in tot exterorum assultibus domestici Achil-
lantes, qui huius Ecclesiæ ruinam suis humeris sustinerent.
Non cessavit in populo tot sæculorum cladibus & injuriis ef-
ferato cultus veræ fidei, sacrificiū, hostia, libatio. Non exulavit
priscorū temporū imitatrix pietas, ac religio, quam vis ad later-
bras, ad sylvas, ad spelūcas toties relata; splenduit illa in latebris
floruit in sylvis, & è spelūcis ipsis orbi Christiāo lati⁹ inclaruit.

Volvitur demū ferreum & ferale sæculum, quo suam inertiam
& Hiberniæ constantiam indignatus Princeps tenebrarum,
toto Acheronte cōtra hanc gentē classicum insonuit, stygias
phalanges armavit, bella, horrida bella toto furore, viribus to-
tis adornavit. Infremuit enim graviterq; indoluit tot Gen-
tium spoliis inflatus Lucifer, post expugnatam & à fidei con-
stantia abductā universam Græciam, post eversā Luthero Dur-
ce Germaniam, post concussam Calvini fraudibus Galliam,
post oppressā tartareo jugo Angliā, Daniā, Suetiā, Hollandiā;
infractam adhuc, & suis viribus imperviam stare, & de Erebo
triumphare Hiberniæ constantiam. Concipit igitur in hujus
Gentis exitiū dignas Lucifero iras & odia, telumq; machina-
tur non unū, nō leve, nō vulgare, immittit in æthereas auras
multiplices orci phalanges, quæ gemina libidinis, & impieta-
tis face regium Hen. VIII, pectus in flammis agant. Neq; verò
segniter exarsit non tã Henr. quàm infausta Hæresis, quæ Regis
animū incautè occupavit. Pervasit illa Angliā, involvit Scotiā,
prostravit Walliā involvendem quoq; communi incendio nō
dubitabis Hiberniam, si nescias quantas habeat vires vera fides,
& armata fidei constantia: hæc in periculis intrepida, in suppli-
ciis immota, atque inter ipsas secures sui secunda consistit.

Ad hanc cautē marpessā ubi tandem advertit Henricus sisti
suum imperiū, frangi furorem, ab inermi gente armata edicta
repudiari, tum demum velut adversus gentē sibi inimicam in-
novas iras assurgit, & patrem iracundiæ suæ vindictā meditatur.

Cōspexere Hiberni firmiores fidei Roman. pugiles undiq; ad
eandē & supplicia sub Henrico designari; nihil hinc de fide in
Deum, nihil de fidelitate in Regem remisere; trahuntur inter-
eā in vincula religionis causā innocentes subditi eriguntur
feralia pegmata, cervicibus crudeli ferro indices subjiciuntur. Ac
horum

horum fides & aliorum morte vivacior non dubitat licitorē, fer-
rum, supplicia intrepidā cervice expectare, ac si vitam amittere
requirerent, quamdiu fidem vitā ipsa chariorem retinerent.

Utque luculentius scirent universi, Hæresi Regio ferro arma-
tā nihil esse ianctum, nihil in accessum, non dubitavit exemplū
in ingens duos ex ipso †h Cardinalium Collegio publico suppli-
cio afficere, & venerandā purpuram nobiliori murice cruentare.
Duces, Marchiōes, Comites, Comitūq; filios plusquā duodecim
tremēdo orbi spectaculo secuti subiecit; & inter hos ex Hibernis
illustriissimū Kildarię Comitē Thomā Fitzgarretum, simul cum
quinq; avunculis uno die ad totius Insulæ terrorē infami sup-
plicio interemit. E Baronū, Equitumq; numero supra octode-
cim capita dimessuit. Abbates, & Priores Cœnobiorū tredecim,
Presbyteros ac Religiosos septuaginta septē bonis pariter ac vi-
ta exiit. In reliquam nobilitatē, ac plebem Catholicā ebria jam
cruore hæresis tam latē ferro grassata est, ut, teste qui tunc vi-
xit Sanderō, numerum omnem, fidemque superaverit.

Nonnē tandem tremere inter hæc Hibernia? nonnē fluctuare,
nonnē fortunæ, soboli, vitæ, aliorum more consulere? Tremeret
sanē, meritoque ad hæc fluctaret Hibernia, nisi à Patricio tan-
quam cœlesti Apolline in negotio fidei altius firmata, inter tre-
pidantes Insulas dudum numerari desisset.

Sed hæc initia tantum sunt dolorum ô Hibernia! quantò tu
firmius in fide peristis, tantò tibi diuturniora prælia Hæresis
iudicet. Mors quidem Hæresis est vivis, sed non Hæresim eri-
puit. Hæc velut hæreditariò jure pariter cum corona ad Eliza-
betham translata per totos quadraginta annos parem tibi servio-
ritatem, parem calamitatum iliadem exhibebit. At tu malis pro-
prie tolerandis assueta, ex adverso ostendes, neque majorum nu-
mero, neque diuturnitate temporum, innatam tibi constantiam
angi posse aut labefactari.

Post tot exhibitas orbi tragœdias parum sibi profecisse visa est
sana Hæresis, ut liberius fureret, exemplo hæcenus in viso, cœ-
livo vertici cœ regia corona Pontificis quoq; tiarā imponit, ut
premo utriusque potestatis apice formidanda, gemino velut
limine Sacra omnia ac profana misceret Pergit igitur hæc do-
minante Elizabetha majori quam cœperat imperu ac furore
empla olim avitā majorum pietate erecta toto Hiberniæ re-
ligio Catholicis eripere, Cœnobio omnia pro sua libidine in usus
profanos cōvertere, residua Ecclesiariū bona in novos impietatis

ministros transcribere. Regni Antistites, Presbyteros, homines Deo dicatos in latebras, in exilia, in vincula adigere. Hęc ut violentius exequeretur, novo Decreto armatur publicâ Comitiorum auctoritate roborato, quo omnibus Missæ Sacrificium, aut Sacramentum aliquod Romano more administrantibus indicitur, ut primâ vice ducentos aureos aut sex mensium vincula incurrant: secundâ quadringentis aureis aut unius anni carceribus adstringantur: tertiâ demum vice ut perpetuo ergastulo adducti, omnibus pariter formæ bonis exuantur. Hęc prima Decretorum fulmina in extremum Religionis exitium totò regno vibrata, Clerum undiq; tam sæcularem quam regularem vel in extrêas domi angustias, vel in vaga per Europâ exilia adegerunt.

Sed ne quid rei Catholicæ integrû illæsumq; permaneret, non leviore in laicos reliquamq; gentē tela detorquentur. Quorum ut plurima præterea: id omnibus in cõmune indicitur, ut si qui ex universo regno, etiam de plebe infima, festivis diebus à Novatorum templis abessent, toties in pœnam, plebæis cervicibus gravem, asses duodecim in singula familiæ capita persolverent, ut tandē lentò hoc supplicii genere consumptis vivendi mediis, aut vitâ ipsam, aut fidē prodigerēt. Hęc sanè tortura populo inopi, totq; antea malis exhausto quavis catasta aut equuleo gravior apparere potuit. Verùm ad labefactandâ Hibernicæ plebis constantiâ tam parû invaluit, ut inveni sint nō pauci, qui omni ære ac peculio hac ratione pœne consumpto, quod reliquum erat in Exactorū manus ultro obtulere, rari servato tantū Fidei thesauro se satis fore in pauperie divites, in mēdicitate opulētos.

Quõiam ergo his artibus lentum videbatur in externas facultates & corpora grassari, cõpedes deniq; & catastas multò graviores excogitavit impia Hæresis, quibus animas ipsas cõstingeret, & conscientiæ soli Deo subditæ vim inferret. Huiusmodi fuit novū juramenti genus, quo necesse foret profiteri Reginam esse supremam gubernatricem omnium suorum Regnorū non minus in rebus spiritualibus atq; Ecclesiasticis, quam temporalibus & politicis, abjuratâ penitus omni potestate ac jurisdictione pontificia. Qui juramentum hoc præstare recusarent statutum fuit in prima vice bona eorū omnia fisco cederent, secundâ penam capitis perduellionū more incurrerent. Hęc violenta animarum carnificina quanto apertius intima veræ fidei penetralia impetebat, tanto constantius ab universâ gente spreto perennatum terroribus omni tempore rejecta ac repudiata fuit.

Quis mihi nunc calamus describet pro tuenda in fide constantia

ta ea tempestate quot Sacri Pugiles in arenâ prodire, quot vincula decorarunt, quot carceres nobilitarunt, quot regna exiliis, quot tribunalia dirissimis quæstionibus ac suppliciiis impleverunt. Ut præteream è media plebe innumeros partim ferro, partim exiliis tot annorû circulo miserè confectos. Inter supremos Eccl. Hibernicæ Antistites recensere possim primò Archiepiscopos omnino quinque, ex Archiepiscopatu Armacano duos regni Primates Creaghium; & Gauranum; ex Cassellensi Hurlæũ & Gibbonum; ex Tuamensi Nicolaum Skerettum; quorum omnium acta eximia, & admiranda constantiæ exempla, nisi brevitati studerem, promptum esset palâ orbi Christiano exhibere. Ex Episcoporum numero reperio non pauciores quam tredecim non minus tiam quam virtute conspicuos, qui variis suppliciiis & ærumnis pro conservanda orthodoxæ fidei integritate vitam ultrò posuere. Ex aliis Prælati, Presbyteris, ac religiosis, præter alios mihi ignotos, monumentis consignatos reperio sex supra triginta, qui eadē causa non dispari exitu vitâ pro fide oppignorarunt. In finitū foret hic ad calculos revocare ex primariis Hiberniæ familiis illustres fidei heroës, quos innata in Religione constantia, & persequentium furor in exitium adduxit, quorum aliqui cum tota progenie in perpetuum proscripti, non dubitarunt Religionis veræ causâ in interitum ruere voluntarium.

Post hanc malorum iliadē & continuam per annos quadraginta & quod excurrit bonorû, animorumq; in fidei causa totâ turam, cum Elizabetha è vivis abeunte nondum clauditur feralis Hiberiæ tragœdia. Sub Jacobo novo Rege, nova calamitatû scena aperitur, quæ Gentem tot malis confectam & pænè exanguem in novum constantiæ theatrum adducet. Spargit primò insana Hæresis per universum regnû avidos prædæ satellites recentibus edictis armatos, qui contractæ gentis reliquias novis rapinis, ac tributis exhaustiant. Introducit deindè inextricabiles quæstiones de Religione Romana, & ejusq; in singulis pænè articulis exercitio, de avitis Catholicorum possessionibus ad severum examen revocandis, de fundis, & lætifundiis partim gravandis, partim ad alios Dominos transferendis, de novo Reip. statu constituendo, de novis Anglorû coloniis introducendis, de novis ministris instituendis ac dotandis, de novo titulorum ac hæreditatum jure faciēdo, quo facilius possent veteres coloni de avita possessione deturbari. At frustra sævit in electû Christi gregem vesana Hæresis; non frangitur, non flectitur, non labefactatur fida Deo, fida Regi Hibernia; sed Pastoris sui vocē

secuta, tanquam ovis ad occisionem ducta, coram tondente
 ac laniente obmutescit. Conspirent in hanc unā omnes Ere-
 phalanges, non cedit: mille opprimant injuriis, non succum be-
 omnia majorum decora ac monumenta posteritati eripiat, hanc
 illa fortunam quantumvis diram ac luctuosam non repugnan-
 do, sed patiendo superabit. Non recusat illa & corpus, & omnia
 corporis subsidia secari, dividi, lacerari, modò Caput, hoc est
 Regis suicoronam, aut Pontificis tiaram non attingas, his solū
 protegendis vitam atque arma consecravit.

Hic ego præteritorum temporum Annales & memoriā ul-
 timā appello, si ulla unquam Europæ Regio tanta malorum serie
 Religionis causâ exagitata, oñtra omnes hominum dæmonumque
 que injurias, tot annorum lustris, cōstantiā, tam infractā, atq; in-
 concussā, in avita fide permāserit, Græciā concussit Ottomanus,
 nus, & dudum cecidit illa tam nobilis, totq; fulta præsidijs Ori-
 entis Ecclesia. Germaniā invasit Lutherus privato potius furorē
 quā publico terrore armatus, & ecce quot regna, quot provin-
 cia nobilissimæ exiguo temporis Religionis avitæ ruinā susci-
 nuere. Ceterum jam & amplius añis sine alternā requie, cū arma-
 ta furiis hæresi, cum carceribus, cū exilijs, cū stricto licitoris ma-
 crone, sola inops, inermis, exhausta decertat Hibernia: & ad-
 huc laceratis undique fortunis, integra tantum fide in Deum &
 fidelitate in Principem, in arenā & agone persistit. Iacēt alia
 regna opes & potentiā, strata classibus maria, subactos latè popu-
 los, advectas ab extremo oriente gazas, Tibi autem, ter beata
 Sanctorum Insula, absit gloriari nisi in cruce Domini tui; in
 servitute, in jugo, in pauperie pro Christi Fide constanter tole-
 rata: hisce tu saltem titulis & insignibus decorata, in Catholi-
 corum regnorum Fastis primas non immeritò obtinebis.

Piger fortasse hæctenus tristes rerū imagines, & cōtinuas uni-
 us regni tēpestates sine alterno benignioris syderis aspectu vel
 tris oculis animisque repræsentari. Verū, non est cur pigeat nos
 dicendo pergere, quādiu non tædet Hiberniā patiendo perseve-
 rare. Voecat nos demum ultima, ac pœne fatalis tragædiæ hujus
 catastrophe, in qua non tantū acerba tēporū anteriorū vulnera,
 sed ipsius pœne Sanctorū Insulæ interitum spectare cogemur, si
 tamē interire dicenda est quādiu vivit fides, spirat pietas, & se-
 cura vitæ melioris cōstantia in ipso quasi funere efflorescit.

Postquā igitur Hæresis, nullis umquā cladibus, nullo sangui-
 ne saturata, in hæc remotiora regni Anglicani membra per tot
 annorum lustra impunè desævijt non dubitavit demū insolenti
 facinore in ipsam regni Caput violentas manus injicere: illud,

Inquã caput truculento ferro præcidere, quod ipsa pridẽ in Ec-
clesiæ Anglicanæ caput evexit. Atque ita hæresis eadem uti fa-
cinoris hujus auctrix, ita ultrix fuit, dum ausa est uno ictu regni
pariter ac religionis suæ caput amputare. Spectavit inulta do-
mesticũ scelus ipsa Angliæ & cæteri Europæ Principes potentis-
simi. Nõ tulit tamẽ ab ipso exordio illatas Regi suo injurias, uti
fide in Deũ ita fidelitate in Regẽ assueta Hibernia, Erexit se quã-
vis oppressa, armavit se quãvis hæctenus inermis, & præpotentes
Anglicani Parlamẽti copias in se ultrò cõcitavit. Ante õnia pro
Fidei tutela ac defensione Catholicũ Cõcilium Procerũ ac Præ-
latorum sibi præfecit, qui Regis licet eo tẽpore exulis & absen-
tis nomine regni habenas, & arma administrarent, quoque se-
suãque causã Deo, ejusque in erris Vicario arctius adstringeret,
Nuncium Apostolicum à Romana Sede petijt, & impetravit.
Neque ex alia parte destitit missis cõtinuò Delegatis Regis sui
advẽtum sollicitare, donec tandẽ Rex aliũ qui Catholicis armis
præfesset suo nomine submitit. Quamvis hinc nõ ignoraret Hi-
bernia hostes regio nomini infestissimos in suum exitium iras
omnes & arma conversuros. Favit quoque ab initio sinceris Hi-
berniæ conatibus divina clementia, ac fælicibus auspitiis totũ
pœne regnum Catholicis armis, sui que Regis õsequio subje-
tis intervallo incitata iterum † K Hæresis, odiis plusquã furiali-
bus omnia domi foris que miscere, turbare, agitare aggreditur, ne
Gentem tanto tempore suæ tyrannidi subjectam, in novam fidei
libertatem assurgere patiatur.

Cromvellum igitur ævi sui portentum, eiusque copias Re-
gis sui cæde infames, ad Religionis ac regii nominis interitum
in Hiberniam latẽ effundit: qui omnibus toto regno edicit, ut
qui se, suaque servata volunt, relicto tantum Rege ac Religione
Romana, Parlamenti Anglicani Leges ac Jura recipiant. His
sine mora constanti fide repudeatis, ac demum post varios casus
regni viribus qua vi, qua dolo miserè laceratis, quæ quantaque
pro Rege ac Religione Civitates singulæ sustinuerint, ad perpe-
tuum constantiæ exemplum deinceps spectabimus.

Cæsis nõ ita pridem ad Dublinum Catholicorũ copiis, Urbi
Pontanensi, quæ à Septentrione Dublino adjaacet, hostilia cast-
ra admoventur: hæc quãvis externo auxilio destituta, contra
perpetuos victriciũ copiarũ assultus tã fortiter stetit ac dimica-
vit, quã si ex suo lapsu totius patriæ ruinam formidaret. Donec
eandem hostium numero magis quam virtute superata, vitam
† *k an. 1648. 2. Aug.* N 5 pacisci

pacilci coacta fuit. Sed & hanc inñata hæresi perfidia promiscuâ
 cæde innocentibus ademit; extractis quoque è latebris ac pub-
 lico supplicio affectis quos pro Rege ac Religione fortius ste-
 tisse constabat. Inter quos * I. P. Joannes Bathæus è Societate
 Jesu, cum fratre sacerdote ad stipites allegati, & plumbeis glan-
 dibus traiecti, nobiles fidei victimæ occubuerunt.

Hoc rerū successu ad novas cædes incitata hostiū crudelitas
 pari furore atque impetu Wexfordiam aggreditur, Urbē mari-
 timā, a vitæ fidei, & authoritatis regiæ omni ævo tenacissimam.
 Hæc ut erat insigni civium robore, & natura loci munitissima,
 prius se hostium dolo captam vidit, quam capiendū formidavit.
 Irruunt dēso agmine hostiles copiæ, obvios quosq; prosternunt,
 ac præ cæteris sacros Deo homines ad necem deposcunt. Inter
 hos ex sacra S. Francisci familia septem omnino innocentes vic-
 timæ cecidère, tã intrepidâ omniū ordin ũ in apetta fidei pro-
 fessione constantiâ, ut etiã ex imbelli sexu ultro accurrerint Sacre
 Deo Virgines, quæ se numero cæsorū adjiciendas obtulerunt.

Neq; tamen hæc immania crudelitatis exempla cæteras Hiber-
 niæ Urbes petmovere potuerunt, ut cū minima Religionis aut
 regiæ authoritatis jactura, pro se suisq; fortunis cum hæretico
 hoste paciscerentur. Eodem quippe hostium furore, eademque
 civium constantia occupatur *Rossia*, expugnatur *Waterfordia*,
 frustra civibus oblatâ rerum omnium præterquam *Missa*, li-
 bertate; ac demum post geminam obsidionem opprimitur ma-
 gis quam prosternitur *Clonmelia*, quam hostes ipsi ab admiran-
 da fidei firmitate, parvam Romam nuncupavêre.

Stabat hæcenus inter vicinatum urbiū ruinas fida semper Deo,
 fida semper Regi *Kilkenia*, quæ olim Regni Delitiæ, & Musarum
 Athenæ, ea verè tempestate. Catholici Cõcilii sedes nobilissima
 fuit. Hanc velut amputatis membris exanguem, & undique des-
 sertam, impius hostis totis viribus sibi tandem oppugnandâ sus-
 cepit, ut quam non poterat stantem, saltem languentē opprime-
 ret: oblata sæpius condicione, ut si in Parlamenti Anglicani si-
 dem se daret, eadem cum *Londino* immunitate gauderet. Maluit
 tamen illa cum populo Dei affligi, quam temporalis peccati
 habere jucunditatem. Incensis itaque, ne ab hoste occuparentur,
 propriis suburbiis non tantū violentâ obsidionē, sed etiam su-
 premum totius exercitus assultum intrepida sustinuit. Donec
 tandem ruentis patriæ casum secuta, cum suo Antistite *Davide*
 Rotho, in hostis potestatem redacta est: à quo deinceps, irâ in
 longum protracta, eam subiit pro Fide ac Rege bonorum jacturam.

* I. Annua Soc. 1650.

ram, ac primariæ nobilitatis lentam carnificinam, quam & animus meminisse, & manus exarare perhorrescit.

Unum tamen multis testibus eo tempore gestum, non est cur tacitus præteream. Stabat tunc, & stat etiam nunc Kilkennæ, in splendido urbis foro moles lapidea ac magnifica, eleganti opere per modum obelisci in sublimè assurgens: huic innituntur quatuor excelsæ columnæ, quæ supremâ totius corporis partem sustentant; ad has à quatuor partibus per lapideos gradus in altum ascenditur. Supra hanc molè ad publicam veneratioem lapidea Crucifixi imago in suprema cuspide eminebat, quam in illum diem nullus hæreticorum furor deformare, aut violare ausus fuit. Ac verò post urbem à Cromvellianno milite occupatam, convenerunt ex illis in forum aliquot impietatis antesignani sclopis armati, ac directis in illam Crucifixi statuam crebris ictibus, ut impietatis triumphum canerent, nobile illud Crucis trophæum sibi demolendum susceperunt, quod & pertinaci tandem rabie perfectum fuit. Sed ecce, hujus impietatis artifices Deo vindice, pede non elauda pœna secuta est. Sic enim omnes divina ultio, & occultis languor invasit, & miserandum in modum afflixit, ut eorum nullus intra paucos dies superstes fuerit. Hoc ego ex publico & recenti eo tempore testimonio, & viris fide dignis, qui eo loco tunc degebant, & ex annuis in Urbem litteris compertum habeo.

Sed ad te nunc propero nobilis *Corcagia*, in hoc constantiæ theatro cum Fidei hostibus non indecorè decertantem. Urbs hæc per Momoniæ Præsidem sine belli strepitu astu occupata, graviora bellis pro Deo ac Rege certamina sustinuit. Gener namque Præsidis urbi præfectus, ac nulli Catholico fidendum ratus, publico edicto omnibus palam indicit, aut Romanam fidem, aut urbem ante vesperum esse deserendam; atque in communis fugæ signum ternam bellici tormenti explosionem instituit. Spectaculum urbi miserandum, sed orbi admitandum, ac cælo gloriosum! Ante tertium tormenti signum, cives omnes, matres cum infantibus, ac graves ætate Senatores cum universa familia in campos effusi, in exilium abire voluntarium, avitam religionem avitis opibus ac laribus præferentes, manè opulenti, vesperi rerum omnium, præterquam fidei ac fiduciæ in Deum penitus egeni.

Post tantos vicinarum urbium terrores, nonne aliquid de sua erga Regem ac Religionem observantia remitteret *Limericum* Urbs amplissima, sed omni spe auxilii jam penitus interclusa. Spem quidem illa, in communi patriæ ruina, abijcere potuit, sed fidem non potuit; ut hanc vel ipsam morte tueretur, hostem intrepida

200
 expectavit, diuturnam obsidionem undique deserta sustinuit, & ad extremum cum plurimorum civium, sui Antistitis, ac fortunatarum omnium interitu, constantiæ suæ ac fidei famam ad posteros transmisit immortalem.

Cadente undiq; patria stabat adhuc in armis *Phloxia*, quam ne dubitares facto bello manus consecrassè, Episcopū sibi Chlocherensem in supremum armorum Ducem elegit, Hunc pro Deo ac Rege strenuè dimicantem, Carolus Cootus, suā in Catholicos savitia fat notus, infami tandem astu circumvenit; captumq; cum plurimis proceribus, cum fide non posset, vitā spoliavit.

Deletis copiis, & subactis passim urbib⁹, sola supererat *Galvia*, ad deditioem ab hoste sapè sollicitata; Sed hæc etiam sola suorum civium eximia fide ac virtute suffulta, non dubitavit ad annum pœnè integrum contra ferocissimum hostem totius belli molem sustinere; maluitque demum suo interjeu occidenti patriæ parentare, quam cum minima perfidiæ nota se suorumque fortunas à communi exitio conservare.

Quæ mihi nunc manus, quæ lingua exponet vel tenuem umbram illarum calamitatum, quas captarū urbium ac provinciarum incolæ à juratis fidei hostibus deinceps subierunt; dum propriis sedibus undique expulsi, alij ad dirissimas quæstiones & lanienam quæ fiti, alij ad longinquas regiones in exilium deportati, alij ad steriles Conariæ scopulos compulsi, graviores ipsa morte pressuras sustinuerunt. Quæ omnia si ad calculū hic revocare prolixum non foret, liquidè constaret, plusquam centum Catholicorum millia in Romani nominis odiū vita, hæreditate, aut patriâ spoliata fuisse. Quodq; obstupescat sera posteritas, ad redimendū tãtas tamq; diuturnas calamitates, vix in toto Regno invēti sunt etiã ex infirma plebe, qui in animū induxerint suum, desertâ aut etiam dissimulata fide, hæresi manus dare.

Est sanè (inquies) cur Genti fidelissimæ orbis Christianus merito gratuletur; Nunc præsertim, postquam Cromvelli impietas suum cursum consumavit, Hibernia fidem servavit, reposita est Carolo Regi debita justitiæ corōna. Rectè id quidem; At si nescis, extinctus est dudū aliis, vivit adhuc Hibernis Oliverius, Spoliavit ille a vita hæreditate subditos Regi fidelissimos; manent illi maxima ex parte etiam hodie sua hæreditate exuti. Cives toto regno muratis urbibus ac propriis laribus exclusit; conunguntur illi etiamnum velut in patria sua extorres propriis sedibus exulare. Nobilium terras ac prædia in perduellem Regi mitem distribuit; hoc præmio adhuc fruitur perfidia, hac pœna plectitur adjurata Fidei Regique constantia.

At credo ego non adverso Gentis fato, sed arcano quodã divi-
næ mentis consilio, Hibernis in ipsa patria incumbere hanc mo-
nibus admirandam suæ patriæ orbitatē. Ne scilicet illis unquã
desit ulterior palæstra, in qua eorum erga Deum Regemq; con-
stantia exerceatur. Vtque cæteris vitæ bonis ac curis exuti, id u-
num curare pergant, ut acceptũ à maioribus sincera Fidei patri-
monium ad suos hæredes integrum inviolatumq; transmittant.

Hæc tua hæreditas, hæc tua gloria est, ô magne Patrici! qui
intimis hujus Gentis pectorib' eã infixisti Romanę fidei constã-
tiam, quam nec longa dies, neq; tot retro sæculorum cum eth-
nica impietate certamina, neq; centum & amplius annis arma-
ta ferro hæresis, neque tota inferorum rabies, per mille & du-
centos annos concutere potuit aut labefactare. Quin potius
suis anctis dispendiis, novis asiduo cladibus crescit, pressuris
assurgit, roboratur injuriis, facilis pati rerum omnium, præter-
quam fidei ac constantiæ detrimenta.

Tua, inquam, hæc perepernis gloria est, ter magne Insulæ San-
ctorum Apostole, qui hanc Hiberniæ Ecclesiam tanquã primæ-
vã Petro sobolem supra Romanã fidei petram ita solidasti, ut
adversus eam nunquam portę inferi prævalere potuerint. O Ec-
clesiam verè petram, ac Romanæ petræ verè æmulam! nisi quod
hæc in diuturna pace, tu in perpetuo cum hæresi bello; hæc in
opibus, tu in egestate, hæc in gloria, tu in contemptu; hæc in
nobili purpuratorum Senatu, tu tuo tantum sanguine purpura-
ta contra omnes Erebi assultus immota persistas.

Vestra quoq; hæc est gloria posthuma Patricij progenies toto
orbe diffusa, in quorum pectoribus etiam nũ magni Parentis ar-
dor ac sanguis effervesceat. Quibus satius est per exilia, per ino-
piam, per vagas sedes, hanc fidei constantiam in se aliisq; tuere,
quã degeneres annos ad patrios focos inertio otio consumere. Ex
quorum numero nunquam hætenus defuere antiquæ fidei no-
vi pugiles, qui in hac Patricij arena magno animo decertarent.
Quorum alii, ut de viris Apostolicis cum Apostolo loquar, *vin-
sulã & carceres experti, alij agentes, angustiati, afflicti, alij, insolitu-
dinibus errantes, in montibus & speluncis & cavernis terra*, ut ipsi
testimonio fidei probati, hanc etiam suo sudore ac sanguine aliis
comprobarent. Hæc nempe omnia etiam nũ operatur primæ-
vus ill. Patricij spiritus, qui in germana ejus sobole hodie perse-
verans, ad præferendas pro Christi fide arumnas ac labores con-
stantiam animosque suppeditat.

Hæc illa fidei constantia est, ô Hibernia, quæ filios tuos

ranto numero Doctrinæ ac Sanctitatis laude domi, foreisq; illustravit. Hæc est quæ doctrinâ ac pietate illustres ad publicâ Ecclesiæ lucē per omnes Europæ gentes toties evexit. Hæc est quæ hac etiam tempestate, sobole nūquam deficiente, viros summis muneribus pares ad supremas patriæ suæ infulas subministrat. Hæc illa una est, quæ tecum omni ævo persistens, orbi admirandam, cœlo gloriosam, hæresi toties devictæ formidandâ efficiet. Habeant sine invidia aliæ Gentes inanes titulos, fluxas opes, instabilem potentiam; habeat suas gazas Iberia, suas vires Callia, suas artes Italia, suas opes & gemmas America: peribunt opes, succumbent vires, deficient artes; tuæ autem sint artes & divitiæ, pro Christo divitijs carere, aliasque gentes non infidis opibus, sed opulenta Fide & invictâ fidei Constantia; superare. Hanc tecum sera posteritas possideat, *Hereditatem incorruptibilem, & incontaminatâ & immarcescibilem, conservatam in cœlis in vobis, qui in virtute Dei custodimini per Fidem in salutem, paratam revelari in tempore novissimò, in quo exultabitis: modicū non oportet contristari in variis tentationibus, ut probatio vestre Fidei multo pretiosior auro, quod per ignem probatur, inveniatur in laudem & gloriam & honorem, in revelatione Iesu Christi Domini nostri.*

P R A X I S

ASSISTENDI PER OMNIA AEGRIS MORIBUNDIS, ALIISQUE.

DE dispositione requisita in ægro aut moribundo quoad susceptionem Sacramentorum, tractatum invenies suprâ, ubi de Pœnitentia, Eucharistia, & Extrema Unctione actum est. Hic jam tradimus praxim juvandi infirmum, ut, ex parte sua dispositionem illam actui habeat, & alios Actus eliciat, qui conducunt ad statum gratiæ acquirendum, augendum, aut conservandum, maxime in illa ultima lucta & agone, in quo agitur de tota æternitate. Minimè enim sui officio satisfaciunt Confessarij, qui vix ullis remedijs instructi, tanquam impetiti medici, ad ægros aut moribundos accedunt: cū sæpè ab opportunis eorum monitis, & auxilijs, morientium salus æterna dependeat.

§. I. *Quid Confessario in primo ad ægrum accessu curandum.*

Primò igitur Sacerdos ad ægrum vocatus, curet ante omnia in seipso excitare magnum desiderium procurandi salutem ægro-

ægotantis, hac brevi consideratione ex S. Dionysio, *Divinorum divinissimum est cooperari salutem animarum*. Et animo ad Deum elevato ex corde dicat: O utinam possim juvare hanc animam, sicut vellem juvari meam in extremo vitæ momento! ô momentum magni momenti, ex quo pendet tota æternitas! Deindè incipiat secum præmeditari, quo modo ex his praxibus debeat cum ægro procedere.

Secundò, Si deprehendat morbum esse periculosum, conabitur impedire frequentem amicorum accessum, & alloquium de rebus mundanis, multò magis inanes eorum gemitus ac ploratus: ut sic æger habeat otium convertendi animum ad cogitationes pias, & salutaria Sacerdotis monita.

Tertiò, Curabit ob oculos decumbentis apponi imaginem crucifixi, aut aliam quæ possit in illo Dei, ac Salvatoris sui memoriam excitare: & Aquam lustralem in promptu haberi, quâ æger & lectus frequenter aspergatur.

Quartò, Si medicus aut amici nõ audeant ægrum de propinquo mortis periculo monere, ipse Confessarius id suaviter & benignè faciat; Hoc enim omittere crudelitas est nõ clementias solet namque æger per notitiam propinquæ mortis ad seriã animæ suæ curam multò magis excitari. Poterit itaque periculum his verbis discretè & molliter indicare: Sumus omnes mortales, nescimus autem diem neque horam, medicus judicat morbum hunc non carere periculo: non nocet igitur tempestivè disponere domui tuæ imò juvare potest ad corporis & animæ salutem.

Quintò, Moneat ut, si nondum fecerit, Testamentum absolvat, ut tantò liberius curas omnes salutem suam tantum impendat, 2. Ut si quid restituere debeat, justitiæ satisfaciatur. 3. Ut pro animæ suæ solatio procuret eleemosynam fieri in pauperes, & sacrificia, & alia Ecclesiæ remedia, dicatque ægro; si ipse nunc tui obliviscari, quantò magis amici tui obliviscantur? 4. Ut ex animo remittat injuriam omnibus qui ipsi inimici & molesti fuerunt, ad imitationem & amorem Christi, qui moriens pro crucifixoribus oravit dicens, *pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt?* 5. Ut ipse veniam postulet ab omnibus quos dicto vel facto offendit.

Quando autem advertit infirmum mortis nuncio angi aut turbari, debet in promptu habere motiva, quibus mortis horrorem minuat, & ad sequentes resignationis actus ægrum inducat: qui etiam pro sanis valere possunt ad tollendum nimium affectum erga res mundanas.

§. II. Remedia inducentia ad resignationem, contra nimum mortis horrorem.

1. **C**ogita N, Deum esse supremum Dominum vitæ ac mortis, ac proinde vitæ usuram quam tibi hæctenus gratis dedit, quovis tēpore pro suo arbitrio repetere posse. Dic ergo cū Job: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sit nomen Domini benedictum.*

2. *Statutum est omnibus hominibus semel mori, mortuus est ipse Christus, mortua est ipsa Deipara &c.* Nemo autem melius novit quando nobis expediat finem vitæ imponere, quam æterna Dei sapientia. Ille verò tanquā amantissimus Pater hunc tibi vitæ terminum ab æterno destinavit. Dic ergo cum Christo in hortu & brevi morituro: *Pater mi, non mea, sed tua voluntas fiat.* Et cum Apostolo: *Mibi vivere Christus est, & mori lucrum.* *Sive vivimus, sive morimur, Domini sumus.*

3. Tam stultum est nolle mori, quam nolle esse de numero hominum, quorum ne unus quidem à moriendi necessitate eximitur. S. ergo aliquando moriendum est, quando potius quam hoc tempore in quo habes tam multa adjumenta piæ, ac felicitet moriendi, cum præsentia Sacerdotis, cum Ecclesiæ Sacramentis, cum amicorum precibus & sacrificiis. Quam multi sunt casus in quibus postea facilè contingeret te abripi morte subitanæ sine cruce, sine luce, sine absolutione, sine extremis Sacramentis, cum periculo salutis æternæ, sicut multis assiduò contingit.

4. Quid est hæc misera vita, nisi carcer animæ, nisi exiliū a patria cælesti, nisi gehenna curarum, dolorū, morborū, molestiarum, in qua temperata miseria alteri succedit: *Homo natus de muliere brevi vivens tempore repletur multis miseriis.* Nonnè præstat simul & semel omnibus his malis liberari, & ad illam patriam tendere, in qua *neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra.* Vbi *amodo dicit spiritus, ut requiescant à laboribus suis.*

5. Multi viri sancti & sapientes finem hujus vitæ magnis votis expetebant, ut malis hujus vitæ, & peccandi periculis liberati ad æternos Christi complexus evolarent. Sic S. Ignatius Martyr, sic S. Catharina Senensis mortem ultrò invitabant. S. Theresia admirans dicebat, *ô mors quis te metuat, cum vitam parias!* Dic ergo cum Apostolo. *Infelix ego homo! quis me liberabit de corpore mortis huius.* Et, *Cupio dissolvi & esse cum Christo.* Et cum Regio Propheta, *Latatus sum in his que dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.*

6. Inquiso, cujus rei desiderium possit te in hac vita remorari? An cupiditas fruēdi amicis? Multò major amicorum & cognatorum

gnatorum numerus te in caelo expectat: tot majores tui, tot avi, proavi, patrum vicini, cognati, fratres forrè & sutores, filij & filiae praecesserunt, reliqui omnes ad unum brevi sequentur. *Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus.* An te trahit cupido utendi adhuc tuis bonis, aut hujus lucis usura? At moriendo nihil horum perdis, sed tantum commutas in melius: nam anima tua cum sit immortalis, in altera vita fruetur bonis multò majoribus, & nunquam perituris, docente Apostolo, *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis descendit, quae preparavit Deus ijs, qui diligunt illum.*

Si dicas, te tantum desiderare longiorem vitam, ut possis melius Deo servire, & ad aeternitatem te comparare. At fortè diutius vivendo longius à salute recederes. *Accidit plerumq̃,* inquit August. *ut qui crescit aetate, crescat & iniquitate.* Uci factum est in ipso Salomone. Fac igitur nunc quod tunc fieri velles, potes uno die vel horâ, intensis actibus, & ardenti Dei amore plures vite annos adaequare. Et testatur ipsa Scriptura, aliquos ex hac vita magno Dei favore citius evocari, ne per longiorem vitam petant, nec tamen idèdè minus meretur.

Audi Scripturâ Sapient. 2. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum eius, & consummatus in brevi explevit tempora multa.* Dic ergo cum magno erga paternam Dei providentiam affectu: *Domine, tu optime nosti quid mihi expediat: da quod jubes, & jube quod vis, Paratum Cor meum. Deus, paratum cor meum,* ut faciam sanctissimam voluntatem tuam

§. III. *Incitamenta ad patientiam contra morbi dolores.*

A Mice N. nonè desideras sequi Christum Salvatorem tuum, qui pro te, multa passus est? Dices hand dubiè, desidero. Audi igitur Christum tibi loquentem: *Qui vult venire post me, tollat Crucem suam, & sequatur me.* Ecce hi dolores sunt tua Crux, quâ debes portare ut Cl. istum sequaris. *Sic oportuit Christum pati ut intraret in gloriam suam,* quomodo poteris tu sine patientia intrare in gloriam alienam? Dolores tui, fateor, magni sunt, sed dolores & tormèta Christi fuerunt multò majora. Cogita illius sudorem sanguineum, quo ex solâ Passionis suae cõsideratione tuto corpore persusus est. Si capitis dolore cruciatis; respice caput ac frontem Christi Salvatoris tui acerbissimis spinarum aculeis undique sauciatus: Sipectoris, aut lateris molestiam torquetis, aspice latus Christi tui crudelissimam militis lanceam perforatum: Si in manu aut pede dolorem sustines, converte oculos ad Christi manus & pedes acutissimis clavis Cruci affixos. Deindè magno affectu dicis, *Non est discipulus super Magistrum: si Dominus &*

Salvator pro delictis meis tanta sustinuit, quantum magis debeo ego ex illius amore aliquid sustinere.

2. Cogita te per morbi dolores patienter toleratos, futuras Purgatorij pœnas ex parte vel ex toto compensare, & magnum cœlestis gloriæ incrementum acquirere, monente Apost. 2. Cor. 4. *Momentaneum & leve tribulationis nostræ, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Et iterum ad Rom. 8. *Non sunt condignæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Dic ergo cum S. August. *Domine hic ure, hic seca, ut in æternum parcat.*

Ecce in hunc finem Christus ex pretioso Calice Passionis suæ hos dolores tibi propinat. Nonnè ipsius Calicem libenter acceptabis, & hos dolores licet amaros ex illius amore exhauries, cum ipso dicens: *Calicem quem dedit mihi Pater quomodo non bibam illum? Pater, si non potest Calix ille transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.*

Nonnè magni faceres, si quis tibi sacratissimæ Crucis Christi reliquias insignes aut particulas aliquas dõaret? Ecce tibi Christus ipse mittit hos dolores, tanquam particulas gravissimæ Crucis, quam ipse in corpore & in anima sua ex tui amore sustinuit. Dic ergo ex toto corde Salvatori tuo.

Domine JESU Christe ad amorem & gloriam tuam suscipio de paternâ manu tua omnes ac singulos hujus morbi dolores ac molestias, tanquam totidem Reliquias sanctissimæ Crucis tuæ mihi à te donatas. Illas tanquam tales amplector & osculor & eas in corporis & cordis mei theca cum patientia, imò etiam cum gaudio portare desidero. Salve Crux pretiosa, quæ decorem traxisti de membris Domini mei JESU Christi. Suscipe me discipulum ejus qui pependit in te: ut per te me recipiat qui per te me redemit. Christo confixus sim Cruci, *vivam ego jam non ego, vivat verò in me Christus.*

Cogita quomodò sancti omnes optabant stigmata vulnerum Christi in suo corpore gestare. Quomodò S. Paulus gloriabatur se stigmata Domine JESU in suo corpore portare. Quomodo S. Francis. pro summo favore cicatrices quinque vulnerum Christi in suo corpore suscepit, etiamsi ex illis copiosus sanguis profueret; Quomodo S. Catharina Senensis cum ingenti gaudio similem gratiam à Christo complexa est, licet tantos dolores inde sentiret, ut se morituram putaret. Certissimum autem est, & fide credendum, illos dolores ac molestias magno Dei favore & munere tibi concessos esse, si illos ad honorè aut amorè Dei patienter sustineas. Dic igitur ex animo cū Sãctis illis Deo charatissimis.

○ Deus, ó Salvator dilectissime ad amorem & honorè di-

vinæ Majestatis tuæ suscipio de manu tua hos cruciatus ac molestias, eoque complector tanquam stigmata vulnerum tuorum, & vestigia tormentorum, quæ in sacratissimo corpore sustinisti. Et utinam eodem amoris sensu ea in corpore meo sustinerem, quo S. Paulus Apostolus, S. Franciscus Confessor Seraphicus, S. Catharina Senensis, alijquetibi dilectissimi.

Utinam haberem illum pro te patiendi ardorem quem habuit S. Laurentius, dum super ardentem prunas in craticula versaretur. Quem habuit S. Stephanus, dum inter lapidum imbres toto corpore contunderetur. Quem habuit S. Sebastianus, dum sagittis undique configeretur. Quem habuerunt reliqui Martyres & amici tui, quorum maximum gaudium erat pro te secari, urii, & lauari. Quod mihi deest tu supplere digneris, Salvator mi, cum quo vivere volo & mori. Amen.

§. IV. De exercitio Fidei, Spei, & Fiducia in Deum.

UT æger disponatur ad actus efficaces Amoris & Contritionis, plurimum juvat, illum primò excitare ad vivam Fidem & fiduciam erga Deum, ac merita Christi, aliaque fidei mysteria, quantum personæ dispositio patietur; nam ut ait Apostolus ad Heb. 11. *Sine Fide impossibile est placere Deo.*

Quod si esset æger qui in Fide vacillaret, & confirmari indigeret, proponi possent illi breviter quædam ex argumentis, quæ pro Ecclesia Romana supra in controversiis exposuimus.

Itaque inducendus est æger, ut devotè & attentè recitet Symbolum Apostolorum; vel ipse sacerdos illi præeat singulas Symboli partes pronunciando. Quod si infirmior sit, quam ut hoc commodum aut consultum videatur; procedat Sacerdos per paucas interrogationes hoc modo.

Nonne credis in Deum & Salvatorem nostrum Jesum Christum &c? *Credo.* Nonne cupis vivere & mori in fide, quam sancta Romana Ecclesia credendam proponit? *Cupio.* Abrenuncias omni diabolicæ suggestioni, quæ possit tibi in contrarium occurrere aunc in hora mortis? *Abrenuncio in perpetuum; & utinam possem fidem hanc sanguine meo consignare.*

Nonne spem tuam & firmam fiduciam salutis æternæ habes repositam in Dei misericordia meritis Salvatoris nostri Jesu Christi? Respondet æger: *In te Domine speravi, nõ confundar in æternũ.* Dic ergo cum Jobo c. 29. *Scio quia Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra resurrecturus sum, & in carno mea videbo Deum Salvatorem meum; quem visurus sum, & oculi mei conspiciuntur in & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo.*

Debes igitur scire nulla esse peccata vā multa aut magna, quæ

remitti non possint per infinita Christi merita, quæ per Sacramenta, aut sinceram cordis Contritionem nobis explicantur. Exemplum habes in S. Magdalena, quæ quamvis esset magna in civitate peccatrix, postquam seridè ad Christum conversa est, & de peccatis doluit, dixit ei Dominus: *Remittuntur ei peccata multa quia dilexit multum.* Et latro, qui tantum in Cruce ultimâ vitæ horâ cum fiducia dixit, *Domine memento mei cum veneris regnum tuum:* statim à Christo audivit: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.*

Respice Christum in cruce expansis brachijs, paratum te ad suum complexum & gratiam admittere, modo tu velis tota cordis fiducia ad illum recurrere. Audi illum ultrò invitantem: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.*

Cogita Deum Patrem esse benignissimum, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur & vivat. Ipse te creavit, ipse te ad Ecclesiam suâ vocavit, ipse per te Filium suum unigenitum redemit. Accurre igitur ad ipsius sinum tanquã creatura ad Creatorem, servus ad Dominum, redemptus ad Redemptorem, filius ad Parentem, ipse est qui filium etiam Prodigum post multa flagitia ad se reducere cum gaudio recepit. Tu tantum dic corde contrito: *Pater peccavi in cælum & coram te, & iam non sum dignus vocari filius tuus.* Et ipse cùm lætitia paterna viscera expandet dicens, *gaudere oportet & exultare, quia filius meus hic mortuus erat, & revixit, perierat & inventus est.* Testatur enim majus esse gaudium in cælo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam supra nonaginta novem justis, qui non indigent pœnitentiâ.

Postquam Sacerdos hæc aut alia fiduciæ motiva cum affectu exposuit, suggeret per intervalla aliquam ex sequentibus sententiis identidem ab ægro ore vel corde repetendam.

Domine si habes undè me damnare potes, habes etiam undè me potes salvare: misericordia Domini super omnia opera ejus.

Quomodo pater miseretur filiorum; ita misertus est Dominus timentibus se.

Domine non timebo mala quoniam tu mecum es. Pone me Dominus juxta te, & cujusvis manus pugnet contra me.

Protektor noster aspice Deus, & respice in faciem Christi tui.

Ad te Domine levavi animam, Deus meus in te confido non erubescam.

Pater meus & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me.

Juxta est Dominus his qui tribulato sunt corde, & humiles spiritu alvabit.

Magna

Magna est super caelos misericordia tua, & usque ad nubes veritas tua.

Quis unquam speravit in Domino & confusus est? In te Domine speravi, non confundar in aeternum. Hoc postquam repetit ager, concludere potest Sacerdos hac oratione:

Deus cui proprium est misereri semper & parcere: suscipe deprecationem nostram: ut nos & omnes famulos tuos, quos delictorum catena constringit, miseratione tuae pietatis clementer absolvas. Per Christum Dominum nostrum Amen.

S. V. De exercitio Amoris in Deum & perfecta Contritionis.

Actus hic maximi momenti est, & ad illum aeger aut moribundus omni conatu adjuvandus est: nam si in susceptione Sacramentorum aliquid forte obicis quocumque modo intervenerit, hic actus est, & quidē solus, qui peccatorē reddit salutis suae absolutē securū. Proindē ad illū primō per idonea motiva disponēdus est, deindē ipse actus pro viribus eliciendus.

Primō, Considera N. Dei bonitatem, Majestatiē, excellentiā infinitam super omnes creaturas, quas ipse solo nutu voluntatis suae ex nihilo produxit, & infinita benignitate assiduō regit & conservat. Infinitae ejus majestati ac bonitati debetur à te, & ab omnibus, amor infinitus. O utinā possimus illū rependere! Sed quia amoris infiniti incapaces sumus, tantū mādāt nobis, ut diligamus ipsū ut Deū & Dominū super omnes creaturas ex toto corde, & ex tota anima, & ex totis viribus nostris, sic ut pro nulla re hujus miseræ vitæ velimus ipsum offendere, aut ab illo separari. Nonnē N. hoc tibi æquum & justum videretur? Quid enim justius quam ut Deum, & Creatorē, & Dominū, qui omnibus creaturis infinitē dignior est, super omnes creaturas diligamus? Dic ergo tandem.

Diligo te, Deus meus, diligo te ex toto corde meo, ex tota anima mea, & totis viribus meis super omnes res hujus mundi & utinam amplius & amplius diligerem. Et utinam, ab amore tuo nunquam peccando recessissem, certē cum gratia tua nunquam amplius recedam.

Considera secundō, Quare in hoc mundo creaturas aliquas magno amore complectimur? Nempe, propter aliquam pulchritudinem quam in illis videmus, vel dulcedinem quam in illis sentimus, vel benignitatē quā in illis expetimus. Illa ipsa pulchritudo, dulcedo, benignitas, est in Deo infinites major & perfectior, à quo omnis pulchritudo, & amabilitas creaturarum, sicut tenuis radius à Sole, & rivus exiguus ab Oceano descendit.

Si igitur in creaturis tenues umbras & rivus divinæ bonitatis quantum magis ipsum omnis boni fontem & originem diligere debemus.

O quam serò te cognovi pulchritudo æterna, quam serò te amavi bonitas infinita! Nunc certè super omnia te unum amo & amare desidero in æternum.

Deus meus & omnia! Quid mihi est in cælo, & à te quid volui super terrā, Deus cordis mei & pars mea Deus in æternum.

Considera tertio, Beneficiorum a Deo acceptorum magnitudinem ac multitudinem, ex mera ac gratuita Dei benignitate. Creavit te ad imaginem & similitudinem suam ex innumeris hominibus, quos tuo loco creare potuisset. Corpus tibi dedit præ multis aliis integrum & sanum, non claudum, aut cæcum, aut informè &c. Animam tibi donavit immortalē, rationis capacem, & multis naturæ & gratiæ donis præditam. Et quem in finem sic te creavit? Ut post hanc vitam cum ipso Deo fœlicitatis & gloriæ æternæ particeps efficiaris, quo nullum magis donum excogitari potest. Si ergo diligis parentem qui tantum corpus tuū genuit, & paucorum tantum annorum hæreditatē tibi comparavit, quantum majori dilectione & affectu debes Deo adhærere, qui non tantum corpus, sed etiam animam immortalē, & hæreditatem æternam tibi in cælis præparavit.

O Creator mi, ò Pater æterne, diligo Te super omnem mundi dilectionem, non tantum quia ego hæc à te bona accepi, sed quia in te ipso tam bonus es, tam pius, tam benignus, ut me indignum tot tuis donis ac bonis prævenire dignatus fueris. Et interim ego in te peccando fui tam ingratus, quando tu erga me fuisti tam gratus.

Considera quarto, Postquam Dei dona, & spem salutis æternæ peccato perdidisti, quomodo per Filii sui mortem, Passionē, ac Sanguinem te à suppliciis æternis redemit. Quomodo iterum, iterumque relabentem ab inferni pœnis toties conservavit, in quibus hoc momento arderes, nisi Deus erga te divinæ justitiæ rigorem continuisset.

Sic ergo Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret: sic dilexit hanc animam meam, ut per ejus sanguinem me à morte æterna conservaret. Quid ergo retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Suscipe saltem cor meum, & animam meam, & amorem meum, & vitam meam; ut amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Considera quinto, Immenfam ac perpetuam Dei ac Salvatoris

toris tui in te charitatem, in eo quod velit in Sacramento Eucharistiae nobiscum assiduo permanere. & seipsum nobis in cibum & alimentum præbere, dicens: *Qui manducat meam carnem & bibit meum Sanguinem, in me manet, & ego in eo.* Et *Qui manducat hunc panem vivet in aeternum.* Quænam mater adeo tenerè diligit filium suum ut illi carnem & sanguinẽ suum in alimentum præbeat? Christi vero in nos amor omnium hominum amorẽ adeo superat, ut satis illi non fuerit morte suã nos redimere, sed etiam voluerit carnem, & sanguinem, & animam, & divinitatẽ suã nobis in escã, in solatiũ, in vitæ æternæ pretium relinquere.

Dic ergo cum S. Augustino. O anima mea, si pigeat amare, non pigeat te saltem redamare Deum & salvatorem tuum, tali amore te parvenientem. O amor mi! Si deliciae tuæ sunt esse cum filijs hominum, quomodo non erunt deliciae meæ esse tecum.

Diligam ergo te fortitudo mea, Dominus firmamentum meum, & refugium meum, & liberator meus, & amor meus in æternum.

Considera sextò, Ingentia beneficia quæ Deus præ multis alijs ex speciali amore tibi in particulari concessit.

Primò, Vocavit te ad verã Ecclesiam, & fidẽ sine qua nulla est salvatio, idque peculiari favore & auxilio, teste Christo Joan. 6. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus traxerit illum.* Cogita quã multa hominum millia in sua infidelitate & hæresi æternum pereant, quos si Deus tuo loco ad suam Ecclesiam ita vocasset, fortè multò ardentius illum coluissent & amassent, Cogita quid de te factum fuisset, si Deus permisisset te nasci ex parentibus hæreticis, aut educari inter amicos aut cognatos hæresi infectos, qui te in errorem & damnationem abduxissent.

Secundò, quomodo divina providentia non permisit ut sine Baptismo in utero matris extinctus fueris, ut multi alij.

Tertiò, Quod ab infantia nactus fueris Magistros probos & Catholicos, qui te in timore Dei, & amore virtutis continuarent, ne inter homines sceleratos & perditos vitam duceres.

Quartè, Quod tibi præ multis alijs præbuerit usum frequentem Sacramentorum, à subitanea morte, & à damnatione æterna conservaverit, ut possis in gremio Ecclesiæ mori, Sacerdotis absolutionem obtinere, in perfecto Dei amore & gratia vitam terminare, & ad salutem æternam cum Christo & Sanctis in cælo pervenire, Verè potes ex animo cum Propheta dicere:

Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Quomodo non diligam illum super omnia, qui quodammodo super omnes me dilexit?

O mi Deus desidero te amare super omnia, sicut te diligunt Angeli in cœlo, sicut te diligunt Apostoli & Martyres, & sicut te dilexit sanctissima Virgo Deipara, cum qua ex toto corde & affectu dico: *Magnificat anima mea Dominum, & exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.*

Et ut possim quantum in me est, amorem amore compensare. Suscipe Domine universam libertatem meam accipe memoriam, intellectum, & voluntatem meam. Quidquid habeo ac possideo, mihi largitus es, id totum tibi restituo, ac tuæ voluntati trado gubernandum. Amorem tuum cum gratia tua mihi dones; & dives sum satis, nec aliquid ultra posco in rebus creatis.

Quando advertet Confessarius pœnitentem suam his motivis excitatum, & ad Dei amorem inflammatum esse, dum ferrum candet, poterit primo cum illo recitare aliquos actus Charitatis & Contritionis infra exprimendos, ut ad Confessionem generalem, aut particularem, aut ad alia Sacramenta disponatur.

Secundò, Suadere ut ex Dei amore ignoscat omnibus, qui ipsum offenderunt.

Tertiò, Hortari ut ab omnibus veniam postulet quos dicto, aut facto offendit.

Quartò, ut morbi molestias, aut mortem ex Dei amore libenter suscipiat.

Quintò, ut promittat præstare debita, aut alia quæ judicat ad ægri salutem necessaria.

Sextò, ut proponat, si Deus vitam ulteriorem dederit, optimo pietatis exemplo alijs præluere.

§. VI. *Actus varij Contritionis & Amoris Dei super omnia*

I.

O Magne Deus, Te amo super omnia, te diligo ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus meis. O quam doleo quod à sanctissima voluntate tua cogitatione, verbo vel opere unquam peccando recesserim! Nunc ego firmissime propono omnia mandata tua implere, omniaque te aspirante peccata vitare. Et quare? Non aliâ causâ, quam ob immensam perfectionem, incomprehensam potentiam, altissimam sapientiam, infinitam bonitatem tuam, sive propter teipsum, & quia omni amore dignissimus es. O Pater! ô Fili! ô Spiritus sancte! ô sanctissima Trinitas ô Deus meus & omnia.

Domine

II.

Domine Jesu Christe, verus Deus & homo, Creator & Salvator meus, doleo ex toto corde meo, quod te offenderim, quia tu Deus meus es, & te amo super omnia; firmiterque statuo, nunquam posthac peccare, sed omnes peccandi occasiones evitare. Propono quoque peccata mea confiteri, pœnitentiam, quæ injuncta fuerit, exsolvere, & si quid alicui debeam, restituere. Amore etiam tui remitto injuriam omnem à quocumque mihi illatam. Insuper ad expianda peccata mea, offero Majestati tuæ vitam, labores, & bona opera mea universa. Ut verò humillimè peccatorum meorum veniam efflagito; ita confido, ab infinita bonitate tua, per merita sanctissimæ Passionis, sanguinis & mortis tuæ, ea mihi remittenda; præstandam etiam gratiam, quâ vitam meam emendem, & in sanctissimo servitio tuo in finem usque perseverem. Amen.

III.

Delicta mea, Deus meus, expavesco, & ante te erubesco, cum veneris judicare, noli me condemnare. Doleo Deus cordis mei, doleo ex toto corde meo, quod offenderim ac læsetim supremam bonitatem ac majestatem tuam. O cur unquâ displicui tibi amabilissima bonitas! ô Majestas colendissima, doleo jam ex sincerissimo amore tui, qui amari super omnia infinite dignus es. Amo te Deus meus! & amare te, & glorificare te volo in æternum Amen.

IV.

O Deus meus, amor meus, omne bonum meum, & in Te infinite bonus, infinite benignus! utinam nunquam offenderim te infinite amabilem, nec offenderem posthac in æternum. Hoc ego, Pater sancte præstare desidero omniû creaturarum mihi possibili affectu, & hoc desiderium ac propositum toties renovare quoties respiro, quoties vivo, nunc & in æternum.

V.

Deus meus & omnia, doleo purè propter te, quod unquam offenderim te infinito honore, amore, obsequio dignissimum, & cum omnibus Sanctis & servis tuis tuum beneplacitum amplector, & amplectar in æternum. Da quod jubes, & jube quod vis.

VI.

O Deus meus! ô Jesu cordis mei quâ bonus semper fuisti erga me! & heu quâ ingratus ego erga Te! Doleo Deus meus ex amore tui, non tantum quia tam bonus fuisti erga me, sed quia tu

hoc panis ille cœlestis præstat animæ: ille membra corporis hic animæ potentias reficit, nutrit, confirmat.

4. *Futura gloria nobis pignus datur.* Quis ad illud pignus non fidenter aspiret, quod opem certam æternæ vitæ adducit.

Ubi vero allata fuerit venerabilis Eucharistia, quantum inimitas patietur Deum præsentem veneretur, atque adoret. Sæpe visa est Eucharistia morituris vires addere, ut in illo supremi temporis articulo, suum in Deum amorem religionemque patriam facerent. Exemplo sit S. Cuihelmus Archiepiscopus Bituricensis, qui, licet animam agere videretur, simul atque Deum suum ad se venire cognovit, perinde ac si morbus omnis remississet, de strato profiliens, concito gradu servatori suo processit obviam, cumq; flexis humi genibus totusque lachrimis diffluens, quanta potuit animi corporisque demissione veneratus est, instantemque illi agonem suum commendavit.

Tum in ægro iterum excitet Sacerdos vehemens sacratissimi viatici desiderium, in quem finem breviter repeti poterunt prædicta, tum exempla adferri eorum, qui ardentissimè cœlesti hoc pane, vitâ excessuri, muniri voluerunt.

S. Maria Magdalena admonita ut cœlum peteret, etsi itineris duces Angelos haberet, hoc tamen iter ingredi renuit, nisi prius Christum Dominum Angelorum, comitem & ducem haberet.

S. Ambrosij Mediolanensium Præsidis desiderio, quod præ morbi magnitudinè aperite non poterat, Deus miraculo satisfacit; nam nocte divinitus admonitus Vercellensis Episcopus, allata venerabili Eucharistia viatico illum refecit.

His alisque æger accensus, qua maxima potest reverentia divinum viaticum recipiat; quo accepto, consideret nobilis hujus cibi dignitatem, repetitisque fidei, spei, ac charitatis actibus, dicat; Mane nobiscum Domine, quoniam ad vesperascit, & inclinata est jam dies Breves dies mei sunt, & solum corpori meo, superest sepulchrum. Bone Jesu esto mihi Jesus & Salvator, tibi corpus & animam committo.

§. IX. *Ad extremam Unctionem dispositio.*

FORMA conferendi in Rituali exprimitur; iterari potest, quâdo novum mortis periculum incurrit. Ministranda est etiam amentibus, licet illam antea non petierint. Pueris etiam danda est post se optimum annum, si habeant usum rationis, etsi nunquam communicaverint. Alias resolutiones vide supra *part. 4. c. 6.* ubi de extrema Unctione agitur.

Actus hujus Sacramenti ex Concilio Florentino est mentis sanitas,

sanitas, & quantum expedit, etiam corporis. Hinc Sacerdos refutet errorē & timorem illorū, qui cupiunt semper differri Extremam Unctionem, eo quod persuadeant sibi eo collato de vita actū esse. Cardinalis Bellar. asserit idēd rariores aegros hunc sanitatis fructū decerpere, quod serius ad hanc vitæ arborē accedant.

Narrat Joannes Nider, Rupertum quendam Imperatorē circa annum Christi 1400. hujus opinionis aspergine non leviter tinctum fuisse; at non impunē: nam continuō tot tamque gravibus scrupulis torqueri cœpit, ut propius nil fuerit, quam ut nō modō de corporis, sed & de animæ salute deturbaretur. Impediit Dei favor, Spiritualis hæc ei medicina adhibita, dumque orationes eius pietatis plenissimas percipit; ô me imprudentem, inquit, qui orationes tam pias hæcenus neglexerim. Ignoscat Deus insipientiæ meæ: & verō ignovit, vitæ annos insuper non paucos induxit, quibus imperium suum sospes administravit.

Dum aeger inungitur, animum his aliisque similibus orationibus pascat; *Iesu Fili David miserere mei; Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina; Bone Iesu dic anima mea, Salus tua ego sum.*

Sacerdos peractâ Unctione aegrum animet ad fiduciâ recuperandæ sanitatis, si id animæ profuturum sit, divinoq; placito consertaneum; atq; in hunc finem has aliasq; orationes recitet.

Concede hunc famulum tuum quæsumus, Domine Deus perpetuâ mentis & corporis sanitate gaudere, & gloriosa B. Mariæ semper Virginis intercessione à præsentis liberari tristitiâ, & æternâ perfrui lætitiâ.

Omnipotens sempiternæ Deus, salus æterna credentium, exaudi nos pro infirmo famulo tuo N. pro quo misericordiæ tuæ imploramus auxilium, ut redditâ sibi sanitate, gratiarum tibi in Ecclesia tua referat actiones.

§. ultimus. *Admonitio ad præsentis de morte.*

Postquam aeger expiravit, Sacerdos animam ejus circumstantibus commendet, dicatq; nullo modo defunctum efficacius ab ijs juvari posse, quam si purgatâ statim per Confessionem conscientiam ad communionem religiosè accedant, ejusq; fructum per modum suffragij defuncto impertiant.

Deindē adhortetur præsentis de adhibenda cura ad felicem mortem obtinendam.

1. Quia ab illa, beata æternitas dependet.
2. Moneat ad hanc obtinendam necesse esse per rectam vitæ innocentis viam ambulare, & frequentem Sacramentorum poenitentiae & Eucharistiæ usum adhibere.

3. Considerent pretiosum esse tempus quod ad salutem operandam conceditur
4. Maximè certam omnibus esse mortem, horam verò mortis incertam.
5. Exiguo labore ingentes thesauros comparari posse.
6. Nihil nos hinc asportaturos, præter virtutum bonorumque operum fructus.
7. Id nunc agendum, quod fecisse optarem, si modò super premium vitæ momentum adesset.

Pro præparatione securissima ad Mortē, dū rectè valemus usurpandū est sequens Testamētum, quale sibi viri sancti sæpius cōfecerūt, & singulis septimanis devotè recitarūt ac renovarunt.

TESTAMENTUM

Devotissimum Homini Christiani, complectens Actus omnes, quibus possit ad salutem æternam securissimè dispon.

IN nomine Dei, ac Sāctissimæ Trinitatis, Amē, Ego N. N. ab Annes... tuo nutu, ô mi Creator, veni nudus in hunc mundū & brevi nudus inde ad te revertar. Cum autem omnia acceperim de manu tuā, & tua sint omnia infinitis titulis; hac meā suprema voluntate tibi me, meaque omnia restituo, quantum possū amore, quanta possū gratitudine. Te quoque super omnes Hæredem meum constituo, qui restitues hæreditatem meam mihi, sicut dedisti mihi Templum, & pretiosam animam, & Spiritū Sanctum tuum. Et quid potuisti facere amplius animæ meæ, & non fecisti?

Quid verò ego hæctenus retribuī, & quid deinceps retribuā tibi? O quā meritò ex nunc in æternum cor, corpus, & animā, omnesq; cogitationes, verba, & opera, tibi dico, & devo veo! Et si mea forent universa, ô Deus, hæc quoq; darem tibi Dignus es enim Domine accipere omnē laudē, virtutem, honorē & benedictionem; & maximè a me, qui te sic N. peccando toties inhonoravi, de quo nunc ex amore tuo medullitus doleo.

Itaque nunc cum omnibus Sanctis tuis, & in æternum dicere incipio. Benedictio; & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, & virtus, & fortitudo tibi Deo nostro in secula seculorum, amen.

Hos affectus omnestoties renovare cupio, quoties deinceps respiro, & maximè in ultimo vitæ momento, pro quo nunc in manus tuas commendo spiritum meum.

Insuper nunc coram te, & Curia tua cælesti universa, obfigno meum votum, & desiderium, quo cupio in Fide Catholica Apostolica & Romana vivere, & mori, & in extrema hora Pænitiæ Sacramentum ad veniam Peccatorum, Unctiones verò extreme, ad luctum contra Dæmonem, Communiones autem, ad Viaticum Ingressu æternitatis, toto cordis affectu sumere & complecti desidero.

Hæc desideria Scripto hoc, ideo coram Te Deus meus, & coram Angelis ac hominibus consigno, ut hoc ipsum sit humilis, & explicita Sacramentorum postulatio, si quo casu intercepta voce, lingua eloqui non possem. Nec revocatum censeri cupio, nisi coram te, & curia tua, & septem testibus, & integris sensibus illud retractaverim. Pro Pænitiæ verò Sacramento ne desit materia etiã explicita: Nunc pro extrema hora fateor dolens ex sincero tui amore, me erga te ingratiſſimum fuisse; in oratione toties vagum, & negligentem; erga proximum non uti debui affectum patientem, & benignum; erga me plus nimio indulgentem, & tempus omnium pretiosissimum otiose perdidisse, cum possem eo in immensum per singula ferè momenta augere opes æternas, & pro æterna gloria tua illud ipsum impendere. De his inquam, ceterisque vitæ universæ delictis ex puro Dei amore toto corde doleo, me ipsum accuso, & supplex veniam effugio.

Quod reliquum est de bonis fortunæ, illa relinquo iis N N. quibus, ut cõfido, relinqui tibi maximè placet, & in eum usum N. qui sit ad majorem tui nominis gloriam. Tua sunt fateor, Domine, tua sunt omnia. Ego verò redditurus forsitan hodie rationem, cupio esse Dispensator fidelis, ut non studeam honori meo, sed tuo, non vanitati, sed veritati. Tu enim es via veritas, & vita mea.

Rogo item vos Amicos meos, ut sacrificiis, precibus, Communionibus, Indulgentiis, & elemosynis juvetis animam meam, ne qua in limine beatæ æternitatis occurrat tristis remora proparanti ad Dominum, ad centrum, & omne bonum meum.

Si qui verò, quod absit, quacumque ex causa adversarij mihi, aut offensus estis, aut iniustus, condono ex corde vobis offensam coram Deo, qui scrutatur cor, & renes meos, propter amorem Domini mei: & si quem ipse offendi, supplex veniam peto. Pacem omnibus cum Domino Jesu relinquo, & offero, quia tendo ad Principem

cipem pacis, & vobiscum in pace in æternum vivere volo, & habitare in amantissimo corde Christi JESU.

Hæc sunt Deus meus, iudex meus, & refugium meum, hæc sunt desideria pauperis, qui soles exaudire. Audi obsecro, & exaudi de profundis clamantem; & per misericordiam tuam confirma hoc Deus, quod operatus es in me. Hæc mea desideria & decreta certè nunc & omni hora, morte & Sanguine signare paratus sum. Hæc suprema mea & æterna voluntas est, eritque Deus meus, per gratiam tuam. Estne ultra quod possim, ô Pater misericordiarum, ô spes mea, ô Charitas, Deus meus, estne jam, dum adhuc tempus est miserendi, quod ultra faciam? Paratum cor meum Deus, paratum cor meum exequi per omnia sanctissimam voluntatem tuam, ut securus tecum vivam in æternum, ut nunquam separer à charitate tua, ut amem te propter te, & tecum unum sim in perpetuum. O beatissima Virgo Maria, salutis meæ anchora, & portus, spes, & refugium omnium miserorum, ac proinde meum; & vos beati Spiritus, & custos Angele, vosque Patroni mei, & omnes Sancti, ac sanctæ Dei; ecce videtis hoc Chirographum meum, non mortis, sed vitæ! Auditis clamorem meum, & desiderium meum. Hoc ego in hora mortis meæ firmum & ratum esse volo, & vestro (quod humiliter imploro) auxilio futurum spero, etiam in extremo Iudicii die, ac tota æternitate. Ut sic cognoscat mundus, quia diligo te Deum meum, quia sic dilexisti me; & vivo tibi, & in te: ac amore tui mori cupio, qui amore amoris mei dignatus es mori in ligno Crucis.

Hæc signavi propriâ manu, gratiâ Dei mei, teste ipso, & curiâ illius cœlesti, & sic signatum cupio in hora mortis, ut Deo meo æternum vivam. Anno... mense... die... hora... N. N.

PRAXIS ASSIDVA MEDITATIONVM PRO SACERDOTE.

Ad Vitæ, & Functiõnum suarum perfectionem.

CUM Sacordotis sit populum non tantum verbo, sed etiam exemplo docere, ante omnia opus est ut ipse omnes muneris sui partès piè sanctèque exequatur. Debet enim Sacerdos esse in Ecclesia Dei *Lucerna ardens & lucens*; lucere autem non potest foris vitæ exemplo, nisi prius ardeat intus sincera erga Deum ac proximum charitate, neque hunc divi-

æ charitatis ardorem concipere, nisi coram Deo seriâ officij sui consideratione intellectum illuminet, & voluntatem ardentis virtutis ac perfectionis desiderio accendat. Hinc sapienter affirmat *Caietanus in 22. q. 82. a. 3.* neminem posse dici Religiosum (nec simili ratione perfectum Sacerdotem) qui semel in die in mentali oratione animum non exerceat: quia fieri non potest, ut quis ad Christianæ virtutis perfectionem perveniat, nisi eam seriò desideret; desiderare autem non potest, nisi eam ejusque dignitatem attentè consideret.

Et mos est laudabilis hic in Belgio, ut nemo à Prælati ad Sacerdotium admitratur, de quo non constet quod per exercitia spiritualia in sanctis Meditationibus animum excoluerit, quod utinam alibi in praxim inducatur. Ne igitur omninò desideretur medium ad Sacerdotis perfectionem tam necessarium, hic aliquem ad meditationem ingressum, per materias illius statui convenientes, breviter aperiemus, ut meditationis utilitate & suavitate degustatâ, possit paulatim Sacerdos sua industria, & divino auxilio, illius usum sibi reddere magis familiarem.

Hæ autem considerationes quas subijcio, non sunt ebiter legendæ, sed meditantium more in singulis punctis sistendum est, cum pio affectu considerando documenta, quæ Deus illic proponit, quam necesse sit illa observare, quam periculosum negligere, notando virtutem quam commendant, aut vitium quod damnant, in singulis reflectendo ad seipsum, & examinando, an hoc hæcenus observaverit, aut contrarium vitium evitaverit, proponendo quam primum, & in particulari seriam emendationem, & operum suorum dignam Sacerdote perfectionem, ad Dei gloriam, ad proximi ædificationem, & animæ suæ solatium, tam in hac vita, quam in tota æternitate.

DIE DOMINICO.

Considerationes de Dignitate & obligatione Sacerdotum.

Considera primò, Sacerdotes plures suam dignitatem & obligationem vel ignorare, vel non satis expendere; & hinc fieri in multis more sæcularium vivant, nec obligationi suæ respondeant, nec in debito honore & æstimatione à sæcularibus habeantur. Sacerdotis persona & officium semper apud præcipuas Gentes tanta in æstimatione habita fuit, ut qui erant Reges, debuerint simul esse Sacerdotes, ad majorem reverentiam Regiæ personæ conciliandam. Testatur id S. Ambrosius *serm. 18. in Psal. 118.* ubi etiam adducens Platonem sic ait: *inter alia didicisti*

(Plato)

(Plato) apud Ægyptios non licere Regem absque Sacerdotio imperare. Quin imò si ex alio genere quispiam regnum usurparet, cogebatur statim sacris initiari, ut simul Rex esset & Sacerdos. Affert etiam Xenopho non omnes Reges Lacedæmonios simul Sacerdotes fuisse. Id ipsum primi Reges Romanorum firmiter observarunt, ut disertè tradit S. Isidorus l. 7. Etym. c. 12. Sacræ etiam Litteræ Gen. c. 14. indicant Melchisedec Regem simul & Sacerdotem fuisse.

Quin etiam à dignitate, puritate, ac scientia quæ debet inesse Sacerdotibus, in sacris Scripturis Angeli nuncupantur, ut Malachia c. 2. *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & Legem requirunt ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est.* Et ab ipso Christo Matth. 5. & alibi, Sacerdotes vocantur, Sal terræ, Lux mundi, Lucerna super candelabrum posita. Et etiamnum propter sacri Ordinis reverentiam quilibet Sacerdos vocatur Reverendus Dominus, & alibi Sir Petrus, Sir Thadæus &c.

His expensis, seriò cogita, an tua vita & mores sint Sacerdotio digni. Non enim est tanti officii dignitas, onus, & obligatio temerè suscipienda, aut indignè exercenda. Nulli sunt in toto mundo homines graviori iudicio à Deo puniendi quam mali Sacerdotes. Rei optimæ corruptio solet esse omnium pessima.

Errat sanè, & graviter errat, qui ad sustinendum Sacerdotis nomen sibi sufficere putat, à Laicis veste distingui, & Horas, ac Sacrificium cursim absolvere. Attende quantum porro ad exercendum hoc Sacrosanctum munus perfectionis requiratur? Audi S. Chrysost. *Conc. ad pop. Antioch.* His verbis graviter monentem:

Quo non oportet esse puriorem tali fruente sacrificio? quo solari radio non splendidiorem Manum carnem hanc dividentem, Os quoque igne spiritali repletur, Linguam qua tremendo nimis Sanguine ribescit? Attende etiam S. Ambrosium lib. de dignit. Sacerd. graphicè docentem Sacerdotis dignitati vitam & Mores respondere debere. Nihil, inquit, est in hoc saeculo excellentius Sacerdotibus, si quod sumus professione, actione potius quam nomine demonstramus: ut nomen congruat actioni, actio respondeat nomini, ne sit nomen inane, & crimen immane, ne sit honor sublimis, & vita deformis, ne sit deificæ professio, & illicita actio.

Considera secundo, Quantam apud omnes æstimationem & venerationem conciliare debeat ordinis sacerdotalis excellentia & perfectio, & quantam Deo & Ecclesiæ injuriam faciat Sacerdos, qui Ordinem illum malâ vitâ, & pravo exemplo commaculat. Constantinus Imperator tanto pere Sacerdotes veneratus est

est, ut dixerit: Si Sacerdotem viderem peccantem, ne ab aliis videretur, pallio meo illum contegerem. S. Martinus Episcopus Turon. prandens cum Cæsare, prius socio suo, quod esset Sacerdos, poculum porrexit, quàm Cæsari. B. Ambrosius dicit Regum ac Principum colla genibus submitti sacerdotum, eosque osculari eorum dexterâ credere se eorum orationibus adjuvari. B. Gelasius Papa in *epist. ad Anastasium Imperatorem* Duo sunt, inquit, *Imperator, quibus principaliter hic mundus regitur. Auctoritas sacra Pontificum, & Regalis potestas in quibus tanto gravius est pondus Sacerdotum, quanto etiam pro ipsis Regibus in divino examine sunt reddituri rationem.*

Considera 2. Hinc sanctissimos quosque ob summam eius dignitatem refugisse Sacerdotium, ut S. Antonium, S. Pachomium, S. Benedictum, & S. Franciscum, cui hærenti, an fieri deberet Sacerdos, cum esset Diaconus, in via occurrit Angelus, gestans vitrum perlucidum clarissimo liquore plenum, dixitque, Sacerdotis animam similem esse debere illi liquori; Unde ille Sacerdos fieri noluit, quia tantam suæ animæ puritatem esse non putavit. Multi quoque Sancti & ætate proveci eremitæ monasteria deseruere, ne ad Sacerdotium proveherentur, alii vero jam ad illud proveci, vel etiam ad Episcopatum, in remotas terras abierunt, ne agnoscerentur, ut Joannes Silentarius & alij. S. Marcus quoque dicitur sibi abscidisse pollicem, ne fieret Sacerdos, & S. Ammonius aures, ne fieret Episcopus. Et ego, quomodo in hac dignitate me gero? Qua pietate erga Deum? Quæ edificatione erga proximum? Hic vita antea cta seriò consideranda est, & nova melioris vitæ proposita Deo offerenda.

Considera 3. Dignitatem Sacerdotum novæ legis, sumi ex duplici potestate illis collata, ordinis & jurisdictionis. Ratione ordinis possunt consecrare Corpus & Sanguinem Domini; ratione jurisdictionis possunt homines absolvere à peccatis, & Ecclesiam gubernare. 2. Expende quam admiranda sit illa potestas consecrandi. Magnum beneficium credimus præstitum Jo-
sue, quod Imperio suo fecerit sistere solem *obediente Domino*, ut loquitur Script. Jos. 10: *Voci hominis*, sed multò magis præstitum est cuique Sacerdoti. Ille enim fecit stare solem, ubi ante erat; at Sacerdos sistit Christum in cælo existentem, ubi ante non erat, id est, in altari; illi creatura obedivit, huic creator; illi sol semel loquenti obtemperavit, huic Deus, quoties verba consecrationis eloquitur, obedit. Quis Sacerdos tam stupidus est, qui considerans tam stupendam Christi erga se obedientiam,

summi Regis ad subditum Dei ad creaturam, non vicissim libenter obtemperet Dei mandatis? Quis cum Joanne Baptista non dicat Matth. 3. *Ego à te debui baptizari*, tibi debui obedire, *Es tu vultus nis ad me*, tu mihi obedis? O me ingratum, & indignum!

Suscipe Domine deinceps universam vitam & operam meam accipe intellectum & voluntatem, corpus & animam, ut in statu Sacerdotij tam sancto me totum tibi & proximo serio & sancte impendam, tunc mihi tuum amorē & hanc gratiam, & nihil ultra posco in rebus creatis. *Addendo alia quæ affectus suggeret.*

D I E L V N Æ.

De Virtutibus, zelo, & scientia quæ debent inesse Sacerdoti.

1. **C**onsidera, Apostolū 1. ad Tim. 3. Velle ut Episcopus, id est qui intendit curam animarum, primò, non sit superbus. 2. non iracundus. 3. non litigiosus. 4. non percussor, vel manu, vel lingua, id est, detractor & calumniator. 5. non violentus. 6. non turpis lucri cupidus, nec avarus. 7. ut sit irreprehensibilis, id est, quæ nemo jure queat reprehendere, quique nullam det occasionem, iustæ quærelæ, vel etiam qui nullius mali sibi sit conscius.

2. Considera, idem tantam perfectionem ab Apostolo exigì in Sacerdote, quia, ut omnes Patres docent, quo quis est sublimioris status & ordinis, hoc ad ampliorem virtutum perfectionem tenetur, secundò illud Luc. 12. *Cui plus datum est, plus exigetur ab illo*, & Sap. 6. *iudicium durissimum in his qui presunt fiet; & potentes potenter tormenta patientur*. Et S. Gregor. *Sicut Prælati, inquit, tot coronas sibi multiplicat, quot Deo animas lucrificat; sic super versa peccat, tot mortibus dignus est, quot ad subditos sua perditionis exempla transmittit.*

3. Considera Sacerdotem debere esse omnium virtutum, maxime autem fidei, spei, caritatis in Deum & proximum, humilitatis, pietatis & castitatis speculū & exemplar: si enim Lux est mundi, & lucerna super candelabrum posita; debet luce doctrinæ suæ, & vitæ exemplaris illustrare omnes, *Matt. 5.* si Sal est terra, debet omnes à corruptione peccati conservare: si Pater & Magister est subditorum fidelium, debet in se ostendere exempla quæ omnes imitentur.

Debet enim Sacerdos esse speculum pietatis, & modestiæ, in quo reluceat imago Christi, ad cuius exemplum homines sæculares vitam & actiones suas conformare conentur. Nihil decet esse in ipsius verbis leve, nihil in oculis, nihil in gestibus nisi modestum & verecundum. Dum quidam Sacerdos jocosus interrogasset D. Thomam Aquinatē, an non videret bovem in aëre volantē, & hic statim oculos ad spectandū sustulisset, derisit Sacerdos illius
simpliciter

simplicitatem, quod hoc crederet. Respondit autem vir Sanctus, Facilius ego crederem bovem volare, quam Sacerdotem mentiri.

4. Considera, Sacerdotem debere habere divinæ Scripturæ; et quæ Theolog. pro officii magnitudine conjunctam scientiam & sapientiam, & ut Apostolus monet Timoth. 1. c. 14. *Attendite lectioni, exhortationi, doctrinæ.* Quilibet enim Sacerdos curam habens animarum, tenetur exponere Evangelium, & Catechesin fidei christianæ tradere, & eos qui contradicunt redarguere. si enim S. Petrus Epist. 1. c. 3. Vult omnes esse *paratos ad satisfaciendum omni poscenti de fide, qua in ipsis est;* quanto magis debent esse Sacerdotes, quia aliorum sunt magistri & Doctores? Quid turpius est, quam Sacerdotem non posse respondere alicui mulierculæ, vel adolescentulo hæretico objectanti, ut hoc tempore sit, Scripturæ sacræ testimonia? Unde Chrysoströmus scribit. Sacerdotem in omnibus debere esse sapientissimum, & mille instructum oculis, ut non solum sibi, sed etiam toti populo serviat. Deus verò apud Osæ Prophetam comminatur impietatis repulsam à dignitate Sacerdotii. *Quia, inquit, Capite quarto, tu Scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.* Unde patet, quantum delinquat, & suo muneri desit Sacerdos, qui otio, aut negotiis sæcularibus vacans, neglit operam impendere utili studio, & lectioni sacræ, quibus se & alios perficiat. Sicut enim Calix consecratus non debet usibus profanis sed tantum Sacris impendi; sic multò magis Sacerdos per Ordines Sacros divino obsequio consecratus, debet se totum studiis, & rebus Sacris, & proximorum saluti impendete.

His consideratis, in particulari examinabis, quantum curam & studium adhibeas, ut his dotibus præfulgeas, & satisfacias officio Sacerdotis aut Pastoris, cujus severa ratio à te exigetur in hora mortis brevi ad futura, quando sera nimis erit emendatio. Nunc igitur necessario faciendum est, quod tunc à te factum fuisse optabis. Deinde per colloquium cum Deo, ad vitæ emendationem gratia humiliter postulanda est.

DIE MARTIS.

De Charitate ad imitationem Christi Sacerdoti necessaria.

Postulatâ gratiâ ad imitandum Christum tanquam tuum Ducem, Regem, ac Magistrum, imaginare illum summâ charitate peragrantem pagos & villas instat optimi Pastoris, ut oves perditas quærat, & ad vitam salutis adducat.

Considera primò, Sacerdotem nulla magis virtute, quam ca-

ritate debere flagrare, tum quia fides, spes, aliaque virtutes ad
 stitiam, teste Apost. 1. Cor. 13. sine illa nihil profunt; tum quia
 officium Sacerdotis vel Pastoris, tam ratione potestatis Ordinis
 ut dignè conficiat & administret Sacramenta, quam jurisdictionis,
 quatenus curam animarum habet, id omninò postulat.

1. Nota typum hujus gessisse veteris Testamenti Sacerdotes
 quorum functio erat ignem sacrum quotidie in altari fovere
Luc. 6. Quid enim aliud ignis ille designabat, nisi sacram Eucha-
 ristiam, Ducem & hominem sub specie panis & vini continen-
 tem? *Deus autem ignis consumens est, Deut. 4.* quem Sacerdotes
 nostri non solum quotidie conseruat; sed etiam conficiunt. De-
 inde vestiti esse debebant cocco bis tincto, ut indicaretur Sa-
 cerdotem debere duplici caritate flagrare, in Deum scilicet, &
 proximum.

2. Considera, Christum Sacerdotem secundum ordinem Mel-
 chisedech, *Psal. 110.* cujus vices obeunt omnes Sacerdotes no-
 stri in consecrando Corpore Christi, dum ajunt; *Hoc est Corpus*
meum, maximè declarasse caritatem erga nos, cum instituit A-
 postolus in Sacerdotes, Nam B. Joannes in *cap. 12.* de extrema
 cœna acturus præmittit, quod *in finem dilexit illos.* Deinde ex-
 mero in eos amore instituit S. Eucharistiam, id est, excogitavit
 modum, quo perpetuò nobiscum realiter maneret. Ad hæc lo-
 gum habuit sermonem de novo mandato caritatis. Postremò, ex
 nimio amore sanguinem suum pro nobis profudit. Attendere
 quomodò imiteris; qualem charitatem Christo retribuas; an
 magis lucra, quàm animas quæras.

3. Considera, quod Christus instituens Principem Sacerdo-
 tum & Pastorum Petrum, de caritate tantum eum percuictatus
 est Joan. 21. *Simon diligis me plus his?* Et ille tantum respondit
Domine, tu scis quia amo te. Christus verò pasce oves meas, indi-
 cans ad pascendas doctrinâ & exemplo oves, & gubernandam
 Ecclesiam maximè opus esse ardenti caritate in Deum proxi-
 mum. Veri siquidem Pastoris est, *Luc. 15.* ovem perditam requi-
 rere, & inventam, relictis licet 99. ovibus humeris sublata in
 ovile portare. Eiusdem est, adveniente lupo, & persecutione ex-
 ortâ, non cum mercenario, qui non est Pastor, fugere, sed ani-
 mam ponere pro ovibus. *Joan. 10.* ejus est cognoscere omnes o-
 ves, easque exemplo vitæ procedere, efficereque ut se suamque
 doctrinam & vitam sequantur, quod non facilè impetrabit, nisi
 multis beneficiis, & amoris indicibus eas sibi devinciat, ac tandem
 aperiat, tanquam clave cœlesti, regnum cœlorum illis
 Hic

Hic in particulari circa hujus charitatis actus se examinabit, & nova circa eam proposita Christo Domino, Sponso, Regi, ac supremo Pastori ardeenter offeret.

DIE MERCURII.

De puritate vitæ & castitate in Sacerdote maximè requisita.

1. **C**onsidera, si veteris Testamenti Sacerdotes toto tempore quo ministrabant tabernaculo, à domo & uxore abesse tenebatur, (ministrabant enim per vices) quantum magis novi Testamenti Sacerdotes, qui non per vices, sed semper ministrant, debent à conjugio & omni consuetudine fœminarum & omni impuritate abstinere. Deinde si Abimelech Sacerdos 1. Reg. 21. noluit Davidi famelico dare panes propositionis comedendos, nisi prius intellexisset eum ab uxore aliquamdiu se continuisse; Si idem populo faciendum fuit Exod. 9. cum esset legem à Deo accepturus: Quantum magis convenit Sacerdotes nostros ab omni fœminarum contubernio alienos esse, quibus quotidie in Sacrificio Missæ corpus Domini, per panes propositionis præfiguratum, non solum sumendum, sed etiam conficiendum, manibusve tractandum est Considera. Paulum 1. Cor. 7. docere eos qui uxorem habent, sollicitos esse quæ sunt mundi, ut placeant uxori, & ideo esse divisos, id est, in multas sollicitudinum partes, ut exponit Hieronymus, distractos; qui autem non habent, cogitare quæ Domini sunt, ut sint sancti corpore & spiritu. Unde consequens est Sacerdotes soli Deo adherere debere, ut cogitent quæ Domini sunt, & sint sancti corpore, & spiritu.

2. Considera, puritatem animi & corporis, non solum à divinis Scripturis, sed etiam ab omnibus Conciliis, Patribus & Doctoribus, eamque non vulgarem, in Sacerdotibus postulari, idque multis de causis. 1. quia sanctissimum Missæ Sacrificium, quo nihil augustius, crebrius peragere, in eoque purissimum Domini Corpus ore suo consecrare, & manibus tractare, aliisque porrigere debent. 2. quia assidue orationi & sacratû Horarum lectioni, quæ mentem puram tranquillam & in Deum elevatam requirunt, vacare tenentur. 3. item alios prædicatione, & sanctæ vitæ exemplo ad omnem virtutem & perfectionem inflammare debent. 4. quia debet magnam partem temporis impendere ovis suis, vel subditis erudiendis, & in viam reducendis, ac si agri sint, in visendis, solandis, & pascendis: pauperibus itè juvandis, peregrinis recipiendis, Sacramentis varijs administrandis. quæ omnia sanè requirunt hominem non solum ab uxore & liberis, sed etiam omnium negotiorum, secularium curâ liberrimè. Unde

Apostolus 2. Tim. 2. Nemo, inquit, militans Deo, implicat se nequissimis secularibus.

3. Considera, Sacerdotem, si castitatem in violatâ non servet, multò gravius peccare, quàm peccent in eodè genere homines seculares. Primò, quia sacrilegium committit: *Si quis Templum Dei violaverit*, inquit Apostolus 1. Cor. 3. *disperdes illum Deus*. At quis templum Dei sanctum, & Deo consecratum proprium est, nisi Sacerdos, toties per varios ordines inunctus, & vices Dei & Angelorum subiens? 2. quia violat votum castitatis ipsius ordinis susceptione factum. 3. quia summo scandalo est bonis & malis, imò & vilissimis hominibus quod; scandalum tantum hoc sæculo est, ut causam dederit tot hæresibus. 4. quia si in statu hujus peccati celebret, aliaque Sacramenta administret, Christum suo modo crucifigit, Christo in faciem spuit, Christum eum Juda prodit, imò conculeat, & in cloacam projicit. Quid enim aliud est os Sacerdotis impudici aut cõcubinarij, quid aliud ejus anima vel cor, quàm cloaca fetidissima? Quid est margaritas projicere ante porcos, si hoc non est cum impudicus Sacerdos audet celebrare, & purissimum Dei, ac Virginis filium manibus contrectare?

Hic examinanda est conscientia, & formanda proposita firmissima, vitandi, in particulari occasione, quæ possint puritati nocere, & adhibendi remedia quæ contra luxuriam assignavimus supra *part. 3. cap. 6. in fine*. Quæ omnia confirmari poterunt sequenti ad Deum Protestatione, quæ à multis puritatis amatoribus quotidie, & præsertim occurrente tentatione, usurpari solet.

Ego N. N. Dei & Domini mei Jesu gratiâ & misericordiâ fretus, Tibi me sisto, Deus cordis mei, quem ubique præsentem agnosco & veneror; & coram purissima Matre tua & mea, coram Angelo meo tutelari, & omni Curiâ cœlesti, protestor velle me hodie, & quotidie Tibi mundo corde servire, & fugere quidquid inquinare puritatem potest. Mori malo quam forderi, quam turpi motui vel delectationi scienter causam dare, vel consentire, ne momento quidem. Tu cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innova in visceribus meis. Da perficere, qui dedisti velle. Hoc iterum iterumque Te, Bone Jesu, supplicem, per Sanguinem tuum, mortem & passionem rogo: Et re Patrona mea Virgo Maria, nullâ unquam labe inquinata. Et vos omnes Sancti & Sanctæ Dei intercedite pro me, ut aliquando vobiscum possim sequi Agnum purissimum quocumque jero. DIE

DIE JOVIS.

Praxis Brevis.

PRO dispositione remora, hæc inter alia à *S. Carolo*, & Synodo Mediolanensi salubriter instituta & commēdata reperiuntur. 1. Ut Sacerdotes quo puriores ad divinam rem faciendam accedant, saltem singulis hebdomadis peccata sua confiteantur, etiam si graviora non occurrant. 2. Ut antequam celebrent se colligant, & orantes mentem in tanti mysterij cogitatione defigant. 3. Ut sacris vestibus induti cum nemine colloquantur, neque loquentibus dent aures, mentēque & oculos ab omnibus amoveant quibus distrahi possent.

Gregorius XIII. Pontifex concessit cuilibet Sacerdoti dicenti ante celebrationem Missæ, quæ sequuntur, 10. annorum Indulgentiam.

EGO volo celebrare Missam, & conficere Corpus & Sanguinem Domini nostri Iesu Christi, juxta ritum *S. Romanae Ecclesie*, ad laudem omnipotentis Dei, totiusque curiæ triumphantis, ad utilitatem meam totiusque curiæ militantis, pro omnibus qui se commendaverunt orationibus meis in genere, & in specie, & pro felici statu *S. Romanae Ecclesie*: Amen.

Gaudium cum pace emendationem vite, spatium verae poenitentiae, gratiam & consolationem *S. Spiritus*, perseverantiam in bonis operibus, tribuat nobis omnipotens & misericors Dominus, Amen.

Postea sacerdotalia sumens vestimenta. Ad *Amictum*, recordaberis illius fasciæ, qua Iesu Christi fuerunt velati oculi. Ad *Albam*, albi indumenti, quo stulti adinstar fuit illusus. Ad *Cingulum*, funium, quibus tam in horto, quam ad columnam fuit ligatus. Ad *Casulam*, recordare purpureæ vestis, quâ ut fictus rex illusus fuit, & studete Christo conformare.

Accedendo ad Altare, reminiscēris Domini, quando Cruce humeris impositâ, perrexit ad montem Calvaria, ut ibi Crucifigeretur.

1. Ad Altaris descendens gradum antequam sacrosanctam ordinaris Missam, tuam ad Deum elevabis mentem; ac denuò æterno Patri hoc offeres Sacrificiū, in unionē immēsi illius amoris, quo unigenitus ejus Filius semetipsū obrulit in ara Crucis.

2. Incipies Missam voce mediocriter altâ, piè, distincte, & non multum festinanter pronuntiando verba, observando ceremonias temporis congruas, cum gravitate, devotione, & circumstantium ædificatione: uti in Rubricis Missalis annotatæ sunt.

Ad *Gloria in excelsis*, excitandus est affectus ad offerendum Deo Sacrificium laudis, ejusque gloriam pro viribus promovendam.

Præfationem, mens iterum sursum elevanda est ad novam intentionem, & offerendum Sacrificium Eucharisticum ardenti affectu gratitudinis, cum omnibus Angelis & Sanctis, in cælo & in terra.

Hic affectus in toto *Canone* continuandus est, cum attenta ejus lectione, non recitatione de *memoria*.

3. In primo *Momento*, præter tuas obligationes, varias poteris Domino commendare necessitates, per hebdomadam sequenti modo distributas.

Dominicâ, Summum Pontificem, omnes Ecclesiæ Catholicæ, & præcipuè huius Diocesis & Civitatis, Pastores ac Prælatos.

Die Luna, Omnes Principes Christianos: ut inter sese concordent, & Catholicam Religionem ardentè promoveant.

Die Martis, In particulari huius Civitatis, aut loci Gubernatores & Magistratus; ut pacis ac justitiæ sint amatores.

Die Mercurij, Omnes in Christi vineâ operarios; ut animarum saluti cum zelo & fructu constanter insistant.

Die Jovis, Omnes Ecclesiasticos Ordines, ut sancti sint, & aliis sese exemplares præbeant.

Die Veneris, Omnes peccatores, hæreticos, & infideles; ut convertantur ad Dominum.

Sabbato, Omnes justos; ut in bono usq; in finem perseverent.

4. Jam jam consecraturus hostiam, priusquam *Consecrationis* pronunties verba, mentaliter sic renovabis intentionem,

Cum illâ, Domine Jesu Christe, humilitate, charitate & intentione, quam habuisti, & sancta Catholica habet etiamnum Ecclesia; ego in hac actione, tua potentissima pronuntiabo verba: Hoc est, &c.

Eodem affectu consecrabis & Calicem.

5. In actu *Adorationis*, peractâ jam Consecratione, Domino offeres toto corde in sacratissima Hostia præsentî, eisdem Adorationis actus, quibus illum in cælo & in terra omnes Sancti, ac universa adorat Ecclesia. Id ipsum toties tacies, quoties aliquem adorationis exhibebis cultum, genuflexione, aut alio modo.

6. Elevando in altum sacratissimam Hostiam, forti fide & profunda humilitate ac reverentia, Patri æterno illam offeres, atque unâ cum illa te ipsum, in perpetuum holocaustum, ad suam gloriam, commendando illi finem, ad quem applicatur Missæ Sacrificium.

Idem facies etiam in elevatione *Calicis*, illum offerendo magno affectu in tutorum delictorum remissionem, ac totius mundi salutem.

7. In secundo *Memento*, præter illos vita functos, pro quibus aliquo titulo obligat⁹ es orare quotidie, comendare poteris Domino sequentes, per singulos itidē hebdomadæ dies assignatos.

Die Dominicâ, Defunctos tuos parentes, consanguineos, & affines.

Die Luna, alios defunctos, à quibus aliquo modo beneficia tibi impensa sunt.

Die Martis, illos qui quoquo modo, cum viverent, te offenderunt, vel persecuti fuerunt.

Die Mercurii, vitâ functos, quos tu quomodolibet offendisti, vel in illorum vita persecutus es.

Die Iovis, defunctos pro quibus ab aliis nullæ speciales funduntur preces.

Die Veneris, illos, qui diuturniore tempore in Purgatorio detinendi sunt.

Sabbato, illas animas, quæ citius de purgantibus flammis educendæ sunt in cœlum.

8. Accepturus *Mann* Hostiam, mente illam Domino sacratissimæ eius *Marris* offerens puritatem, quâ ab illa infans in ulnas exceptus fuit.

9. Sacrosanctam in Communione accepturus Hostiam, paulisper subsistens, vivâ fide, Domino Jesu, in illa verè præsentis, profundæ adorationis exhibebis actum: desiderando cum suscipere cum illa humilitate, charitate, & sanctitate, quâ sacratissima ejus *Genitrix* eum in terra suscepit, & quâ illum omnes ejus suscepunt *Electi*, atque etiamnum sancta *Catholica* suscipit *Ecclesia*, in supplementum summæ tuæ imperfectionis, & spiritualis paupertatis.

Accipiendo *Calicem*, similiter corde profundam pretiosissimo Sanguini, pro tuis fuso peccatis, exhibebis adorationem, supplicabisque ejus meritis, & virtute tibi donari omnium offensarum Indulgentiam, & ardentē honoris, & animarum salutis zelum.

10. Si aliis sacram distribues communionem, mentis oculos diriges ad immensam *Uirgeniti Filii Dei* Charitatem & Humilitatem, quâ seipsum indifferenter omnibus, pro illorum salute dedit in cibum, & inter distribuendum, sacris ejus *Vulneribus*, intimo cordis affectu, communicantium animas, & simul tuam commendabis.

Iost Sacrum Gratiarum Actio, &c.

Primò, tanquam tuo Domino, vel Patri, vel Medico, &c. profundum adorationis actum exhibebis.

Secundo, Gratiarum actionis, pro tanto beneficio.

Tertio, Amoris actus ardentis.

Quarto, Contritionis tuorum delictorum.

Quinto, Oblationis tui ipsius ac totius tuæ vitæ.

Sexto, varias, hoc vel simili modo, efflagitabis gratias.

O R A T I O.

In qua supradicti Actus continentur.

Clementissime Domine Jesu Christe, unice Servator meus, toto & intimo corde te adoro; & pro tanto beneficio immensas gratias ago. Et quia omni dignus es amore, supra omnia te amo; & doleo quòd non, quantum mereris, te amaverim, nec amem. Et in locum hujus defectus illas tibi offero adorationes, gratiarum actiones; & illos amoris, reverentiæ, & gratitudinis affectus, quibus te tua sacratissima complexa est Mater, & omnes Sancti ac servi tui unquam persolverunt, atque etiam nunc in cælo, unâ cum universa Ecclesia Catholica tua Sponsa, persolvunt. *Magnificat anima mea Dominum. &c.*

Doleo super omnia, mi Domine, quòd quomodocunque te offenderim; & summo perè displicet mihi, quòd non tantum doleam, quantum tua Bonitas requirit & Majestas; de quæ tuæ sacratissimæ Passionis virtute, cunctarum offensarum summis deprecor veniam & remissionem. Offero cum eadem quoque me ipsum, omnesque quos exantlavi, & quos per omnem meam vitam exantlaturus labores, & quidquid sum perpeffurus in facis factione & remissionem omnium meorum peccatorum, uti infinitæ tuæ Bonitati & Clementiæ confido, quòd omnes mihi noxas sis remissurus. Humiliter insuper precor, ut emendandi, & usque in finem in tuo sancto servitio perseverandi gratiam copiosam concedas, Amen.

D I E V E N E R I S.

Praxis Brevis.

Horas Canonicas devotè recitandi.

Consideret attentè Sacerdos obligationem quam habet debito modo, & devotione recitandi Horas Canonicas, juxta illud Decretum Innocentij III. in cap. Dolentes, de celebratione Missarum strictè, inquit, *præcipimus in virtute obedientiæ, ut Divinum officium nocturnum pariter & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent, & devotè.* Ubi non præcipitur tantum

tum substantia Officij quæ pridem in Ecclesia constituta fuit; sed præcipitur ipse modus studiosè & devote recitandi, uti etiam Cajetanus accuratè advertit. Ad hoc sanè quemlibet animæ suæ, & spiritualis lucrî studiosum vehementer invitat & impellit consideratio præclara S. Hieronymi, in cap. *Non mediocriter. de consec. dist. 1. Melior est, inquit, quinque Psalmorum decantatio cum cordis puritate, serenitate, & spirituali alacritate, quam totius Psalterij modulatio, cum anxietate cordis, & distractione.*

Quod si habeas etiam curam animarum, pro quibus oportet Deo preces offerre, considera te id optimè præstiturum per attentam, ac devotam recitationem divini officii in conspectu Dei & totius Curie cœlestis ad divinam opem & protectionem tibi, & tuo populo impetrandam, juxta documenta hic sequentia.

Itaque dum Horas recitas, omni studio conaberis Attentionem, devotionem, & intencionem actualem, aut minimum virtuales continuare, aut sæpius renovare, cum interna, externaq; reverentia; memor divinas laudes legendas esse, aut canendas, non solum cum debita verborum prolacione, sed etiam cum seria memoriæ, intellectus, & voluntatis applicatione, & religiosa totius corporis compositione, juxta illud Psalmi 46 v. 7. *Psallite Deo nostro, psallite, psallite Regi nostro, psallite; quoniam Rex omnis terra Deus, psallite sapienter.* Ubi quinquies repetito verbo, *psallite*, insinuaturs psallendum Deo, quoad vocem, distinctè; quoad memoriã, attentè; quoad intellectum, intelligentè; quoad voluntatem, ardentè; quoad habitum totius corporis, reverentè.

Hoc assequi conaberis, 1. oportunum & sufficiens tempus singulis horis Canonicis, si extra chorum legas, tribuendo, juxta communem morem Ecclesiæ, & virorum timoratorum, quibuscum vivis, non præcipitando verba, nec mutilando, nec indecore festinando. 2. Locum pietati tuæ magis congruum, & à strepitu, & interpellatione remotiorem eligendo. 3. Decentem corporis situm adhibendo; videlicet, si vires ferant, alteram genua flexendo aut stando. 4. Oculorum evagationes, aliasque distractionum causas declinando. 5. Viva fide Deum præsentem, eique Beatorum choros laudes æternum concinendos crebrò intuendo, cum affectu amoris, gratitudinis, zeli laudandi Deum, eique per omnia placendi. 6. Subindè memoriã renovando eorum, quæ Christus tali horâ fecit, vel passus est,

est, cum similibus piorum affectuum, ac desideriorum, Christi redamandi, imitandi, ejus merita participandi, instauratione.

7. Renovando propositum attentionis, si distractionibus ageris, maximè in initio, & sine cujusque Psalmi: initio quidè desiderando & petendo affectum à Spiritu sancto intentum; in fine verdè, *ad Gloria Patri*, ferventi affectu laudandè sanctissimam Trinitatem, reverenter, attentè, devotè, cum omni possibili perfectione.

8. Ad certa verba sæpè occurrentia, quæ Deum, ejusque attributa, beneficia, opera denotant, conando elicere affectus congruos, admirationis, reverentiæ, adorationis, timoris, spei, amoris, gratitudinis, laudis, congratulationis. Ad voces *Nos homines*, miserias humanas indicantes, affectus humilitatis, contritionis, compassionis, & similes.

9. Ad sensum verborum, vel literalem, vel spiritualem attendendo, & affectus convenientes excitando. Ut in *Pater noster* cum viva memoria præsentis Dei, filiali fiduciâ, reverentiâ, resignatione, & zelo gloriæ Dei, petendo illa septem juxta modos orandi supra innuatos. In *Ave Maria*, excitando desiderium laudandi B. Virgini, benedicendi Christum, & impetrandi per ejus, Matrisque merita gratiam benè vivendi, & moriendi.

In *Credo*, excitando fidem, spem, charitatem, gratitudinem, desideriumque participandi merita Christi: *Ad Domine labia mea*, &c. *Deus in adjutorium* &c. recitando ea cum affectu fiduciæ in Deum per merita Christi, & diffidentia sui, amoris, gratitudinis, zeli glorificandi Deum In *Invitatorio*, omnes Choros Sanctorum, & suas potentias omnes ad Deum laudandum invitando.

Psalmi recitandi sunt eo affectu quam verba præ se ferunt, & quidem, vel uno affectu præcipuo, e. g. contritionis, ut in *Ps. 50. Miserere*. Vel laudis, in *Cantico Benedicite*, & *Psal. 145. 149. 150.* Vel gratiarum actionis, ut in *Ps. 102. 104. 105. 106.* Vel affectu divini beneplaciti perfectè adimplendi in observatione divinatorum præceptorum, consiliorum, inspirationum, ut in *Ps. 118.* & alijs, qui unum tantum præcipuè affectum continent. Vel diversis affectibus recitando cæteros, qui miram affectuum varietatem suppeditant. Videlicet juxta D. August. in *Psal. 30.* timendo cum timeret Propheta amando cum amat, laudando cum laudat, plorando cum plorat, postulando cum postulat, nos humiliando cum ipse se vilem agnoscit, gratias agenda pro beneficiis nobis spiritualiter collatis, quæ Israëlicis corporaliter collata refert.

Simili-

Similiter Antiphonas, versus lectiones, orationes recitando cum affectibus, desideriis & suspiriis & congruentibus. In fine, cum memoria brevitatis vitæ, & desiderio beatæ mortis, orando pro defunctis ferventer, prout pro te alios orare optares, dum ad *fidelium animam*, singulas horas concludis.

Post Officium.

I. Defectus minùs voluntarios in recitatione officij admissos quamprimum expiare stude, recitando Ps. *Laudate Dominum omnes gentes &c* Vel simile quid, ad lucrandas indulgentias in hunc finem concessas.

II. Offer tuum obsequium quantum vis imperfectum, in unionem orationum & meritorum Christi, B. Virginis, & Sanctorum, ad intentiones initio præfixas, idque vel immedietarè sanctissimæ Trinitati, vel per Christum æterno Patri; vel primum B. Virgini, deinde Christo, & per hunc, Patri, hæc vel simili formulâ juxta industrias quodvis opus bene peragendi.

Maria Mater gratiæ, mater misericordiæ, respice oculo pietatis hoc exiguum servitutis meæ obsequium, quod mellifluo cordi tuo emendandum, & perficiendum, representandum dilectio Filio tuo offero, ad maximam ejus gloriam, amorem beneplacitum; in gratiarum actionem æternam, & ad gratiam nobis impetrandam illi placendi perfectissimè in tempore, & æternitate. Amen.

DIE SABBATHI.

Exempla Divina Vindicta in Sacerdotes indignè celebrantes.

CONSIDERA, sicut Corpus, & sanguis Christi in Sacrificio Missæ dignè accepta conferunt Sacerdoti ingentia Dei dona, & gratiam, & vitam æternam, ut testatur ipse Christus Joan. 6. *Caro mea verè est cibus & sanguis meus verè est potus: & Qui manducat hunc Panem vivet in æternum.* Sic è contrariò indigne sumenti, cibus ille salutaris & cœlestis convertitur in mortiferum animæ venenum.

Hinc accedentes ad hoc sacrificiũ seridè monet Apostolus I. ad Cor. 11 *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat; qui enim manducat & bibit indigne, judiciũ sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* In quem Apostolus, locum audi graviter monentem non me, sed Doctorem Sanctũ, Thomam à Villa nova, *Concione de Sacram. altaris.* Reus, inquit, erit Corporis & Sanguinis Domini, ac si Christi effudisset Sanguinem. Quascunque enim blasphemias, quascunque

irritationes, quæcunque opprobria impiissimi Judæi corporali-
ter in Christum exercuerunt, has omnes spiritualiter repetit
impie comestor, Filium Dei rursus in semetipso crucifigens, &
ostentui habens.

Quid igitur mirum si Sacerdotes ad tremendum hoc altaris
Sacrificium indignè, aut irreverenter accedentes horrendis
Deo suppliciis, non tantum in futura, sed etiam in præsentì vita
non rarò puniantur? De his pauca ex multis exempla annota-
mus.

Primo, Narrat Palladius, dum quadam die inviseret Maca-
rium Eremitam, se quendam ante ejus fores vidisse Sacerdotem
totum vulneribus laniatum, cujus in capite ossa erant putrefacta
qui dum Macario supplex factus esset, ut suis orationibus vulne-
rum suorum impetraret sanitatem; abnuvit Sanctus, asserens
hanc illi à Deo missam infirmitatem, in correptionem & vindi-
ctam suæ sacrilegæ temeritatis, quâ ausus fuit celebrare Missam
in fornicationis delicto. Nec umquam à Deo illi voluit impe-
trare sanitatem, quoadusque promitteret, se de cætero ad tre-
mendum Altaris non accessurum Sacrificium. Quod cum se fa-
cturum cum juramento promitteret, nec amplius omni vitæ
suæ tempore peccatorum sponderet; intra paucos dies, S. Maca-
rij precibus, pristinae fuit restitutus sanitati. *In vita S. Macarii
cap. 2.*

2. Refert item Thomas Cantuariensis in hunc modum se-
quens exemplum. Erat villam, in qua natus fuit, Sacerdos lu-
bricus & immandus fuit. Et olim quidem cum immundis mu-
lieribus, panem illum legale Sabbathi, edere non licebat. Ac
infelix ille Presbyter hunc quotidie polluto ore sumebat. Et
vide vindictam Dei. Os ejus circa nasum, & mentum, & lingua
computruit; ita ut vix posset præ foetore ab amicissimis sustine-
ri. Sed & alius in Gallia Sacerdos fuit, ut quondam puer audivi,
cujus manus super Aram extensæ, igne cœlesti, utque ad cubi-
tos combustæ & consumptæ fuerunt, *Lib. 2. Apum c. 40. part. 6.*

3. Legitur in Speculo Exemplorum, quòd Sacerdos quidam
sæcularis, dum quadam die Missam celebraret alius ei assistens,
vidit in Patena tempore sumptionis, non speciem panis sed in-
fantis Quem cum Sacerdos levaret, ut sumeret, cœpit infancu-
lus ille faciem avertere, & ne sumi posset, manibus & pedibus re-
luctari; & non semel vir ille devotus hoc vidit, sed sæpius. Cui
idem Sacerdos quâdam vice dixit inter cætera; Quoties sumo
Corpus Christi cum tanta difficultate sumo, ut mirari non suffi-
ciam

nam. Cur ille. Consulo, ut vitam corrigas: nam hoc, & mēdationemque proposuit. Et cum postea celebraret, visus est ille infans ab illo viro devoto, junctis manibus & pedibus, cum summâ velocitate, illabi in os Sacerdotis. *Dist. 9. exemp. 190.*

4. Narratur & aliud hoc modo. Fuit quidam Sacerdos, majorem carni, quàm spiritui curam impendens. Is dum vice quadam honestos viros fœminasque ad convivium invitasset, jussit servum (cui hoc ex officio incumbere) pisces non vili pretio coemptos igni elixandos apponere, atque huiusmodi cura distractus ad celebranda divina mysteria, ipsis etiam Angelicis humeris formidanda, mente vagus, corde aridus, cura dispersus, rapido cœpit cursu properare. Cumque jam in medio Sacrificio consisteret, sollicita mente cogitare cœpit, & importunis curis turbari, ne fortè prædicti pisces, aut plus, aut minus debito, sale injecto condirentur. Verùm cum ille Sacerdos se ab huiusmodi, & tali horâ indecentibus cogitationibus non cohiberet; ecce tibi Dæmon, terrâ quadam fuligine testus, subito adfuit, & raptum cacabum è medijs flammis, unâ cum piscibus, secum detulit ad Altare. O coce, inquit, non Presbyter, cur fatuis curis in diversa distrahetis? Ecce pisces hic sunt, ecce sal, (vas enim sale plenum exhibuit) injice quantum libuerit, & vel de cætero sacris Altaribus attentior factus assiste: Atque ita, irritâ Presbyteri superfluâ cura, onera quæ portavit, suo loco restituit. O nimis instabile cor humanum, cur in tam tremenda hora in diversa raptaris! Væ tibi, quisquis es, qui in tam tremendo Sacrificio ipsum Deum, vivorum ac defunctorum judicem, ibidem præsentem, tam vagâ & districtâ mente contrectas. *Distinct. 10. Exemplo. 28.*

5. Si in veteri lege Oza Sacerdos, quia indignè attigerat Aram Domini, repentina correptus es morte: quanto amplius timendum illis, à talibus castigationibus, qui non solum tangunt, verum etiam intra sua immunda pectora tremendum Filii Dei Corpus & Sanguinem recipiunt. Judas quando in ultima Corna indignè Corpus Domini accepit, statim in illum intravit Satanas, cumque in proditionem, & desperationem, & dezaum in flammis æternas præcipitavit.

Ex quibus exemplis clarè liquet, Sacerdotes, qui indignè divinum accipiunt Sacramentum, à Deo gravibus subjeci infirmitatibus, subitanè discedere morte, variè divexari à diabolico fascino in enormia labi peccata, & tandem infaustâ morte vitata

Saire,

O quam tremendum est Sacerdotem, qui tanta præ cæteris beneficia à Deo in hoc Sacramento quotidie accepit, comparari coram Christo severo Judice, postquam statum tam sanctum peccando maculavit, aut officij sui functiones sacras, erga Deum & proximum, debita cura & pietate non persolvit. Et heu! quando magis horrendum in ipso mortis articulo à conspectu Dei in perpetuum separari: æternis ignibus ac tenebris in tormento absorberi: in ardenti sulphure, pice, ac flammâ nunquam extinguenda, cum dæmonibus ac sceleratis, si ac sine cruciari: idque tanto majori cum dolore atque opprobrio, quanto plura habuit Sacerdos in suo statu salutis auxilia, quibus poterat sibi & alijs suæ curæ commissis, æternam fœlicitatem comparare.

N O T A.

Alia Meditationes eodem modo poterunt ab ipso Sacerdote formari, quibus assidue, matutino tempore, per horam, vel saltem meditationem, spiritum in se pietatis exciter ac conservet. Ad hoc ut præstare sibi ad manum oportuna Materia, notanda sunt sequentia.

Primò, poterit ex hoc Libro desumere aliquot idoneas meditationes, De virtute Fidei, Spei, & Charitatis, ex Motivis & affectibus qua deducuntur supra, in Praxi assistendi agris ac moribundis §. 2. Item, de motivis ad peccati detestationem, & de Remedijs contra singula peccata in particulari pag. 577. Denique ex toto Apparatu supra poterit sibi seligere, & formare Meditationes de virtutibus aut vitijs, qua ibi per exempla ac similitudines proponuntur.

Secundò, Ex ipso Breviario fieri possunt meditationes, de Lectionibus qua concernunt mysteria vite, aut Passionis Christi. Vel de aliquo insigniori Psalmo qui pium affectum & devotionem exciter, ut de Psalmo Miserere, pro affectu pœnitentiæ: de Psalmo, Benedic anima mea Dominum, pro affectu Gratitudinis, & sic de cæteris: singulis scilicet Psalmi versibus cum attenta sensus consideratione inhaerendo.

Tertio, Formando meditationem, de vita Sancti eo die occurrentis, ex tribus Lectionibus, qua de eo in Breviario assignantur. Observando modum meditandi initio traditum, singula puncta & virtutes attentè considerando, pios affectus & desideria eliciendo firma imitationis proposita concipiendo, & Deo, ac Sanctis per pia colloquia & affectus adhaerendo O quam parum inanes hominum fabulas & colloquia affectaret, qui semel in meditatione sancta seriò gustaret & videret, quam suavis est Dominus.

